بسم الله الرحمن الرحيم

کوردیکا
@kurdica

دیوانی زاری

مەلا عەبدولکەریم صائب

ناوی کتێب: دیوانی زاری
شاعیر : مەلا عەبدولکەریم صائب **(زاری)**
گردوکۆ و ئامادەکردنی : محەممەد سادق صائب

پیتچن: ناوەندی کوردeکا

رووبەرگ: ئەحمەد غولامی)
چاپ و بلاوگەی : محەممەدی سەقز
هەژمار: ٢٠٠٠ دانە
چاپی: یەکەم ـ ١٣٨٢ (٢٠٠٤ز)
نیشانی بلاوگە: سەقز ـ تەنیشتی مزگەوتی جامیعە ـ کتێبفرۆشی محەممەدی
موبایل: ٠٩١٨٣٧٤٢٤٩٨
تەلەیفوون: ٣٢٢٣٥٩٤
شابک: ٢-٦٩-٦٧٢٠-٩٦٤

نێوەرۆک

بەش	لاپەڕە
غەزەل	١
١. ئەو فرسەتە کەی دێ کە لە ڕۆژ ئەم شەوە لادا	٢
٢. موژدە ئەی بولبول لە گوڵ لاچوو نقاب	٢
٣. دوێ قەراری دا کە بێت و مەرحەبایێکم بکات	٣
٤. پڕلەشۆروشینیدووریبوودەروونی بێسەبات	٤
٥. بۆیە پێم خۆش ئەوێ پێی بێمە درگات	٤
٦. سەبا بەشارەتی دا بەهاری دڵگوشا هات	٥
٧. لە پەردە ڕۆژی ڕوخسارت کە دەرهات	٥
٨. دەردیدووری کوشتمی یارەب دەوایێ بۆ نەهات؟	٥
٩. تاقەتی بولبوڵ لە حەد دەرچوو خودا بۆ گوڵ نەهات؟	٦
١٠. بردوویە بە غارەت دڵەکەم لەززەتی ڕەنگت	٦
١١. بڕوانە چ حەشرێکە ئەی دیدە لە هیجرانت	٧
١٢. زەردە سۆزەی دڵ لە دووریدا و نزیکە بەفەوت	٧
١٣. بە چاوی مەست ئارامی منی برد	٨
١٤. خودا ئەو ڕۆژە ئێمەی بەربەڵا کرد	٨
١٥. کە پیری مەیفرۆش ئەمڕۆ جامێکی حەواڵەم کرد	٩
١٦. لە تاوی ئێش و دووری تەلعەتی یار	٩
١٧. لەم هەموو باری گرانەم وا لە سەر	١٠
١٨. خۆشە پێم شیددەت بسێنێ دەمبەدەم خوێنی جگەر	١٠
١٩. بە داوی پەرچەمی تاتاتە دڵگیر	١١
٢٠. لە بەدری عالەم ئارا لادە رووپۆش	١٢
٢١. لە گوڵزاری ویسالت دەر بەدەر خۆم	١٢
٢٢. هەتاکەی تاسە خوارت بم هەتاکەی ئینتیزارت بم	١٢
٢٣. ئادەی وەرە قوربانی قەدی نەیشەکەرت بم	١٣
٢٤. بۆ لە دنیادا ئەبێ من واریسی فەرهاد بم	١٤
٢٥. ئەی فیدای سەروی قەد و لێوانی شەکەربارتم	١٥
٢٦. لە تاریکی شەوی هیجرام و موحتاجی شەمی رووتم	١٥
٢٧. یادت دێوانەی کردم نەما سەبرو قەرارم	١٦

٢٨. به ئیستیغنا شکانت پشتی سەبرم ١٧
٢٩. نامەی دڵ ئاوێزت هات نامە سەر چاوی کوێرم ١٨
٣٠. بێژی کەڕەتێ بە دڵ ببینم ١٨
٣١. سمووەی شارەزووری هیجری تۆ ئەی گیانی شیرینم ١٩
٣٢. ئەی ڕۆحی ڕەوان و نووری چاوم ٢٠
٣٣. پەردە لەو روخسارە لادە باوەکوو پەروانە شەم ٢٠
٣٤. ئەبێ هەر من بە تەنها خۆ دوچاری زەحمەتی دڵ کەم ٢١
٣٥. لە خۆشی دوور و نەزدیکم بە سەرچاوەی هەموو دەردان ٢٢
٣٦. ئەی دڵ چیە وا عاجز و شێواوی هەمیسان ٢٢
٣٧. بەلاما هات دوێ سەروی خەرامان ٢٣
٣٨. قەلبی من و شەوقی ئەو زانیوتە وەکوو چی وان؟ ٢٣
٣٩. دڵم، هۆشم، خەیاڵم، تالبی یەک لەحزە دیدارن ٢٣
٤٠. بڕوانە لە جۆشی دڵەکەی پڕ خەتەری من ٢٤
٤١. ئەی سەروی باغی خاتری پڕ شەوق وجۆشی من ٢٤
٤٢. جەژنی قوربانە سبەی ئەی نازەنین ٢٥
٤٣. ئەی «زاری» وەرە پێشۆ با پێکەوە زاری کەین ٢٥
٤٤. خودا چ بکەم لە دەس بێ تاقەتی چاو ٢٦
٤٥. سەفی ئەگریجەکانی هاتە سەر ڕوو ٢٦
٤٦. جەماڵی تۆیە ڕووناکی شەمی شەو ٢٦
٤٧. دڵم پڕ حەسرەت و ئازارە ئەمشەو ٢٧
٤٨. مەکەن مەنعم لە شین و ناڵە ئەمشەو ٢٧
٤٩. وەکوو زوڵفت دڵم شێواوە ئەمشەو ٢٨
٥٠. قوربانی دەمت بم کە وەکوو کانی نەباتە ٢٨
٥١. بە شەوقت زیندووە ئەم ڕەنجەڕۆتە ٢٩
٥٢. وەرە مەی گێڕ دەورێ دە بە بادە ٢٩
٥٣. ئەمڕۆکە دڵم پڕ لە غەم و حەسرەت و دەردە ٢٩
٥٤. لە شەوقی قامەتی ئەو گوڵعوزارە ٣٠
٥٥. بەڵێ ئەمشەو شەوی بۆس و کەنارە ٣٠
٥٦. بە قوربانی هەناسەی بەربەیانت بم سەبا دێرە ٣١
٥٧. ئەمشەو دڵەکەم پڕ لە غەمە ماتە پەرۆشە ٣٢
٥٨. وەرە ساقی پیاڵەت پڕ لە مەی کە ٣٢
٥٩. دەمێکە هیجر هەمدەم و ڕەفێق و هەمقەتارمە ٣٣

٦٠. تا لە بەر چاوی مەقامت سەر گلێنەی چاومە ٣٣
٦١. ئەکا یادی منی بێچارە قەت ئەو شایە حاشا نە.. ٣٤
٦٢. تەماشاکە سەفی پەرچەم لە سەر کوڵمی پەرێشانە ٣٤
٦٣. لە دووری تەلعەتی ئەو یارمانە ٣٥
٦٤. لە سەفحەی نامە بینێ دێ نەویدی وەسڵی جانانە.. ٣٥
٦٥. بە چاڵی گەردنی تۆ هەر کە ئارامی دڵ و گیانە.. ٣٦
٦٦. بە ناز ئەو چاوە مەستانەت هەڵێنە ٣٦
٦٧. خەیاڵت ئاورێ بوو کەوتە سینە ٣٧
٦٨. ئەوەتا تیری موژەی، کەوانی ئەبرۆ ناوە.. ٣٧
٦٩. ئەزانی بۆ دڵ ئاڵۆز و شێواوە؟ ٣٨
٧٠. بۆ چەمەن لەو وەختەوە تەشریفەکەت هاوردووە.. ٣٩
٧١. بۆ تەماشا راکە، بولبول تا زووە.. ٣٩
٧٢. وجوودی ئێمە و شەوقی جەماڵت ئاور و کایە ٣٩
٧٣. کە ئەڕوانێ ئەزانم چی ئەڵێ بەو چاوە شەهلایە ٤٠
٧٤. دەور دەوری ساقی و پەیمانەیە ٤٠
٧٥. سەبا بڵێ بە گوڵ کە دڵ ئەوندە ئینتیزارییە.. ٤١
٧٦. بەو گوڵە نازکەم بڵێ کە دڵ هیلاکی دوورییە.. ٤١
٧٧. لە خەرمانی هۆشی دام بەرقی هەوای دیداری.. ٤٢
٧٨. ئادەمی تۆ؟ پێم بڵێ یا خۆ پەری؟ ٤٢
٧٩. دووری محاڵە لەو گوڵی گۆناتە ئەی پەری ٤٢
٨٠. بەهارە و باغ بەرگی سەوزی پۆشی.. ٤٣
٨١. کە تۆ پێت بێتە سەر فەرشی چەمەن ئەو رووتە بنوێنی.. ٤٣
٨٢. چ کوفرێ روو ئەدا چاوم برینم سەختە چاری کەی ٤٤
٨٣. کەی عیلاجی دەردەکەم وەک بووعەلی سینا ئەکەی؟ ٤٥
٨٤. کەی بە چاوی مەرحەمەت جارێ تەماشامان ئەکەی.. ٤٥
٨٥. لای ئەو دڵە وا نوکتە بە میزانی ئەسەنجێ.. ٤٦
٨٦. دەبێ کەی بێ لەگەڵ زیبا نگارێ.. ٤٦
٨٧. دووریت ئەگەرچی ناکا لە زەحمەتم قوسوورێ.. ٤٦
٨٨. شەمی ڕوخساری داگرسان و هاتە بەزمەوە دوێنێ.. ٤٧

قه سيده ٤٩
١. «شيخ الاسلام» وەعدەیەکی دا ٥٠
٢. گوێ لە نەیبگرە لەریشەیجەرگئاور بەرئەدا ٥٠
٣. بە ساغی لەش مەنازە گیانە هاکا..................................... ٥١
٤. گوێ لە نەی بۆناگری شینی فیراقی یار ئەکا ٥١
٥. دەردی تەنهایی مەزاقم تاڵ ئەکا ٥٢
٦. ئەزانی بۆ لە چاو و دڵ بە خوڕ خوێناو و خوێن ئەڕوا ٥٢
٧. شێعرەکانی لەتیف و دڵ ئارات ٥٣
٨. شا کە هاتی پشتی تێکرد و بە گژیا چوو نەهات.......................... ٥٣
٩. بەهاری دڵگوشا بوو ئارەزووی سەیری گوڵانم کرد......................... ٥٤
١٠. دیت چی کرد چەرخی کەچ رەفتار....................................... ٥٦
١١. سەرم بێ شەوقی تۆ کێوێکە پڕ خار..................................... ٥٧
١٢. ئامۆژگاری پیاوی تەجرەبە کار ٥٨
١٣. گەر بە دیدەی فکر بڕوانی لە شێوەی رۆزگار............................ ٥٩
١٤. وام زانی من کە ئەو نامە لە جەننەت هاتە خوار ٦١
١٥. گەلەی نووسی لە دارێکی کوهەن بەر..................................... ٦١
١٦. بەهار هات و لەشکری زسان کەوتە بەر.................................. ٦٢
١٧. نەورۆز هاتوچەمەن بەرگی سەوزی کردەبەر ٦٣
١٨. ئاسمان تەختی وەکوو بەختم ببێ زێر و زەبەر ٦٣
١٩. لە دایرەی ئیتاعەت ئەولاد پای کە نا دەر.............................. ٦٥
٢٠. چییە ئەم شیوەنە؟ ئەی دڵ مەگەر جۆشاوە بەحری غەم ٦٦
٢١. بۆ ئەم دڵە مردوومە چ خاکێ بە سەرا کەم.............................. ٦٧
٢٢. لەم خاکی لالەزارە ئەوندەی نەزەر ئەکەم ٦٨
٢٣. پڕ لەغەوغا و سەگ وەڕە عالەم... ٦٨
٢٤. شەوم وا رۆژە بۆ ئەونە لە حاڵی خۆم ناحاڵیم........................... ٦٩
٢٥. تازە پێگەییوی باغی فەرهەنگیم....................................... ٧٠
٢٦. بە ئامۆژگاریم یەک نوکتەزان... ٧٠
٢٧. بە شۆڕی موددەتێ دڕیا کەوامان ٧١
٢٨. لە عالەمدا لە شوومی بەختی رەشمان.................................... ٧١
٢٩. بیستوومە مەڕێکی بەستەزوان ٧٢
٣٠. دڵ بەدنیاوە مەبەستن، رۆڵەی دنیا مەبن ٧٣
٣١. گیری چەنگاڵی جەردە و غارەتگەر و دزین ٧٣

٣٢. مەکە تەقسیر تا ماوی لە زانین ٧٣
٣٣. بێژمارە میوەدز، بۆ باغ پەرژینێ نەکەین؟ ٧٤
٣٤. هەتاکوو تازە بوو تاجی سەرم بوو ٧٤
٣٥. مووی سپی بانگ ئەکا بەسیە خەو ٧٤
٣٦. گۆشەی‌کلاوی دەروێش گەیشتە مەرتەبەی‌ماە ٧٥
٣٧. ئەی بادی بەیانی وەرە سامەردی خودا بە ٧٥
٣٨. کامگاری مردووە دنیا لە ناکامی پڕە ٧٦
٣٩. حەقیقەت گەر ئەپرسی کاکە ئەو ئاهوویی تاتارە ٧٦
٤٠. بەهار ئەمساڵ شێوەی وا دیارە ٧٧
٤١. یادگاری بەشەر قسەی خۆشە ٧٧
٤٢. لە نادانی برا سەرفی نەزەر کە ٧٨
٤٣. «ئاڵکەڵوو» مەولدی موتەهەرمە ٧٨
٤٤. کەڵکەڵەی دیدارە وا من شینی بێ سامانمە ٧٩
٤٥. ئەدەب، بێ موشتەری بێ قەدرە وەک زبڵی خیابانە ٧٩
٤٦. ئەی سەبا هەستە راکە مەردانە ٨٠
٤٧. هەرچەن پاڕامەوە لەو لەقلەقانە ٨١
٤٨. کیژۆڵە! چاوی خاڵی! گوێ بگرە لەم بەیانە ٨٢
٤٩. ئەم قسە خۆشە پێکەنین هێنە ٨٢
٥٠. خودا چ بکەم لە دەس ئەم چەرخە دوونە ٨٣
٥١. بولبولی بێ باڵ و پەڕم و پای گوڵزارم نییە ٨٤
٥٢. وەختی کۆچت هاتووە ئەی دڵ ئەبێ هۆشیار بی ٨٥
٥٣. فەلەک تۆ بۆ لەگەڵ مندا ئەوەندە تووش و ناباری ٨٦
٥٤. فەسڵی بەهار هاتەوە بە سەد هەزار دڵبەری ٨٧
٥٥. قەزا بێکاری چون کوشت و خەوانی ٨٩
٥٦. ئەی سەداقەت پیشە وەعدەت هاتە جێ ٩٠

پێنج خشتەکی ٩١
١. درووسی کرد خالقی سەما و ئەرز و بەحر و بەڕ ٩٢
٢. نەسیمی باغی خولدە یا شەمیمی زولفی یارە دێ ٩٣
٣. هاوینی ئەم ساڵ وەک من بێقەراری یار ئەکا ٩٧
٤. پاییزە، زوحاکی سەرما لەشکری بێدادی هات ١٠٠
٥. پایز و هاوین و ئەوزاعی بەهارت دی عەیان ١٠٤

٦. دیم هاتەوە لە بیری ئەو گوڵعوزارە بۆ ماڵ ١٠٨
٧. هەوا بە داری بێ گەڵا بەشارەتی بەهار ئەدا ١١٠
٨. ئەوی دەرد و موسیبەت بوو لە ڕێگەی عیشقدا دیمان ١١٥
٩. نازانم دڵبەر بۆچی لە سەرچی لێم تۆراوە ١١٧
١٠. لەم شەوی هیجرەدا مەگەر بەدرە شوعاع ئەداتەوە ١١٨
١١. چ نەشئەیێکە دڵگوشا لەو ڕشتە کۆهسارەوە ١٢١
١٢. نازانێ کە مەجنوونی چ لاوێکە دڵی من ١٢٥
١٣. بولبولم سەیری گوڵاڵەی باغی روخسارت ئەکەم ١٢٦
١٤. بۆ نەگریم و نەڕێژم خوێناو لە هەر دوو چاوم ١٢٧
١٥. ئەی کەمەر زەڕین کەمەرچین جامە دڵبەر لەب شەکەر ١٢٩
١٦. دڵان ئەبا بە تاڵان چاوانی پڕ خوماری ١٣٠
١٧. تەڵەب ئەکات دڵ خودا لە ئاستانی ئەکبەری ١٣٣

مەسنەوی ١٣٩
١. پەروانە و قەقنووس لەگەڵ سەمەندەر ١٤٠
٢. برای بەڕێزم ئازیزم گیانم ١٤١
٣. ئەی چاو! بۆ لافاو خوێناو ناڕێژی ١٤٣
٤. ڕێویەکی برسی نزیک بە مردن ١٤٤
٥. کەروێشک وکیسەڵ جووت و گایان کرد ١٤٥
٦. نانەوایێ بوو بە نان فرۆشی ١٤٥
٧. زەمانێ ئادەم هاتە دنیاوە ١٤٦
٨. پیاوێ عەبدێکی برد بیفرۆشێ ١٤٦
٩. پیاوێکی هۆشیار ڕەهنوما بۆخێر ١٤٧
١٠. ڕێویێ خەریک بوو لە برسا دەمرد ١٤٩
١١. پۆلێ کۆتری هاودەم و هاوسەر ١٥٠
١٢. مانگایەکی بوو پیاوێکی هەژار ١٥١
١٣. کەرێکی گەڕۆڵ، سندان لێدراو ١٥١
١٤. گێڕاویانەتۆ لە چاکان پیاوێ ١٥٢
١٥. مام ڕێوی لەگەڵ یەک دوو هامفەردێ ١٥٤
١٦. وشتر سوارێ ئەچوو بۆ سەفەر ١٥٥
١٧. مام ڕێوی ڕۆژێ لە قەراخ ئاوێ ١٥٧
١٨. بۆسەر زەماوەن بانگ کریا کەرێ ١٥٩

١٩. کەرێ بوو کلکی لە بندا بڕاو........................ ١٥٩
٢٠. زانست ئەتۆی ئاو دەردێنی لە خاک.............. ١٦٠
٢١. دنیا کەشتییە ئەڕوا بەڕێوە ١٦٢

نیشتمانی... ١٦٥
١. دڵی ئاڵۆز و شێواوم هەتا بەختی لە کارا بوو............ ١٦٦
٢. تێبکۆشن بە دڵ بە دەس بە زبان ١٦٧
٣. بگرن تا بگا بە مەتڵەب دەس ١٦٨
٤. شوکور بۆ خودای یاریدەر.............................. ١٦٩
٥. حەساوە خاتری خەستە و حەزینم ١٧٠
٦. بڕا قەید و شکا درگای زیندان ١٧١
٧. بەهار ئەمساڵ نەیبوو زینەتێ بۆ باغ و گوڵزاری ١٧٢
٨. نووری ئازادی وڵاتی گرتە بەر.............................. ١٧٣
٩. سەبا هەستە لە خەو نەورۆز وا هات ١٧٣
١٠. کوڕی ئیمان ئەگەر دارای بیرن............................. ١٧٤
١١. برایانی بەهۆش و ژیری ئێران ١٧٥
١٢. مریشکێ ئەیوت بە جووچکەکانی ١٧٧
١٣. وەتەن قوربانی رەنگی زەرد و حاڵاتی پەشێوت بم............. ١٧٩
١٤. ئەی وەتەن ئەمڕۆ بەهارە سەیری کوێستانت ئەکەم ١٨٠

ئایینی.. ١٨١
١. کوا زوبانێ وا کە بتوانێ بکا حەمدت خودا ١٨٢
٢. بەقەدەر زەڕڕاتی ئاب و خاک و بەرد و گیا................. ١٨٣
٣. ئەهلی دنیا چاوەڕێ، شاه و گەدا ١٩٤
٤. خاکی گوناهم ئەوندە رژا بە سەر سەرا ١٩٥
٥. نوقتەیی پەرگاری کەون! ئەی سەروی جۆباری سەفا ١٩٥
٦. ئایەتیسوبحان بەحسی واقیعەی «ئەسرا» ئەکا ١٩٧
٧. مانگی رۆژوو وا خەریکە بارئەکا ١٩٨
٨. ئەی بە ناوت وجوودی هەر ئەشیا.............................. ١٩٩
٩. بزانن بە دڵ برا کە ئەم رۆژە وەک چرا ٢٠٠
١٠. گیانی شیرینیمنی ئەی گیانی شیرینم، خودا.................. ٢٠١
١١. بە ئاوی شەوق تابولبولدەم و چاوێکی دڵ نەشوا................. ٢٠١

١٢. وا لە بۆتەی دووریيا برژاوە دڵ هاوار ئەكا ٢٠٢
١٣. یا رسول الله مەگەر هاواری من ناگاتە لات ٢٠٢
١٤. لە باغی عالەما سەروێ نەزیری قامەتی رەعنات ٢٠٣
١٥. لە حەڵقەی داوی خاوی ئەم شۆخانە دڵ ئازاد ٢٠٦
١٦. ئەو مەلەک شێوە کە گێسووی شانە کرد ٢٠٧
١٧. حەجی فەقیرە جومعە هەر وەکوو فەرموویە پێغەمبەر ٢٠٩
١٨. غوباری خاکی رێگەت تاجە بۆ سەر ٢١٠
١٩. یا «ارحم الراحمین» برێژە رەحمەت بە سەر ٢١١
٢٠. یا ئیلاهی رەحمەت برژێنە سەر ٢١٥
٢١. وەرن، سوێروو بە نەی، لەقلەق بە شمشاڵ ٢١٦
٢٢. وەها گیراوی داوی شوغڵی دنیام ٢١٧
٢٣. ساقی هەستە مەی بە کووپە بێنە بۆم ٢١٨
٢٤. بێ رەفیق و غەریب وبێ یارم ٢١٨
٢٥. ئەوندەم وا لەسەر دڵ دووکەڵی غەم ٢١٩
٢٦. بە تۆ ئەگرم پەنا رەببی غەفوورم ٢٢٠
٢٧. گێژەڵووکەی پایزە یا خۆ تەپ و تۆزی دڵم ٢٢٠
٢٨. بە ئاخر هات دەورەی زیندەگانیم ٢٢٢
٢٩. یارەب لە هەوری رەحمەت برێژە وێنەی باران ٢٢٣
٣٠. مەکەن رەشبەڵەک، ئەی موسڵمانەکان ٢٢٤
٣١. خەجاڵەت نابی ئەی دڵ وەک مناڵان ٢٢٤
٣٢. گەر وەکوو عیسا بچینە ئاسمان ٢٢٥
٣٣. رووناکی چاو و دڵمان ٢٢٥
٣٤. لە رۆژێکۆ کە پێم نا عەرسەیی دنیا هەتا مردن ٢٢٦
٣٥. تۆ نەبووی، بووی و نابیت وئەبیتۆ، دوا نەبوون ٢٢٦
٣٦. ئەی ساحیبانی دین، برایانی موسلیمین ٢٢٧
٣٧. بە هەر دوو دەس ئەبێ بۆ قوڕ نەپێوین ٢٢٨
٣٨. سەدەف بەو دورە وەختێ بەهرەوەر بوو ٢٢٨
٣٩. بەراتێکە خودا، رۆژی بەراتە ٢٢٩
٤٠. برێژە رەحمەت خودا پڕ هەرچی دەشت و دەرە ٢٢٩
٤١. مەبە مەغروور بەم موددەی ژیانە ٢٣٠
٤٢. مایەی حەیاتی ئادەمی هەر چاکە کردنە ٢٣٠
٤٣. جەژنی مەولوودی پێغەمبەرمانە ٢٣١

@kurdica

٤٤. لە شادی بێ بەشم، بێ یار، خاتر پڕ لە زووخاوە ٢٣١
٤٥. عاجزمئەی‌دڵ بە دەس ئەفکاری غەفلەت زاتەوە ٢٣٢
٤٦. قەساوەت بۆ شەقاوەت رەهنومایە ٢٣٣
٤٧. قوتبی زەمانە دەروێش! ئاگایە، ئاشنایە ٢٣٣
٤٨. هەوری رەحمەت لەسەر هەموو جێیە ٢٣٤
٤٩. ئەم دەف وتەپڵ و دمەک لێدانە ٢٣٤
٥٠. تێبگە هۆشت ئەگەر قاسر نییە ٢٣٤
٥١. دەروێش بێ دواوە لەگەل جێ ماو و لە دوای ٢٣٥
٥٢. ئەی ئامینە موژدە بێ تۆ دایکی پێغەمبەری ٢٣٦
٥٣. لە داوی غەفڵەتا بۆ وا ئەسیری ٢٣٦
٥٤. خەو بەسە هەستە نەک سەرت دانی ٢٣٧
٥٥. لە زەخمی ماری نەفس و ئارەزوو نابینم ئازادێ ٢٣٩
٥٦. چ نەقسێکی هەیە بۆ پادشاهێ ٢٤١
٥٧. بێخەبەرتاکەی‌وەکووەحشی‌لەدووی‌خورد و خەوی ٢٤١
٥٨. ئەسڵی تۆ ئەو جەوهەرە وا بەر لە ئادەم ناسرا ٢٤٢
٥٩. ئەمشەو چ شەوێکە کە شەوی قەدرە غوڵامی ٢٤٤
٦٠. ئەی لە سەر تەختی نەبووەت تا ئەبەد تۆ پادشای ٢٤٦
٦١. زاری مەکە بەیانی بڕوانە گەر ئینسانی ٢٤٨
٦٢. ئەی رەسوڵی کەریمی گەورە سیفات ٢٤٩
٦٣. راسە من تەقسیری زۆرم کردووە ٢٥٥
٦٤. چوارینەی ئایینی ٢٥٥
٦٥. چوار هۆنراوەی زاری بۆ کوردەواری ٢٩٥
٦٦. عەقیدەی زاری ٣١٥

فارسی ٣٤٣
١. از سر زلف تو ما را گلهٔ بسیار است ٣٤٤
٢. کار با یار است و با اغیار نیست ٣٤٤
٣. مژده دادند که ساقی قدحم خواهد داد ٣٤٥
٤. دوش با برگ گل از روی توأم رازی بود ٣٤٥
٥. آه چندانم به دل بار غم است از روزگار ٣٤٥
٦. من از دل در هزار آزار هستم ٣٤٥

۷. از صحبت ناجنس رهیدی و رسیدی ۳٤٦
۸. بهر شکلی که خود را نمایی ۳٤٦
۹. فرخ این نامه صبا از آشنا آورده است ۳٤۷
۱۰. بگشا ز خواب دیده و لطف خدا نگر ۳٤۸
۱۱. برگ بقا را چون نپوشید کس ۳٤۸
۱۲. دلا گر دامن مردان بگیری ۳٤۹
۱۳. گفته ما یادگار ما بود ۳٤۹
۱٤. ای بی نیاز تو همه را جای نیازی ۳٥۰
۱٥. یارب به خطا گر قدمی چند نهادم ۳٥۰
۱٦. یا ربی تو دانی که ظلومیم و جهولیم ۳٥۰
۱۷. در باغ عمل دانه‌ای از خیر نکشتیم ۳٥۰

پێشەکی:

خوێنەرانی هێژا، وا لە پاش ماوەیەکی دوور و درێژ، بەرهەمە شێعرییەکانی مامۆستا مەلا عبدالکریم صائب «زاری» کەوتە بەردەستی خوێنەران، شاعیر دەبێ بەرهەمی چاپ کراوی خۆی ببینێ. بەڵام لای ئێمە خاوەنانی دەستەڵات ئەو ئازادی و دەرفەتەیان نەداوە، هەر بۆیە زۆری دیوانی شاعیران و بەرهەمی نووسەرانمان یان لە پەنا و پەسیوان فەوتاون یا پاش مەرگی خۆیان بە نیو و ناچڵی چاپ کراون. ئەم بەرهەمە شێعریانەی باوکم مەلا عەبدولکەریم صائب بە ناوی «دیوانی زاری» ئەگەرچی هیچ شوێن و دەزگایەک پشتگیری لە چاپدانی ئەم بەرهەمە کلاسیکیانە ناکا بەڵام بە هەوڵ و ئەرکی خۆمان تێکۆشاوین تا ئەم دەفتەرە بخەینە کتێبخانەی کوردییەوە. هیوادارم جێی ڕەزامەندی خوێنەران بێ.

کورتەیەک لە ژیانی مامۆستا:

مامۆستا مەلا عەبدولکەریم صائب (زاری) لە بنەماڵەیەکی وەرزێڕ لە ئاوایی (ئاڵکەڵوو) سەر بە شاری سەقز لە ساڵی ١٣٢٥ کۆچی (١٩٠٥ زایینی) لە دایک بووە. خوالێخۆشبوو زاری کوڕی فەقێ عەبدوڵڵا کوڕی ساڵح کوڕی مەلا فەیزوڵڵا کوڕی مەلا حەمزە کوڕی مەلا ئەبووبەکرە. ئەم بنەماڵە هەر لە کۆنەوە لە خزمەت ئایینی پیرۆزی ئیسلام و ڕێگای پێغەمبەری مەزن بوون. ماوەیەکی درێژخایەن بە دەست و دڵ پاکی بە چاکی و پاکی بۆ بەرژەوەندی ئەم ئایینە پیرۆزە تەقەلایان داوە.

لەو سەردەمەدا کە زاری توانیویەتی بچێتە خوێندن جگە لە منداڵە دەوڵەمەندەکانی شار و منداڵی ئاغای دێهات، کەس دەرەتانی ئەوەی نەبووە بچێتە مەدرەسەی دەوڵەتی. تەنانەت لە دێکانیشدا مەدرەسە نەبووە. هەر بۆیە لە حوجرە و مزگەوت لە لای مامۆستا ئایینیەکان دەستی پێ کردووە. مامۆستا ئایینیەکان لەو سەردەمەدا لە گەڵ هەموو گیروگرفتەکانی ژیانی خۆیاندا بێ یارمەتی کەس یا هەر چەشنە ئیمکاناتێک قورئان و بابەتە ئایینیەکانیان و خوێندن و نووسین کە پێویستی ژیانی سەردەم بووە فێری فەقێکانیان کردووە جا ئەوەی وریا بووە بۆ فێر بوون لە گەڵ هەموو کەموکورتیەکان دەسازا ـ زۆربەی فەقێکان لە گوڵستان و بوستان زیاتر نەدەڕۆیشتن. زاری هەر لە ئاڵکەڵو دەستی بە خوێندن کردووە و اصول و قورئانی لە لای مەلا «محمود تدێن» ئامۆزای خۆی خوێندووە. دوایی ئەچێتە داشالووجە لە لای شیخ عزالدین کە مەلا و بەرنوێژی ئەوێ بووە (تاریخی معجم) و (دورەی نادری) و (کلیلە و دمنە)ی خوێندووە پاشان لەگەڵ چەن فەقێی تر ئەچن بۆ دێی تیکانلو بۆ لای مامۆستا (مەلا محمد خورخورەیی)لەوێ کتێبی (جامی) ئەخوێنێ.

فەقێکان، زیاتر لە بەر ئەوەی کە خەڵکی لادێکان نەیاندەتوانی بەخێویان بکەن جێگایان ئەگواستەوە و ئەڕۆیشتن بۆ لایێ تر. دوای تیکانلو (زاری) ئەچێ بۆ ئاوایی (حسن سەلاران) لە سەرشیوی سەقز. ئەم ئاواییەی زۆر پێ خۆش بووە و هەر لەوێش پشکۆی شێعری زیاتر گەشاوەتەوە. لە حەسەن سەلارانەوە مامۆستا بارگە و بنەکەی کە بریتی بووە لە بوخچەیەک و چەند کتێب ئەپێچێتەوە و ئەڕوا بۆ ئاوایی (قەباغلوو) بۆ لای مامۆستا (شێخ عبداللە کانی کەوەیی) و پاشان لە شاری سەقز لای مامۆستا (ساڵح ئیمام زادە) درێژەی بە خوێندنی داوە.

بە بۆنەی کۆچی دوایی باوکی و مامەی دەست لە خوێندن هەڵئەگرێت و ئەرکی خێزانێکی ڕەش و ڕووتی ئەکەوێتە ئەستۆ. ئەمجار بۆ دابین کردنی بژیوی بنەماڵەکەی ئەکۆچێنێ بۆ دێی (قەرەچەر) لە گەورکی سەقز دوو ساڵ لەوێ ئەمێنێتەوە و پاشان ئەچێ بۆ دێی (چراغ ویس) هەر لە گەورکی سەقز تا ١٠ ساڵ بە کاری کشت و کاڵ و مامۆستایەتی لەم ئاواییە دەژی. بە هۆی وەرچەرخانی ئەو دەمە کە لە مێژوودا بە (قەزای شەهریوەری ١٣٢٠) ناو دەبرێت ئەکۆچێنێ بۆ دێی (داشالوجە) دوای هەشت ساڵ لە بەر نەبوونی کێڵگە و کشت و کاڵ دەکەوێتە سەختی ودەست تەنگی. لەو کاتەدا ئاغای (ئارەبوغلووی سەروو) (فەیزوڵڵا خان) دڵخۆشی ئەکات و مەزرایەکی پێدەدات ئیتر هەتا ئاوابوونی هەتاوی ژیانی کە ڕێکەوتی ١٣٦٠/٢/٢٧ هەتاوی (١٩٨٢ز) لەم ئاواییە درێژەی بە ژیانی داوە.

مامۆستا وەک زۆربەی خەڵک نانی خۆی بە ئارەقی نێوچاوان و دەست و شانی خۆی دەرهێناوە. جێی داخە کە بە بۆنەی سێبەری ڕەشی حکوومەتی پاشایەتی لەو سەردەمەدا هیچ کتێب و کۆڤارێکی کوردی لە بەر دەستا نەبووە یان نەیتوانیوە لەگەڵ شاعیرانی تر پێوەندیان هەبێ دەنا تەجروبەی شێعری زۆر بەرزتر دەبوو. تەنیا تریبوونێک کە دەنگی شێعری تیا هەڵێنابێ ڕادیۆی کرماشانی ئەو ساڵانە بوو کە شکراللە بابان و سوارەی ئیلخانی زادە بەڕێوەیان دەبرد. (جگە لەوە لە ماوەی ژیانیدا هیچ کۆڤارێک نەبووە تا شێعرەکانی چاپ بکات. لە بەر ئەوە یەکەم چاپەمەنی و نووسینی کوردی لەو

زەمانەدا تاوان و پاوان بووە تەنانەت چەند جارێک لە سەر شێعری کوردی، ساواک هەڕەشەیان لێکردووە. هۆیەکی دیکەش ئەمەیە کە مامۆستا وەک زۆر کەسی تر لە سەر ڕەنج و بەهرەی خەڵک نەژیاوە و هەمیشە لە هەوڵ و تێکۆشان و کار کردندا بووە تا بتوانێ بێ منەت منداڵەکانی بژێنێ.
مامۆستا دوو ژنی هێناوە لە ژنی یەکەم بە ناوی (لعلی خان) کوڕ و کچێکی بووە و لە ژنی دووهەمی بە ناوی (شەوکەت) شەش کوڕ و کچێکی بووە. جا لە تەنگەژە و ڤەیرانی ئاوادا مرۆڤی هەژار چۆن بتوانێ بە ئاسوودەیی شێعر و شێوازە شێعرییەکان تاقی بکاتەوە. بە سەر ئەوانەشدا مامۆستا لە بواری شێعری عەرووز و کلاسیکدا زۆر سەرکەوتووانە ئەسپی قەڵەمی خۆی تاو داوە و ڕێبازێکی تایبەتی بۆ خۆی پێک هێناوە هەر چەند دەبوو ئەم بەرهەمە زووتر بکەوێتە بەر دەستی خوێنەران بەڵام بە هۆی کەم دەستەڵاتی و پرش و بڵاو بوونی شێعرەکان، ئەم کارە دوا کەوت. پاش چەند ساڵ گەڕان و پشکنینی ئەم لاو ئەو لا، ئەم دیوانەمان کۆ کردەوە کە سەرجەمی شێعرەکانیەتی.
زاری جگە لەمانە داستانی لەیلی و مەجنوونی نزامی لە فارسییەوە کردووە بە کوردیەکی ڕەوان و پاراو کە بەو زوانە ئەویش دێتە ناو کتێبخانەی کوردییەوە.
من وەک کوڕی مامۆستا هەر ئەوەندەم لە دەست هاتووە ئەم بەرهەمە وەک خۆی گردوکۆ بکەم و پێشکەش خوێندەواران و هۆگرانی شێعر و ئەدەبی کوردی بکەم. ئیتر لێکدانەوە و هەڵسەنگاندن و نرخاندنی دەخەمە ئەستۆی خوێنەری بیرمەند و وشیاری کورد.
حەز دەکەم دەست نیشانی ئەوە بکەم کە مامۆستا بۆچی نازناوی (زاری) هەڵبژاردووە. مامۆستا خۆی لە شێعرێکدا کە بە فارسی نووسیویەتی وەڵامی ئەم پرسیارە دەداتەوە. ئەمەش شێعرە فارسییەکەی (زاری) و خودی دیوانەکەی پێشکەش بە کتێبخانەی دەوڵەمەندی ئەدەبی کلاسیکی کوردی:

دلـــــی دارم بســـــان بوتـــــه در تـــــاب
وزو خـــون مـــی چکـــد وز دیـــده خونـــاب
خلیـــده خـــار هجـــران در رگ و جـــان
نشســـته زاغ نومیـــدی بـــه بســـتان
لگـــدکوب ســـتم باشـــد وجـــودم
نمیـــدانم از ایـــن ســـودا چـــه ســـودم؟
گـــلِ عمـــرم شـــده پژمـــرده از غـــم
تـــنم بـــی حـــس بســـان مـــرده از غـــم
چنـــان گشـــتم زبـــون و عاقبـــت شـــوم
دریـــن ویرانـــه شـــد هـــم لانـــه ام بـــوم
چنـــان آشـــفته و زار و نـــزارم
کـــه بـــر خـــود نـــام «زاری» میگـــذارم

محمد صادق صائب

تایبەتترین بنکەی کتێبی کوردی
کوردیکا
@kurdica

Literature
غەزەل
ديوانی زاری

١

ئەو فرسەتە کەی دێ کە لە رۆژ ئەم شەوە لادا
ڕۆشن کەمەوە چاوی نەبینم بە تەماشا

باوەڕبکە دڵ غەیری گەیشتن بە وساڵت
نەیکردووە مەیلێ بە هەموو نیعمەت و ناکا

دێژن بە سەبر دێتە بەر ئەم باغی مورادە
بەختی من و دەوری فەلەک ئەو تاقەتە نادا

داوێکی بگێری هەیە سەییاد و عەجایب
بەم کۆششە داوێ لە مل ئەو ئاهووە ناخا

هەرلەحزەدووسەدمەرتەبەدڵ دەربکە رێی غەیر
بۆسێبەری سەروی قەدی تۆ حەتمیە نابا

ئەی‌سەرویسەمەربەی‌بەبڵێسەی شەمی گۆنات
بڕوانە لە پەروانە کە سووتاوە سەراپا

ئەی «زاری» زولێخا کە نەما سەبرو قەراری
بابێتە دەر ئەو یۆسفی کەنعانە لە چادا

٢

موژدە ئەی بولبول لە گوڵ لاچوو نقاب
وەختی سەیری گوڵشەنە بەزمی شەراب

مەجلیسی یارانە هەم کاتی ویساڵ
رازە، نازە و عیشوەیە، رەمزە و خەتاب

وازە دەروازە و مەغازەی دڵبەری
قەهرە لوتفە جلوەیە میهرە و عیتاب

غونچە گوڵ پشکووت و روخساری نوان
قومریان سەرمەست و بولبول دڵ کەباب

هۆشی هۆشیارانی رۆشن فیکر ئەبا
سۆزی نەی ناڵەی چەنگ و روباب

قەترەیی شەونم لەسەر گوڵ میسلی دوڕ
شوعلەوەر وەک شەوقی قورسی ماهتاب

هەر کەسێ یەک دەفعە ببینێ بە دڵ
داوی زولفی رای ئەکێشێ وەک تەناب

تالبانی شەوقی ئەو تووبا قەدە
بێ خەبەر ماون لە رۆڵە و گیان و باب

کانی جوانییە و خەزێنەی دڵبەری
باغچەیی مەقسوودە بۆ چاک و خەراب

لەم هەموو لوتفە کەوا لەو شۆخەدا
گوڵ سەر ئەفکەندە خەجاڵەت ماوە ئاب

نووری روخساری چرا بۆ ئەهلی دڵ
تیغی ئەبرۆی سەربڕی ئەهلی عەزاب

دایەنی ئەم نازەنینە بەرمەدە
گەر گەرەکتە «زاریا» راهی سەواب

٣

دوێ قــــەراری دا کـــە بێـــت و مەرحـــــەباییکم بکـــات
ئـــاوری شــەوقی لـــە دڵ بـــەردا خـــودا بـــۆچی نـــەهات؟

لـــەمشـــەوی هیجرانـــەدا گـــەر رۆژی روخســـاری‌نـــەبێ
بێ‌دڵ‌وچـاوێکی‌وەک‌مـن پـەی بـەوەسڵـی کـەی ئـەبات؟

دڵ بـــە ئومێـــدی قـــەدەم‌بۆســـیت لـــە رێـــدا کـــەوتووە
تـــۆ خـــودا پـــای لـــێ بنـــێ بەڵـــکوو بـــە ئـاواتی بگـات

خۆشـــترە بـــۆ مـــن لـــەئاوی زینـــدەگانی یـــەک قســـەت
چاکترە بۆ من لـــە موڵـــکی هـــەردوو عالـــەم یـــەک نیگـات

نامـــەوێ ئـــەو قەلبـــە شـــەوقی قامـــەتی تـــۆی تیانـــەبێ
عـــاجزم لـــەو قاڵـــبە رۆحـــی بـــە قوربانـــت نـــەکات

ئـــاوری شـــەوقت بڵێســـەی بەســـتوووە بڕوانـــە لـــێم
ئـــاوری ئـــاهی منـــە ئـــاور لـــە ئـــاوڕ بـــەر ئـــەدات

گیـــانی‌شـــیرینم چ نەقســـێ روو ئـــەدا گـــەر دەفعـــەیێ
عاشـقی شــەمعی‌جەماڵـت دەی بـەدیـدارێ نـەجات

شـــەرحی دووری گـــەر بـــدەم، ئـــاور لـــە ئـــاور بەرئـــەبێ
سۆزی‌سینە گـەر بکـەم ئیزهـار، ئەسـووتێ کائینـات

لـــەمهـــەموو زەخمـــە کـــە شمشـــێری بـــرۆت ئـــەیکا لـــەدڵ
لەم‌هەموو تـیرە کـەبرژانگـت لـە گورچیلـەی ئـەدات

لـــەمهـــەموو زەهـــرە کـــە ســـاقی فیرقـــەتت ئەیـــدا بـــە دڵ
لەم هەموو بێ‌میهرییە زوڵـفت لەگـەڵ ئێمـەی ئـەکات

غـــەیری‌خزمـــەت‌لـــەعلی‌لێـــو وخـــاڵ‌وخەنـــدەی‌دڵـــبەرت
لای کەســـێکی کـــە (معـــاذالله) ببـــا «زاری» شـــکات

٤

پڕلــەشۆڕوشــینیدووریبــوودەروونی بــێسـەبات
بۆ تلووعی ڕۆژی روخسـارت کـتوپـڕ مـوژدە هــات

هەر لە قاپی حـوجرەوە بـۆ خاکبۆسـی تـا حـەرەم
پۆلبەپۆل ئەرواح وێسان و لەسەر هـەر جێگـە پـات

دارو بەرد و خــاکو خاشـاکیگوزەرگـا سەربەسـەر
گیانو چـاون و هـاتوون بـۆ مـاچی دامـانی کـەوات

وەختی هاتن چاوم، ئاگـا بـە! لــە رێتـا کـەوتووە
سەر بەسەریەکدا وەکوو بەردیچـەمیبـەر خانـەقات

چیلە بەدبەختی مـنی بـێ دڵ خەیاڵـی مونسـەرف
کـرد و گـەڕیاوە خـودا بۆهـات و ئـاخر بـۆ نـەهات

مـن شـکاتیئێشـی دڵ لای کـێ ببـەم ئـیللا حـەبیب
غـەیری ئـەو کوانــێ تـەبیبێ وا عیلاجـێکم بکـات

بـێ حــەیایی خۆشـە «زاری» پێشـووان ئەمیانـەوت
شەڕ لــە بێکـاری نەتیجـەی چـاترە ئـەمما بـەکات

٥

بۆیە پـێم خـۆش ئـەوێ پێـی بێمـە درگـات
سـەرم بۆیــە ئــەوێ بینێمــە بــەر پــات

بۆیــە چــاوم ئــەوێ تــۆی پــێ ببیــنم
دڵــم بۆیــە ئــەوێ بــۆ شــەوقی بــاڵات

لەغــەم ئـــازاد فکــرێکم ئەگـــەر بـــوو
ئـــەویش واکەوتـــە داوی زولفـــی تاتـــات

لــە حــەد دەرچــوو لــە دووری بــێ قــەراریم
خــودا کــەی ئــەم زسـتانی هیجـرە ئـەڕوات

لـــە بەدبـەختی و شــوومی خۆمــە دەســتم
بــە دامــانی کــەوای ئــەو شــۆخە ناگــات

لـــە شــەرما بــەدر پاماڵــی ئەســەف بــوو
لە بـورجی نـاز ئـەو غونچـە کـە دەرهـات

ویساڵـــی نادەنـــێ عاشـــق هـــەتاکوو
بــە خوێنـاوی جگــەر دەسـنوێژ نەشـوات

دەمــی نــەورۆزە بــەزمی بولبـول و گــوڵ
سـەبا بـابی لــە بـاغ ئـەو زاغـە دەرکـات

ســبەی قوربانــە، رۆحــم قۆچــە ئەیکــەم
بــە قوربــانی قــەدی ســەروی دڵ ئــارات

کەســێ لـــەم بەزمـــەدا هۆشـیارە «زاری»
لـــە عیشـق ئـاور لــە حـاڵ و مـاڵ بـەردات

٦

سەبا بەشارەتی دا بەهاری دڵگوشا هات
دەوایی زامەکانی ناسۆر و بێ دەوا هات

هەستا لەخەو وەنەوشە کەژبەرگیسەوزیبەرکرد
شەرابی زیندەگانی بۆ دار و بۆ گیا هات

کەناری باغ پڕ بوو لە غونچەکانی دڵبەر
ڕازاوە دەشت و زیوەر بۆ کێو و بۆ چیا هات

سەرما فەراری کرد و زستان گۆڕی گوم بوو
جەفایی بەفر ڕۆیی و هەوایی پڕ سەفا هات

باڵندەکانی دەنگخۆش بە چەنگ‌وعوود و بلوێر
بۆ دەفعی ماتەم و غەم دڵانی پڕ جەفا هات

پۆلێ گوڵاڵە سوورە بە ڕەقس و چەپڵەڕێزان
بۆ پێشوازی بولبول بە چۆپی و سەما هات

لە باغی هەور «زاری» بارانی شەوق ئەڕێژێ
لە لای پادشاوە خەڵات بۆ گەدا هات

٧

لە پەردە ڕۆژی ڕوخسارت کە دەرهات
دڵ و گیانم بە جارێ خستە بەرپات

ئەزانم بۆ زیادی بینشی چاو
عەجایب سورمەیێکە گەردی پاڵات

بە سەر دوو دیدەدا دیدە عوبووری
بکە تاکوو بگا دیدەم بە ئاوات

گوڵاڵەی باغی حوسن و دڵبەری! کەی
ئەبێ ئەو فرسەتە، بێمە تەماشات

لە «جەنات النعیمی» وەسڵدا دڵ
تەمەننا غەیری سەیری ڕووت ناکات

بە یادت کەللە مەست و سینە پڕ جۆش
بە بێ‌شەوقت بە کەڵکی چیم ئەخوات؟

جەواڵی پڕ لە گۆشت و پێشەیە تەن
سەر و ڕۆحێ کە خاڵی بن لە سەودات

خودا هۆشێ ئەگەر گەوهەر بناسێ
خودا دەرکێ لە تاریکیم دەرکات

گەلێ بێ هیممەتە «زاری» ئەگەر دەس
لە دامانی وەفای ئەو شۆخە بەردات

٨

دەردیدووری کوشتمی یارەب دەوایێ بۆ نەهات؟
سوحبەتی بێگانە تاکەی ئاشنایێ بۆ نەهات

سەرفیڕێگەیبێوەفاییبوو خەزێنەی زیندەگیم
کۆچیئاخروەختەبێساحیبوەفایێبۆ نەهات

غەرقی لافاوی غەم و خنکاوی گێژاوی بەڵام
وا لە ڕێدا سەد گرێ، موشکولگوشایێ بونەهات

جەردە بۆ تاراج دیسانۆ لەڕاسوچەپخودا
بۆنەجاتی کاروانم ڕەهنومایێ بۆ نەهات

وایبۆ کەشتیشکاویقوڕ بەسەر لەم بەحرەدا
ناخودا کۆمەککە ناکا باخودایێ بۆ نەهات

بۆئەوەیئەمڕێگەڕاسەگوم نەکەمتادەچمە شار
لەم شەوی تاریکەدا شەوقی چرایێ بۆ نەهات

زەخمیدڵئێشی گرانە سەبریئەییووبی دەوێ
بۆ دڵی بێ سەبرم ئەی«زاری»شفایێ بۆ نەهات

@kurdica

٩

تاقەتی بولبول لە حەد دەرچوو خودا بۆ گـوڵ نـەهات؟
مەرهەمی ئـێش و فـیراق و دەردەکـانی دڵ نــەهات
وا لــــە تــاریکی شــەوی هیجــر و قــوڕاوی مەینـــەتا
ماتڵــم، بــۆ رۆشــنایی ئەختـــەری کـامڵ نـــەهات
ئینتــزاری خۆشــە بــۆ عاشــق بــە ئومێــدی ویسـال
مــردم و ئــارامی قــەلبی زار و بــێحاسـڵ نــەهات
تا لــە پووشــی دڵ گــڕی شــەوقی جەماڵــت بەرنــەبوو
مەنجەڵی سینەم بە زووخاڵی جیـایی کـوڵ نـەهات
بۆ نەکەم شیوەن لە لای ئـەو شـۆخەوە تـا ئـەم دەمـە
موژدەیێ بـۆ ئیمتینـانی قـەلبی بـێتـامڵ نـەهات
خۆلــە ژێـر بــەفری فیراقـا پووشـی وشـکی تــەن رزا
ئەیخوا چ بکەمبەهـاریعـومریبـێحاسـڵنـەهات
قــوڕ بــە سـەردا بــۆ نەکــەم لــەو رۆژەوە دنیـا هەیــە
کاریهیچکەس زاریا وەک کاری تۆ موشکوڵ نـەهات

١٠

بردوویـــە بـــە غــارەت دڵـــەکەم لــەززەتی رەنگــت
ئــادەی بــدە ماچـــێ لـــە شــکۆفەی دەمــی تــەنگت
بـــەم ئــاوری شــەوقم کــە دەســووتێت کــەژ و کێــو
تەئســیری لەبـــەرچی نییـــە بـــۆ خــاتری ســەنگت
کێیــە دڵــی لـــەتلـــەت نییــە بــەو تێغــی برۆتــە
ئـــاخر چ نـــەچیرێ کـــە نـــەکوژرا بـــە تفـــەنگت
ئەکوژێتـــەوە ســـۆزم بـــە تکــێ ئــاوی تەماشــا
گەربێتــە دەر ئـــەو رۆژە لـــە زوڵـــفی شـــەوەزەنگت
بــێنــوورە کــە دوو دیــدە لــە دووری شــەمی گۆنــات
روونیـــان بکـــەوە چاوەکـــەم ئـــەم جـارە بــە رەنگـت

بونیـــادی ژیـــانی مـــنی زاری بـــە فـــەنادا
قـــەهری بـــە پەلـــە و مەرحەمـــەتی دوور و درەنگـــت
لـــوتفێکی شفابەخشـــە بـــە رەحمـــەت کـــە بپرســـی
جـــار جـــارە لـــە ســـۆزی دڵـــی زەخمـــاری خـــەدەنگت

١١

بڕوانە چ حەشرێکە ئەی دیدە لـە هیجرانـت
لایـێ بکـەوە لێمـان دەسـتی مـن و دامانـت
بانەگرێ بەری ڕۆژی ڕوخسار، شەوی پەرچـەم
ئەم جارە نیشـانم دە خورشـیدی درەخشـانت
تاکەی منی بێچارە مەحـڕوومی ویسـاڵـت بم
بەم جـۆرە کـز و عـاجز گیرۆدەیـی گریانـت
بو غارەتی ئەقڵم چاو هەڵمەبڕە بە غەممازی
با سینە نـەکا لەتلـەت شمشـێری برۆکانـت
هەیهەی‌مەدە سا جەولان‌بەو پەرچەمە تاتاتـە
شـێتی مەکـە دیسـانۆ مـەجنوونی بیابانـت
پوورەی هەنگی‌ئەڕواحی وا پێوە لە سەد جێگـە
سەر تا بە قەدەم‌باڵات‌وەک زوڵفی پەرێشـانت
بێڕەحمییە داپۆشین ئەو شەمعە لە پەروانـە
ناشوکرییە دەرکردن ئەم تەیرە لـە بوسـتانت
باغێکی سەفابەخشە ئەو رووتە وەلێ سەد ئـاخ
بۆمـەنعی تەماشـامان کێشـکچییە موژگانـت
ئاگا بە نەبی تێکەڵ بە خـوێنی دڵـی «زاری»
وەختێ کە دەکەی شانە زوڵـفانی پەرێشـانت

١٢

زەردە سۆزەی دڵ لە دووریـدا و نزیکـە بەفـەوت
دەفعەیێ ڕێگای دیداری نـەدامێ بـەختی چـەوت
ویسـتی ئـاوێ بـە ئـاوردا بـڕێژێ دیـدە، دیم
بۆ بڵێسەی ئاوری تیژی دەروونم بوو بـە نـەوت
چوومەسەرچاوەی‌حەیات‌وساقی‌وپەیمانـە هـات
عالـەمێ تێرئاو بوون و من قـومێکم بەرنەکـەوت
بۆ تەماشاکردنی خورشـیدی ڕوخسـاری گـەلێ
چاوەڕێ‌بوودڵ کە شۆڵە دەرکەوێت و دەرنەکەوت
بـۆ وەدەس هێنـانی دیـداری گـەلێکم دا تـەکان
بەختی بێ هێزم لە لێژی بێ موڕادی سەرنەکەوت
دەفعەیێ گـەر فرسـەتی وەسـڵم بـداتێ ڕۆژگـار
سەیری‌ئەوهەشتەم‌گەرەک‌ناوێت‌وناترسـم‌لـە حـەوت
زیندگی‌ومەرگ‌لای ئەهلی سەفا وەسڵـە و فـیراق
عەیشی‌خۆش ئەی«زاری»دیدارە و جیـایی یار، مـەوت

١٣

بە چاوی مەست ئارامی منی برد
بە تێغی ئەبرۆی دڵمی جنی ورد

وتم بازێکی ئازادە خەیاڵم
لە داوی زولفی خاوا پاوەنی کرد

پەنا بۆ کێ ببەم دادم بپرسێ
بڵێم دڵبەر ئەوەی کرد و ئەوەی برد

ژیانی بێ‌فەنا لەو داوە دایە
ئەوەی لەو داوەدا بمرێ مەڵێ مرد

بە قوربانی سەبا بێ گیان و ماڵم
کە پەیغامی بەهاری وەسڵی هاورد

ئەزانی بۆ دەماخم چاخە ئەمڕۆ
بەلامانا بە ناز ئەو شۆخە رابورد

شکەستی‌دا بە سەرو ئەم سەروە سەد جار
بە دوو نارنجی نەرمی پڕچنگ و گرد

قەڵەم لەت بێ زوبانی ئێمە نووسی
پەشیمانم چی بوو ئەم زوڵمە چم کرد

لە سەفحەی سینەدا دوو قوببە کافوور
دروس کریاوە بێ ئوستاد و شاگرد

لە شەرما گەردنی کەج بوو وەنەوشە
لە سەر ئەو روویە ڕووبەندی کە لابرد

خەیاڵی من بە خەو رێی کەوتە باغی
کە پێی زانی لە هەردی باغی دەرکرد

وتی «زاری» بەشت لەم باغە نادەم
وتم وەعدەی من و تو حەشر و سەر پرد

١٤

خودا ئەو رۆژە ئێمەی بەربەڵا کرد
کە پەروانەی بە ئاور ئاشنا کرد

بەهیوا نیم ئەگەر عەقڵم بمێنێ
کە زوڵفت شانە چاوانت سیا کرد

سکوونی پۆشی دڵ بۆ ئارەزوو کەم
کە گەردنتی خودا وەک کارەبا کرد

کە فانووسی جەماڵت شوعلەوەر بوو
دڵی ئێمەی پەپوولەی ئەو چرا کرد

لە حەڵقەی داوی زولفت بێ خەبەر نیت
کە هەر تارێ هەزاری موبتەلا کرد

بە ناز ئەو رۆژە چاوانی هەڵێنا
وەنەوشەی سەربەرەو ژێری حەیا کرد

کە ئەم گوڵنارە لەم گوڵزارە پشکووت
لە نەرگس بولبولی بێ ئیشتیا کرد

شەفافی رووتی گوڵ چۆن دێ لە شەرما
لەدەشتا مەنزڵی پێچ و پەنا کرد

مەڵێ بۆ عاجزی «زاری» کە باری
بڕۆتی ئافەتی شێخ و مەلا کرد

١٥

کە پیری مەیفرۆش ئەمڕۆ جامێکی حەواڵەم کرد
لە بیری بردمۆ ئەو موددە وا سەد ئاە و ناڵەم کرد

ئەگەرچیبادیسەختیهیجرەت هات و بێخیهەڵکەندم
بە «حمد اللە» لە باغی وەسڵدا سەیری گوڵاڵەم کرد

دڵم دوێنێ لە هۆشیاری کە لافی لێ دەدا ئەمڕۆ
دوچاری چاوی مەستی ساقی و دەوری پیاڵەم کرد

گوڵی روخساری پیشانم کە دا دوێنێ لە گوڵزارا
هەتا مەغریب دوعا خوانی دەوامی ئەو جەماڵەم کرد

وتم پنهان ئەکەم سۆزی دەروون و دەردی موشتاقی
کتوپڕ عیشقی تۆ هات و قسەی مەشهووری عالەم کرد

غولامی عیشق بێباکە لە مەیدانی قیامەتدا
ئەسیری پەرچەمت بم چاکە ئەمڕۆ ئەم خەیاڵەم کرد

موقامم وا لە کەیوان و فەلەک، ئەرزی گوزەرگامە
لە رۆژێکۆ کە من عەبدایەتی ئەو چاوە کاڵەم کرد

بە شیرینی ویساڵی نازەنین بێژی بگەم «زاری»
عەلاجی ئێش و دەردی دڵ کە بەم دەرمانە تاڵەم کرد

١٦

لە تاوی ئێش و دووری تەلعەتی یار چ غەمبارم چ غەمبارم چ غەمبار

لە تەن گیانم کە دەرناچێ لە هیجری چ بێ عارم چ بێ عارم چ بێ عار

بە بێ دیداری ئەو لەم زیندەگیمە چ بێزارم چ بێزارم چ بێزار

بە پەیکانی موژەی بێ ڕەحم و خوێنڕێژ چ زەخمارم چ زەخمارم چ زەخمار

بە ئیستغنای ئەو شۆخە ئەزانن چ بیمارم چ بیمارم چ بیمار

مەزاقی دڵ ئەڵێ لەم جەورە هەی داد چ پڕ ژارم چ پڕ ژارم چ پڕ ژار

وتم «زاری» ئەتۆ چۆنی؟ وتی وەی چ ئەفگارم چ ئەفگارم چ ئەفگار

١٧

لەم هەموو باری گرانەم وا لە سەر — نازەنینم جارێ نەیپرسی خەبەر
مامەوە بێ ساقی و جام و حەریف — هەمدەمم غەم، بادە خوێناوی جگەر
لەم دڵە بێ غیرەتە ئازیرەکەم — دەردە دڵ لای کێ ببەم خاکم بەسەر
بۆ لە بێکاری دەسی کۆتا نەکرد — بۆ لە بێعاری هەنگاوێ نەچووە دەر
وا لە پای ئالاوە داوی تەمبەڵی — کۆمەکی باری نەبێ نایێتە دەر
دەرکی وا پۆشیوە نۆشابەی هەوا — بێ خەبەر ماوە لە ئەسپاوی سەفەر
خۆفی جێمانی نییە لەم چۆڵەدا — بێ رەفێق و تۆشە و بێ بارەبەر
هەمسەرانی رۆین و ئەم غەرقی خەو — هیچ نازانێ کە رێگەی وا لە بەر
ئاە بۆ ئەو هۆشیارە وا کە هۆش — با بە بێهۆشێکی وا گیری خەتەر
مردوویەکی وا ئەبێ عیسا دەمێ — زیندووی کاتۆ بە ئیزنی خوا مەگەر
چی بکەم بێ روشنایی ئەی خودا — لەم قوڕاوە بەم شەوە چۆن بێمە دەر
مەملەکەت بێ پادشا وێران ئەبێ — باغ قەت بێ باغەبان نادا سەمەر
چارەی ئەم دەردە نییە ئیللا لە لای — خوا پەرستانی نەخەوتوو تا سەحەر
دایەنی ئەو دەستە بگرە بەستە بۆ — چارەی ئەم دەردە لەوانۆ یەک نەزەر
لەم شەوە تاریکەدا بێ نووری شەم — «زاریا» تەی چۆن ئەکا رێگا بەشەر

١٨

خۆشە پێم شیددەت بسێنێ دەمبەدەم خوێنی جگەر
بەڵکوو رۆژێ بۆ مداوا ئەو تەبیبەم بێتە سەر
خاکی رێگاکەی بە برژانگم ئەماڵم تا نەگا
وەختی هاتوچۆ لە خار و خەس بە دامانی زەرەر
سورمەیێ بۆ بینشی چاوانی من دەس ناکەوێ
چاکتر لەو خاکە ئەو پاکە بە سەریا کا گوزەر
غونچە بۆ بینینی روخساری کە چاوی هەڵبڕی
وا خەجاڵەت بوو بە شێتی کێو و هەردی گرتە بەر

حەسرەتی حوسنی وەکوو ئـاور لـە جەسـتەی بـەر بـووە
شەمع بۆیە وا ئەسووتێ ئەووەڵـی شـەو تـا سـەحەر

تـۆ کـە سـۆزێکت لـە شـەوقی شـەم لـە خـاتردا نییـە
مەنعی پەروانە لە سۆزش بۆ ئەکەی ئەی بـێ خەبـەر

وا خەیاڵــی حاڵــی روخســاری پەشــێوی کــردووم
نیمـە فکـر و بـیر و هۆشـی ئیمتیـازی پـا لــە سـەر

چـــون تـــەوافی کەعبـــەیی دیـــدارە ئـــاواتم ئەڵـــێم
مـن چ دەربەسـتم کـە سـەد دەردی گـرانم بێتـە بـەر

«زاریـا» بـێ ڕەنـج گـەنجی ئـارەزوو دەس ناکـەوێ
خەرمەنیمەقسوود کەی دەس کەوتووە بـێ دەردەسـەر

١٩

بـە داوی پەرچـــەمی تاتاتـــە دڵگـــیر
بـە برژانگـت بڵـێ نەیداتـە بـەر تـیر

کە ئەم ئـاهووی وەحشـەت هاتـە گوڵـزار
بـە داوی میهـر گـیری دە، نـە زنجـیر

بـە خەنـدە لێـوی بـزوان و بـە چـاوی
ئیشـارەی کردمـێ بـێ سـوودە تـەدبیر

بـە ئـاور تـا نـەبێ گـەرم ئاسـنی سـەرد
چـەکوش ناکـا لـەوا چەنـدان تەئسـیر

سـەرم سـوور مـاوە نـازانم کـەلامی
نـەباتی میسـرە، شـەهدی نابـە یـا شـیر؟

شـەرابی زینـدەگی ئـەڕژێ لـە لێـوی
مەسـیح ئاسـا زەمانـێ بێتـە تـەقریر

تەماشـایەکی گوڵـزاری جەماڵـی
دەوایـەکی جـوانی بەخشـە بـۆ پـیر

وەرە سـاقی بـە جامـێ بگـرە دەسـتم
چ جـام؟ ئـەو جامـە وا نـادان ئـەکا ژیـر

بـە بـادە غـەم بـە بـادە «زاریـا» چـون
لـە بێـدادی فەلـەک ناکـات تەقسـیر

٢٠

لە بەدری عالەم ئارا لادە رووپۆش ‌ ‌ ‌ لەمە زیاتر دڵم با هەڵنەخا جۆش
جیایی تۆیە باعیس بۆیە ئاوا ‌ ‌ ‌ منم بەم جۆرە شێواو و سیاپۆش
خودایا فرسەتێ خاڵی لە ئەغیار ‌ ‌ ‌ لە قەندی لێوی پڕ کەم باغەڵ و کۆش
بەهانەی سەیری باغی مەحموو ئاوا ‌ ‌ ‌ دیداری تۆیە بۆ رەندانی مەی نۆش
بە دیدارت کە بێ دیداری پاکت ‌ ‌ ‌ گوڵستانم لە لا ناخۆشە ناخۆش
مەزاقم گەرچی پڕژارە لە دووریت ‌ ‌ ‌ بە یادی خاکی پابۆسیتە دڵ خۆش
لە ئاوێنەی خەیاڵا سوورەتی تۆ ‌ ‌ ‌ هەمیشە حازرە نابێ فەرامۆش
هەیە و ئێژن لەگەڵ هەر نێش نۆشێ ‌ ‌ ‌ ئەمن رازیم هەر سەد نێش و یەک نۆش
وەها مەستی شەرابی شەوقە «زاری» ‌ ‌ ‌ هەتا رۆژی قیامەت نایەتۆ هۆش

٢١

لە گوڵزاری ویسالت دەر بەدەر خۆم ‌ ‌ ‌ لە جەننەت بێبەش، ئاوارەی سەقەر خۆم
لە دەوری شەمعی روخسارت وەکوو شەم ‌ ‌ ‌ رەفێقی گریە و گڕ، تا سەحەر خۆم
سروورم هەر کە تۆ رۆیشتی، رۆیشت ‌ ‌ ‌ لەگەڵ غەم هەمنشین و هەمسەفەر خۆم
لە چاوم خوێنی گەش دوو جۆ، لە دووریت ‌ ‌ ‌ ئەڕۆ چەشمەی دوو بەحری پڕ خەتەر خۆم
نەما بێ تۆ نەشات و شادمانیم ‌ ‌ ‌ دوچاری ئێشی قەلبی پڕ شەرەر خۆم
لە بەر بوو بێبەری داری موورادم ‌ ‌ ‌ وەکوو دارێکی بێ سایە و سەمەر خۆم
بڕی تێغی فیراقت جەرگی«زاری» ‌ ‌ ‌ وەکوو دارێکی بێ سایە و سەمەر خۆم

٢٢

هەتاکەی تاسە خوارت بم هەتاکەی ئینتیزارت بم
هەتا کەی بێ قەراری هیجرەتی وەک ژاری مارت بم
هەتا کەی ئێشی دووری ساکنی ماڵی دەروونم بێ
رەفێقی ئاهی سەرد و رەنگی زەرد و دەردەدارت بم
زوانم لاڵە، ژینم تاڵە، حەسرەت زاڵە غەم شایە
خەفەت ئاغایە، با پاشێلی فیتنەی پێچی لارت بم

عەجەب شیرینە ئەو چینە ئەگـەر رەحمــە و ئەگـەر قینــە
کە دەیخەیتە تەوێڵ و ئەمر ئەکەی من وێڵــی شــارت بم
جیایی تۆیــە بــاعیس، بۆیــە خــوێنی دیـدە وەک جۆیــە
بەشــم رۆڕۆیـــە وا چاکــە خـــەریکی شــین و زارت بم
ســەفایێ بێنــە پێشــۆ بــێوەفــا ئــاخر جــەفا تاکــەی؟
چییـــە وەک زولــف پــەرژینی گوڵاڵــەی لالـــەزارت بم
دەمێکــە حــەول ئــەدەم لــە خــوا ئــەپاڕێمۆ تەقالامــە
کــە رۆژێ باغــەبانی سـێو و نــارنج و هـــەنارت بم
بلـــووری گــەردنت بنوێنـــە، ســەر هەڵــبێنە، بڕفێنـــە
ئەوی هۆش و خەیاڵە یەک کەڕەت با شێت و هــارت بم
دڵــم مەشــکێنە دەربێنـــە لــە ژێــر ئــەو هــەورەدا رۆژت
وەدەرخە داو و دانــەی خــاڵ و زوڵــفت بــا شـکارت بم
دڵـــی دەرهــات «زاری» کەوتــە بــەرپای و کــەچی نــەتنا
بە سەریا پــا، دەبــا گــەردێ لــە خــاکی رێگـوزارت بم

٢٣

ئـــادەی وەرە قوربـــانی قـــەدی نەیشـــەکەرت بم
قوربانـــە ســـبەی، لازمـــە قوربـــانی ســـەرت بم
دڵ حـــازرە بـــێ بیـــدە لـــە ســـێدارەیی زولفـــت
باهــەر وەکـوو خەرمانــە، لــە دەوری قەمــەرت بم
دەرمـــانی بـــرینی دڵـــەکەی پــڕ لـــە غـــەمم کـــە
ئەی من بــە نیشـانەی موژەکــەی عیشـوەگەرت بم

سـوووتاوم و ڕێگـەم نییـە بـۆ دیـتنی بـاڵات
پـێ هەڵـگرە بـێ تـا بـە فیـدای ڕێگـوزەرت بم
ئـاخر نەفەسـە لازمـە ئـەی دیـدە کـە ئەمـڕۆ
بـۆ ڕەسمـی وەفـا هاتنـە جـێ، خـاکی دەرت بم
سـەر هەڵـبڕە بڕوانـە کـە سـەر بەرزییـە بـۆ مـن
بـۆ ڕۆژی قیامـەت کـە شـەهیدی نـەزەرت بم
ڕۆژێ نییـە زەخمـێ کـە نـەکا خەنجـەری نـازت
نەمدی کـەڕەتێ دەسـت لـە ملـێ یـا کەمـەرت بم
تۆ بیتو خـودا بەسـیەتی ئـەم جـەورە هـەتا کـەی
بـەم جـۆرە ئـەمن هەڵـگری زامـی خەتـەرت بم
ئـەی بـاغی جـەوانی مـنی دڵ لەتلـەتی شـێواو
عیللەت چییە بێ بـەهرە لـە سـایە و سـەمەرت بم
سەد مەرتەبـە رابـوردی و نـەت پرسـی لـە حاڵـم
بـا دەفعـەیێ خاشـاکی شـەقامی سـەفەرت بم
خۆش بەختیـە بـۆ «زاری» کـە دایم بـە دڵ و گیـان
غەمبار و حەزین، خەسـتە و خـوێنین جگـەرت بم

٢٤

بۆ لە دنیـادا ئـەبێ مـن واریسـی فـەرهاد بم
نائومێد و دڵشکاو و ڕەنجـەڕۆ و ناشـاد بم
گەر بە دامانت بگا دەستم چ کوفرێ ڕوو ئـەدا؟
با لە ئێشی دەردی هیجرانت دەمـێ ئـازاد بم
تیری غەمزە نایەڵێ یەکلەحزە خاتر بسرەوێ
شیری ئەبرۆ نایەڵێ بـێ ناڵـە و فـەریاد بم
پەرتەوی‌ئەنواری‌لوتفت‌کەوتەسـەرعالەم تـەواو
بۆ ئەبێ هەر من بە تەنها مەوریدی بێـداد بم
پیوتم بادی‌سەحەر دوێنێ لە غونچەی دەمیـەوە
بێ خەبەر نابێ ئەمن شیرینی بێ فـەرهاد بم
دوێ سەری زوڵفی لەگەڵ دڵدا قڕەی بوو پێـی‌دەوت
تۆ نەچیری لێرەدا هـەرتا ئـەمن سـەییاد بم
حەزرەتی لەیلا کە بەم شێوە دڵ ئارا بێتە دەر
«زاریا» ناچار ئەبێ مەجنوونی مـادەرزاد بم

٢٥

ئــەی فیــدای ســەروی قــەد و لێــوانی شــەکەربارتم
وەرمەگێــڕە روو لــە مــن بێتاقــەتی دیــدارتم
بێرە سەیری سۆزی دڵ، چــاوم! ئــەبرژێ چــون کــەباب
ســینە پــڕ ئــاور لــە شــەوقی روومــەتی گوڵــنارتم
دڵ ئیقامــەتگاهی حەڵــقەی زوڵــفە یــا چــاهی زەنــەخ
باڵ و پــەڕ ســووتاو، پەروانــەی شــەمی روخســارتم
گــیری دانــەی خــاڵ داوی گێســوانی عەنبــەرین
مەســتی عــەتری زوڵــفی رەشــکی نافــەی تاتــارتم
گۆشــەی چــاوی وەدەرخســت و ئیشــارەی کردمــێ
وا وەرە مــن گــەنجی بــێمــار و گوڵــی بــێ خــارتم
لــەم شــەوی تاریکــەدا رۆژی جەماڵــت، هــات و ســەد
شوکور، وەک ئەستێرە مــەحوی پەرتــەوی ئــەنوارتم

ئــاورێکم لێــدەوە ئــاور لــە جەســتەم بەرمــەدە
چــاوم ئیســتیغنا بەســە! نــازانی چــەن زەخمــارتم
مــەنعی چــاوانم لــە ســەیری بــاغی روو بــۆ نــاکرێ
ئەمکوژێ، یا رێم ئــەدەی، هــەر بولبولــی گوڵــزارتم
ســوجدەگاهی «زاری»یــە مێحــرابی دوو ئــەبرۆی تــۆ
تــا حــەیاتم بــێ، غــوڵامی نەرگســی مــەی خــوارتم

٢٦

لە تاریکی شەوی هیجرام و موحتــاجی شــەمی رووتم
لە گــەنجی ئــارەزوو دوور و لەگــەڵ مــاری غــەمت جــووتم
هەموو کەس با بزانێ چاکە مــن وا گــیری داوی تــۆم
غــوڵامی خاڵــی مشــکین و قــەدی بــاریکی وەک مــووتم
لە سایەی ئــاوری شــەوقی جەماڵــی دڵــبەری تــۆوە
هــەماری نــەوتم و گــۆگرد، بەڵــکوو کــانی بــارووتم
ئەگەرچی ئاوری عیشقت بڵێسەی دەمبــەدەم بــەرزە
مــنم ئەمــڕۆ ســەمەندەر ئــاورم هێلانــە، ناســووتم

کوردیکا @kurdica

لە ڕۆژێکۆ موژەت تـەدبیری قەتڵـی عاشـقانی کـرد

مـــنی بــێدڵ خـــەریکی کفـــنم و تـــەرتیبی تـــابووتم

لە من نابێ بپرسی وەسـفی شـێواوی دەروونم چـون

زەنەخـــدانی ئەتۆیـــە مەحبەســـی دڵ چـــاهی هـــاڕووتم

خودا ڕەحمێ بکا بەم بێ وجوودە تـا موزەییـەن بـێ

ئـەوی ڕێگـە و گوزەرگاتـە بـە قـەترەی ئەشـکی یـاقووتم

ئەگـــەر داوود تـــەوفیقی خـــودا بێتـــو نـــەکا یـــاری

ئـــەمن کـــەی پاڵـــەوانی مەعرەکـــەی مەیـــدانی جـــالووتم

گەدایێ بێ پەنا و بێ کـەس و گـەردن کەچـە «زاری»

بە ڕەحمەت دەستی بگـرە ئـەی غـوڵامی دەسـت و بـازووتم

٢٧

یـــادت دێوانـــەی کـــردم نـــەما ســـەبرو قـــەرارم

مـــردم نـــەهاتی جـــارێ ، بپرســـی حاڵـــی زارم

دووریـت عــەزابی ئـەلیم، وەسڵـت جـەنناتی نـەعیم

عالـــەم هـــەموو ئـــەزانێ ئـــەتۆی بەهەشـت و نـــارم

لە سایەی چـاوی کـاڵ و دوو ئـەبرۆی وەک مێحرابـت

دەمـــێ ئیمـــامی تەکیـــە، دەمـــێ دێوانـــەی شـــارم

کـە ڕووم لـێ وەرئەگێـڕی ڕۆژم لـێ ئـەبێ بـە شـەو

وەختم بـێ تـۆ هـەر شـەوە، وەسڵـی تۆیـە نـەهارم

کـارم چییـە بـە سـەحرا، بـە سـەیری بـاغ و بێسـان

دیـــداری تۆیـــە بـــاغم، گوڵســـتانم، گوڵـــزارم

ڕووت وەرگێـــڕە بـــەم لاوە، نـــووری چـــاوم نـــەماوە

بەڵـکوو ڕۆشـن بێتـەوە، دیـدەی تاریـک و تـارم

لـــەو ڕۆژەوە بـــە پەرچـــەم ڕۆژی ڕوخســـارت پۆشـــی

دەگاتـــە بـــانی فەلـــەک ســـەدای شـــین و هـــاوارم

تـــەکان مـــەدە بـــە زولفـــان بـــۆ گـــرتنی دڵـــی مـــن

بـــەر لـــەوە بێمـــە دنیـــا، بـــەو داوە گرفتـــارم

بۆ کوشتنی حەریفان وەختێ دەکا ئیشارە
هەزارێ بێ گیان ئەکا بە یەک عیشوە نیگارم
مردوو ئەوەیە ریشەی جەرگی نەبڕێ پەیکانت
زیندوو منم سەرتاپا، بەو تیرە بریندارم
نازی چاوان ئەمکوژێ هەموو رۆژێ سەد دەفعە
چی ئەبێ لەعلی لەبت جارێ بکا تیمارم
قووەم نەماوە بێم، بێ، پێ لە سەر چاوم دانێ
بەڵکوو موشەڕەف ببێ بە خاکی پات، روخسارم
نامدوێنێ لێم بەقینە، ئاهی دەروون بەتینە
وەڕەزم، هەراس لەم ژینە، لە حالی دڵ بێزارم
قەدت داری تووبایە، عالەمی لەبن دایە
رێم دە بێمە ئەو سایە، گەدام، رووتم، هەژارم
میوەی داری وەفایە، غونچەی باغی سەفایە
«زاری» خاکی ئاسانەی شەفایە بۆ ئازارم

٢٨

بە ئیستیغنا شکانت پشتی سەبرم — بفەرموو حازری کەن کفن وقەبرم
ئەگەر تۆ هەر وەها بی و من وەها بم — مەحاڵە گیانەکەم ئەمجارە نەمرم
دڵم موژدەم ئەداتێ ئەم سبەینێ — لە دەستەی ئەهلی دیدارایە حەشرم
بە یادی سەروی باڵاو و گوڵی رووت — گوڵاو ئەڕژێ لە سەجع و نەزم و نەسرم
ئیلاهی ئەم سوپاسەت کەی ئەدا کەم — کە جورعە نۆشی بەزمی شاهی عەسرم
بە ماچی خاکی ئاستانەی موبەددەل — بە «یُسرە» و کامەرانی «عُسری» دەهرم
لە سایەی شەوقی زولف وخاڵی تۆوە — قسەم موشکە و عەبیرە و کانی عەترم
ئەگەر عیللەت نەبێ ئەو شەوقە، دیدە! — گەلێ کەمتر لە خاک و خارە قەدرم
دەمێکە چاوەڕێی ئەو رۆژەیە دڵ — بە«حمداللە» تلووعی داوە فەجرم
دەسم کەوت ئەو«مەتا» وا موشتەری بووم — گەیشتە موشتەری ئالای فەخرم
بە تەوفیقی خودا ئەمڕۆکە «زاری» — بە دامانی ویساڵی دەست ئەگرم

٢٩

نامەی دڵ ئاوێزت هات نامە سەر چاوی کوێرم
گەشاوە بەرگی سیسی گوڵاڵەی گەرمەسێرم
هەم دڵ رۆشن بوو هەم چاو هەم قامەتی چەوتم راس
عومرێکی تازەی بەخشی بە گیانی لەمان تێرم
خودا بۆچی نەکریا بینێرێ وەک نووسیبووی
«دوو سێ شێعرم بۆ نووسی نەکرا ئێسە بینێرم»
چییە وەفا بەو عەهدە بفەرموون بەم زوانە
هەر ئەوەندە چاوەڕێم رۆژ بە ئەنگوس ئەژمێرم
ئەی بەحری پڕ لە گەوهەر شەپۆلێ با بێتە دەر
دوڕڕی مەقسوودی وەختم بە تاڵی رانەبوێرم
ساقی بێنە ئەو ئاوە کە خزرم وەعدەی داوە
بەڵکوو حەڵقەی ئەم داوە لە پای خاتر دەربێرم
ئاوری ئینتیزاری بەربووە لە جەستەی «زاری»
بە لوتفێ دەفعی ئازارم بکە با گیان بسپێرم

٣٠

بێژی کەڕەتێ بە دڵ ببینم   گوڵزاری جەماڵی نازەنینم
دێوانە منم لە تاوی عەشقت   مەشغووڵی یەخەی کەوا دڕینم
ئارامی دڵی بە شیوەن ئاوام   بنچینەیی کەیف و پێکەنینم
قیبلەت کەچ ئەبێ ئەگەر بپرسی   ئەحواڵی دەروونی پڕ برینم؟
تێفکرە لە جەوری تۆیە جاری   دوو جۆگە لە چاوی پڕ گرینم
مەعلوومە لە داوی زولفی تاتات   دەرچوونی نییە نە دڵ نە دینم
سەر بێنە دیاری دڵ، بزانە   وەک شەمع تەنێکی ئاورینم
لەم گوڵشەنەدا هەتا قیامەت   مەمنووعە خەیاڵی هەڵفڕینم
«زاری» لە بەهەشتی وەسڵی یارا   موژدەت بدەمێ لە خالیدینم

٣١

سموومی شارەزووری هیجـری تـۆ ئـەی گیـانی شـیرینم
هەڵـــیقرچان و بـــرژانی دڵـــی پـــڕ ئـــێش و غـــەمگینم
فەلـــەک ڕێگـــای دیـــداری نـــەدامێ عـــومر دوایـــی هـــات
چییـــە تـــەدبیر تـــا فرســـەت بـــدا ئـــەمجارە بتبیـــنم
هەنگاوێکی خەیاڵی روو بە مەتڵەب گـەر هەڵـێنم، چـەرخ
هەزاران خـاری مـانیع سـاز ئـەکا ئەیکاتـە پـەرژینم
لـــە کـــوورەی ئیشـــتیاقا وا تـــواوە مـــەغز و ئێســـقانم
تەماشا کە چ رەنگ زەرد و لەڕ و بـێ هێـز و بـێ تیـنم
قەدیمە سـۆزی سـینەم ئـادەم و حـەوا لـە خـەودا بـوون
کە ئوستادی ئەزەل ئەم دەرسی شەوقەی کردە تەڵـقینم
مەگـەر سـاقی لـە مـن تـۆراوە، بـەر ناکـات بـەم لاوە؟
بڵـێ خـۆ کووپـە نـەڕژاوە بـە جامـێ بـات تەسـکینم

بە یاری مەی نـەبێ تـەی نابـێ ئـەم دەشـتە خەتەرناکـە
بدا بـەو بـادە تـەخفیفێ، بـە وەزنی بـاری سـەنگینم
لە زیندانی تـەنا، دڵ دەرپـەڕی رووی کـردە بـاغی رووت
ئەڵێ مەجزووبی دانەی خـاڵ و داوی زولفـی موشـکینم
گـەدایێ رووت بـووم ئـەمما لـە سـایەی نەرگسـی تـۆوە
ئەوێستا خـاوەنی بـەرگی بـە خـوێنی دیـدە رەنگیـنم
بە هۆی بەرقێ درەخشاوە لـە بـەدری تەلعـەتت ئەمشـەو
هەموو عالـەم ئـەزانێ هەمـدەمی مـەجنوونی مسـکینم
غولامی هیممـەتی شـەوقم کـە بـێ گـەنج و سـپا خـاوەن
ولاتی شـام و هیندوسـتان و میسـر و چـین و مـاچینم
بـــە یـــادی دوڕفشـــانی لـــەعلی رۆح ئـــەفزات ســـەرگەرمی
تـــەنینی پـــەرنیان و نـــەزمی گەردنبەنـــدی پـــەروینم
خەیاڵـی دڵـبەرم «زاری» کـە هەمـدەمم بـێ چ دەربەسـتی
پەشـێوی حـاڵ و نـاڕێکی وەسـیلەی لازمـەی ژیـنم

٣٢

ئەی رۆحی رەوان و نووری چاوم
ئارامی دەروونی پڕلە تاوم
موحتاجی نەسیمی لوتفی تۆیە
پەژموردە گوڵی دڵی شکاوم
فەریادڕەسی ئەگەر نەفەرمووی
بێ قەدر و بەها، پەنا نەماوم
کۆمەک کە نەکا جەنابی لوقمان
نایێتە دەرۆ دڕک لە چاوم
دەستێ بە کەرەم نەدەیتە باڵم
سەر تا بە قەدەم قومی قوڕاوم
وا خۆ دەخەمە حەساری لوتفت
بڕوانییە کاری ناتەواوم
تەدبیر چییە؟ سەلاح چۆنە؟
چ بکەم کە گەلێ هەوا بڵاوم
بازی کەرەمت مەگەر بە هیممەت
نێچیری ئەمەل بخاتە داوم
ئەم ژەنگی دەروونە گەر وەها بێ
تێغێکی لە خاکەدا رزاوم
پاکانە بکە نەزەر لە ناپاک
پاکم کەرەوە کە من خڕاوم
«زاری» نییەتی غەمێ کە چون تۆی
دەرمانی دەروونی پڕ زوخاوم

٣٣

پەردە لەو روخسارە لادە باوەکوو پەروانە شەم
ئاوری شەوقی ئەتۆ بەردا لە خۆ سەر تا قەدەم
گوێ لە قرچەی جەرگی پارە بگرە چون سۆزی دەروون
ئاوری وایە کە ئاور لێ ئەکا وەک بەرق رەم
بێ دڵی خۆشە ئەگەر دڵدار، دڵ بێنێتە جێ
بولبولی خۆشە ئەگەر گوڵ بێتە خەندە سوبحدەم
ئەم شڵێوە و رێژەوی باران و تاریکی هەوا
ئاوی چاو و دووکەڵی ئاهی منە نەک هەور و تەم
گوم ئەبێ لەم دەشتە تاریک و درێژەی هیجرەدا
گەر لە شەوقی تەلعەتت بۆ دڵ چرایێ هەڵنەکەم
ئاشنا نابم وتی خاتر بە نووری ئاشنا
تاوەکوو مووسا لە شیوی ئەیمەنا مەئوا نەکەم
چوونە دەر یەعقووبی لەو دەشتە بە چل ساڵ و ئەمن
وا لە هەشتا دام و لەو جێدا کە ئەووەڵ بووم هەم
گیری دنیا کەوتم و داوی فریبم کەوتە پا
جەهل کێشامی هەتا خستمیە نێو گێژاوی غەم
لەم قوڕاوەیدا وەها غەرقم نەجاتم موشکوڵە
کوا «تەهمتەن»؟ هیممەتی خزری؟ پەنا بۆ کێ ببەم
«زاریا» کونجێک و نانێکی رەق و بستێ حەسیر
کافییە! زیاتر لەمە ئەسپابی ئازارە و ئەلەم

٣٤

ئەبێ هەر من بە تـەنها خـۆ دوچـاری زەحمـەتی دڵ کـەم
لە دووریدا بە خوێنی دیدە سەفحەی سـینە گـوڵ گـوڵ کـەم

خــودا فرســەت بــدا بیخاتــە دەســتم دایــەنی وەسڵــت
لە خــاکی پــاکی بــەر دەرگاکــەتا ئــەم جــارە مــەنزڵ کـەم

هەڵیگرســێنە تــۆ بیتــو خــودا فانۆســی روخســارت
لە بەر شەوقی چراتا بەڵکوو یەک شەو حەللی موشکوڵ کـەم

ئەڵــێم بەڵــکوو ببیســێ دەنگــی هــاوارم نگاهــێ کــا
وەکوو پەروانــە بێــدەنگ بــا نــەبم تەقلیــدی بوڵــبوڵ کـەم

ئەگەر هەر لەحزە سەد جارم بە تیغی جـەور سـەر ببـڕێ
گەلێ بێ هیممەتم، تاڵــی ئەگــەر یــەک زەڕڕە حاسـڵ کـەم

بە شمشیری جـەفا بـا قیمـە بـێ، سـەر تـا بـە دامـانم
کە غـەیری شـەوقی دیـدارت بـە شـاری سـینە داخـڵ کـەم

لــە بــازاڕی موحیببەتــدا ســەراپا خــۆ لــە قــوڕ ئــەگرم
لە یادی تــۆ ئەگــەر یــەک لــەحزە دڵ خاڵــی و غـافڵ کـەم

ئیجــازەی ئینتیزارانــت بــە دیــدارێ ئــەدەی، تاکــەی
مــنی بــێ تاقــەتی بــۆ تــۆ پەشــێو، لێــرە تــامڵ کـەم؟

وەکوو «زاری» مەگەر بگـرم کـەنارێ لـەم شـەڕ و شـۆرە
هــەتا کــەی دڵ نیشــانەی نەشــتەری برژانگــی قــاتڵ کـەم

٣٥

لە خۆشی دوور و نـەزدیکم بـە سـەرچاوەی هـەموو دەردان
لە دەشتی مەینـەتا تـەنها مـنم حـەیران و سـەرگەردان
ئەترســم پێکــەوە کــۆوە نــەبن ئــەم ئــاور و ئــاوە
وەکوو نەمدیوە پێکۆ بن شەمی وەسڵ و شـەوی هیجـران
لــە چــەرخی حەوتــەمین تێپــەڕ دەکـا ئـاوازی دڵخۆشـیم
ئەگــەر بێڵــن لــە بــەر دەرگاکــەیانا ببمــە درگــاوان
گرفتــاری کەمەنــدی زولفــە دڵ تێفکــرە تــا چەنــدە
قسەی مزر و بە لەززەت هەر وەکوو ڕێواسی «هێجانـان»
بــە دەوریـدا وەکـوو پەروانــە بـۆ گــەردش نەکــەم هــەرتا
ئەسووتم ئەو کە بەم جۆرە شـەمی روخسـاری داگرسـان
ئەڵــێم بــادی ســەبا کەشـفی هــەناری بـاغی دڵــبەر کــە
ئیجازەی باغەبان وەربگـرە بـۆ گووشـین و دەس لێـدان
ئەگەرچی بێ تـەوەقوف چـوو وەهـا مەسـتی تەماشـا بـوو
نەما«زاری» لــە خاتریـا لــەبیری چـوو خەبــەر هێنــان

٣٦

ئەی دڵ چیە وا عـاجز و شـێواوی هەمیســان
پڕ زەحمەت و پڕمیحنەت وخوێناوی هەمیسان
ئاخر چ خەتەر هاتووە مەئمووری سەرت بـێ
مــاتی و پەرێشــانی و دامــاوی هەمیســان
چی ئاوری بەرداوەتە جەستەی نەحەسـاوەت
بەم جۆرە گڕت گرتووە سـووتاوی هەمیسـان
چیت بیستووە کێ زوڵمی لە تۆ کردووە بیڵـێ
بۆ دەگری و پڕ ناڵــە و زووخـاوی هەمیسـان
وا زاهیرە ئەی دڵ کە نـەما سـەبر و قـەرارت
شێتی سەری زوڵف و پەری لێ داوی هەمیسان
مەیشارەوە ئەم سۆزە لە «زاری» کـە ئـەزانێ
عاشق بە جەماڵــی گوڵــی تێـراوی هەمیســان

٣٧

بــەلاما هـــات دوێ ســـەروی خـــەرامان تەماشـــایەکی کـــرد و لێـــوی بـــزوان
فیـدای ئـەو نازەنینـە بم بـە رەحمـەت دڵــی بــێ حاڵــی بـــەو لێوانـــە لاوان
لــە شــاری حوســنەوە تەشــریفی هێنــا گوڵــە و ئــەڕوات بــۆ ســەیری گوڵســتان
بــە تـــەنها خەندەیـــەکی لێـــوی ئاڵـــی بــە جــارێ ئــەقڵ و هــۆش و فــامی ئــەڕفان
دڵــم ئێســتە لــە تــۆی زوڵــفایە خــەوگای کە حــاڵ و ماڵــی هــەر دوو چــوو بــە تــاڵان
نییـــە ســـەییادێ وا لـــەم راوگـــادا بــە هــەر تــیرێ ئــەپێکێ ســەد دڵ و گیــان
لــە عالەمــدا مەگــەر هــەر ئــەو بزانــێ بکــا زەخــم و بکــا ئــەو زەخمــە دەرمــان
لــە تــیر ئەنــدازی وادا خــۆ کەســێ هــەس نـــەجاتی خـــۆ بـــدا نـــەخوات پـــەیکان
خودایـــا تـــۆ بکـــەی، ئـــەم راویـــارە نـــەکا «زاری» لەمـــە زیـــاتر پەرێشـــان

٣٨

قەلبی من و شەوقی ئەو زانیوتە وەکوو چی وان؟ ئەم ئاگرە ئەو گوگرد، ئەم بادیە ئەو فنجان
ئاسوودە ئەبێ کەی بم من لەم غەمی دووریتە؟ پەنهانی کە تۆ دایم، وەک رۆژی چلەی زستان
لەو رۆژەوە چاوانت رێگەی بە دڵی من گرت کارم چ نییە ئیللا ئاور لە جگەر بەردان
دوورم لە گوڵی گۆنای ئەو گوڵبنە بۆیێ وا لەم وەختی بەهارەیدا پایزمە گەڵاڕێژان
یا رەببی بە لوتفی خۆت سا بیکە لە گەردنیا وەک زولفی پەرێشانی، دەستی ئەمن ئاوێزان
ئەم تیری موژە و شیری ئەبرۆی دڵ ئاوێزەی سەدها وەکوو فەرهادی بە خوێنی جگەر غەڵتان
سەر هەڵبڕە بڕوانە دەوروبەری خۆت ئێژم بەو پڕتەوی روخسارەت پەروانە چیها سووتان
بەرقێ لە چرای کوڵمی دوێشەو کە درەخشاوە سووتا وەکوو کێوی توور مەجمووعی رەگو ئێسقان
تەنها ئەمنی «زاری» شێتی غەمی دووری نیم لەم دەشتە درێژەیدا چەن زیرەکە سەرگەردان

٣٩

دڵــم، هۆشــم، خەیاڵــم، تــالبی یــەک لــەحزە دیــدارن
کە بێ دیــدار هــەر دەم هەمــدەمی ســەد ئــێش و ئــازارن
شەکەر بێ موشتەری، بێنرخە قەنــدی میســر هــەر ئانــێ
بە خەندە، لەعلی لێوی دڵــبەرت ســەرگەرمی گوفتــارن
نیگاهــێ کــەی ئەکــەی چــاوم لــە ئەحواڵــی ئەوانــەی وا
بــە نــووکی تــیری برژانگــی ســیاهت ســینە زەخمــارن
بە سورمەی دڵبەری ئەو رۆژە چاوی رشــت، ئــەمن زانــیم

بە هەر تـیری مـوژەی جـەمعێ لــە هــەرلاوە گرفتــارن

بە قانوونی نزاکــەت، شــانە بــۆ تــەرتیبی زولفــی چــوو

گــەڕاوە دی بــە هــەر تــارێکی ســەد «وامــق» گرفتــارن

لە حوسنی بی نــەزیر و بــێ حــەدت وا دێتــە بــەر چــاوم

بە شەوقت نەک منی غەمدیدە سەدها سینە، پــڕ خــارن

نیگاهێکم تەمەننا بــوو لــە چــاوی، چــاوی لــێ پۆشــیم

خودا ئەو چاوە مەستانەی لــە «زاری» بــۆ چــی بێــزارن

٤٠

بڕوانە لە جۆشی دڵــەکەی پــڕ خــەتــەری مــن   کوورەی گڕی هیجرانە لە پێ تا بە ســەری مــن

سووتا بەشەرارەی شەمیشەوقتجەسەدم گشت   بــرژا بــە بڵێســەی غــەمی دووری جگــەری مــن

هەر ئەونەیە ڕێژاوە دوو دیدەم لە غەمت خوێن   دەریایەکی خوێنینە هــەموو دەور و بــەری مــن

هەر لەحزە دەکــەن تــازە برینــێ لــە دەروونم   برژانگ و برۆی دڵبەرەکەی لەب شــەکەری مــن

لەم هەمووە برینانە لە جەستەم بە مژەی کــرد   جــارێکی نەپرســی بەکــەرەم ســیم بــەری مــن

پامالّی غــەمی دووری ئەگــەرچی مــنم ئەمــڕۆ   دیــــداری جەبینییــــە محــــەللی نــــەزەری مــــن

دێوانە کەسێکە کــە نــەکا مــەیلی تەماشــای   ئەنواری جەمالّی گوڵــەکەی عیشــوەگەری مــن

وەک داری بەهەشــتی ســەمەری کــامی دڵانــە   شۆخێ کە بەری دا، بە دڵی بــێ ســەمەری مــن

«زاری» وەرە تێکوشە بە دڵ بەڵکوو وەدەس خا   تاجێ لە غوباری دەری مەحبووبە، سەری مــن

٤١

ئەی سەروی باغی خاتری پڕ شەوق وجۆشی من   چــاوت بــە نــاز هەڵــبڕە بڕفێنــە هۆشــی مــن

بــازاڕی عیشــوە ماتڵــە بــێ چــاوی مەســتی تــۆ   وەک بەزمی تەرەب بێدەنگە بێشیعری خۆشی من

دەرمــانی دڵــی غــەمزەدە ناکــا بــە نیگاهــێ   مەحبووبی دڵبەر و بێ بــاک و لــەعل پۆشــی مــن

بــۆ هەڵــئەفڕێنی مەگەســی دڵ لــە نــەباتت   ئــەی شــۆخی نازپــەروەری شــەکەر فرۆشــی مــن

بەینێکــە لــە ســایەی قــەدی ڕەعنایــەوە «زاری»   لێــوڕێژە لــە خــۆینی دڵــی بێچــارە کۆشــی مــن

٤٢

جەژنی قوربانە سبەی ئەی نازەنین ئەمن و دڵ پێکۆ بە قوربانت ئەبین

مەیلی کوشتاری هەیە بۆیە وەها تێغی ئەبرۆ تیژ ئەکا بۆ سەر بڕین

گیان ئەوا دەرچوو بڵێ لاکاتەوە با شەڕەفیابی تەماشایی ببین

باغی حوسنە تەلعەتت لەو باغەدا حەیفە بۆ بازی خەیاڵم هەڵفڕین

شارەزای ئەو باغە قەت ناکا هەوای لالەزاری لەندەن و باغاتی چین

چاوەڕێ تاکەی بمێنم لێرەدا یا بفەرموو بمکوژن یا بێژە بین

خۆنییە یەک لەحزە ئەی «زاری» نەکەن تیری برژانگی لە خاتر سەد برین

٤٣

«موغازەلە»ی شیخ الاسلامی سقز لەگەڵ «زاری» کەرتی ئەوەڵی هۆنراوەکە، هی شێخ الاسلامە و کەرتی دووەم شیعری زارییە:

ئەی «زاری» وەرە پێشۆ با پێکەوە زاری کەین شینێ لە فیراقی یار وەک هەوری بەهاری کەین

لاشێعرێ بفەرموو تۆ ئەمنیش ئەولاکەی دی بە موغازەلە تەقلیدی تاهیربەگ و ناری کەین

بۆ عومری لە دەس دەرچوو بێ فایدە و بەهرە دوو جۆگە لە دوو دیدە بە نەدامەت جاری کەین

خۆ سەڵتەنەتی جوانی مەستانە عوبووری کرد بەم پیریە با کەسبی زادێ لە هەژاری کەین

وا چاکە پەڕ و باڵ و ڕۆحێ لە بەدەندایە بۆ سوحبەتی شەم هەر وەک پەروانە بە دیاری کەین

دووی نەفس وەهەوا کەوتن وەک توڵە هەتاکوو کەی؟ با موودەتێ هاوکاری شێرانی شکاری کەین

بەم جیفەیە تێر نابێ ئەم مارە شەڕئەنگێزە بێ با بە قولاوی وەرع مەردانە مەهاری کەین

گوڵزاری جوانیمان کافووری کە لێباری عەیبێکی عەزیمە،ڕوو ڕەش میسلی بوخاری کەین

تەشریفی کەرامەت چون بۆ ئادەمی دوورواوە بێغیرەتییە ئێمە گەر بەر سەگی هاری کەین

یانی بەشەر ئەخلاقە نەک قامەتی ڕێکوڕاست تەحقیق لە لاوێ نە، لای حاکمی شاری کەین

لەم سوورەتەدا ئادەم دانا کە بە ئەسما بوو نابێ کە بە جێگەی خووی نالایەق و لاری کەین

سوورەت بەگ و سیرەت سەگ پڕکووچەو بازاڕە نایابە جوانمەردێ، تا فەخر بە یاری کەین

بۆ ئێمە لە سەر مینبەر خەتابە و تەبلیغات گوم ناوێ و پێواری تەسلیم بە «زاری» کەین

٤٤

خودا چ بکەم لە دەس بێ تاقەتی چاو   دڵێکم بوو ئەویشی خستە گێژاو
بەڕووی ئەودا ئەوێستا خوێن ئەڕێژێ   یەخە و داوێنی پڕکردم لەخوێناو
لەدنیادا نییە وەک تێئەفکرم   وەکوو من دەردەدار وخانە شێواو
بە تیری غەمزەی ئەو شۆخەن بریندار   دڵی پڕئێش وسینەی پڕ لە زووخاو
لەداوی زوڵفی بڕوانە بە هەر تای   دووسەد شابازە پابەسراو و گیراو
بە بێباکی وەکوو «حەجاجە» بۆقەتڵ   جوان و پیر وعالەم ناس وبێ ناو
چەپ و راسی تەماشا کە کە عوششاق   میسالی بولبولێکن واشە لێداو
دڵم بەینێکە بێ ئاسارە داخۆ   بەتیری کام تیرئەندازە کوژراو
بەسەرهاتی چییە لەکوێیە جێگای   لە «زاری» بۆچی وا خۆی کردە تۆراو

٤٥

سەفی ئەگریجەکانی هاتە سەر ڕوو   سوپاهی زەنگباری سەر فەرەنگ چوو
بپارێزە خودا ئەم تەیری دڵمە   لە دانەی خاڵ و حەڵقەی داوی گێسوو
سوپای برژانگی وێساون بە قەسدی   ئەوە بەر تیرەبارانم بدەن زوو
مەگەر بەرقی جەماڵی کەوتە دنیا   کەوا ئاور لە شاری سینە بەر بوو
پەری شێوە بە عیشوەی چاوی کاڵی   ئەبا هۆشم بە غارەت، دڵ بە جادوو
چ شەییادێکی چالاکە لە حوسنا   دووسەد عەنقا ئەکا پابەس بەیەک موو
بە «زاری» گەر نەکا ئەو شۆخە ڕەحمێ   گرفتاری هەزار ئافەت دەبێ زوو

٤٦

جەماڵی تۆیە ڕووناکی شەمی شەو   خودا بێبەش نەکا چاوی ئەمن لەو
شەوێکی بێ بەیانە ڕۆژی دووری   شەوی دیدار وەک ڕۆژێکە بێ شەو
لە خۆ بێزارە چاو ئەی دیدە سا بێ   بنێ پا دەفعەیێ سەر چاوی بێ خەو
خەوت بردم بە نازی نێرگسی کاڵ   میسالی واشە، پاساری، هەڵۆ، کەو
دڵم مەشکێنە با نەڕژێتە سەر خاک   خەزێنەی شەوقی تۆ وەک خوێنی خوسرەو
خەیاڵم هاتە سەیری باغت ئاگای   لە دانەی خاڵ و داوی زوڵفی تۆ نەو
چ شیرینێکە فەرهادی بە حەسرەت   نەکوشت، ئاگا بە ئەی دڵ تۆ نەبی بەو

مـن ئـەم دوڕ پاشـییەم ئـەو وەختـە زانی   لە لوتفت کەوتـە سـەر ئـەم خاکـە پەڕتـەو
بـە غـەیری میهـری تـو «زاری» محاڵـە   بسـێنی سـەقز و بانـە بـە یـەک جـەو

۴۷

دڵم پڕ حەسرەت و ئازارە ئەمشەو   مەگەر شینی فیراقی یارە ئەمشەو
ڕەنگم زەردە، مەقامم هەردە وەک شێت   خەوم دەرد و خۆراکم ژارە ئەمشەو
سەرم پڕ ئێش و سینەم پڕ لە سەودا   لە چاومدا مۆژە وەک خارە ئەمشەو
لە وێرانەی منی خاتر پەشێوا   خەفەت ساقی و غەم مەیخوارە ئەمشەو
وەفا مرد و موحەببەت بێ سەمەر ما   سەفا خەوت و جەفا بێدارە ئەمشەو
شەپۆلی سەیلی خوێناوی دەروونم   وەکوو لافاوی روو بەخوارە ئەمشەو
لە گەرمی ئاهم ئاور هاتە ناڵە   دوو چاوم میسلی دوو جۆبارە ئەمشەو
جگەر پڕ ناڵە و سوراخە چون نەی   سەرم سەمتوور و ڕەگ چون تارە ئەمشەو
دوچاری سۆزی هیجرە بۆیە «زاری»   لەگیان و ماڵی خۆ بێزارە ئەمشەو

۴۸

مەکەن مەنعم لە شین و ناڵە ئەمشەو   لە دووریدا مەزاقم تاڵە ئەمشەو
ئەوەندە ئارەزوومەندی بەیانم   کە یەک لەحزەم لە لا سەد ساڵە ئەمشەو
دڵی بێ تاو و چاوانی پڕ ئاوم   ئەمان بێدار و ئەو بێ حاڵە ئەمشەو
سپای شادی قڕی تێکەوت و شکیا   بە سەرما لەشکری غەم زاڵە ئەمشەو
شکۆفەی شەوق و سۆزەی شادمانیم   بە لافاوی خەفەت پاماڵە ئەمشەو
خەریکی کۆچە گوڵ ژاکاوە بەرگی   چەمەن پڕ شین و بولبول لاڵە ئەمشەو
لە زووخاوی فیراقی نازەنینان   پیاڵەی سینە ماڵاماڵە ئەمشەو
دەفەم هەمدەردە بۆ هاوار و فریاد   ڕەفێقی شیوەنم شمشاڵە ئەمشەو
تەواوە شەمعی بینایی، پەپوولەی   حەواسم بێ پەڕ و بێ باڵە ئەمشەو
بە روودا ئاوی چاوم دێت و ئێژی   بە زێڕا پەخش زیوی قاڵە ئەمشەو
بە یادی تاقی ئەبرۆ و چاوی شیرین   کەلاوەی بێستوونم ماڵە ئەمشەو

بەرەو مەقسوود شەودێزی ئومێدم — بەجێ ماوە، شەلە، بێ ناڵە ئەمشەو
مەگەر فەرهاد هیممەت کۆمەکێ کا — سەرم خاکی کەژ و لاپاڵە ئەمشەو
لە بەزمی خوسرەوانا شاهی بەختم — وەکوو پەرویزە بێ ئیقباڵە ئەمشەو
کەبابم سینەیی بریانە «زاری» — شەرابم ئاوی ئەشکی ئاڵە ئەمشەو

٤٩

وەکوو زوڵفت دڵم شێواوە ئەمشەو — لە دووری تۆ قورم پێواوە ئەمشەو
شەلالی خوێنە داوێن و بەرۆکم — ئەوندەم خوێنی دڵ رێژاوە ئەمشەو
دڵێکم بوو رەفیق و هەم زبانم — لە حەڵقەی پەرچەما جێ ماوە ئەمشەو
بلاوە فیکرەتم وەک تاری گێسووت — وەکوو شێتێ پەری لێی داوە ئەمشەو
نەشێوێنێ خودا ئیقباڵی ساقی — نەویدی وەسڵی یاری داوە ئەمشەو
لە جۆشی شەوقی دیداری دڵ ئارام — پیاڵەی دیدە پڕ خوێناوە ئەمشەو
سەفا «زاری» نییە بۆ بەزمی ئێمە — شەرابم شەربەتم لیلاوە ئەمشەو

٥٠

قوربانی دەمت بم کە وەکوو کانی نەباتە — هەیهەی غەڵەتم وت کە قسەت ئاوی حەیاتە
هەر نوکتە کە بەو لێوە شەکەربارە ئەفەرمووی — سەد شادیە بۆ گوێگر و سەد عیزز و نەجاتە
شابازی خەیاڵم کە شکا باڵی فڕینی — وەک تەیری دڵم پابەسی گێسووی سیاتە
زەڕڕاتی وجوودم لە سەرم تا بە بەری پێ — پەروەردە بە شیری شەکەری میهر و وەفاتە
بڕوانە کە ئەم لاشە زەعیفە قەفەسێکە — جێی بولبولی شەوقی قەد و روخساری چراتە
سەر هەڵبڕە بڕوانە تەماشاکە ببینە — کوژراو و برینداری موژەت پڕ بە وڵاتە
ئەو گەردە لە داوێنی کەواکەت کە ئەنیشێ — گیانی ئەمنە مایلی ماچی بەری پاتە
بۆ دەفعی بەلا و ئافەت و ئازاری جەماڵت — دڵ هەر وەکوو ڕۆحم سپەری تیری قەزاتە
مێحرابی موناجاتی منی «زاری»یە ئەبرۆت — لەو گومبەزەدا مەوریدی سەد فەیز و بەراتە

٥١

بە شەوقت زیندووە ئەم رەنجەڕۆتە ... مەسووتێنە دڵی چون ماڵی خۆتە
بە برژانگت وەکوو غەربالە سینەم ... جگەر لەت لەت بە شمشێری برۆتە
وەحشی بوو بازی فیکرم ئێستە گیری ... تەنابی تاری زولفی فیتنە جۆتە
ئەگەر چی دوورە ئەم بەینەی من و تۆ ... دڵم گوێی هەر لە دەنگ و گوفتوگۆتە
ئەزانی بۆچی سێوم خۆش ئەوێ من؟ ... نموونەی دڵپەزێری رەنگ و بۆتە
لە قەندی لێوی وەک لەعلت شەفایێ ... بدە بەم زامی ناسۆری بەسۆتە
ئەڵێ «زاری» بەرۆکم بەردە. ئێژم ... عەلاجم ناکرێ دڵ دەستەمۆتە

٥٢

وەرە مەی گێڕ دەورێ دە بە بادە ... بە جامێ خەرمەنی دەردم بە بادە
بە چاوی تۆ لە گوڵزاری ژیانا ... تەماشاییکی ئەو رووتەم موورادە
فیدای ئەو روومەتانەت بم لە سەر رووت ... بە پەنجەی ناز ئەو رووپۆشە لادە
گرفتاری سیارۆژیم بێ رووت ... لە تاریکی سیا رۆژیم لادە
بڵێ ئەو هەورە با نەگرێ بەری رۆژ ... بە تاوی ئەو هەتاوم سینە شادە
نەخۆشی دەردی دووریتم دەوایێ ... لە دیدارت بە دەردی بێ دەوا دە
بە خاڵ و گەردنی زەردت شکستێ ... بە نافەی مشکی چین و کارەبا دە
جیایی خۆ بڕی ریشەی حەیاتم ... ژیانێکم بە جامێکی جیا دە
بە مەیلم خۆ نەچەرخا چەرخ «زاری» ... خودا بەم چەرخە سا بادی فەنا دە

٥٣

ئەمرۆکە دڵم پڕ لە غەم و حەسرەت و دەردە ... مەیلم بە تەماشای کەژ و داوێنی هەردە
ئەی خاک بەسەر عاشقی بێچارە، نەسیبی ... هەر تاب وتەب و جۆشی دەروون و دەمی سەردە
هەی، دڵ مەدە بەو خاڵی لەب و گەردنی مینا ... ئافاتی خیرەد، خاڵی لەب و گەردنی زەردە
زۆرن لە چەمەندا سەمەن و سووسەن و نەسرین ... بەم دڵبەریی و شوخیە، ئەم نەرگسە، فەردە
ئەی بادی سەحەر وەختی گوزارت بە چەمەندا ... لوتفێ بکە، لەم بەندەوە بەو شایە خەبەردە
گیراوی قولاوی غەمی هیجرم، بە نیگاهێ ... باڵ و پەڕی ئەم بولبولە لەم چەنبەرە بەردە
بڕوانە لە «زاری» کە لە دووریت وەکوو بەی ... رەنگ‌زەردوجگەر رێش و تەن ئالوودە بە گەردە

٥٤

لە شەوقی قامەتی ئەو گوڵعوزارە — دڵم ئەمڕۆ بە سەد میحنەت دوچارە
چ لێقەوماو و بەدبەخت و پەرێشان — چ داماو و مەلوول و دەردەدارە
هەموو پەیکانی ئەندووهە نەوەک موو — ئەوی موویی لە ئەعزاما دیارە
ئەوەندەم تیری غەم وا پێوە، جەستەم — وەکوو ژیشک سەراپا غەرقی خارە
لە غەم خاڵی نییە یەک لەحزە سینەم — بە شیوەن ئاوەدان و بێ قەرارە
لە ماری زولفی بێ رەحمت بپرسی — ئەزانی چەندە دڵ زەخماری مارە
بە چاوی کاڵت ئەم چاوانە ئاوی — لە دووری تۆ وەکوو هەوری بەهارە
هەموو تاوانی چاوانی عەجوولە — لە سەر کاهی دڵ ئەم کۆهانە بارە
منی فەوتان و خۆشی خستە گێژاو — چ گێژاوێ؟ کە ناپەیدا کەنارە
وەرە ساقی بە جامێ بگرە دەستم — چ جام؟ ئەو جامە بۆ ئەم دەردە چارە
پەیاپەی تێکە لوتفێ کە، بە یادی — لەبی لەعل و دوو چاوی ئەو نیگارە
بە بێ هۆشی مەگەر ئەم رێگە تەی بێ — کە هۆشیاری هەموو گەردە و غوبارە
مەکە «زاری» لە بەزمی بادە مەنعم — لە سایەی بادەوە لەیلم، نەهارە

٥٥

بەڵێ ئەمشەو شەوی بۆس و کەنارە — شەوی عیشوە و نشات و بەزمی یارە
شەوی وەسڵی نیگاری دڵ رفێنە — شەوی مەستی مەی و ساقی خومارە
شەوی کون کردنی دوڕڕە بە ئەڵماس — شەوی هەڵگرتنی قوفڵی بە کارە
شەوی تیر خستنە بۆ کەسری ئاماج — شەوی تەقڵەدەوی چابوک سەوارە
شەوی رەنگ کردنی فەرشی حەریرە — شەوی ماچ کردنی خەددەینی یارە
شەوی سا وا مەکەی ماهی مونیرە — شەوی ئیتر بە سەی مەمکی هەنارە
شەوی خۆ کوشتنە هاوارە «زاری» — بە تۆچی عالەمێ وا کامگارە

کوردیکا @kurdica

٥٦

بـــە قوربـــانی هەناســـەی بەربـــەیانت بم ســـەبا دێـــرە
هەواڵـــێ بـــۆ مـــنی بـــێ دڵ لـــە ئـــەوزاعی«ســـبا» بێـــرە
کـــڵاوەی کێـــوی کەللـــە هـــەوری غـــەم گرتوویـــە بڕوانـــە
لـــە ئـــاوی دیـــدە دامـــان و یەخـــەم ، گـــۆلاوە، ئەســـتێرە
لـــە ژاکـــاوی گـــوڵ، ئـــاخر باغـــەبان نابـــێ نیگاهـــێ کـــا
بە لوتفی دەفعی ئـازاری نەخۆشـی، شـەڕ نییـە، خێـرە
شـــکانی پشـــتی ســـەبرم بـــاری ئیســـتغنای و نـــازانم
لەبـــەرچی تـــورکی غـــەمزەی دڵـــڕفێنی هـــەر بـــەمن فێـــرە
خـــەوم وا رۆییـــوە تـــا رۆژی پـــاک ئەســـتێرە ئـــەژمێرم
لـــە راحـــەت وام زانیـــوە وەجـــاخی تـــالعم کـــوێرە
چ دەربەستی نـەبوونی نـان و ئـاوە رۆحـی نەسرەوتووم
لـە کافـەی مەینـەتا شـاگردە، مەیگێـڕە لـە غـەم تێـرە
لەجەســـتەمنەشـــتەریغـــەمهـــەر ئەونـــدە هەڵـــچەقی نابـــێ
تەسەوور وابکـەن مـوو بـێ بەسـەرمۆ ، نـوکی خنجێـرە
پـەنا بـۆ کـێ ببـەم، دامـانی کـێ بگـرم، بـە کـێ بێـژم
وەکـــوو مـــەردان لـــەم گێـــژی بـــەڵام ئـــەمجارە دەربێـــرە
نەکـەم بێهـوودە وێـژی چاکـە چـون زنجـیر سـەنگینی
قـــەزا و دەرد و ناکـــامی حەواڵـــەی گـــەردنی شـــێرە
بـــە دامـــانی ســـولەیمان دەســـتی کۆتـــاهی ئـــەمن ناگـــا
بـــە لـــوتفی خـــۆ خـــودا بینێـــرەوە دووبـــارە بـــۆ ئێـــرە
عـومر ئـەو لەحزەیـە، دیـدە بـە دیـداری منـەووەر بـێ
بـە غـەیری ئـەو دەمـە بـاقی حـەیاتت عـومر مـەژمێرە

به پیری مەیکەدە بێژە، لەبەزمی بادە نۆشیدا
پیالەی بەختی ئەم بەدبەختە بۆچی وا سەرەوژێرە
نەکا بشکێت قەفەس، دەرچێ لەدەس بفڕێتو گوم بێ لێت
دڵئەی«زاری» بە حەڵقەی داوی ئەو سەییادە بسپێرە

٥٧

ئەمشەو دڵەکەم پڕ لە غەمە ماتە پەرۆشە — دوور بێ گوڵەکەم، عاجزە، ناساغە ، نەخۆشە
دێژن سەدەقە بەرگرە بۆ ئافەت و ئازار — سەد گیان بەفیدای جورعەیێ لەو چەشمەیی نۆشە
یارەب نەشکێ رەونەقی بازاڕی جەماڵی — تا ئاهووی سارای خوتەن نافە فرۆشە
بێ غونچەی پشکووتووی روخساری گوڵستان — بروانە چ بێ ناڵە و فەریاد و خورۆشە
ئەی بادی بەیانی وەرە بەو نەرگسە بێژە — لەم بولبولە بێ تاقەتە ئەو رووتە مەپۆشە
ئەو لەحزە کە رووت لێمە ئەگەرچی شەوەزەنگ بێ — رۆژێکی سەعادەت سەمەری رۆشنی خۆشە
ئەی ساکنی سەر ئاوی بەقا هیممەتێ، جامێ، — بۆ کوشتنی ئەم «زاری»یە بێچارە مەکۆشە

٥٨

وەرە ساقی پیاڵەت پڕ لە مەی کە — بە جامێ ئەم بەساتی دەردە تەی کە
غەمی دنیا مەخۆ غەم سەممە، فیکرێ — لە دارا و جەم و کاووسی کەی کە
نییە لەم باغەدا شادی، تەماشای — رەنگی زەرد و دڵی کرمۆڵی بەی کە
چ بەزمێ بوو نەشێوا چاوەکەم، گوێ — لە فەریادی شکات ئامێزی نەی کە
بە داوێنی ئەدەب دەس بگرە داوای — حەیاتی خۆشی بێتاڵی لە حەی کە
عەجایب عارە بێ عاری لەگەڵ مووی — سپیدا لێرە بەولا حەیفە مەیکە
مەڕۆ بێڕێگە، بێ سەر رێگە، ئەسپی — هەوا و ئارەزوو مەردانە تەی کە
بەهاری عومر دوایی هات، بیری — تەهییەی بەرگ بۆ سەرمای دەی کە
لە غەفڵەتدا بڕاوە وەختی «زاری» — لە خەو هەستە کەم ئەمڕۆ نە سبەی کە

٥٩

دەمێکە هیجر هەمدەم و رەفێق و هــەمقەتارمــە
ئەگــەر فەلــەک رێگــە بــدا وەخــتی دیــداری یارمــە

خودا خودامە زوو برۆ زســانی هیجــر ، ئــارەزووی
زهــووری دەوڵــەتی گــوڵ و هــەوای نەوبەهارمــە

دڵــم لــە رۆیــنی فــیراق ئــەدا نەوید و نەوبــەتی
تلــووعی رۆژی تەلعــەتی دیــداری گوڵــعوزارمە

لە ژێــر بــاری دووریــا ، شکاوە پشــت و گــەردنم
هاوار ، یار بــێ خەبــەر لــە وەزعــی حاڵــی زارمــە

شەوێ درێژە ئەم شەوە خودا بە ســەر کەســا نــەیێ
دوچاری کەس نەوێ لەوا ئــەوی کــە مــن دوچارمــە

غەریبی شاری عیشقم و هەوای چاوی کــاڵ و خــاڵ
قووەی بەدەنمە ، قووتمە ، رەفیــق و غــەمگوســارمە

بڕوانە چاوی دڵبەری بە تیری غــەمزە لــەت ئــەکا
هەموو دەقیقە سەد کــەڕەت ئــەم دڵــە بــێ قەرارمــە

لەبەینیهەوری زوڵفەوە کە سووچی زولفی دەرئەخا
ئەبا بــە یــەک کــەڕەت ئــەوی قــەرار و ئیختیارمــە

شەرابی شەوقی قامەتی کە رەشکی ئاوی کەوســەرە
دەوای ئــــێش و دەردمــــە ، شــــفای ژار مارمــــە

ئومێــدی رۆیــنی شــەوی ســەردی فــیراق «زاریــا»
بــە ئــاهی ئــاورینم و بــە چــاوی ئەشــکبارمە

٦٠

تا لــە بــەر چــاوی مــەقامت ســەر گلێنــەی چاومــە
گــەر لــە بــەر چــاوم نــەبی جێگــەت دڵــەی فەوتاومــە

گــەردی ئــاهم بــۆ ئــەوەی نــەگرێت دامــانی کــەوات
ئــاو پاشــی رێ ، وەزیفــەی چــاوی پــڕ خوێناومــە

وامەزانــە خــادمێکی غــایبم هــەر جــێ ئــەچی
ســایەبانی ســەروی قــەددت رۆحــی لێقەوماومــە

دوێ لە باغــا تووشــی گــوڵ بــووم وتی چــۆنی؟ وتم
بولبــولی تــۆ مــات ، ســۆزی خــاتری شــێواومە

پــی وتم بــۆ وا ســەرت خۆڵاویــە دڵــبەر ، وتم
وەی لــە دووری شــەمعی روخســارت ، قــوڕە پێواومــە

لــەم بیابــانی فــیراق و شــارەزووری هیجــرەدا
روئیــەتی بــەرقی جەماڵــت شــەربەت و بەفراومــە

«زاری» شێوا بوو وەلــێ هوشــیارە ئێســتاکە گــەلێ
چونکــە شــەوقت هەمــدەمی ئەقڵــی پــەری لــێ داومــە

٦١

ئـەکا یـادی مـنی بێچـارە قـەت ئـەو شـایە حاشـا نـە
فەرامۆشـی ئەکـەم گیـانم هـەتا تێدایـە حاشـا نـە
قسـووری بـەختی خۆمـە دەفعـەیێ ناکەومـە بـیری
بڵـێم نامیهرەبـانی زەرڕەیـێ لـەو دایـە حاشـا نـە
مـنم وێڵـی بیابـانی فـیراق و بێبەشـی دیـدار
لە پەروانـە بڵـێم ئـەو شـەمعە بـێ پەروایـە حاشا نـە
ئەگـەر چـی ناکـەس و نائـەهل و نائینسـان و بێکـارەم
رەقیـب وا تێنـەگا مـەیلی دڵـم بـەو لایـە، حاشـا نـە
بینایی خۆمـە نـاقیس، دەرکیجیلـوەیگـوڵئەگەرناکـەم
چ نوقسـانێ لـە حوسـنی غونچـە گـوڵدایـە حاشـا نـە
لەسـایەی شـەوقی دڵـبەردا سـەرم دانـاوە ناجووڵـم
بـە ناکـامی چلـۆنم دەر ئەکـەن لـەو سـایە حاشـا نـە
سەروسەودای بولبول چۆن لەگەڵ گوڵدا ئەزەل پێکـهـات
دوایی قەت هەیـە بـۆ ئـەو سـەر و سـەودایە؟ حاشـا نـە
لـە نێـو پـۆلی خەریـدارانی یوسـفدا بڵـێی دەرکـەن
لە ریـزی مشـتەری ئـەم پـیرە بـێ سـەرمایە حاشـا نـە
مـوقیمی ئاسـتانی دڵـبەرم وا تێمەگـە «زاری»
کـە روو وەرگێـڕم و جـێ بێڵـم ئـەم دەرگایـە حاشـا نـە

٦٢

تەماشـاکە سـەفی پەرچـەم لـە سـەر کوڵـمی پەرێشـانە
بە قامەت سەروی بوسـتان و بـە روو خورشـیدی تابانـە
بـە بـاغی روویـدا بولبـول ئەگـەر جـارێ گـوزارێ کـا
هـەتا رۆژی قیامـەت دێـت، نـالان و غەزەلخانـە
بـە شـیرینی جەماڵـی تۆیـە شـیرین، تاڵـی ئـەوقاتم
لـە سـایەی قامـەتی تـۆوە«قەبەغڵـو» ئەرمەنسـتانە

بە رەسمی دڵـبەری سـادەی بـە شـێوەی وەک زولـەیخاوە
بـە کۆڵانـا گـوزاریێ کـە هـەتا شـێخت لـە سـەر بانـە
لـەچاوی‌مەسـتومـەمکی پـڕ چنـگ و خاڵـی دڵ ئـاوێزی
پیاڵــە و قەنــدوچا حــازر بفــەرموو«زاری» میوانــە

٦٣

لــە دووری تەلعــەتی ئــەو یارمانــە
مــن و نــەی تــا ســـەحەر هاوارمانــە
مەگــەر هــەر نــەی بزانــێ دەردی دووری
کــە هــەر ئــەو هەمــدەم و هەمکارمانــە
لە سۆزی ئێمە شەمع ئاگایــە چـون ئـەو
بـــە تـــەنها مـــەحرەمی ئەســـرارمانە
سـپا سـالارەکانی لەشـکری عیشـق
پیـــادەی ســـەنگەری پەیکارمانـــە
وەکوو مەنسوور گوستاخیم ئەگـەر کـرد
ســـەری زولفـــانی دڵـــبەر، دارمانــە
من و بولبول لـە شـەوقی گـوڵ هەمیشـە
چریکـــەی زکـــری یاگوڵـــزارمانە
لــە ئێشــی دەردی دووری ئاسمـان، بـۆم
بـــە تـــاو ئـــەگری، زەوی غەمبارمانـــە
نەویـدت پـێ ئـەدەم «زاری» کـە ئـاخر
کـــەمانی ئـــەبرۆی، خوونخوارمانـــە

٦٤

لــە سـەفحەی نامـە بینـێ دێ نەویـدی وەسڵـی جانانـە
لە نووکی خامە خوێن ئەڕژێ نیشانەی قوربی قوربانـە
دڵـم مـوژدەی ئـەدامێ بـۆ ئـەوەی قوربـانی قـەددی بم
سـیابەختێ وتی نابێـت کـە ئـەم قوربانـە، نوقسـانە
لـە سـەیری رووی‌دا دڵ کەوتـە بـەر تـیری مـوژەی بۆیـە
لە هەر جێگـەی کـە تێفکـری برینـە و جێگـە پەیکانـە
لــە وەســفی تــاقی ئــەبرۆیا دڵـم سەرسـامە نـازانی
کەمانـە یـا هـیلالی جێژنـە؟ یـا مێحـرابی پاکانـە
وەرە بروانــە روخســاری، بزانــە چۆنــە مــن شـێتم
ئەسێرەی سوبحە یا بـەدرە؟ وە یـا خورشـیدی تابانـە
کــەلامی دڵــبەری یــارەب بــەچی تەشبیهـــ لایـق بـێ
رەحیقـە یـا شـەرابی کەوسـەرە یـا ئـاوی حەیوانـە

@kurdica

نــەمامی قامــەتی ســەروی حەدیقــەی شــاە و شــەهبازی
بەڵــێ ئــەم داری تووبایــە و بیــارە بــاغی رزوانــە
ئەگــەر «زاری» بڵــێ وەک خــزرە پێــت وابــێ درۆناکــا
لەبەرچی؟چونکەسەردەستەیگوڵی گوڵــزاری عوسمانــە

٦٥

بــە چاڵــی گــەردنی تــۆ هــەر کــە ئــارامی دڵ و گیانــە
دڵ و گیــانم لــە تــاوی دووری ئــەو باڵاتــە بریانــە
بەدەستەی پەرچەم و غونچەیدەمونارنجی مەم هەر سێ
لە شەوقی تۆ وەکــوو شــەم مــن بەشــم گریــان و گڕیانــە
بە خاڵی دڵــبەری لێــوی وەکــوو لــەعلی بەدەخشــانت
سەروســینەم بــە یــادت هــەردەمێ ســۆزێکی تریانــە
نەمامی شەوقی تۆ ریشــەی وەهــا مەحکــەم لــە دڵــدایە
نە خۆفی بــای شەماڵــی هــەس نــە بــاکێکی لــە زریانــە
بەتیپیزولفوسەربازی موژەت فەرموو کە رەحمێ کــەن
هــەتا کــەی بــۆ مــنی بێچــارە هــەر بکــوژ و ببڕیانــە
لەقرچەیقەلب و برژەیجەرگ و ناڵەی سینە گوێ بگری
ئــەزانی بــێ چــرای ئــەو رووتــە هەنگامــەی حەشــریانە
خودا بیکەی بە خاتر ســۆزی عیشــقی عاشــقانی خــۆت
نــەجاتی خــاتری«زاری» بــدە لــەم جۆشــی گریانــە

٦٦

بــە نــاز ئــەو چــاوە مەســتانەت هەڵــێنە
لەمــە زیــاتر قــەرارم لــێ مەســێنە
لــە هــەر گوڵــزارەدا دڵ تــێ ئــەفکرێ
لــە حوســن و دڵــبەریدا نیتــە وێنــە
بە قوربانی قــەدی ســەروت، ســەر و مــاڵ
لــە گێــژاوی فیراقــم، دڵ دەرێنــە
شــەوی دووری عەجــەب تاریکــە ســا بــۆ
تلووعی ســوبحی وەسڵــی ئــەو رووتــە بێنــە
ئەونــدە تــیری موژگانــت لــە دڵ دام
لیباســم تــار و پــوودی ، غــەرقی خوێنــە
بــە هــەر تــا زوڵــفت ئاوێزانــە ســەد دڵ
مەگــەر ئــەم کارەبایــە، دڵ ڕفێنــە

شکانی باری شەوقت گەردنی هۆش — خودا ئەم بارە چەن گەردن شکێنە
بە قەسدی دیتنی رۆژت لە پەردە — کە دەرهاتی ، بە سەر هاتم ، بە پێ نە
لە خاکی عیشقدا مەردانە «زاری» — وەرە غەیری وەفا تۆوێ مەچێنە

٦٧

خەیاڵت ئاورێ بوو کەوتە سینە — هەناسەم ئیسە بۆیە ئاورینە
وتم تۆ بی خودا راسی بڵێ پێم — بە ناهەق کوشتنی عاشق چ دینە؟
وتی بێدەنگ بە ئەی بێدڵ مەناڵە — خەڵاتی ئێوە واوەیلایە، شینە
مەسووتێنە وتم ئەی شەم سەراپام — وتی ئەحواڵی پەروانە ببینە
مەپرسە چۆنە دڵ بۆ دیتنی رووت — بە گیانت، گیانە نەزدیکی فڕینە
ئەکەم داوای گوڵزاری ویساڵت — لە رۆحی پاکی سوڵتانی مەدینە
تەوەسسول بۆ مەرامت «زاری» بەو کە — کە هەر ئەو «رحمةً للعالمین»ە

٦٨

ئەوەتا تیری موژەی، کەوانی ئەبرۆ ناوە — بۆ قەتڵی عاشقانی غەمی دڵ بێ حەساوە
بۆسەیری خاڵی لەعلی لێوی چووم و نەمزانی — بە دەوری رۆژی روویا زوڵفی بڵاوە، داوە
بەدووی وەسڵی دڵبەردا لەگەڵ هەناسەی سەردا — دڵ هەر وا لە سەفەردا چ بکەم نایێتە دواوە
ساقی بێنە ئەو جامە مەرهەمی زۆخ و زامە — لەمسینە پڕ سەودامە ئەمشەو هەر خوێن تکاوە
لەبەر دەردی هیجرانی ئەگریم شەو تا بەیانی — لە دووری چاوەکانی ، دوو چاوم دوو شەتاوە
ئەوە سەروی رەوانە یا خۆ ئارامی گیانە — یا قیبلەی عاشقانە؟ لەو بانە راوەستاوە
تا کەی ئیما و ئیشارە؟ دەروونم پڕ شەرارە — عەلاجی ناوێ یارە! بێژە تا نەسووتاوە
پشتی هەڵکرد و رۆیی وەکخۆر لە چاو ئاوا بوو — قیامەت پەیدا ئەبێ ئەگەر لاکاتە دواوە
لە شاری دڵ رۆڕۆیە، شینی هیجرانی تۆیە — چاوت ئاڵۆزە بۆیە دەروونم ئاڵۆزاوە
با بگریم و بسووتم پەروانەی شەمعی رووتم — یا بەسراوی گێسووتم بەو داوە دڵ گیراوە
بە هیچی تر نەزانی قرمزی کەوشەکانی — بە سەر خاکی رێگایا خوێنی منە رژاوە
وەختێ کەهاتی شەوقی گۆنات کەوتە غەمخانەم — نەمزانی تۆی وەمزانی مانگە گۆشەی کێشاوە
وا مەستی بادەی شەوقی بالابەرزانە قەلبم — خەبەرێکی لە وەزعی دین و دنیای نەماوە

چاوێ کە تو نەبینێ بێبەشە لە بینایی
دڵێ کە تۆ نەناسێ دڵ نییە، بەردی ناوە

بۆچی بە گۆشەی چاوێ لێمت نەڕوانی تاوێ
ئەگەر تۆ مەیلت واوێ ژیانی من فەوتاوە

ئەزانی بۆ غەمگینم خۆیناو دێ لە برینم
سەییادی نازەنینم تیری لە جەرگم داوە

عومرم رۆیی بە تاڵی لە حەسرەت لێوی ئاڵی
بە غەمزەی چاوی کاڵی، «زاری» جەرگم بڕاوە

٦٩

ئەزانی بۆ دڵ ئاڵۆز و شێواوە؟
شەوی زولفی بە سەر رۆژا کشاوە

لە خۆ بۆ بەرنەدا پەروانە ئاور!
جەماڵی شەم کە ئەمشەو بێ حەساوە

حەریف ئەمڕۆ دڵی زیندووم بە فەردێ
وەها کردم غەمی مەرگم نەماوە

مەگەر ئەو فەردە ئاوی زیندەگی بوو
کە تەبعی وشکی ئێمەی پێ ژیاوە

بە چاوی تیژی هۆشت تێ بفکرە
لە حوسنی ئەم سوئالە و ئەم جواوە

«وتم ماچێ لە خەرمانی گوڵی رووت
وتی بڕوانە کوا شەقڵی شکاوە»

خەیاڵم کەوتە سەر هۆنینەوەی دوڕ
لە سەر ئەم وەزنە بەم شێوە شیاوە

دوێ وێسابوو لەو سەر ئاوە دەتوت
لە سەر ئاوی بەقا سەروە رواوە

وتم دەردم بە دیداری دەوا کە
وتی بمرە بە دەردی بێدەواوە

وتم بۆ سوورە بەرگت وا بە جارێ
وتی خوێنە بە سەرمانا رژاوە

وتم هاتوومە سەیری سیحری چاوت
وتی دوورۆ کەوە ئەتخاتە چاوە

وتم با بێمە سایەی چەتری گێسووت
وتی هۆشت بێ کەی چەترە داوە

وتم وا دێمە بەر تاوی هەتاوت
وتی لاوە ئەسووتی بەم هەتاوە

وتم رێگەم دە بۆ باغی گوڵانت
وتی ماری بە دەورا راکشاوە

وتم قووتێ لە یاقووتت وتی قەت
بەشەر لێوی لە یاقووتم نەداوە

وتم عەترێ لە مشکی گیسووانت
وتی نە، ئەم خەیاڵە پووچە خاوە

وتم بینێرەوە دڵ هاتە باغت
وتی رێگەی نەجاتی بەستراوە

وتم خوێنم بە ناحەق بۆ ئەڕێژی؟
وتی ئاوێکە بۆ عاشق رژاوە

وتم «زاری» هەتاکوو کەی بناڵێ؟
وتی هەرتا لە تەنیا رۆح ماوە

٧٠

بۆ چەمەن لەو وەختەوە تەشریفەکەت هـاوردووە
وەک وەنەوشە گەردنم بۆ خزمەتت کەچ کـردووە

عەتری زولفی دلبەرت ئەی نـازەنینی گولـبەدەن
ئابرووی شیشەی گولاو و موشکی چینی بـردووە

لەم شەرابی عەشقە هەرکەس پیالەیەکی پڕ نەکرد
پی مەلێ گیـانی لەبەردایـە، کەلاکـە و مـردووە

عاشقی بێچارە ئەقلی چۆن ئەبێ لـێ گـوم نـەبێ
مانگ و خورشید و گەلاوێژت کەتێکـەڵ کـردووە

خادمی مورغی سولەیمانم کەئەم سوبحەی خەبەر
بـۆ مـنی بێـدڵ لـە ئـەوزاعی سـەبا هـاوردووە

پڕ کە ساقی پیالەکەم تۆ بی خودا چونکـە رەقیـب
شوکری هەق شوێنی گومە لێرە، شەڕی لابردووە

ئاشـــقێکی ســـادقم «زاری» تەماشـــاکە چلـــۆن
بـو نیشـانەی تـیری موژگـانی دڵـم داکـردووە

٧١

بـــۆ تەماشـــا راکـــە، بولبـــول تـــا زووە
حـــەزرەتی گـــوڵ بـــۆ گولســـتان هـــاتووە

غونچەیـــە مـــوژدەی نزیکـــی وەســـڵ ئـــەدا
قامـــەتی ســـەروە و هـــەناری گرتـــووە

بێنـــە ســـەیری لـــەم شـــەوی هیجرانـــەدا
رۆژی روخســـاری تلـــووعی کـــردووە

دڵـــڕفێنی گـــەردنی وەک کارەبـــای
زایەڵـــە و شـــینی وە عالـــەم خســـتووە

گەرمـــە بـــازاڕی مـــەی و بـــەزمی ویســـاڵ
نـــاز و عیشـــوەی ســـاقیە و هـــاتوچووە

بـــۆ ئەبـــەد مـــانی دەڵـــێ عاشـــق قســـەی
ئابـــڕووی ئـــاوی حـــەیاتی بـــردووە

هـــۆش و ئیـــدراکی بـــە جـــارێ وا رفـــان
وا ئـــەزانم رۆژ و شـــەو، زوڵـــف و رووە

پێکـــەنینی عالـــەمی دێوانـــە کـــرد
تـــیری برژانگـــی هـــەزاری کوشـــتووە

کـــاروانی دڵ ئـــەبێ رووتـــۆ کـــرێ
پەرچـــەمی رێگـــەی نـــەجاتی بەســـتووە

وا دیـــارە گـــڕ لـــە عاشـــق بـــەر ئـــەدا
شـــەمعی روخســـاری کـــە داگرســـانووە

بـــا لـــە ســـووتانم نەکـــەی حاشـــا ئەڵـــێم
ئـــاوری تۆیـــە لـــە «زاری» بـــەربووە

٧٢

وجـــوودی ئێمـــە و شـــەوقی جەماڵـــت ئـــاور و کایـــە
هەتا ئەم شەوقە باقی بێ، تەن ئـەم سۆزیشـیە تێدایـە

دەمـێ شـێتم، دەمـێ عـاقڵ، دەمـێ سـاغم، دەمـێ ناسـاغ
جەنابی عیشق هـەر رۆژێ بـە نـەوعێ جلـوە فەرمایـە

شەمی روخساری هەڵکرد و خەیاڵی عالەمێکی برد
خوداوەندا چ سرڕێکە تلووعی خۆر لە شەودایە

بە زەردەخەندەوە دوێنێ وتی ئاخرتە بۆ سووتان
وەکوو پەروانە حازر بە، سبەی وەختی تەماشایە

کە داری بێ بەر و بێ سێبەرم، نەیبوو بەری مەقسوود
دە بیسووتێنە چاوم چونکە ئەو سووتانە ئەحیایە

لە زوڵفی دڵبەرت بڕوانە وەختێ دێتە هاتوچۆ
کە ئاوێزانی هەر تارێکی پۆلێ قەلبی شەیدایە

بە شێتی نیسبەتی«زاری» ئەبێ بۆ چی بدەن یاران
کە شێتی قامەتی ئەو شۆخە، هوشیارانی دانایە

٧٣

کە ئەڕوانێ ئەزانم چی ئەڵێ بەو چاوە شەهلایە
کە گەردن کەچ ئەکەم حاڵی ئەبێ من چم لەدڵدایە

لە بەینی ئێمەدا هەر چاوە مەشغووڵە بە گوفتوگۆ
لە ئەسڵا ئێمە بێ دەنگ و موحیبەتمانە گۆیایە

لە وەختی غارەتی فام و شعووری عاشقا«زاری»
زبانی قوربەسەر چ بکا؟ برۆ شمشیری بوڕڕایە

٧٤

دەور دەوری ساقی و پەیمانەیە
جەژنی دیداری منی دێوانەیە

دەوری ساقی گۆشەگیری خانەقای
دەرپەڕاند و مەستی ئەم دەورانەیە

دڵ فڕێ دە بێرە ریزی بێدڵان
عەیشی بێ غەم خاسەی ئەم مەستانەیە

نەقشی بەرچاوت تماشاگا نەبێ
وەختی سەیری ئەم تماشاخانەیە

یادی نەققاشە رەفێقی رێگە بۆ
چوونە دەر لەم دەشتە بێ پایانەیە

خاکی بەدبەختی بە سەر خۆدا ئەکا
ئەو کەسەی سەرگەرمی ئەم نەقشانەیە

با سەرت نەشکێ مەیێ ئەم ڕیزەوە
تۆ کە ئەم دەرسەت لە لا ئەفسانەیە

بۆ لە تاریکی هەوا ترسم ببێ؟
یادی دڵدارم شەمی کاشانەیە

پەرتەوی ڕووی و دڵی بێتاقەتم
ئەو وەکوو شەم ئەم وەکوو پەروانەیە

ئیددیعا لەم ڕێگەدا بێ سوودە زۆر
بەرز، نزم و ئاشنا بێگانەیە

ڕامەبوورە وا بە تیژی تینووەم
چاوی ئاوم لەو چەمی حەیوانەیە

بێژە با پێوانە بێ لێوانەکەم
لێوی وشکم چاوی لەو لێوانەیە

تا هەناسەی ئاخری «زاری» ئەڵێ
سەر نە، ڕۆحم خاکی ئەو کاشانەیە

٧٥

سەبا بڵێ بە گوڵ کە دڵ ئەوندە ئینتیزارییە
هەر نەفەسێ، هەمنەفەسی هەزار بێقەرارییە

بەیان کەی ئەدا خودا شەوی فیراق تا هەڵێ
خورشیدی ڕووی وشۆڵەیێ بدات لەم هەژارییە

نەهات دەفعەیێ بنێ بە ناز پا بەسەر مەدا
کە خاکی پای مەرهەمی برینی دەردەدارییە

دڵم لە سینە دەرپەڕی لە هەور بۆ نەهاتە دەر؟
مانگی چواردە مەگەر نقابی زوڵفی مارییە

بە زوڵفی وەک شەوی نەکاهەتاوی ڕوو بەژێرەوە
هەزار چاو چاوەڕێی نیگای لالەزارییە

بە ناز هات و پێکەنی ڕفانی هۆش و فیکرەتم
وتی زەمانی مەستییە چ وەختی هۆشیارییە

تەیرێکیبێخەوە دڵم هەموو شەوێک تا سەحەر
بە یادی سەیری نەرگست هاواری یا بەهارییە

بە سەرووی قامەتت بڵێ، لە بەزمی بێدڵانەدا
بۆدەفعیئێشی زامیدڵ کە وەختی لەنج و لارییە

بێ شەوقی ڕووی دڵبەرت وەها مەزانە دڵ بژی
یادی جەماڵیئێوەچوون، ئاوی حەیاتی«زاری»یە

٧٦

بەو گوڵە نازکەم بڵێ کە دڵ هیلاکی دوورییە
شفا و مەرهەمی هەموو برینی من حوزوورییە

وتی گوناهی خۆیەتی بەرگری وەسڵ و بێ بەشی
لە فەیزی لوتفی بێ حەدم، عیللەتی پڕ قسوورییە

ئەوندەت ئینتیزارە دڵ وەختە لە سینە دەرپەڕێ
بەم وەزعە هەر کە ڕازییە مەجبوورە، کەی سەبوورییە؟

خودا نەکا لە گەردنم کەمەندی زوڵفی تو دەرێ
بێگانەیی لە شەوقی تۆ، کەماڵی بێ شعوورییە

سەد پۆل گیانی عاشقی وەک منی لێوە هەر نەفەس
فیدای سەروی قامەت و گەردنی وەک بلوورییە
کەلیمی رۆح عازمی میسری ویسالی دڵبەرە
خاکی حەریمی حوجرەکەی میسالی کێوی توورییە
دەمێکە «زاریا» دڵم گومە لە شیوی «ئەیمەنا»
چاوەڕوان شۆڵەیێ لە ئافتابی نوورییە

٧٧

لە خەرمانی هۆشی دام بەرقی هەوای دیداری
چوومە گوڵزار و نەمدی گوڵی وێنەی روخساری
دڵبەر مەیلی نەماوە، بەرم ناکاتە لاوە
ناپرسێ لەم سووتاوە، لە حاڵی بێ قەراری
سەفی تەماشای دیدار، بووە بە مایەی ئازار
کە پەرژینە بە رەشمار باغی سێو و هەناری
وتم لەم سەودا لادەم، ئەم هەوا لە دڵ لا بەم
چی پەی پەی ئەپێکێ دڵ پەیکانی نادیاری
ئەمە گوناهی چاوە کەوتوومەتە ئەم داوە
خودا چ لێ قەوماوە دڵی غەمباری «زاری»

٧٨

ئادەمی تۆ؟ پێم بڵێ یا خۆ پەری؟
وا ئەوەندە جوان و زیبا پەیکەری
دڵ زەدەی تیری موحیببەت بۆ نەبێ
تۆ کە بەم جۆرە لەتیف و دڵبەری
زینەتی باغ ئەی نەمامی ئارەزوو
حەیفە وا بێ میوە و بێ سێبەری
گەردنی مینا هەڵێنە با بلوور
نرخی بشکێ لی نەپرسێ مشتەری
بۆ لە خۆ پەروانە ئاور بەرنەدا؟
رامەبوورە وا بە لاما سەرسەری
گوێ دە، ئەم غەوواسی شەوقە چی ئەڵێ
ئەی دوڕی دەریای ناز و دڵبەری
سێوەکانی باغت چەن قیمەتین
سەندنی مومکین ئەوێ بۆ مشتەری؟!
ئاوڕی داوە بە خەندە پێ وتم
بێ بەها نابێ کە دەستی بۆ بەری
کاری زێو و زەڕ نییە ئەم مامەڵە
گیان و سەر هەر دوو ئەبێ با مشتەری
«زاری» نامەردی ئەگەر لەم مامەڵە
تا حەیاتت باقییە دەس هەڵگری

٧٩

دووری محاڵە لەو گوڵی گۆناتە ئەی پەری
ئەگەرچی رۆح بە غارەت وەکوو دڵم بەری
زانیوتە چلۆنە دڵی بێچارە لە دووریت
ئەم هەر وەکوو پەروانە ئەتۆ شەمعی خاوەری

فامم نـەماوە بڵـێم قامـەتت لـەچی ئـەچێ
شمشادی ئەتۆ؟ سەروی؟ یا داری عەرعـەری؟
مەم پرتەقاڵ و پستە دەم و سێوە رووومـەتت
«لا حولـە و لاقوتـە»، دارێکـی پـڕ بـەری
گـەر بێتـە لالـەزار بـە شـوکرانە دائـەنێ
وەنەوشە وەکوو زولف لە بەر پێتدا سـەری
ئەی ڕۆحـی ڕەوانم وەرە «زاری» تەمایـەرە
ئەم دەرد و ئێشی هیجرە بە یـەک غـەمزە لابـەری

٨٠

بـەهارە و بـاغ بـەرگی سـەوزی پۆشـی
ئـەکا بـادی سـەبا عەنبـەر فرۆشـی
لـە سـەرمادا سـەرو وەک نـەی ئەلـەرزا
نەجاتی بوو لـە زەحمـەت کەوتـە خۆشـی
بـڕاوە دەوری جـەوری بەهمـەن و دەی
دەمـی سـەیری گوڵانـە و بـادە نۆشـی
لـە گێـژاوی غـەما سـاقی ئـەخنکێم
بـە جامـێ بـۆ نـەجاتم تێنەکۆشـی
لـە تـیری ئـاه ناترسـی بـدا لێـت
لـە بولبـول وا گوڵاڵـەی روو ئەپۆشـی
دڵا بڕوانـە بـەم گوڵـزارەدا، تـا
نـەجاتت بـێ لـە هـەرگاهێ پەرۆشـی
دەوایـە سـەیری ئـەم گوڵگەشـتە «زاری»
دەوا پێویسـتە بـۆ دەفعـی نەخۆشـی
دڵا وەربگـرە پەیمانـە محاڵـە
نـەجاتت لـەو قـوڕاوە تـا بـە هۆشـی
بـە ئومێـدی شـەفا هاتینـە گوڵـزار
کـە سـەیری باغـە دەرمـانی نەخۆشـی

٨١

کە تۆ پێت بێتە سەر فەرشی چەمەن ئەو رووتە بنـوێنی
لە شاهی عیشوە ئەفسەر وەک خەیاڵی ئێمـە ئـەڕفێنی
بـە چـاوی عیشـوەکەت بڕوانـە بـێ دڵ وا لـە گێـژاوا
مەگەر تۆ ئەم گرفتارە بـە تـای ئـەو زولفـە دەربـێنی
کـەلامت بـێ «مـەلا» حەیفـە لـە حەڵـقەی نازەنینانـا
شەوێ پێویسـتە بـازاڕی شـەمی ئـەم شـارە بشـکێنی
شـێوا، بـێقامـەتت نـازی گـوڵانی چەمـەن یەکسـەر
شکانت شەئنیدەریا لەو دەمەت چون گەوهەر ئـەڕژێنی

شـــەمامەی نازکـت بـێـنـازە، بـێگوشـینی دەسـتی دڵ

لە شۆری بێ حەدم تێفکـرە وەختـێ زولـف ئـەبزوێنی

لە کانی گەوهـەرت دوێ گەوهـەرانی خسـتە دەر زانـیم

دڵـی پــەرویزی بێچــارە بــە رووی شـیرینت ئـەڕفێنی

بە شۆخی بێخی هەڵکەندم شکاتی ئێشـی سـا کـەم کـە

لە گەرمی ئەو چرا «زاری» لە شەوقی خـۆ ئەسـووتێنی

٨٢

چ کـوفرێ روو ئـەدا چـاوم بـرینم سـەختە چـاری کـەی

بە ماچێ دەفعەیێ رەحمێ بە لێوی وشکی «زاری» کـەی

وەهـا غــەرقی خەیاڵـی تۆیـە دڵ، حیسسـی ئەلـەم ناکـا

ئەگەر هەر لەحزە سەد جۆگە لەخوێنیسینە جاری کەی

مناڵـی دڵ گـڕووی قەنـدی لــەبی تـۆی گرتـووە گیانــە

چییە ژێریبە سێوی مەمک و کوڵمی وەک هەناری کـەی

دەمێکــە زەهــری دووری تــۆ خــۆراکی قــەلبی ناشــادە

خودا هەڵـناگرێ ئیتـر دوچـاری زەهـری مـاری کـەی

لــە موژگــانی سـیاهت گــەر بپرسـی حاڵـی مـن، دێـژێ

لەخوێنیغەرقە سەر تا پـا چ لازم شـێت و هـاری کـەی

لــە بــاغی رووتدا دڵ بولبولــێ مەسـت و غــەزەڵ خوانــە

هەڵیمەفرێنە زوڵمە، وێڵی دەشـت و کۆهسـاری کـەی

کــە «زاری» سـاکنی کووچــەی غــەمی باڵاتــە بـا جـارێ

لە رێگەی لوتفەوە بـەو لێـوە ئاڵــەت پرسـیاری کـەی

٨٣

کـەی عیلاجـی دەردەکـەم وەک بووعـەلی سـینا ئەکـەی؟
چـاوی نابینـا بــە گــەردی دامــەنت بینـا ئەکـەی؟
ئـەم هـەموو حوسـنە لـە تـۆدا کۆیـە مـن وا تێئەگـەم
نــازی زیبــایی بەســەر کۆگــای پــەروینا ئەکــەی
شـــانە بـــۆ ئارایشـــی گێســـوو تـــەکانی دا، وتم
حەبسی پۆلـی دڵ لە حەڵقەی زولفـی موشـکینا ئەکـەی
تێغـی بـێ بـاکی وجـوودت ریشـەی جـەرگی بـڕیم
عاقیبەت دەفـنم لـە کفـنی سـووری خوێنینـا ئەکـەی
خۆزگە بەو ڕۆژە لە سەر قـەبرم ئەوێسـی یـەک نەفـەس
تەعزیـەی مـەرگم لەگـەڵ تـەکفین و تەڵـقینا ئەکـەی
«زاریــا» هۆشــت ببــێ گــەر ســادقی لــەم عیشــقەدا
سەرفیعومری خۆ لە شەوقی سەرو و نەسرینا ئەکـەی

٨٤

کەی بە چاوی مەرحەمەت جارێ تەماشـامان ئەکـەی
مەرهــەمی زامــی دڵــی پــڕ ئـێش و سـەودامان ئەکـەی
دەردی دووری کوشـتمی، لێمـت نەپرسـی دەفعـەیێ
کەی بە دیدارێ لـەپاش ئـەم مەرگـە ئـەحیامان ئەکـەی
سەد کەڕەت قوربانی ئەو خاکەم کە کەوشت ماچ ئەکا
کەی بە وەجهـی لوتـف تێکـەڵ خـاکی بـەرپامان ئەکـەی
گیان و دڵ، گیان و دڵم ئامـادە هـەر دوو بـۆ فیـدات
کـەی حەواڵـەی دەشـتی قوربانگـای مینامـان ئەکـەی
سـینە سـووتاوانی شـەوقین و هـەموو وا چـاوەڕێ
کەی بە ئـاوی وەسـڵ دەفعـی سـۆزی گـەرمامان ئەکـەی
سەبرە (مفتـاح الفـرج) «زاری» ئەگـەر سـەبرت ببـێ
تێـر سـەیری سـەروی سەروسـتانی هـەورامان ئەکـەی

٨٥

لای ئەو دڵە وا نوکتە بە میزانی ئەسەنجێ
مەحبووبتر ئەم شەوقەیە هەر زەڕڕە لە گەنجێ
دوێنێکە بە نەرگس لە چەمەندا بە دەنگی بەرز
بولبولمە موسەدق خەبەرم داوە لە چەن جێ
سوبحا کە گوڵەندامی ئەمن دێتە تەماشا
نازاری منە خاتری رابگرە نەڕەنجێ
(زاری) نیەتی غەیری ویسالی لە نەزەردا
گەر بەخت بکا کۆمەک و ئەم کارە بگونجێ

٨٦

دەبێ کەی بێ لەگەڵ زیبا نگارێ / بە کەیفی خۆم بکەم بۆس و کەنارێ
لە باغی وەسڵدا هەر وەک عەنادڵ / بە خۆشی بوگزەرێنم رۆژگارێ
دەبێ کەی بێ دوو حوققەی سیمی عەییار / لە دەس بگرم بە بێ باکی لە یارێ
دەبێ کەی بێ بە بێپەردە لە گەڵ گوڵ / بکەم عەیشێ بە بێ غەم وەک هوزارێ
دەبێ کەی بێ وەکوو پەروانەی شەم / لە عەشقت خۆ بسووتێنم بەجارێ
دەبێ کەی بێ لە کونجێدا بە تەنها / بنیشم من لەگەڵ لالە عوزارێ
ئەلا «زاری» بە مەهجووری بناڵە / کە نابینی وەکوو خۆت بێقەرارێ

٨٧

دووریت ئەگەرچی ناکا لە زەحمەتم قوسوورێ / یادی بەهاری وەسڵت ئەدا بە دڵ سروورێ
حەیفە بە ناز مەمکووژە، ئەسیری چاوی کاڵت / جارێ بکە بە لایا بە مەرحەمەت عوبوورێ
ئەی نووری چاوی«زاری» بۆچی بە دەردەداری / لەتاوی هیجری باڵات ئەم عومرە راببوورێ

۸۸

شـــەمی ڕوخســـاری داگرســـان و هاتـــە بەزمـــەوە دوێنـــێ
بـــە جەرگـــەی بێـــدڵان حوســـنی خـــودا پێـــداوی بنوێنـــێ
هەزاران مورغی زیرەک گـیر ئـەدا ئـەو شـۆخە بـێ تایـە
بە شـێوەی دڵـبەری هـەر وەخـت لـەعلی لێـوی بجوێنـێ
لەســەر ڕوو پــەردە گــەر لادات و ڕۆژی تەلعــەتی دەرخــا
بەشەر بێ بەش لە هۆش و دڵ، مەلەک «لاحول» ئـەخوێنێ
بەهـــەر لادا کـــە بـــڕوانی ئـــەبینی مەحشـــەرێ بـــەرپا
عـــەجایب گەرمـــە بـــازاڕی، خـــودا بـــازاڕی نەشـــکێنێ
لەشـــەمعێکی وەهـــا دووری قســـوورە و فـــەڕزە نـــەزدیکی
بەڵێ هۆشـیار شەخسـێکە کـە فـەڕزی وەخـت نـەچوێنێ
لـــە تـــاریکی هـــەوادا شەمشـــەمە کـــوێرە نـــەکا مـــەنزڵ
چییـە گـەر بێتـە بـەر ئـەم ڕۆژە چـاوی هـۆش هەڵـبێنێ
لەدەوری مەنزڵـی کۆکـۆ نـەخۆش و سـاغ وەک پـوورەی
هەنگم دی ئەم هەموو سـەبرە خوداوەنـدا لـە کـوێ دێنـێ
حەقیقەت خزمـەتی خەڵـکەتەریقەت، نەک دەف و خەنجـەر
دڵی کێ پەیرەوی ئـەم قەولـە، حەققـە، حـەق بسـەلمێنێ
چرا بوو هات و ڕۆیـی کـەس نـەبوو لی وەرگـرێ نـوورێ
نەبوو یەک مشتەری یەک حەببـە لـەو توججـارە بسـتێنێ
لـە داوی مـەکری دێـوی نەفسـی بـێ ئینسـاف نەمـدیوە
کـــە بـــێ ئوســـتاد شـــاگردێ بزانـــێ پـــای دەربێنـــێ
تەســـەوور وا نـــەکا پـــەرواری دابەســراوی ســـەر ئـــاخوڕ
لەگـــەڵ لاغـــر میانـــانی ئەســـیلا پـــەل ببزوێنـــێ

ریـــازەت کێشـــی دڵ پـــاکی لـــە حـــیرس و ئـــارەزوو ئـــازاد

ئـــەبێ ئـــەم گۆیـــە لـــەم مەیدانـــە وەک مـــەردان بـــڕفێنێ

عەقیـــدەت وا نـــەبێ قـــەت بـــێ تەعـــەللوم ببیـــە عەللامـــە

فـــەقێ نابێتـــە مامۆســـا هـــەتاکوو دەرس نـــەخوێنێ

دڵـــت گـــەر زینـــدووە «زاری» ئـــەبێ تەقلیـــدی مووســـا کـــا

لـــە شـــاگردی خـــزردا بەڵـــکوو عیرفانـــێ وەدەس بێنـــێ

Literature
قەسیدە
دیوانی زاری

١

شەوێک لە ماڵی مەلا محەممەدی شێخەلئیسلامی ئەبێ مەلا محەممەد لۆمەی ئەکا گوایە لیباسی مەلایی بۆ لەبەر ناکا؟ لە جەمعی دانیشتوانا پێی ئەڵێ دەستێ جل و بەرگی مەلاییم بۆ داناوی هەر ئەمشەو ئەیدەمە خزمەتت... دانیشتووان یەکیەک و دوو دوو ئەڕۆن و مەلا محەممەد بەرگری لە ڕۆیشتنی مامۆستا ئەکا تا مەجلیس چۆڵ ئەبێ.

پاش ماوەیەک مامۆستایش بە عەزمی ڕۆیشتن هەڵئەسێ و مەلا محەممەد خوا حافیزی لێ ئەکات و باسێ لە وەعدەکەی ناکا، ئەم هەڵبەستە بەو بۆنەوە وێژراوە:

«شێخ الاسلام» وەعدەیەکی دا   دەسبەجێ بوو بە پووش بردی با
پایزی ئەم بەهارە نازانم   بۆچی وا گورج هەڵمەتی هێنا
وەعدەکەی تۆش هەر لفی ئەو بوو   یانی ئەو دوولفە لە یەک زگ زا
گوێم زرنگاوە بۆ ئەو خەلاتانە   پووشی وەرگرتنم وەلێ فڕدا
کۆنە پۆشاکی خۆم کافیمە   بۆ شرە ئابڕووم بۆ بڕوا؟
من شکاتم لە «عەمر و زەید» نییە   بە ئیرادەی خودایە مەنع و عەتا
بۆ هەموو لایێ دەس درێژ کردن   نەقسە بۆ ئابڕوو و بۆ تەقوا
خاوەنی دەستی ژوور، سەربەرزە   خاوەنی دەستی ژێرەوە رسوا
وا مەزانە کە بێ سەمەر بووبن   ئەو نەمامانە بەری چاکیان دا
یانی نابێ بدا کەس «زاری»   تا بژی، هیچ وەعدەیەکی وا

٢

گوێ لە نەیبگرە لەریشەیجەرگئاور بەرئەدا   شەرحی حاڵی عوودوپەروانە و شەم و مەجمەر ئەدا
سەیری جەستەی کونکونی ناکەن کەئاو زووخی هیجر   هەم لەسینەوهەم لەسەر وێنەی سەماوەر کوڵ ئەدا؟
دەردی تەنهایی مەگەر هەر نەی بزانێ چۆنە، چون   ئاوری ئاهی دەروونی گڕ لە عالەم بەر ئەدا
سۆزی دڵبرژێنی ناڵەی، مەغزی سەر دێنێتە جۆش   جۆشی فرمێسکی بە دایەن خەرمەنی گەوهەر ئەدا
پەنجەیی نەیچی عەجایب هەر کە ئاور ناگرێ   ئەو دەمەی وا شەرح و سۆزی فیرقەتی دڵبەر ئەدا
بۆ تەماشای ئەم جگەر برژاوە ناکەن ڕۆژ و شەو   ئاه و فەریادی نیشانەی شیوەنی مەحشەر ئەدا
نەشتەری دووری بڕی ریشەی حەیاتی بێ گومان   بۆیە بەرگی وا بە تیژی شێوەیی نەشتەر ئەدا
حەیفەلەم پووشە کە کەمتربێ بەشەر بەم هۆشەوە   نووری سەدتەعنە لەخورشید و مەه و ئەختەر ئەدا

چۆن ئەبێ ئاقڵ لە دڵ دەرکا غەمی یار و دیار
بۆ دیار و یار و گیان و ماڵ و حاڵ وا سەر ئەدا
تا بە دامانی دڵ ئارامی نەگا دەستی نیاز
باغی کۆشش گیانی من هەر بێ موورادی بەر ئەدا
لەحزەیێ دیداری یارانی هەق و هەق ئاشنا
بەهرەیی سەد ئاوی حەیوان و چەمی کەوسەر ئەدا
عیشق مامۆسامە ئەی «زاری» قسەم بۆیێ وەکوو
خزر ئاوی زیندەگی پیشانی ئەسکەندەر ئەدا

٣

بە ساغی لەش مەنازە گیانە هاکا
مەرگ هات و گومی کردی لە خاکا
عەجەب دەردێکە مردن هیچ زیڕۆح
نییە و نابێ لە بەردەسیا هەڕا کا
مەکە ئەی نەفسی نابینا و بێ هۆش
وەکوو سەگ سەر بە ناوی هەر کەلاکا
مەدە گەوهەر بە پوولی قەڵب و رووکەش
کەریش مەعلوومە ئەم سەودایە ناکا
سەرت با دانەخەی ئاگابە، سۆزی
لە ئەنزاری هەموو ناپاک و پاکا
لە کاری لار روو وەرگێڕە بۆ راس
چ راس؟ ئەو ڕاسە بەرگیری هەواکا
رەفیقێ مەگرە پێتۆ با وەکوو مار
برایێ بگرە دەردێکت دەواکا
مەنە پایێ لە راست دوور خاتۆ
بچۆ لایێ بە هەقت ئاشناکا
کەسێ بەم ڕێگەدا ئەڕوات «زاری»
نزیکی شێرە مەردانی خوداکا

٤

گوێ لە نەی بۆناگری شینی فیراقی یار ئەکا
تا لە گەل بڕیاوە دایم ناڵە و هاوار ئەکا
یادی دیداری رەفیقانی بە خاتردا کە دێ
ئاهی پڕ دەردی لە هەستی ئەهلی دڵ بێزار ئەکا
سۆزیسێحرئامێزیسینەی بێدڵان دێنێتە جۆش
غافلان ئاگەدار و خەوتوان بێدار ئەکا
خادمی ئەو قەلبە رووناکەم بە نووری مەعریفەت
وا لە هەر زەڕڕە بەفیکرەت کەشفی سەد ئەسرار ئەکا
رووبەهەڵقەی‌ئەهلی‌دڵ‌وەک‌نەی‌وەرە راس و رەوان
راستی بیستووتە خۆ سەگ داخڵی ئەخیار ئەکا
پشت‌لەم‌هەڵقە ئەگەرهەڵکەی‌وەکوو دەف بێ گۆمان
هێزی چەپلاخەی قەزا پشتی ملت زەخمار ئەکا
شەو دەگریا و دەگریا شەم بە پەروانەی دەوت
تۆ بە منسووتاوی ئەی‌من کێ بەمەم دوچار ئەکا
وا بەژیرانە جواوی داوە پەروانەی هەژار
ئێمە هەر دوو عاشق‌ومەعشووقە خۆ پێوار ئەکا
ئەم موعەمما«زاریا» بۆ ئێمە خۆ حەل ناکرێ
تاکوو نەی‌چی بانگەوازی بێنە دەر ئیزهار ئەکا

٥

ئەم هەڵبەستەی لە سەید عەلی شای زەنبیل نووسیوە بۆوەی تاریخی «ابن خلكان» بۆی بنێرێ

دەردی تەنهایی مەزاقم تاڵ ئەکا
خەرمەنی عومرم بە کۆی زووخاڵ ئەکا

بێ رەفیقی، ریشەیی جەرگی بڕیم
لەشکری میحنەت بە سەرما زاڵ ئەکا

گەر نەبێ یارێ، ئەنیسێ، هەمدەمێ
وەسوەسەی شێتی لە دڵما ماڵ ئەکا

بۆ ئەمە لەم راوگایە هەڵفڕم
دڵ لە لوتفی ئێوە داوای باڵ ئەکا

یانی ئەو ئوستادە گۆیا بێ دەنگە
نوتقی شەهد ئامێزی تووتی لاڵ ئەکا

ناوی مەشهوورە بە «ابن خلّكان»
سوحبەتی ئەو مس بە زێڕی قاڵ ئەکا

مەرحەمەت بێتو نەکەی بەم «زاری»یە
غەم گوڵستانی دڵی پاماڵ ئەکا

٦

ئەزانی بۆ لە چاو و دڵ بە خوڕ خوێناو و خوێن ئەڕوا
مەزاقم تاڵە، ساقی تووڕەیە جانانە بێ پەروا

ئومێدم بوو لەگەڵ یاراندا وەک کۆمەڵی پەروین
لە بورجی زیندەگیدا بێ خەفەت چەندێ بکەم مەئوا

فەلەک وەک موستەشارم غەدری لێم کردو موخالیف خویش»
برا وا، کەدخوا وا، یارو یاوەر وا، برادەر وا

ئەوەی وا کۆمەڵەی ئێمەی لە یەک پچڕاند و رووخانی
خودا بێ ئابڕووی کا رووڕەشی کا هەتکی کا رسوا

ملی بشکێت و بمرێت و بڕووخێ بەخت و ئیقباڵی
خودا ماڵی بە قوڕ بگرێ لە باغی عومری بەر نەخوا

شەلی کا، شێتی کا، سەرلێشەواوی کات و کوێر و کەڕ
لەئاوی ئارەزووی دنیا و قیامەت سووڕەتی نەشوا

بە پەندی کا گولی کا، تێک بدا بونیاد و بنچینەی
جڵەو کێشی نەدامەت بێ شقا و نەگبەتی لەودا

عەقاریب بوون ئەقاریب قەت نەبوون ئەم دەستەواهاتن
بەمەکروفێڵ وحیلە و دەسبڕی وەک مامە رێوی وا

خەیانەتیان گەلێ کرد ئەم چرووکانـە خەجاڵـەت بـن
ئەگـەرچی نـاکرێ بـۆ کـەس لەگـەڵ تەقـدیردا دەعـوا
شـکایەت بۆبکـەم قـوڕ بـۆ بپێـوم یەخـە بـۆ بـدڕم؟
خوداهـەرچی موقـەددەر کردبـێ، هـەروا ئـەبێ هـەروا
وەفای ئەم شێوەمەڕگورگانە «زاری»چونکـە ئـاوا بـوو
تەجـەننوب فـەڕزە دووری واجبـە لێیـان لەمەبـەدوا

٧

شـێعرەکانی لـەتیف و دڵ ئـارات
بـۆ شـفای دەرد و ئێشـی «زاری» هـات
لەخوداوەنـدی عالـەمم گەرەکـە
لـە سـەر ئـەم شـێوە پایـەدارت کـات
لـە فـەقیرانی بـێنـەوا پرسـین
بـۆ ئەمیرانـە گـەورەتر عـادات
هـاتنی موخلیسـت تـەقازا کـرد
بـۆ تەشـەرڕوف بـە خـاکی بـەردەرگات
ناتەوانـە زەعیفـە ناتوانـێ
بێتـە بـەزمی حـوزووری ڕۆح ئـەفزات
دێ ئەگەر حەق بە لوتـف و ڕەحمـی خـۆی
لـەم نەخۆشـینە زوو نـەجاتی بـات
ئیشـتیاقی منـیش لـە حـەد بـەدەرە
بـۆ حـوزووری شـەریفی پـڕ بـەرەکات
عـەیش هـەر سـوحبەتی ڕەفیقانـە
ئـاه چ بکـەم زەمانـە ڕێ نـادات
سـەیری باغاتـە ئـارەزوی بولبـول
چـی قەفـەس جیـەتی لـە جێـی باغـات
گـەردنی وا لـە قوڵـفی سـەد داوا
قـەدەمێ روو بـە ئـارەزوو نـەڕوات
گـەردنی بەسـتراوی سـەد زەنجـیر
نـەک بەمەقسـوودی خـۆ تـەکانی بـات
قـەتعی ئومێـد بـا نەکـەم بەڵـکوو
بـە غەڵـەت چـەرخ فرسـەتێکم بـات
بێمـە بـەزمی حـوزوور تـا زیـاتر
«زاری» ئـەم زەهـری دووریـە نـەخوات

٨

شا کە هاتی پشتی تێکرد و بە گژیا چـوو نـەهات
کاخیسەعدئاوای وا لـێ بـوو بـە نـەحس ئـاوا هـەڵات
بێوەفـایی ڕۆزگـارت دی کـە چـی هـاوردە پـێش
دوێکـە شاهەنشـا بـوو ئەمڕۆکـە ئـاوارەی وڵات
«نیاوەران» ئەندووهناک و کاخی مەڕمەڕ پڕ لە داخ
بۆ ئەوانـە هەرکـە دڵخۆشـن بـە چـەن ڕۆژی حـەیات

بۆ لە کاخی گوڵستان ناپرسی کوا گوڵ پـەروەرت؟
کـوا گوڵاڵــەو غونچــە و کــوا بولبــولانی خــۆش ســەدات
کوا پیاڵــە و ســاقی، کـوا بـادە و کـوا بـادەنۆش
کوانــێ زیروبــەم کوانــێ ســۆزی نــەی کـوا بــەزمی شــات؟
تا وڵامـت باتــەوە، بــەرقێ بــوو هــات و تێپــەڕی
یــا خــەوێ بــوو دیم و ڕۆیــی یــا خەیاڵــی بــێ ســوبات؟
ئــادەمیزادێ نییــە ئــەم ئــەژدەها نەیگــەزتبێ
«ڕەســـتگار» ئــەو مەردەیــە بــەم دەســبڕە بــڕوا نــەکات
چاکە وەک وتوویانــە ئــەبێ بــڕوا، بــڕوا بکــەین
هیچــە دنیــا هیچتــر لــەو ئــەو کەســە رووی تــێ ئــەکات
موڵک دەروێشی ئەوێ« زاری» کە لەودا کەس نییە
هەڵــــمەتی باتــــێ، یەخــــەی بگرێــــت و تــــاڵانی بکــــات

٩

هەرچی دڵ پی خۆش بێ هەر لە بیرە، ساڵێ لە بەهارا لە «حەسەن سەلاران» لەگەڵ دەستەیێ لە رەفیقان بو سەیاحەت چووین بۆ کوێستان بە کێوەکانا سەرکەوتین تا چووینە سەر «بەردی رەش» بەینی «جەوشەن» و «میک» و «باینجان». لە سەر ئەو بەردە کە مەنزڵمان گرت و روانیمانە دەرە و چیا و دەشتەکان و بەفری خاڵ خاڵ و گژوگیای جۆر بە جۆری جوان گوڵ و خونچە گوڵ، لەزەتێکی وا واردی دڵم بوو کە ئێستاش هەر دێت و دەچێ و ئەدا تەکان، بەو هۆیەوە مامۆسای تەقدیر ئەم هونراوەی تەڵقین کردم، ناردم بۆتان; یادگار بێ.

بــەهاری دڵگوشــا بــوو ئــارەزووی ســەیری گــوڵانم کــرد
لە گــەڵ پــۆلی رەفیقــان عــەزمی چــوونی کوێســتانم کــرد
لــە ئــاوایی وەدەر کــەوتین وێنــەی بــاز ســەر کــەوتین
لە سەر بەردی رەشی «جەوشەن» تەماشــای کێوەکــانم کــرد
هــەموو عابــای ســەوزی قــودرەتی دابــوو بــە ســەر شــانا
لــە وێســتانی قنووتــا بــوون تەقلیــدی ئــەوانم کــرد
منیش هەستام و سەرسامی جەماڵــی دەشــت و ســارا بــووم
بە وردی ســەیری جــوانی ســونعی خــەلاقی جیهــانم کــرد
بــە چــاوێکم لــە لالــە و نەرگســی شــەهلام ئــەڕوانی
بــە کــەیفی خــۆم بــەو چــاوەم تەماشــای ئەرغــەوانم کــرد

لە مل خواری وەنەوشە وا ئەدەب فێر بووم خەلیل ئاسا
بە وەحدەت ئاشنا تەرکی موناجاتی بوتانم کرد

سەبا شانەی لە زولفی یاسەمەن وختێ کە دا عەتری
بە سەرما هات و تەئسیری لە مەغز و ئێسقانم کرد

بە سەر قووچی قەڵادا ئاسمان کووپەی گوڵاوی رشت
بە دار و بەرد بینی موشکی نابی ئاهوانم کرد

لە نازی سوسەن و نەشئەی هەوا و پێکەنینی هەور
بەیاری هۆش دەرکی سەد رمووزی عاشقانم کرد

ئەگەر چی دەرکی تەسبیحاتی ئەم ئەکوانە ناکرێ
ئەوەی وا کەوتە گوێی هۆشم بە «حمد اللە» رەوانم کرد

ئەوندەم جوان و دڵبەر هاتە بەرچاو ئەو کەژ و کێوە
وتم ئۆخەی ئەوا سەیری بەهەشتی جاودانم کرد

هەوا ئاوی مورادی لێ ئەڕژیا بێگومان بۆیە
لە سەر ئەو بەردە دەرکی سوحبەتی «خضر»ی زەمانم کرد

دوڕ ئەفشانی ئەکرد ئەو رۆژە هەور و کەسبی دوڕداری
وەکوو دەریا لە قەترەی ئاوی هەوری دوڕفشانم کرد

چنوور ئاڵۆز بوو زولفی و کاسەی لالە پڕ ژاڵە
بە خونچەی گەردن و سەر رووت تەشبیهی کچانم کرد

لە ناڵەی کۆتر و قاسپەی کەو و ئاوازی زەردیوەر
سەماعی تار و روود و بەربەتی ساسانیانم کرد

لە هاژەی باڵی داڵ و قیژەیی سەقر و چریکەی باز
بە خاتر یادی جەور و خوێن مژی چەنگیزیانم کرد

لە رێواس و مەنێ و کاشمە و لووشە و شنگ و پیچەک
نە باغەڵ بەڵکوو پڕ بەرماڵ و کۆش و گیرفانم کرد

وەکوو زەیتوونی شیوی ئیمەنم دی داری ئەو کێوە
لە شاخ و بەرگی وا دەرکی نیشانی بێ نیشانم کرد

حەیاتی دڵ بە ئاوی زیندەگی بەخشی ئەبەد داوا
لە بەحری رەحمی بێ پایانی حەیی موستەعانم کرد

بە یاری باغبانی هۆش لەم فەسڵی بەهارەیدا
لە رووباری تەفەککور ئاودێری باغی گیانم کرد

له هەر بەردێ لە هەر دارێ لە هەر غونچە لە هەر خارێ
کە وردۆ بووم کەشفی زۆر ئەسراری نەهانم کرد
عەجەب زانستگایێکە تەبیعەت حەیف دەرسێکم
نەخوێند لەودا و نەمفامی رەفیقی بێدڵانم کرد
نەسیمی سوبح ئەی «زاری» وتی پێم کەسبی عەتتاری
لە بەرگی نازک و بۆ خۆشی خونچەی گوڵبنانم کرد

١٠

شیوەنی زاری بۆ هاو قەتاری، خوالێخۆشبوو «مەلا محەمەد ئەمین شەریعەتی»

دیت چی کرد چەرخی کەچ رەفتار ... چۆن جەرگی گەزیم وێنەی مار
چۆن شکانی نەمامی ئومێدم ... چۆن لە جێگەی گوڵا روانی خار
چۆن رفانی گوڵاڵەی شادیم ... چۆن رژانی بەسەرمدا ئازار
چۆن زووخاوی فیراقی پێ چێشتم ... چۆنی کردم بە سوورەتی دیوار
چۆن ژیانی بە ژان وەرگێڕام ... نایە سەر خاترم لە غەم سەد بار
ئاورێکی وەهایە تێبەردام ... گشت ئازام سووت میسلی پوار
یانی مەرگی «شەریعەتی» مەرحووم ... لەززەتی زیندەگیمی کرد بە ژار
«ئاڵکەڵوو» «مەنشەء» و سەقز مەدفەن ... سەروی لادێ بوو هاتە باغی شار
گوڵ ئەبێ جێگەیی گوڵستان بێ ... نە دەر و دەشتی چۆڵ و پڕ لە غوبار
هاومالان یەک بە دووی یەکدا ... رۆین و ئەبڕێتەوە کۆچ و بار
دەستەیێ سەر لە خاک دەردێنن ... دەستەیێ تر لە خاکدا پێوار
نۆهەمی تیر بوو کە تیری ئەجەل ... بڕی ریشەی حەیاتی میسلی مشار
بگری ئەی دڵ هەتا هەیە هێزت ... دیدە با بێ میسالی هەوری بەهار
بەسەر ئەو خاکە پاکەدا کە لە ژێر ... ئەودا راکشاوە، خەوتووە یار
تا لە ریشەی سەفاتی مەحبووبی ... سەوز بێ گوڵ نە یەکێ هەزار هەزار
هەر ئەوەندە بڕێژین ئەشکی سوور ... تا مەزاری ببێتە وەنەوشەزار
شیوەنێ وا بکەین وەک ئێمە ... دەشت و دەر بێتە ناڵە و هاوار
ناگریم بۆ سەدەف ئەگەر شکیا ... بەڵکوو بۆ گەوهەرانی بێ ئاسار
یانی گوم بوونی سیفاتی چاکی ... لە تەوازع لە عیلم و حیلم و وقار
ساڵی فەوتی دیارە بۆ هەرکەس ... بژمێری «یا ولی و یا غفار»

جێگە خاڵی و کتێب بێ خاوەن — مەدرەسە چۆڵ تیا نییە دەییار

هاو عەسران ئەگەر دوو سێ ڕۆژێ — پێش کەون بێ ڕەفیق و خدمەتکار

سواری تابووت بن و بکەونە ڕێ — ڕوو بە خەوگای قەبری تەنگ و تار

ئەی دڵ ئامادە بە کە نۆبەت دێ — تۆیش وا زوو سواری ئەسپی دار

بکەن و بتبەنە ئەوێ بخەوی — ڕووت و بێ پشتیوان و بێ غەمخوار

مامۆساکانی ئاییـنی ئەغڵەب — نەوەیان کەوتە سەر خەتێکی لار

وا کوژراوە چرای بینشیان — پیان بێ فەرقە زوڵمەت و ئەنوار

عەقڵ بێ ئیختیار و دەس بەسراو — وا بە دەس دێوی نەفسەوە هەوسار

مەسلەکی بابەکانی خۆیان تەرک — کردووە، کەللە ڕووت و بێ کردار

بە «اضاعوا الصلوه» مومتازن — شۆن کەوتووی هەوان ڕوو بە خوار

بۆ حقووقێکی پڕ لە ژان و بڕک — ڕوو بە دونیا بە جارێ کەوتنە غار

بۆ نەچیرێ ئەگەر لە داوی خەن — بکە بڕوا قبووڵ ئەکەن سەد عار

غەرقی شینە پەرتە هۆشی عەفوی کەن — گەر بکا غەیری دەرد و غەم ئیزهار

اهدنا ربنا صراط الحق — عەیبمان داپۆشە یا سەتتار

«زاریا» وا چاکە گشت بێژین — «و قنا ربّنا عذاب النّار»

١١

سەرم بێ شەوقی تۆ کێوێکە پڕ خار — دڵم بێ یادی تۆ دارێکە بێ بار

بە غەیری هەمڕەهی یادی جەماڵت — ئەوی هەمڕاهە یا دووپشکە یا مار

ئەپاڕێمۆ بە دڵ تا حەق بەڕەحمەت — وەدەستم خاتەوە دامانت ئەمجار

بەهاری وەسڵ ئەگەر تەشریفی هێنا — من و سەیری وەنەوشە و باغ و گوڵزار

چ گوڵزارێ بە خۆشی جەننەتی عەدن — لە گوڵپەڕ، پەخشە تێیا ئاوی ئەنهار

تەراوەت بەخشی ئەرواحە تەماشای — هەوای دەرمانە بۆ هەر ئێش و ئازار

چ نزهەتگاهە دەشتی مەحموو ئاوا — کە سووڕماوە سەری لەو، چەرخی دەووار

بە چاوی خۆی نەیدیوە بە عومری — لە سەرئەرزا بەهەشتێ وا سەفادار

مەگەر ئەم نەقشە ڕزوان هات کێشای — کە نابینێت عەیبی هیچ هۆشیار

زرنگتر باغەبانی زەمانە — بەدیققەت گەر تەماشا کەن سەر و خوار

«معاذالله» کە دەرکی زەڕڕەیێ عەیب — لە جۆگا یا لە پەرژین و لە دیوار

وەرن گەردش لە باغێکی وەهادا — شفایە بۆ دڵی غەمگین و زەخمار

ئیرەم جێ بێڵە بێ بۆ سەیری ئێرە
لە سەیری ئێرەدایە نووری ئەبسار

ئەوی پیخۆشە چاو و دڵ تیایە
هەموو رەنگ و هەموو بۆ و هەموو دار

هەموو شەربەت هەموو میوە هەموو گوڵ
هەموو تام و مەزەی بێ ئێش و ئازار

هەڵاوەسراوە وەک عیقدی سوورەییا
بە شاخی دارەدا هێشوو بەرەو خوار

بە سووری روومەتی جوانانە سێوی
بە گردی مەمکی مەحبووبانە هەر نار

لە شیرینی بەری داری دڵ ئارای
مەزاقی شەککەر و شیرینە پڕ ژار

بە دەسیانۆیە سەد تەسبێحی هێشوو
وەکوو سۆفی، سەبز پۆشانی گوڵزار

بە خۆشی جۆشی ئاوازی پەڕندەی
هەموو گوێگر لە مۆسیقاوە بێزار

بە قوربانی سەدای ئەو بولبولانەم
لە شەوقی گوڵ سەحەرگە دێنە هاوار

لە شەوقی گوڵ ئەگەرچی باغە جێیان
هەموو شەو تا سەحەر بێدار و غەمبار

لە نازی غونچە بڕوانە بە شۆخی
لە سەر گوڵبن کڵاوی دادەنێ لار

بە سەر پەنجەی وەفا بادی سەبا لا
ئەدا پەردەی لەسەر خورشیدی روخسار

بە رەنگ و عەتری ئەنواعی گوڵاڵە
نموونەی «جنت الماوایە» کوهسار

چ قودرەت ئەم هەموو رەنگەی لە بەرگی
گوڵا رێژاوە بێ شاگرد و میعمار

هەوای ئەم دەشتە عەتر ئامێزە دێژی
بە سارادا رژاوە موشکی تاتار

چراخانی گوڵستانی بەهاران
چرایێ روونە بو ئینسانی هۆشیار

کەمێ گوێ بگرە تا ناڵەی «هوالحق»
ببیسە تۆ لە هەر غونچە لە هەر خار

بە چاوی مەعریفەت تێفکرە «زاری»
سەراپا مەشعەلی ئەنوارە ئەشجار

١٢

ئامۆژگاری پیاوی تەجرەبە کار
بگرە گوێ ئەی برادەری هۆشیار

مەکە پەروەردە تۆوی رەنج ئاوەر
ریشەیێ سەوز کە، کە بگرێ بار

سەگ لە درگای خاوەنی خۆیا
بکەوێ چاکە عاجز و مل خوار

چاوەڕێ بۆ نەوازشی ئاغای
کە لە فەزڵی بێت بەرخوردار

بگەڕێ کووچە کووچە و ماڵە و ماڵ
ئەیدەنە بەر پلاری بەرد و دار

کونجی تەنهایی بگرە ئەی «زاری»
والە تەنهائیا گوڵی بێ خار

١٣

گــەر بــە دیــدەی فکــر بــڕوانی لــە شـێوەی ڕۆزگـــار
تێدەگــەی عەینــەن میســالی کەشــتییە بــۆ ڕێبــوار

ســەیری تیــژی ڕۆیــنی ناکــەی کــە بــۆ هــاورد و بــرد
وا بــە ڕێــوە لــەحزەیێ نــادا پشــوو لــەیل و نــەهار

دەســـتەیێ دێنێتـــە دنیـــاوە لـــە تـــاریکی نـــەبوون
دەســـتەیەکی تـــر ئـــەبا بـــۆ عالـــەمێکی نادیـــار

بــێ ئــەوەی ئاگــا بــێ کــەس لــەم هــاتن و ڕۆیشــتنە
یــەک ســواری وشــتری تابووتــە یــەک لانــک ســوار

ئــەو شــکارچی وا لــە ســارادا بــە گوللــەی تاپــڕی
غەرقی خـاک و خـوێن ئـەبوو پۆلـێ نـەچیری باڵـدار

راویـــاری مـــەرگ داوێکـــی بـــە دەوریـــدا تـــەنی
کەوتــە نێــوی بــەو هــەموو پــارێزەوە بــێ ئیختیــار

ناتوانـــێ هـــیچ کـــەس لـــەم داوە خـــۆ لادا بـــە عـــەقڵ
یـــا لـــە چنگـــی راویـــارێ وا تەســـەور کـــا فـــەرار

کـــوا لـــە بـــاغی عالـــەما مـــەوجوودە دارێکـــی وەهـــا
عاقیبەت ڕیشەی لە خاکا مـەرگ نەبڕێ وەک مشـار

بـــا بکـــا شـــیوەن عەشـــیرە بـــۆ پیـــاوی وا زەریـــف
سەیلی فرمێسک لە هەر دیدە بـە خـوڕ بـا بێتـە خـوار

چـــون شـــەوی ماتـــەم بـــە جـــارێ ڕۆشـــنایی کـــرد گـــوم
ئاوری حەسـرەت لـە خـۆ بـا بەربـدا شـەمعی هـەژار

بـــیری ســـەیری بـــاغ ناکریـــێ هـــەتا پـــایز نـــەیێ
قـــەدری گـــوڵ نـــازانرێ هـــەر تـــاوەکوو نـــەڕوا بـــەهار

جام بشکێ، بادە بڕژێ بەزم کۆتابێ دوای
پیاوەکانی زیرەک و خاوەن شعوور و هۆشیار
«شێربەگی» خۆ تازە نابینن بە عومری خۆ بەچاو
سەرپەرستێ وا لە خۆیانا رەئووف و ناودار
گورگ مردن خۆشەویسانی دزی دانەچڵەکان
ئاە! بۆ وا کوێرە، نابینایە، دیدەی ئیعتیبار
بەر لەوەی ئێعلانی ئەم کۆچە بە دیوارا درێ
لەم هەوارە تۆشەیێ ئامادە کەن بۆ ئەو هەوار
گشت ئەزانن بێ دەوامە و بێ نەتیجە، بێ سپاس
نیعمەتی ئەمن و فەراغ و سێحەتی سەرمایەدار
ئارەزووی هەڵگرتنی خەرمەن خەیاڵی باتڵە
بێ ئەوەی توویێ لە خاکا دابشارێ جووتیار
گەر غەرەز هەر خواردن و خەو بێ لە ئیجادی بەشەر
کامە فەرقی ئادەمی و گاو و گورگ و کەمتیار؟
رەستگاری وا لە موڵکی خواپەرەستیدا ئەگەر
لێرەدا توویێ بچێنی رەستگاری، رەستگار
ئەم هەموو پیاوانە رۆیشتن لەگەڵیانا نەچوو
غەیری کردە، تیکە نانێ، شەربەتێ بۆ قەبری تار
ئیشی بەدبەختی نەبێ بۆچی ئەبێ دەرکا لە دڵ
خۆفی ئەم خەوگا بزانێ زیرەک و پارێزگار
وای بۆ ئەم کۆچی حەسرەتباری یارانە غەمم
هەمزبانە، هەمدەمە، هەم ئیستیکانە، هەمقەتار
بەهرەیێ نادا ئەسەف «زاری» سەبووری چاکە چون
ئەهلی سەبرن خاوەنی ئەجری عەزیم و بێ شومار

@kurdica

١٤

لە جواوی پارچە هە ڵبە ستێکی کاک عە لی موتە خە لیس بە شێواو ئە م هۆنراوەم نووسیوە

وام زانی من کە ئەو نامـە لـە جەننـەت هاتـە خـوار
چـون بـە جـارێ پـایزی کـردم بـە گولـزاری بـەهار

نامەی کێ بوو عەلی، کامین عـەلی؟ رۆڵـەی سـەلیم
ئـەو سـەلیمە وا لـە ماڵـی رەحمـەتا گـرتی قـەرار

کـاکی شـێواوم، نەشـێوێ نـاز و بـازاڕی وەفـای
ئیلتیفـاتی کـرد و کـردی لـەم فـەقیرە پرسـیار

شـادمانی دا بـە دڵ قـاڵاوی میحنـەت هەڵـفڕی
هـەر وەکـوو ئـاهووی سـەحرایی لـە خـۆفی راویـار

گیانی مـن شـێوەی ئەمیرانـە ئەگـەر راسـت ئـەوێ
لـەم فەقیرانـە کـە بـڕوانن بـە رەحمـەت جاروبـار

غیرەت و مەردی و هیممـەت ئیرسـی خاسـی ئێوەیـە
بۆ لە دەستی بەر ئەدەن بـۆ بـەزمی تریـاک و قومـار

ژێـر بـن، ژیرانـە رێ بگـرن لـە رێگـە لامـەدەن
کـام رێگـە، رێگـەی باپیرەکـانی هۆشـیار

روو بە کێوی نەگبـەتی پـڕ مـار و پـڕ ئـازار ئـەڕۆن
پێچەوانـەی پێشـوانی خۆبکـەن رێ ئیختیـار

پێشوانی ئێمە ئـەی«زاری» بـە رەحمـەت بـن ئەڵـێن
هیچ جێگەی شک نییە،گوڵ، گوڵ ئەدات و خار، خـار

١٥

گلـەی نووسـی لـە دارێکـی کوهـەن بـەر
بـە شـەرحێ وەک دەڵـێ پـیری موکـەددەر

جـوای داوە پیرانـە بـە نـەرمی
وتیئەینـووری چـاو ئـەی ئەفسـەری سـەر

گڵۆکێ بووی بە سـەرمۆ هـەر وەکـوو تـاج
گیانـێ بـووی لـە خاترمـا مسـەووەر

بە هۆی تۆوە گەلێ پرژی شكانم
پلاری دار و بەردی ئەهلی مەعبەر

گەلێ گەرمی و سەردیم ئیختیار كرد
كە بەڵكوو میوە شیرین بێت و دڵبەر

زەمانی نوخشە هات و خەرمەنم دی
بڕێ خاشاك و خۆڵی میحنەت ئاوەر

«ان اشكر» كوا؟ لە «و احفض» بۆ نەما ناو
مەگەر بەربادە دین «اللە اكبر»

مەكە مەفتووح دەم بۆ ڕەنجشی باب
بە فتحە و ضەممەیە فەرقی «كُر» و «كَر»

«نە ما را در میان عهد و وفا بود؟»
بە قەولی «مصلح الدین» هونەروەر

«جفا كردی و بد عهدی نمودی»
فریبت خوارد ئێمەت كرد موكەددەر

«كنونت گر سر صلح است باز آی»
سەلاحەت ئێستە خۆشە مەیخە مەحشەر

«كزان محبوبتر باشی كە بودی»
بە گەردێ نابێ دەریایێ موغەییەر

لە بەر تۆ بوو قڕەی «زاری» ئەوێستەش
وەرە ئەو نووری چاوەی بووی لە مەوبەر

۱۶

بەهار هات و لەشكری زسان كەوتە بەر
گورزی شەماڵ و نێزەی خورشیدی شوعلەوەر

ڕەحمی بە حاڵی تینوانی ئەم بەهارە كرد
باری بە بارشێكی موفەسسەڵ نە موختەسەر

دوێ غونچە لە باغا كزو بێ ئاب و ناتەوان
دەم پڕ لە خاك وخۆڵ و خەفەتبار و قوڕ بەسەر

«امروز حمد خدا با هزار دلبری
خندان و شاد و قبای زمردی بەبر»

وەك مانگی دڵ ئەفرۆز لە بورجی شكۆفەوە
دەرهاتووە بێپەردەیە ڕوخساری كەوتە دەر

دەم پڕ لە شوكری خوایێ كە بەبارانی ڕەحمەتی
ڕەنگی بەهەشتی گرتووە سارا و دەشت و دەر

یانی، ئەخاتە حیرەت و دەریای جەهلەوە
نەققاشی سونعی بە ئارایشی سەمەن بكا نەزەر

كێ سۆسەنی ڕازانەوە بەم شێوە دڵ ئارا
زوڵفی بە شانە كردووە دەڕژێتە سەر كەمەر

كێ قەندی دا بە چۆنەر و هەنگوینی دا بە هەنگ
زەهری بە مار دا و حەلاوەت بە نەیشەكەر

ئاساری سونعی زاتی بێ میسالی بارییە
ئەنواعی نەقش و ڕەنگ، بۆ و لەززەت و سەمەر

تا ئەمری ئەو نەبێت لە گوڵزارەدا چلۆن
لالە كڵاوی لەعلی بەدەخشان ئەنێتە سەر

ئەم هەموو عەجیبەی لە نەبوون ئافەریدە كرد
بێ مادە و بێ كۆمەك و تەدبیری كاریگەر

تەدبیری كێیە گیانە بە غەیری خودای پاك
تەغییری فەسڵەكانی ڕۆژگاری دەورەدەر

كۆتا كە «زاری» بەسە ئەم قەسیدەیە و بڵێ
یاڕەببی هەر ئەتۆی خوداوەندی بەحر و بەڕ

١٧

نەورۆز هاتوچەمەن بەرگی سەوزی کردەبەر
پشکووت شکۆفەی گوڵ و روخساری خستە دەر

سروەی نەسیمی ساف بەیانی لە گوڵشەنا
دێت و دەچێت و بە بولبول لە گوڵ ئەدا خەبەر

بێ دەر لە کونجی میحنەت و بڕوانە لالەزار
شێوەیبەهەشت ئەدات لە هەر لا ئەکەی نەزەر

سەرما فەراری کردووە پۆلی گوڵاڵە هات
سارا و دەشت و کێوی بە جارێک گرتە بەر

زستان کۆچی کرد و کرێوە ملی شکا
گوڵبن کڵاوی لەعلی بەدەخشانی کردە سەر

ئاوێ بڕێژە بەسەر ئاوری غەما وەهای
سەردۆ کە لە تینی کە نەمێنێت یەک ئەسەر

عەتتاری هەوا رژانی بە خاکدا گوڵاو
خەرمانی موشکی چینە چیاکانی دەشت و دەر

رووبەند لابراوە لە سەر غونچە تەلعەتی
دەرکەوتووە وەک مانگ لە هەورا کە بێتە دەر

سەد شەمع هەڵکراوە لە هەر شاخ و گوڵبنێ
زەرد و بەنەفش و ئاڵ، حیرەت ئاوەری بەشەر

زولفی بە دەستی ناز شانە کرد شۆڕەبی
خاو و درێژ و دڵبەرە ئەڕژێتە سەر کەمەر

سەفای سینەیە سەیری خەرامی سەروی باغ
ناز دێتە جووڵە بە بادی دەمی سەحەر

بەعیشوە چاوی هەڵێناوە لالە چاوڕێی
نەسیمی سوبح کڵاوی کە فڕێدا لە سەر

بە تاری زولف باوەشێنی روو ئەکا سەمەن
دەمێ سەبا بە میهر بە هەردا ئەکا گوزەر

سەرسامی حوسنی سووڕەتی بووکانی گوڵشەنین
پەروین و ئافتاب و زوهرە، موشتەری، قەمەر

ئینسان بێ نیاز لە تار و روباب ئەکەن
سەدای کەو و کۆتر و ئاوازی زەردیوەر

بێ سەیری لالەزار هەتا ئێشی جەوری دەی
هەوای رۆح بەخش لەسینەت بکاتە دەر

بە پێکەنین غونچە، دڵی بولبولی رفاند
وامەست و بێخودە ئاگەی نییە لە پاو سەر

نەرگس بە ناز هاتە گوڵشەن و وەنەوشە خۆی
هاویتە خاکی رێگەی و سوجدەی ئەباتە بەر

ئەم قەترە شەونمانە لە سەر بەرگی گوڵ وەکوو
دوڕڕێکی دانراوە لە سەر سینێکی زەر

بەم هەمو چاوە سەیری جوانی چەمەن ئەکا
«زاری» میسالی ئەتۆ ئاسمانی دەورە دەر

١٨

ئاسمان تەختی وەکوو بەختم ببێ زێر و زەبەر
خۆشیەکی پێ نەدام ئیللا غەم و خوێنی جگەر

دەست بەردارم نەبوو باری غەمی خۆ بنمە کۆڵ
سەنگی باری زەحمەتی، دنیایەکی هێنامە سەر

ئای بۆ یارانی حەسرەت پەروەر و غەم ئاشنا
خاتر ئازوردە بە ناکامی لە دنیا چوونە دەر

کــــۆچی هاومـــــاڵان رووخــــانی بناغــــەی زینــــدەگیم
رۆیــین و لایانــەوە بــۆ کــەس نــەهاتۆ یــەک خەبــەر
دیــدەنی یــارانی رۆیشــتوو بــە دڵــما هــات و چــووم
دیم هەموو خەوتوون ئەمما خەوتوویــەکی قورِبــە ســەر

بــێ ســەرین و دۆشــەک و بــێ لێفــە و بــێ تــەختخاب
بــێرەفێــق و هەمســەر و تــەنها ، غــەریب و دەربــەدەر
هۆشــیار و بــێ ســەدا خاڵــی لــە عــەرز و بــێ جــواز
ســاکن و بی جووڵــە ، چــاوەڕوانی ئــیعلانی ســەفەر
بێ تەماشا کە لــە تــۆی خاکــا بــە تــۆی لــەش خــەوتوون
ســەد هــەزاران نــازک ئەنــدامانی قامــەت نەیشــەکەر
یــەک نموونــەی تەلعــەتی ئــەو خەوتوانــەن بــێ گومــان
ئــەم هــەموو غونچــە جوانانــە لــە خــاکۆ دێنــە دەر
ئەو رەفێقە دوێ وەکوو بولبول بــە ســەد نــەوعی دەخوێنــد
ئێسە مات و بێ سەدا ، بێ نوتقە وەک نەخشــی حەجــەر
هــەر وەکــوو ئاشــێ کــە ئــاوی کــەوتبێ بــێ جووڵــە مــان
رەنگ پەڕیو ، ئەعزا هــەموو بی زەربــەتی تــیر و تەبــەر
گــوێ نــەبیس و چــاو بــێ نــوور و زبــان بــێ هێــز و لاڵ
ئــەم هــەموو جیرانــە نەزدیکــە لــە یــەکتر بــێ خەبــەر
ئــــاقلانی دەهــــر لــــەم گێــــژاوەدا سەرلێشــــەواو
هــیچ کەســێ نــەیزانی ئــەم رۆحــە چلــۆن ئەڕواتــە دەر
هاتــە ئــاخر عــومرم و فیکــری دەلیلــێکم نــەکرد
تــازەگی وا دێتــە گــوێم ئــاوازی (کَلّــا لا وَزَر)
رۆزگــار و عــومر بــەم جــۆرە کــە بــێ میهــر و وەفــان
بــۆ بــە غەفڵــەت رایئــەبوێری بەشــەر نی تــۆ مەگــەر
غافڵــی تاکــەی کــە هــەر رۆژێ ئــەبینی ســەد ســوار
بــۆ وڵاتی بــێ دەنگــی لــەم شــارەوە ئەڕواتــە دەر

بەهـ چ مولّـکی بێ شـەڕ و شۆره لـەوا یەکسـانه خەڵـق
شـاه بـێ تـاج و گـەدا بـێ بـاج و قـازی بـێ نـەزەر

عیللــەتی فـەوز و شـەقا غـەیری عەمـەل چـی دی نییـە
بـۆ بەهەشـتە رەهنومـا، چاکـە و خراپـە بـۆ سـەقەر

تۆشـــەیێ ئامـــادە کـــە و ئامـــادە بـــە هاکـــا درا
ئاگەهی کۆچـت بـە دیـوارا لـە هـەر کووچـە و گـوزەر

بۆ لە خـەو راناپـەڕی ئـەی دڵ کـە لـەرزەی خستـە ئـەرز
«اقتـــرابی ســـاعەت و ئیعلامـــی وانشـــق القمـــر»

گیـانی مـن مەشغوولـی کـارێ بـە بـەرێ بـا، تەمبەڵـی
غـەیری رووزەردی و سەرداخسـتوویی نـادا سـەمەر

بـــاغی تـــەقوا ئـــاودێری کـــە هـــەتا هێـــزت هەیـــە
ریشەیی تاعەت بە قـووەت کـە و بـڕۆ بـێ دەردی سـەر

بـۆ ئـەوەی لـەو رەحمەتـە بـێ ئینتیهـا بێبـەش نـەبی
دەس بە تەقوا بگرە تا لـەم غەفڵـەت ئـاوا ئەچییـە دەر

هـــیچ دەســـت ئـــاوێزێ ئـــیللا رەحمـــەتی بـــاری نییـــە
هـــیچ دەســـتگیرێ نییـــە ئـــیللا خـــودای دادگـــەر

«زاریـــا» بـــێ پشـــتیوانی لـــوتفی «رب العـــالمین»
بـــۆ مـــنی بـــێ تاعـــەت و نامەســـیا «ایـــن المفـــر»

۱۹

لـە دایـرەی ئیتاعـەت ئـەولاد پـای کـە نـا دەر
کـوڕ بـێ ئەبێتـە کـوڕڕە، کـچ بـێ ئەبێتـە عەنتـەر

ئاداب و خووی شیرین، شـەیتان ئەکاتـە ئینسـان
فیـز و هـەوا و تونـدی ئینسـان ئەباتـە کـن کـەر

ئـەخلاقی چاکـە رۆڵـە ئاسـاری ئادەمییـەت
نـەک کەوشـی برقـەدار و کـەوا و کـۆت و مێـزەر

جوانی ئەم زەمانە وا تێدەگەن کە ئەخلاق
شەڵوار و کۆتی جوانە و تەرتیبی زوڵف و مووی سەر
سمێڵ مەتاشە کاکە بتاشە خووی پیست
لووسی بە کار نایێ ئادابی چاکە جەوهەر
گوم بوو حەیا و عیففەت ئەدەب نەماوە شوێنی
کەماڵە بێ جەماڵە، بێ فەرقە بەرد و گەوهەر
«زاری» لەمانە مەدوێ نەماوە حیسسی بیستن
ئەکەویە بەر لەقە و گاز بڕێک، ئێستر و کەر

٢٠

لە کۆچی دوایی خوالێخۆشبوو «حاجی شیخ بهاالدین» کوڕی بەهەشت مەقام«حاجی شێخ عبدالقادری حسینی» جنت دەرەدا وێژراوە.

چییە ئەم شیوەنە؟ ئەی دڵ مەگەر جۆشاوە بەحری غەم
کڵاوەی کێوەکانی کوردستانی ئێمە گرتی تەم
زسانی بێ مرووەت هەڵمەتی هێنا و ئەشکێنێ
لە باغی پیاوەتیدا سەروەکانی دڵگوشا دەم دەم
بڵێ پەروانە بێ پەڕبێت و سۆزی دڵ وەبن گڵ خا
کە خەندەی بەزمی یاران بوو بە گریان و کوژاوە شەم
ئەسەف سەرچاوەکانی وەرع و تەقوا ئاوی وا ڕۆچوو
تەڕی دەس ناکەوێ یەک قەترە یاڕەب دەم بە چی تەڕ کەم
ئەوانەی وا بە نۆبەی خۆ ئەڕۆن و ئێمە جێ دیڵن
بەقوڕ پێوان ڕێگەی هاتنۆیان نادرێ یەک دەم
وەرن بۆ غەفڵەتی خۆمان و مەحروومی لە تۆشەی ڕێ
بە سەردا کەین خاشاکی قوڕی خاکی بە دەستی جەم
سولەیمان وا لە کوێ؟ بادی سەبا بوو هەڵگرێ فەرشی
سکەندەر کوا و دارا کوا، وا لە کوێ کەی و کوا جەم؟

تەریقی راس و چەپ مەعلوومە بۆ شـاه و گـەدا وەک یـەک
ئەتۆش سەرپشکی کامیانت ئەویٚ ئەویان یـا هـەر ئـەم؟
ئەگـــەر«مـن شـاء فلیـؤمن» لەگـــەڵ «مـــن شـــاء فلیکفـــر»
بەرابەر بگری موختـاری بەشـت لـەو هەڵـگرە یـا لـەم
بـە مـەرگی ناگـەهی «حـاجی بهـاء الـدین» شـادی لـێم
ئەکا دووری وەکـوو ئـاهووی سـەحرایی لـە ئـادەم رەم
بەســـەر ئـــەودا و ئێمەشـــدا ببـــاریٚ رەحمـــەتێکی وا
کـە مـەشموولی تکایـیٚ بـین ئـەیکا حـەزرەتی خاتـەم
لە جوملەی (جوش غـم) تـاریخی فـەوتم سـاز دا چونکـە
ئەوندەم غەم لە دڵدا کۆیـە دەرکـی غـەیری غـەم ناکـەم
دەخـــیلم «زاریـــا» لاریٚ مـــەڕۆ بـــا داوێنـــت نـــەگریٚ
دڕووی داری مـــوغیلان یـــا ددانی ئـــەژدها و ئەرقـــەم

جوش غم (بە حیسابی ئەبجەد) = ١٣٤٩

٢١

بۆ ئەم دڵە مردوومە چ خاکیٚ بـە سـەرا کـەم
لای کـام مەسـیحێک، گیـانی بـە بەراکـەم
بۆ بێخـودی و بێهۆشـی وەهـا لازمـە شـینیٚ
وەک هەوری بەهاری بە هەموو دەشتودەرا کەم
بـیٚ خاوەنـە شـار و دزە دارۆغـە، ئـەگونجیٚ
کەسبیٚ لە مەقامێکی وەهـا پـڕ خەتـەرا کـەم؟
چۆن مومکینە بەم کۆڵەوە یـاڕەببی کـە تـەیی
ئەم ڕێگـە لەگـەڵ غافڵـی وا بـیٚ خەبـەرا کـەم
ئەی دڵ خەبەرت بێتەوە بەهرەی چییە سـەرفی
ئەم وەختە بەنرخە لەشـتی بـیٚ سـەمەرا کـەم
دوژمن بەرگەی گرتووە بیٚ چـەک بـە چ هێـزیٚ
من حەرب لەگـەڵ جـەردەیی تـاڵان بـەرا کـەم
رسوا بە دڵـی بـیٚ ئـەدەبم بـا وەکـوو «زاری»
باسـیٚ لـە خـراویم لـە هـەر رێگـوزەرا کـەم

٢٢

دەردە ڵ لە بێڕەحمی پاییز

لەم خاکی لالەزارە ئەوندەی نەزەر ئەکەم
لە لێوی جۆگەی ئاو و چەمەندا سەفەر ئەکەم

هەر وەک هەتیوی بێکەس و ملخوارە دیمەنی
بە هەر دەرە و دەشت و چیادا گوزەر ئەکەم

ژاکاوی جەوری پایزی بێ ڕەحمە پۆلی گوڵ
باغات لە ئافات پڕە دەرکی خەتەر ئەکەم

بێزەوقە بولبول، بێڕەنگ و بۆیە گوڵ
شیوەن بە حاڵی گوڵبونانی قوڕ بەسەر ئەکەم

سەر چاوە سوێرن وەکوو فرمێسکی ئەمن
بۆ غارەتی گوڵزارە کە شین و چەمەر ئەکەم

شێوەی زوحاکی پاییزە ناڵانی گوڵستان
وەک میهر و ئابانیش لە قەهری حەزەر ئەکەم

ئەم دەردی گێژەڵووکە فەرامۆش چۆن ئەبێ
ئەم ژانی گەڵاڕێزە کەی لە کەللە دەر ئەکەم

دەوای دەردی بولبولی ناکام و گوڵبونان
داوا لە ڕەحمەتی یەزدانی دادگەر ئەکەم

چارەی هەوای سەردی دەردناکی ئازەری
بە ئاهی ئاورینی هەناسەی سەحەر ئەکەم

کەی دێ بەهاری خۆش بە سارا بدا خەبەر
ها دێوی زمهەڕیر حەواڵەی سەقەر ئەکەم

کەی دێ شەماڵی تووڕە بە هەیبەت بڵێ ئەمن
یا تەرکی جەوری میهر وە یا تەرکی سەر ئەکەم

نەورۆز بەڕێوەیە بانگ ئەکات پڕ بە دەم
ئەم سەبزەزارە رووتە لیباسی لەبەر ئەکەم

لە داخی جەوری پایزی نامیهربانە «زاریا»
ئەم خاک و خۆڵە رەنگ بە خوێنی جگەر ئەکەم

٢٣

پڕ لەغەوغا و سەگ وەڕە عالەم
لە هەموو لاوە عەفعەفە و حەم حەم

لە هەموو کووچە و گوزەرگاهێ
بێ حەیا ویژییە و بەرەڵڵا دەم

شەوچەرەی خۆشی ئەهلی ئەم عەسرە
غەیبەتە و ئیفترا، درۆیە و زەم

غەیبەتی گۆشەگیرە پێخۆریان
سوبح و ناهار و شام و هەر سێ ژەم

فەرقی ئینسان چییە لەگەڵ سەگدا
گەر نەکا لە کەلاکی بۆگەن، رەم

بە خەیاڵی بەتاڵ بۆ ئەم و ئەو
حەملە بۆچی ئەبەن وەکوو ئەرقەم

وا دیارە کە خزمی دووپشکن
نێزەی ئەو دومیە، نێزەی ئێوە دەم

رۆشنی ئافتاو گوم ناوێ
بە بوخاری کەسیف و هەور و تەم

ئاسمان با سەگیش پێ بوەڕێ
لە مەقامی بڵندی ناوێ کەم

«زاریا» غەیبەتی موسڵمانان
قاتڵی رۆح و دینە وێنەی سەم

۲۴

شــەوم وا ڕۆژە بــۆ ئەونـــە لـــە حاڵـــی خـــۆم ناحاڵـــیم
دوایـــی هـــات عـــومر و هـــەر خـــەریکی کـــاری مناڵـــیم

مـــەقامی دایمـــی ماڵـــی بەقایـــە چـــی مـــنی بـــێ دڵ
لـــە دنیـــاییێکی ئـــاوا بـــێ بـــەقادا غـــەرقی ســـەر قاڵـــیم

بـــەرەو مـــەنزڵ فـــڕین ئـــەو تـــەیرە ئازادانـــە بـــەرق ئاســـا
ئەبێ بۆ من بە سەردا قوڕ نەکـەم بـۆ بـێ پـەڕ و باڵـیم

بـــە دامـــانی خـــزر دەســـتم ئەگـــەر بشـــگا وەکـــوو مووســـا
بە بێ سەبری ئەبێ بـەردات ئـەو دەسـتە بەدئیقباڵـیم

چ لایـــەق جلوەگـــاهی حوســـنی روخســـاری دڵ ئارامـــە
دڵی بێ هۆش و ئیدراک و لە نووری مەعریفـەت خاڵـیم

بـــە ئومێـــدی تەماشـــایێ گوڵاڵـــەم ئـــاودێری کـــرد
کتوپڕ سەیلی بەدبەختی بـە جـارێ گوڵشـەنی ماڵـیم

لـــە عەهـــدی شـــیرەخۆریمۆ هـــەتا پـــیری نـــەبوو ڕۆژێ
کڕێوەی هەوری میحنەت دانەپۆشـێ، بـەرزی و چاڵـیم

لـــە عالەمـــدا حـــەریفێ چـــون نـــەماوە لێـــرە بـــەولاوە
مـــن و تـــەنهایی و کـــونجێکی تاریـــک و کـــەڕ و لاڵـــیم

فەلـــەک گریـــانی دێ بـــۆ پشـــتی چـــەمیاوەی مـــنی ناکـــام
لە بارەی جەوری ئـەم دەورە کـە بڕوانێتـە حەمماڵـیم

خودا بێ کۆمـەکی تـۆ چوونـەدەر لـەم گێـژە نابـێ چـون
فەلەک تـا خۆشـیەکم پـێ ئـەدا پاماڵـی سـەد تاڵـیم

لـــە ریـــزی دۆســـتانا «زاریـــا» جێگـــەم نییـــە چونکـــە
لەگـــەڵ بێگانـــەکانا ئاشـــنایەکی سەروماڵـــیم

٢٥

تازە پێگەییوی باغی فەرهەنگیم ... تێ بکۆشە بە «تعلم» و «تعلیم»
هونەر ئامووز و بەهرە وەربگرە ... لە «معلم» بە «تادب» و «تعظیم»
کەسبی دانش بە کۆشش و سەعیە ... نە بە ئیرس و بە موڵک و زەڕ و سیم
دایەنی هیممەتت بەلادا کە ... بێ تەوەککول مەبە، مەڵێ من چیم
خۆشە لەم رێگەدا تەقالا دان ... بۆ ئەوانە هەیانە عەقڵی سەلیم
عالمانێ کە ئەهلی ئەم عەسرەن ... خۆ بە عیلمی ئەوان ئەکەن تەسلیم
هەر یەکێ یەک منداڵ وەک تۆ بوون ... چ ئەرەستوو چ ئەفلاتوونی حەکیم
بیستووتە حیکایەتی لوقمان؟ ... مبتەلا بوو بە چەند دەردی ئەلیم
رەنجی کێشا و گەنجی پەیدا کرد ... زیندووە گەرچی مردووێکە قەدیم
بۆ وەدەس خستنی مەعاریف بوو ... سەفەری دووری بەڕ و بەحری کرد کەلیم
جەهل ئینسان ئەخاتە ئاور و ئاو ... عیلم ئەیکا بە شاهی حەو ئەقلیم
چاوەکەم تۆ لە دەردی نادانی ... خەبەرێکت نییە ئەمن حاڵیم
زەرەرێکەم نەدی لە دانایی ... سەد کەرەت بەرشکستی نادانیم
ئەسەرێکە لە عیلمی عالمەکان ... رادیۆ و موخابەرەی بێ سیم
ئەسەری سەنعەتێ لە تۆ باقی ... گەر بمێنێ بڵێ ئەمن باقیم
سەنعەت و عیلم ئەگەر نەبوونایێ ... کەم ئەبوو ناوی نۆح و ئیبراهیم
رۆشنی عیلمە نەکا فتیلە و نەوت ... ئەم چرایانە ئەی برای گیانیم
«زاری» ئامۆژگاری واکردی ... تۆ ببیسی، نەبیسی زامن نیم

٢٦

وت و وێژ لەگەڵ خۆم

بە ئامۆژگاریم یەک نوکتەزان ... وتی بگرە گوێ ئەم قسە رۆڵە گیان
لە زانست غافڵ مەبە لەحزەیێ ... بە زانست ئاوا ئەبێتۆ جهان
بزان بە ئەگەر خۆشەویستیت ئەوێ ... کە زانا هەمیشە خۆشەویستی خوان
لە زانست ئامادەکە باڵ و پەڕ ... بە زانست وا چوون بۆ ئاسمان
خەبەرتان هەیە سەیری ئێمە ئەکەن ... لە «مەوریخ»ەوە هاوسێکانمان

لـــە ناهیـــد و بـــەرجیس وا تێپـــەڕین
ئـەچن بـۆ سـورەییا و بـۆ کەهکەشـــان

وەهـــا ســـەنگەری عیلمیـــان گرتـــووە
ئـەوی سـەر حـەوا خـا ئـەڕوا بـۆ نـەمان

لـــە بەرچاومانـــە بـــە غـــارەت بـــرا
ئـــەوی گەنجمانـــە و بـــەری رەنجمـــان

هەڵســـتن لـــە خـــەو بـــۆ بەفیـــڕۆ بـــڕوا
بـە خـۆڕایی هــەم نەقـد و هــەم جنسـمان

لـــە خـــەودا ببیـــنن مەگـــەر راحـــەتی
بـــە دەردی نـــەزانی هـــەتا موبتـــەلان

گـەلێ عـارە مـەڕ گـورگ بـدڕێ گـەدەی
لـە سـەر گـازی پشـت راکشـابێ شـوان

نـــەزانی نەهاتێکـــە گـــەردن شـــکێن
نـــەزانی حەیاتێکـــە تاریکســـان

نـــەزانی هـــەموو زیللەتـــە و ئیحتیـــاج
نـــەزانی سەراســـەر خەســـارە و زیـــان

بـــە دەردی نـــەزانی ئـــەمن ئاشـــنام
چ دەردێکـــە پـــڕ ئـــێش و بـــاری گـــران

لـــە تـــەن پـــەروەری لادە «زاری» بشـــۆ
بـــە ئـــاوی بـــزانی دەم و چـــاوی گیـــان

٢٧

بـــە شـــۆڕی موددەتـــێ دڕیـــا کـــەوامان
لـــە حـــەد دەرچـــوو رەوییـــەی ناڕەوامـــان

لـــە داخـــا داوێـــنی شـــۆڕم بـــە مێقـــڕاز
بـــڕی تـــا وشـــک بـــێ ریشـــەی هـــەوامان

بڵـــێ «زاری» نەکـــەن ئـــەم دوکتورانـــە
عـــەلاجی رۆح و زامـــی بـــێ دەوامـــان

٢٨

لە عالـەمـدا لــە شـوومی بـەختی رەشمـان
هەناسـەی سـەرد و بـاری دەردە بـەشمان

بـەبار و سیسـە هـەر وەک کارەبـای زەرد
لــە بـێ تێـراوی وەک لـەعلی حەبـەشمان

ئەونـــدە عـــاجزم وەختـــە فـــەرامۆش
بکـەم رەسـم و رەوییـەی پـەنج و شـەشمان

بـە فـەزلت یـا ئیلاهـی مەرحەمـەت کـە
دەوایـێ بـۆ دڵـی پـڕ غـەلل و غـەشمان

بـە ناکـامی هـەتاکوو کـەی بسـووتێ
شـعوور و بـیر و قـەلب و رۆح و لـەشمان

لـە تونـدی بـاد و جـەوری رۆزگـارە
تـەپ و تۆزاویـە روخسـاری گـەشمان

مەگـەر لـەم بەندیخانەیـدا بـە مـردن
دوایـی بێـت رەنـج و کەشمەکـەشمان

ئەگـەر بـاوەڕ بـە پـڕ دەردیم ناکـەی
ببینـە پـا و دەسـتی پـڕ قەڵـەشمان

ئومێـدم وایـە «زاری» لێـرە بـەولا
پشـوویێ بـا دڵـی راحـەت نەچـەشمان

٢٩

وتووێژێکی مەڕ لەگەڵ شوان

بیستوومە مەڕێکی بەستەزوان تووڕە ببوو، ئەمەی ئەوت بە شوان:
ئەی لە ئینساف و پیاوەتی بێبەش دڵ ڕەقی خوانەناسی نائینسان
تۆ مەگەر هیچ ئێش ناگا پێت هیچ موحتاج نی بە ئاو و نان؟
بەدەنی تۆ مەگەر لە پۆلایە خوێنی تێدانییە و رەگ و ئێسقان
بە هەوای گەرم و سەرد عاجز نیت لە بەدەنتا نییە مەگەر تۆ گیان
پێم بڵێ بۆچی وا بە بێ‌رەحمی قاچ و قولمان ئەدەیتە بەر گۆچان
گورگمان بۆچی تێ‌ئەکەیت و دوور رائەوێسی و خۆت ئەکەی بە نەزان
دەفعەیێ تینوەتیت نەشکانین ئاڵفی تۆی نەدیوە ئاخوڕمان
نیوەی وا لە برسا مردین نیوەی تر لە تینوا خنکان
سوبح و ئێوارە پاک ئەماندۆشی لە پەنیر و لە شیر و لۆرکمان
هیچ زانیوتە تا چ ئەندازە پووڵ وەرئەگری و ئەیخەیە گیرفان
سوێر ئەبێ بۆ نەبێ دەمی ئێمەی قوڕ بەسەر، دەفعەیێک بە خوێتان
ئاوگا بۆگەن و لەوەڕ بۆژە پەچە ناخۆش و تەنگەبەر کۆتان
سم سواوین و دەم بلۆقاوی گەنە تێداو و شەلکە بێ دەرمان
شیر چۆن بێتە گوانمان ئاخر ئاو و ئالف ئەگەر نەدەن پێمان
بۆ تەماشای سفرەکەت ناکەی شام و نەهار و وەختی بەرقلیان
چۆن ئەڕازێننەوە بە خۆراکێ کە لە ئێمەی درووس ئەکا کابان
دووگی نەبێت چێشتی چەور هەر لە خەودا مەگەر بدەن پێتان
کەشک و رۆنت لە شیری ئێمەیە بۆ دۆکولێوی بەهاری و زستان
ماس و دۆمان بە فیڕۆ ڕۆیی قات بوو تامی چێشت بۆ خێزان
گورگە دوا شوان، بێری‌دۆش ڕێوی، مەشکەژەن ورچ و گوربەیە کەرەدان
مشک وا بەرگن و خوری خواردین بێ بەڕە و بێ پڵاسە دیواخان
لایێکۆ گورگ بەرخ ئەڕفێنێ لایێکۆ ورچ کۆز ئەکا تاڵان
خۆت دانیشتووی و بلوێرت دەنگی ئەگاتە ئەسێرەی کەیوان
خوا هەڵئەگرێت نائەمینی، وا نۆشی گیانت نەبێت شەرت و نان
وا مەزانە کە ئێمە بێ کەس بین پرسیارێ ئەکات خاوەنمان
بێتو ئەم مێگەلەت بەرەڵڵا کەی تۆش بەرەڵڵا ئەکات دەستی زەمان
نارەحەتیان ئەگەر بەخێو بکەی پێت ئەڵێن گورگ، پێت ناڵێن شوان
چونکە شوانی مەقامی پیاوانە تۆش شوانی بکە وەکوو پیاوان
«زاریا» بیستووتە بە شوانی چی وەدەس کەوت مووسای عیمران

٣٠

دڵ بەدنیاوە مەبەستن، ڕۆڵـەی دنیـا مـەبن
دایکێکی بـێ وەفایـە باخـەڵ و کۆشـی مـەچن

پڕ لە شیرە زاهیرەن مەمکی و ئـەولادی قەڵـەو
پاش چەن ڕۆژێ هەموو ڕووت و لەڕ و گـەردن کـەچن

بیسـتووتانە و بـە دیـدە دیوتانـە تابـەحاڵ
ریشەی چیهـا کـوڕانی خـۆی دەرهێنـا لـەبن

هۆشـیارانی هـەزاران خسـتە گێـژاوی فریـب
وای بۆ ئەو دەستە وا بێ تەجرەبە و نـازیرەکن

خۆ بپارێزن لە هـەنگوینێ کـە زەهـری قاتڵـە
وارسی ئەم پیرە مەککارە لە ئیرسی بـێ بەشـن

هەر ئومێـدێکی هـەزاران نائومێـدی وا لـە دوو
هەر وەفاییکی هـەزاران بـێ وەفـایی وا لـەکن

باب و باپیری هەموو کوشتن بەحەسرەت لائەقـەل
ئێوە بۆچی زەڕڕەیێ شەوقی لـە دڵـدا نـاکوژن

بێ موبالاتی لەگـەڵ دینـا بـە حـەددێکی وەهـا
عامە نابینێ لە شـارێکا بـە دینـێ پیـاو و ژن

وەرع و تەقوا و حـەیا حـەتتا نـەما ئاسـاریان
بۆ تەماشای ئابڕوو ناکەن، کە بوو یـەکبارە ون؟

خۆ بپارێزن کـە پـارێزە وەسـیلە بـۆ نـەجات
تۆشەیێ بۆ ئەو هەوارە لـەم هـەوارە هەڵـگرن

هــەر ئەوەنـدەم کـرد ناپارێزگـاری «زاریـا»
ناهەقی سەگ ناگرم گەر خۆ بپـارێزی لـە مـن

٣١

گیری چەنگاڵی جەردە و غارەتگەر و دزین
بەم جۆرە وا گەدا و کیسە خاڵی و کزین

ڕۆژێ بە عاجزی بە کەرێکی دەوت کەرێ
زەخماری نارەحەتی نەخۆشی لەڕی حەزین!

تا کەی تەحەممولی هەڵگرتنی باری گران؟
لە ژێر باری زەحمەتی «کەردار»دا ڕزین

بڕوانە ببینە لە تەواوی خەلایقا
هەر ئێمە ڕێش و برسی و بێچارە و کزین

خۆش هاتە جواب و وتی: بێ دەنگ بە ئەم جەفا
بەشمانە هەتا ساکنی ئەترافی «سەقزین»

«زاری»! عەلاج، تاقەتە ئێمەش وەکوو ئەوان
سەد ئەونە لە ئەتواری ئەم زەمانە عاجزین

٣٢

مەکـە تەقسـیر تـا مـاوی لـە زانـین
کـە بـێ زانـین جسـمی بـێ گیـانین

بکـە بـڕوا نییـە دەردێکـی پـڕئێش
لـە دونیـادا وەکـوو دەردی نـەزانین

بـەدڵ تێکۆشـە فێـری پیشـەیێ بـە
بزانـە ئێمـە بـێ پێشـە کـە نـاژین

چ پیشـە؟ پیشـەیێکی ئابڕوومەنـد
نـە پیشـەی نـاڕەوا و زدی ئـایین

بـە جـێ بێڵانـە ئاسـارێ بـەرێ بـا
کـە هـەر ئاسـارە باقی ئێمـە فـانین

لـــە بێکـــاران دووری کـــە ئەوانـــە
کــە بێکــارن لــەشــێوەی مــەرد عــارین

قولـــت هەڵـــکە بـــرا هەڵماڵـــە بـــازووت
کــە بــێ رەنجــێ بــە خــاوەن گــەنج نــابین

بەراســـــتی تێوەچـــــۆ لاری فـــــڕێدە
ئـــەوی لارە لـــە بەدبـــەختی جیـــانین

فەرامۆشـــی مەکـــە ئـــەم هـــۆنراوە
قســـەی «زاری» هـــەموو ئامۆژگـــارین

٣٣

بێژمارە میوەدز، بۆ باغ پەرژینێ نەکەین؟
بۆ دڵی خاڵی لە شەوقی ئاشنا شینێ نەکەین

ئاشنایی دەستەیی حەق ئاشنا بۆ فڕدرێ؟
بۆچی تەرکی سوحبەتی بەدبین و بێدینێ نەکەین

داوێنی مەجنوون ئەگەر دەستی ئومێدی پێ نەگا
بۆ ئەبێ لەم رێگەدا تەقلیدی شیرینێ نەکەین

وامەزانە قەت بچێژێ زاری دڵ مەززەی موراد
گەر قبووڵی ئێش و زەخمی نیشی هەنگوینێ نەکەین

وەعز نادا بەهرە، بێ تەفسیرە قیل و قال ئەگەر
پەیرەوی ئایینی حەق و ئەهلی ئایینێ نەکەین

بۆ وە بەر گورزی نەسیحەت دەین دنیایێ وەلێ
نەفسی بێ هەوساری خۆ تەعلیمو تەڵقینێ نەکەین

شەرمەساری بار ئەدا، ئامۆژگاری تاوەکوو
خۆ لە ئەنجامی ئەوا، مەردانە کۆشینێ نەکەین

لەم شەوی تاریکەدا تاکەی لە قوڕدا هەڵچەقین
بۆ رەفێقی ئافتاوێ، مانگێ، پەروینێ نەکەین

دەرد و داغێکی عەجیبە و حەسرەتی بێ حەد ئەگەر
لەم بەهاری عومرەدا ئەی «زاری» گوڵچینێ نەکەین

٣٤

رۆژێ کڵاوێکی کۆنی خۆی لە رێ گوزەرا ئەبینێ کە فڕی دابوو، بەم جۆرە قسەی لەگەڵ ئەکا:

هـــەتاکوو تـــازە بـــوو تـــاجی ســـەرم بـــوو
بـــەپیری دیم خـــاکی مەعبـــەرم بـــوو

وتم ئـــەی دافعـــی گـــەرمی وســـەردی
سەرم، بۆ تاقـەتت لێمـان بەسـەرچوو؟

وتی ئـــەی «زاری» ئاگابـــە و بزانـــە
وەهایە حـاڵ ئەگـەر جـوانی بەسـەرچوو

٣٥

مـــووی ســـپی بانـــگ ئـــەکا بەســـیە خـــەو
دوا مەکـــەوە راپـــەڕە ئاخریـــە شـــەو

قافڵـــەچی پـــڕ دەمـــی هـــاوار ئـــەکا
هەڵـــگرە پـــێ قافڵـــە رۆیـــی بـــە دەو

رێگـــەیێ وا پـــڕ خەتـــەر و چـــۆڵ و دوور
زەحمەتـــە تـــەنها ببـــڕێ راهـــڕەو

بـــۆ ســـەفەرت تۆشـــەیێ ئامـــادە کـــە
کـــاتی خەڵـــە و خەرمەنـــە وەختی درەو

بێ عەمەل ئـــەی دیـــدە خەیاڵـــی نـــەجات
مـــەحزی غـــورووورە بـــە دەلیلـــێ پتـــەو

غـوولی هــەوا رووی کـە تـێ کـردووی   شـێتت ئـەکا هەڵــبکە پشـتت لــە ئـەو
مـەرگ ئــەزانی ئــەڕفێنێ و ئــەبا   ئـەم هــەموو زیرۆحــە وەکـوو واشــە، کەو
تۆش خـۆراکی ئـەوی نۆبـەت کـە هـات   قووتــت ئـەدا«خــواه» لــەڕێ یــا قەڵــەو
«زاری» کــە دنیــا ئەبــڕێتۆدەخیل   مەنزڵـــی بـــاقی نەفرۆشـــیت بـــەو

٣٦

گۆشەی‌کلاوی دەروێش گەیشتە مەرتەبەی‌ماه   ئەیوانی بوو بە کەیوان بـە هـاتنی عـەلی شـاه
دڵ تەنگ نەبێ لە تەنگی ئەم مەنزڵـە کـە یۆسـف   پـی نـادرێ عــەزیزی هــەتا نەچێتــە بـن چـاه
بـەرەو مـوراد ڕۆیـین لــە هــەرد و کێـو و غــارا   بۆ ڕەهڕەو، ئیستراحەت بە جێیـە گـاەو بێگـاه
بیستووتە کوێ بوو ئەڵبەت، کە شاهبازی کەونەین   بۆ خۆی و بۆ ڕەفیقـی زەمـانی کـۆچی خـەوگاه
لە داری پیری «زاری» ئەم شـاهبازە چـون نیشت   گـەڕاوە بـۆ جـوانی، گـەیی بـە گشت دڵـخواه

٣٧

لە برادەرێکی خۆشەویسی خۆم شێخ محه ممه د ناوم نووسیوه کە مەلای زەنبیل بوو و لەوێ ژنی هێناوە:

ئەی بادی بەیانی وەرە سامەردی خودا بە   وەک خزری موبارەک نەفەسێ عوقدەگوشا بە
ئەم نامەیە بگرە بە ئەدەب بیبەرە زەنبیل   بۆ دەفعی غەمی خاترم ئەم دەفعە دەوا بە
بیستوومە برا گەورەکەم ئێستە بە دڵ و گیان   مەشغووڵ بە وەسڵی گوڵی یاقووت نقابە
وەختێ کە دەگەیتە حەدی ئەو مەنزڵە پاکە   خەیلێ بە ئەدەب داخڵی ئەو حەوش و سەرا بە
وەربگرە ئیجازە لە غوڵامانی حەریمی   ئەوساکە بچۆ ژوورەوە یا پەنجەرە لابە
ڕاوەستە بە تەعزیم و بڵێ پێ، لە بری من   لەم باغی گوڵ و نەرگسە، مەقسوود ڕەوا بە
هەرچی کە ئەڵێم‌عەرزی‌حوزووری‌بکە یەکیەک   ئەی ڕۆحی ڕەوانم تۆخودا قاسیدی چا بە
ماچی بکە ئەو دەستە جوانەی بە ئیرادەت   لەو مەجلیسەدا زۆر بە ویقار و بەحەیا بە
پی بێژە موبارەک بێ ویساڵی گوڵی ڕەعنات   هەر شاد بە بە وەسڵ و لە غەمی هیجر جیا بە
ڕوخساری نیگارت کە وەکوو باغی بەهەشتە   ڕزوانی ئەبەد بە، بە ئەبەد مەستی لەقا بە
دەستێ لە مل، ئەو دەستی ترت خادمی بەی بێ   یانی لە بەری سەرووی قەدێ، کامڕەوا بە
هەڵمەت بەرە بۆ سیبی زنەخدانی وەلێ سووک   نازارە، سەفا پەروەرە، تۆش‌ئەهلی وەفا بە
پەی پەی لەلەبی لەعلی بنۆشە قەدەحی مەی   خزری دوەمی ساکنی سەر ئاوی بەقا بە

کوردیکا
@kurdica

هەی هەی نەگوشێ دەستی خەیاڵت مەمکی نەک نامەحرەمە ئایینە و نابێ کە ببینێ
ئازاری بگا تێبگە دو قوببە حوبابە ڕوویێ کە لە نائەهل سزاواری حیجابە

ئەم کارە حەواڵە بە دڵی مونتەزیرت کە شانە بکە ئەو پەرچەمەی ئەمما بە موژەی خۆت
یانی بە دڵت گیانە وەکوو ئایینە وا بە وەک لەعلی لەبی هەمدەمی گێسووی سیا بە

چ بکەم نییە سرپۆشێ ئەمین بێت و بە دین بێ ئایەت کە دەڵێ بەرگی یەکن ئافرەت و پیاو
هەرخۆت وەرە هەم پەردەو هەمخواجە سەرابە عەیبی نییە بێژم کە لیباسێکی ڕەسا بە

چون بەزمی گوڵ و بولبول و هەنگامەیی وەسڵە
«زاری» وەرە مەشغووڵ بەرەقس و بە سەما بە

٣٨

کامگــاری مــردووە دنیــا لــە ناکــامی پــڕە
ئاە کەی دەردێت یارەب پای ئێمە لــەم قــوڕە

ئەهلیجەوهەر غەرقی بەحری ئیحتیاج و بێمـوارد
بێ هونەر ئازاد و شاد و دایمـا کیسـەی پـڕە

ئەم موعەمما چۆن بە فکریهیچ زانا حـەل نـەبوو
چاک هەر وایە کە لێی نەدوین و کۆتا بێ قڕە

چاوەکەم وا چاکە رازی بین بەم دەروێشـییە
چونکە پێشینان فەرموویانە دنیـا دەس بـڕە

ئەهلی بێ دەسمایەیـە «زاری» تماشـا کـە ئـەوی
خاوەنی دەسمایە بێ نائەهل و تـووڕە و دەمشـڕە

٣٩

حەقیقــەت گــەر ئەپرســی کاکــە ئــەو ئــاهوویی تاتــارە
نــەچیری چنگــی شــابازە نــەوەک هــی کونــد و کــۆلارە

گومانم وایە هەرکـەس سـاحیبی دوو سـێ کـەر و گـا بـێ
بە لاتۆ وایە هەر ئـەو پیـاوە، بـاقی وەک خـەس و خـارە

گەلێ جێگەی تەحەییور بوو کە فەرمووبووت و نوسیبووت
ببــێ تێکــەڵ بــە ریتاڵــە و پــەین ئــەو سـیمە عــەییارە

مـرووەت عیففــەت و تەقوایـە نـەک بـزن و مـەڕ و مانگـا
وەلــێ لــەم عەســرەدا دێــژن کــە دنیــادارە، ســەردارە

شەم و با، بەرد و شیشە، موشک و پشکەڵ، سواڵەت و لیرە
قــەل و کــەو، قــاقم و ژیشــک چ فیکــرێ لارونابــارە

وتوویانە گوڵ و بولبول، شەم و پەروانە پێکۆ بن
عەجایب ئەقڵی تۆ مایل نزیکی مار و گوڵزارە
بەڵێ بولبول ئەزانێ قەدری گوڵباغی نەپشکووتوو
چووزانێ گوڵ چیە کەرکەس کە ئەو مەفتوونی مووردارە
موقەددەر گەر نەبوو ئەمری جەنابی ئێوە جێ بێنن
مەڕەنجە چون بە«زاری»دا خودا ئەو گەنجە بێمارە

٤٠

بەهار ئەمساڵ شێوەی وا دیارە — بەهەشتی پڕ لە فەزلی کردگارە
لە هەور ئەو قەترە بارانەی کە دەتکێ — بە عەینی نەقدی کیسەی کشت کارە
برنجە، ڕۆنە، قەندە، نانە، پێخۆر — سەراسەر تێ بفکرە «خواروبارە»
خودا بۆ تۆیە حەمد و شوکر و میننەت — کە لوتفت زۆر و ڕەحمەت بێشمارە
لە تەرتیبی نقووش و سەنعەتی تۆ — «ئەرەستوو»شێت و«مانی»شەرمەسارە
لە کانی قودرەتت تەعم و مەزە و ڕەنگ — وەرئەگرن ئەم گوڵ وسێو و هەنارە
بە غەیری تۆ خودا کێ بێ بکا ڕەحم — بەدەم وشکانی ئەم هەرد و دیارە
بە غەیری تۆ ئەبێ کێ بێ بڕێژێ — لە بەحری جوودی ناپەیدا کەنارە
بە سارادا بە گوڵزارا بە باغا — بە عام ئاوی لە دڵ دەرکا پەژارە
بە غەیری تۆ خودا کەس ناتوانێ — بڕێژێ ڕەحمەتی وا بەم قەرارە
هەموو مەمنوونی لوتف و بەخششی تۆن — ئەوندەی گەللەدار و جووتیارە
کە ئەرزت نەرمەوە کرد و چەمەن شین — گیا تێراو و جەنگەڵ کامکارە
لە خۆشیدا لە من گۆڕاوە «زاری» — کە ئەم فەسڵە بەهەشتە یا بەهارە

٤١

یادگاری بەشەر قسەی خۆشە — چون قسەی خوش جەوهەری هۆشە
هۆش ئەو ڕۆژیە کە نووری ئەو — ئەحمەقی لابەر و جەهل پۆشە
چەشمەیێکە ڕەوان و لوتفی حەق — ساقی و خزری ڕۆح، مەی نۆشە
بە نمێکی هەزار ناری خەلیل — «ابدالدهر» ، مات و خامۆشە
«زاریا» گەر گەرکتە ناوی چاک — لە ئەدەبدا بە هۆش تێکۆشە

٤٢

لە نادانی برا سەرفی نەزەر کە / کلاوی ئەقڵ و دانایی لە سەر کە
لە خۆراک و خەوا ئەوقاتی خۆ خەرج / مەکە، ئینسانی، کەم تەقلیدی کەر کە
مەکە بێهوودە سەرف ئەم نەغدی وەختە / هەتا عومرت هەیە کەسبی هونەر کە
ئەگەر نەتدیوە باڵی دانش و هۆش / تەماشای سەیری پەروازی بەشەر کە
بە سووڕەت نە، بە عیلم ئینسانە ئینسان / لەسووڕەت پەروەری وەک بت حەزەر کە
بە نووری عیلم ئەم دنیایە ئاوا / لە دڵ بەو نوورە تاریکی بەدەر کە
بەری عیلمە تەواوی پیشە، فیکرێ / لە ئالاتی سواری و بارەبەر کە
وەکوو عیسا برۆ بەو شەوقە بۆ ژوور / وەکوو مووسا بە دەریادا گوزەر کە
بە دەستووراتی ئەو ڕێگانوێنە / لە بوون تا مردنت کەسبی هونەر کە
نەسەب ئینسان چون ناخاتە پێشۆ / بە عیلم و سەنعەتێ خۆ موعتەبەر کە
برا، تەشبیهی بەتتاڵانی بێکار / ئەگەر شا بێ بە داری بێ سەمەر کە
گەدا شایە ئەگەر دەس باتە کارێ / هەزار ئاغا فیدای یەک کاریگەر کە
ئەمن پیری ئەوا باڵی شکانم / ئەتۆ ئەووەڵتە بۆ دانش سەفەر کە
لە دانیشگاهی دانش پەروەرانا / لە دەردی جاهیلی خۆبێ خەتەر کە
لە ئاوا بوونە ڕۆژی عومری «زاری» / ئەتۆ ڕۆژت بە دانش شوعلەوەر کە

٤٣

«ئالکەڵوو» مەولدی موتەهەرمە / جێگەی ئەجدادی پاک گەوهەرمە
ئاوی «کانی سەروو»ە ئاوی بەقا / «حەوتەوانان» حەوزی کەوسەرمە
بەردی هەردی لە لام لەعلە و دوڕ / خاکی سارای موشکی ئەزفەرمە
«سەرقەڵا» مەنزەرێکە شادی خێز / «باغچەڵە» باغی ڕۆح پەروەرمە
سەیری سارا و کێو و باغاتی / ڕۆشنی دیدەی منەووەرمە
«زاریا» چون مەزاری «قامیشەڵە» / خوابگاهی گەلێ برادەرمە
یادی ناوی ئەوان و زیارەتیان / شەربەت و شەهد و حەجی ئەکبەرمە

٤٤

کەڵکەڵەی دیدارە وا من شێتی بێ سامانمە
ئارەزووی سەیری گوڵی تێراوی هەورامانمە

دوێگەدایێرووت‌بووم ئەمڕۆلە سایەی عەشقەوە
لەعل و مروارید و گەوهەر پڕ یەخە و دامانمە

بابسووتێ‌دڵ وەکوو قەقنەس بە سۆزی ئیشتیاق
چونکە ئەم سووتانە بۆ من مەرهەمی زامانمە

تا شەوی دووری بەری ڕۆژی دیداری گرتووم
شەو هەتاکوو ڕۆژ هەر فەریاد و ئەلئامانمە

لەم‌سموومی‌دەشتی‌هیجرەبۆئەوەی‌سەربەرمە دەر
مەیلی ئاوی«سەرنەهال» و بەفری عەودالانمە

خیمەگاهی شاهی گوڵ داوێنی کێوە بۆیە وا
بۆ تەماشا ئارەزووی سەر بەرزی و شاخانمە

چی بوو ئەم ڕووناکیە وا کەوتەوە خاکی وەتەن
پەرتەوی خورشیدە یا ئەنواری شاعوسمانمە

تائیفی کەعبەی وەفا و ساعیی«مەروە و صفا»
جورعەنۆشی چەشمەساری زمزەمی عیرفانمە

«مجمع البحرین»ی شەرعە و شاهڕاهی مەعریفەت
یەعنی دوو دەریای گەورەی پڕ دوڕ و مەرجانمە

گیانی ڕۆیشتووم وا هاتۆ بەدەن شوکری خودا
کام گیان، ئەو گیانە وا مایەی هەمیشە مانمە

بۆ نەڵێم مووری سولەیمانم بە هیممەت «زاریا»
قەترەییکم بێنەوا بەحرێکی وا میوانمە

٤٥

ئەدەب، بێ موشتەری بێ قەدرە وەک زبڵی خیابانە
لە دنیادا ئەوێستا موشک و پشکەڵ نرخی یەکسانە

نەزم بێ نەزم و نازم بەسترا دووکانی کووتاڵی
بەڕاسی نارەواج ئەمڕۆکە دەستەی نوکتەزانانە

زەرافەت باری کرد و نوکتە وێژی مرد و شاعیر هەم
بە خۆی و کاروانی شیعرەوە وێڵی بیابانە

لە حەسرەتدا زبانم لەنگ و دڵتەنگم خودایا کەی
لە مەدیەن، دێتەوە بۆ میسر، ئەم مووسای عیمرانە

بە خۆڕایی نییە فەریاد و هاوارم، تەماشاکە
چ ژاکاو و شڕ و شەمزاون ئەو دیوانە جوانانە

بە قوربانی ڕەوییەی شاعیرانی پاک تینەت بم
کە دنیا ئاوەدانی بارشی هەوری زەکایانە

ئەوانەی‌وا بە رشتەی‌فیکر و حیکمەت هەر وەکوو گەوهــەر
بــە ڕێکــی هــۆنراوەی دەســتی تــەبعی نوکتەزایانــە
بەچاوی سووکی مەڕوانە کە شێعرێکت لــە هــەر جــێ دی
دەخــیلم چونکــە میــوەی بــاغی ئــەفکاری ئەدیبانــە
بــە چــاوی ئیحتــڕامی تێبفکــرە کاکــە! هــەر حــەرفی
هـــەزاران گەوهـــەری ئامۆژگـــاری لـــێ نمایانـــە
ئەسیری خاکی لادێ بووم، مردووم و لــەدەس دەرچــووم
وەکــوو ئــاوی حــەیاتم ســاکنی زولــوماتم ئەلئانــە
نییــە یــارێ، ڕەفیقــێ، هــەم زبــانی، هەمــدەمێ«زاری»
ئــەمن چ بکــەم خودایــا لــەم ئەجننــە و غــوول و دێوانــە

٤٦

بۆ سەید عەبەشای دۆستی کە لە سەفاخانە ژن دێنێ و مامۆستا بە جێ ئەهێڵێ بە عەزمی گوێزانەوی ژنەکەی و زۆر درەنگ دەگەڕێتەوە. جا بەم شێعرانە داوای گەڕانەوەی لێ ئەکا:

ئـــەی ســـەبا هەســـتە راکـــە مەردانـــە
رامەوێســـتە هـــــەتا ســـــەفاخانە
زیـــارەتی پـــیری خـــزر لـــە پێشـــا کـــە
روو بســـاوە لـــــە خـــاکی ئاســـانە
بـــە ئـــەدەب رابوێســـە گـــەردن کـــەچ
شـــەرح دە حاڵـــی ئێمـــە ژیرانـــە
بێـــژە ئـــەی پـــیری پـــاک و نـــوورانی
ئـــەی پـــەنای ئاشـــنا و بێگانـــە
بـــە پەلـــە هـــاتووم لـــە لـــوتفی تـــۆ
ئەمـــــەوێ هیممـــــەتێکی مەردانـــــە
بـــۆ خـــەلاس بـــوونی خـــاتری «زاری»
لـــە خەفـــەت، چـــون دوچـــاری هیجرانـــە
دەســـتگیری و کۆمـــەکت بـــۆ کـــەی
بـــە خـــودا، ئینتهایـــە تەنگانـــە
واســـەری لـــێ شـــێواوە، نازانـــێ
کامیـــە دەرد و کامـــە دەرمانـــە
والـــە گێـــژاوی میحنـــەتا غەرقـــە
دەســـتی نـــەگری خـــەریک خنکانـــە
دایـــەنم گرتـــووی لـــە بـــاتی ئـــەو
ســـا دەری لـــەم قـــوڕاوە بێرانـــە
چونکـــە کۆمـــەک بـــە حاڵـــی دامـــاوان
وەســـفی خاســـی جـــەنابی شـــێرانە
عەبەشـــا بـــۆ رەوانـــە ناکـــەیتۆ
تـــا بکـــا فیکـــری ئـــەم پەرێشـــانە
بەســـیە ئیتـــر گـــەزینی لـــەعل و ســـێو
بەســـیە گوشـــینی ئـــەو هەنارانـــە

@kurdica

بەسیە ئەو سەیری باغی فیردەوسە | بەسیەتی کایە بەو شەمامانە
دەستە مل وا لە گەڵ دڵ ئارامە | مەحوی خاتریە ئەم پەرێشانە
پاش ئەم شەرحە بێرەوە بۆ دێ | بێژە بەو نووری دیدە و گیانە
کاکە وەسڵی گوڵت موبارەک بێ | تا زەمانە خەریکی گەڕیانە
بێرەوە فیکری کاری «زاری» کە | زارە، بێ تاوی هاتنۆتانە

٤٧

لە برای خوشەویس و رەفیقی بەڕێز مەلا«حسین صاحبی»م نووسیوە دوای لە یەکبڕان و جیا بوونەوە. کە ئەو چووە بۆ بانە و «زاری» لە «حەسەن سەلاران» ئەبێ. سەگێکیان ئەبێ ناوی ئەنێن خانم، لەقلەقیش هێلانەیان لە سەربانی حوجرەکەیان ئەبێ.

(زاری)

هەرچەن پاڕامەوە لەو لەقلەقانە | نەیاندامێ پەڕێ ئەو ئەحمەقانە
خەجڵماوم نە ئەسپێ هەس، نەکەوشێ | بە پێخاوس مەگەر من بێمە بانە
چ عومرێکە کە دێت و رائەبوورێ | بەڵێ ماوم، وەلێ مانم نەمانە
لە دووری تۆ من و «خانم» شەو و رۆژ | قرووسکە و نووڕە دایم پیشەمانە
لە بەر قووڕەی ئەو و نووڕەی ئەمن شەو | کەڕاکەی «کاعەلی»[1] هەم پڕ لە ژانە
بە گریانۆ وتم ئەی مامە لەقلەق | شەهەنشاهی هەموو تەیری زەمانە
دەمێکە بێ خەبەر ماوین ئێمە | لە حاڵی ئەو رەفیقە میهرەبانە
بە شاباڵت بدە ئادەی تەکانێ | لە باتی من هەواڵێکی بزانە
دەنووکێکی تەقان و هاتە سەر لاق | بە فیزێکۆ وتی مەحزی بەهانە
دەسم ناگا بچم، کابانەکەم چون | لە کڕدایە خەریکی هێلکەکانە
کە ئەو نامەردە دەستی نا لە روومۆ | وتم ئەی «خانم» ئەی سپڵەی زەمانە
ئەتۆ ئازاتری بۆ رێگە ڕۆیین | بچۆ هەستە بە تەکلیفی مەزانە
وتی ئاخر بەڵەد نیم و بە تەنها | دەترسم گورگ بمخوا لەو چەمانە
وتم لاچۆ بەرەڵلا تف لە یاریت | بە کاری چی دی هەر چاوت لە نانە
نەبوو بێنێ کەسێ بۆ تۆ پەیامێ | نە من هاتم، نە گەوجێ لەو دوانە

[1] - مجێوری مزگەوت ئەبێ لە حەسەن سەلاران

خـــەریکی شـــیوەنین ئێســـتاکە هەرســـێ
سـەدای ئـەمن و تەقـە و نـووڕەی ئەوانـە
موەففـــەق بیـــت و ســـەرکەوتوو هەمیشـــە
ســـڵامەت بی لـــە ئاســـیبی زەمانـــە
گلـــە ناکـــەی یـــەقین رۆحـــی رەوانم
لـــە«زاری» خـــادەمی ئاســـانەتانە

٤٨

کیژۆڵە! چاوی خاڵی! گوێ بگرە لـەم بەیانـە
لە نێـو حەسـاری هۆشـا رابگـرە ، ئـەو بەیانـە
لیباسی شـەرم و عیففـەت لەبەرکـە تـا لەبـەر بی
زینـەت حەیایـە بـۆ ژن، نـە زێـڕ و دەسـتەوانە
ئەخلاقیچاکە پۆشـاک، نەوەک حـەریر و ئەتڵـەس
نـاچیزە، رووتـە، بـەرگی ئەگـەرچی پەرنیانـە
گەرەکتە وەک کلەی توور جێگەت بچێتە سـەر چـاو
ئەدەب کە، چون بێ ئەدەب سەد دەردی هاوژیانـە
عەقڵـــت فـــریبی دنیـــا نـــەخوات تێبفکـــرە
لەزاتی خۆت و هەر خۆت لـە خـۆ خەبـەر بزانـە
کێ تـۆی لـە قـەترەیێ ئـاو هـاوردە ئـەم مەقامـە
نەبووی و قـودرەتی ئـەو هێناتیـە ئـەم جیهانـە
فەهم و شعوور و عـەقڵ و خـەیاڵ وهۆشـی پـێدای
چاوی بینا و گوێ، دەم ئـەم نوتقـە، ئـەم زبانـە
بیناســـە بیپەرســـتە، مـــوتیعی ئـــەمری ئەوبـــە
خـودای جیـنن و ئیـنس و زەمـین و ئاسمانـە
چـاو مەبـڕە لـەو شـتانە کـە دڵـبەری ژنانـە
ئاگا بـە بـۆ خـودا بـە ئـەم مانـە چـون نەمانـە
دەســـتووری دیـــنی پـــاکی ئیســـلام، یـــادبگرە
ئینسـانی ناموسڵـمان ، بـێ پشـت و پشـتیوانە
پی خۆشە خاڵۆ«زاری»ت رووسوور و موحتـەرەم بی
خواهیش ئەکا عـەزیزە گـوێ بگـری ئـەم قسـانە

٤٩

ئـــەم قســـە خۆشـــە پێکـــەنین هێنـــە
لـــە مـــنی هـــەرزەگۆ بســـەلمێنە
گـــووزی لـــۆتی لـــە ئابـــڕووی بـــەعزێ
بـــە نـــرخـتـــر گـــەلێ بســـەنجێنە
گـــووز ئـــەدا لـــۆتی و ئەســـێنێ پـــووڵ
بانـــگ ئـــەکا دایـــە بگـــرە و بێنـــە
یـــەک بـــە حەوتـــە مـــەتای کووتاڵـــم
کـــەمترم نـــاوێ نـــرخ مەشـــکێنە
وەرە بـــــازاڕی مێـــــزەر و عابـــــا
ئـــەهلی ریـــش و کەشـــیدە بدوێنـــە
ئابـــڕوویان ئەونـــدە هەرزانـــە
تمـــەنێ بـــەو هـــەزار بســـتێنە
ئـــەم خەسیســـانە جیفـــە وەرئـــەگرن
لـــە بـــری گەوهـــەرێکی بـــێ وێنـــە
مـــن ئـــەزانم حەرامـــە غەیبـــەتی کـــەس
یـــانی شەخســـێ کـــە شـــەرت نەشـــکێنە
ئـــەمما ئینســـانی ناکـــەس و دووڕوو
موســـتەحەقی هـــەزارها جوێنـــە

حەقمە هەرچی ئەڵێم و ئەم وتەمە
حەق نومایە میسالی ئاوێنە

حەزرەتی موستەتابی مامۆستا!
بە ریا عەیبە خوتبە مەخۆێنە؟

مەسئەلەی پێشووانی دانایە
ئەم قسە دڵبەرە سەفاهێنە

تۆ لە ئیسلاحدا کە ئیکسیری
کردەوەت بۆ تەڵا برووسقێنە؟

گۆشتی بۆگەن عەلاجی بە خوێیە
خوێی بۆگەن عەلاجی فەوتێنە

سۆفی بێ حاڵ و بێ پەڕو باڵی
خۆوەکوو ئەهلی حاڵ مەنوێنە

وەی بە حاڵی ئەوەی کە بێ حاڵە
بێ نیگەهبان دێتە ئەم شوێنە

کردەوەت ئابڕووی دینی برد
بە درۆ چاو کەم بقونجێنە

بتپەرەستی مەکە بە مایەی دین
پێشەوا کانی دین مەبوغزێنە

کاکە دێوانە، نوێژەکانت قەزا
بکەوە، پرچ هەڵمەسوورێنە

مامە دەروێش بەرد و دار مەخۆ
گەر موسوڵمانی فەڕز مەچوێنە

ئابڕووی تەریقەتت بە هەرا
برد و بێ دەنگەوە، کەم بقوولێنە

تێغ لە خۆدان و دڕوو هەڵلووشین
ئابڕوو بەر نە ئابڕوو سێنە

وەختی زیکری کەلیمەی تەوحید
ئەدەبت بێت هەڵمەتیزێنە

لەبری سەبر و ڕەزا تەسلیم
تۆوی بوغز و فەساد مەڕوێنە

ئابڕوو وا لە وەرع و تەقوادا
لەم دووە رووت هەڵمەچەرخێنە

حاجی ئاغا! بە فێڵ و سوێنی درۆ
ماڵی بێچارەکان مەڕفێنە

هیچ لەو دادگایە ناترسن
حەقی مەزڵووم لە زاڵم سێنە

بانگ ئەکەن بێرە پێشەوە فەرموو
کردەوەی خۆت گشت وەخوێنە

نەک بخوازی لەوێ بە خاک ئاوات
خۆ لە داوی گوناە دەربێنە

«زاری»ا گەر گەرەکتە راحەت بی
دێوی نەفس و هەوا بخنکێنە

٥٠

خودا چ بکەم لە دەس ئەم چەرخە دوونە
سەراسەر کارەکانی واژگوونە

نە تەخفیفی بە باری خاترم دا
نە ڕێگەی بۆ چی واو و چەند و چوونە

پەرێشانی و پڕ کاری و زەحمەت
کڵاوێکە بە سەر مندا نخوونە

بە هەر تاری ڕەگ ئاوێزانە سەد دەرد
بچووکیان وەک گولی، سیل و جنوونە

گلەت لێم کردبوو بۆچی نەهاتی ‌‌ نەهاتم، چون قوەی هاتم زەبوونە
مەوانع ئەونە بێپایان و زۆرە ‌‌ لە قووەی ئەقڵ تەعدادی بیروونە
هەموو وەختم لە بەر دەردی پەشێوی ‌‌ شەوی تاریکە، ئەر سەد رۆژی ڕوونە
سەعادەت وا لە بەزمی دۆستانا ‌‌ نەهاتن ئیشی بۆ مومکین نەبوونە
بە مەقسوودم نەچەرخا دەفعەیێ چەرخ ‌‌ بە تەنها هەر لە گەڵ مندا چەتوونە
لە باغی وەسڵی یارانا بەشی من ‌‌ هەناسەی سەرد و خوێناوی دەروونە
موبارەک بێت ئەو دیدارە لێتان ‌‌ کە بۆ دڵ جێگەی ئارام و سکوونە
بە خێر بێتۆ، بەخێر هاتوونەوە چون ‌‌ سەعادەتتان یار و رەهنموونە
بەجێما «زاری» ئەم دەفعە لە یاران ‌‌ شکا مینای و کووپەی سەرنگوونە

٥١

بولبولی بێ باڵ و پەڕم و پای گوڵزارم نییە ‌‌ دەردی دووری کوشتمی رێگای دیدارم نییە
ئاهی گەرمی من ئەبێ رۆژێ بسووتێنێ قەفەس ‌‌ چون نەسیمی لوتفی خاتر پەروەری یارم نیە
چارە شوومی من بە حەددێکە لە گوڵشەندا لە لای ‌‌ گوڵ ئەوەندە تێدەفکرم قەدری یەک خارم نییە
بۆ وەدەس هێنانی گەنجی ئارەزوو دایم وەکوو ‌‌ با لە گەردش دام و چبکەم قسمەتی مارم نییە
دەستی کۆتاهم ئەگەر ناگا بە دامانی موراد ‌‌ وا دیارە کۆششم میزانی گوفتارم نییە
بۆ مەقامی ئاشنایی بێبەلا ڕێ کەی ئەبەم؟ ‌‌ چاوی بینا و دڵی بێدار و هۆشیارم نییە
ئاوێنەم خاسیەتی فەوتاوە ئەونەی گرتە خۆ ‌‌ گەردی نادانی کە رێگەی دەرکی ئەنوارم نییە
ئینتزاری چوونە ریزی پیاوەکانم بۆ ببێ ‌‌ من کە یەک مسقاڵە زەڕڕە خووی ئەغیارم نییە
شەڕکەرم شەڕ پەروەرم دوورم لە ئادابی بەشەر ‌‌ تەممەڵم بۆ کاری چاک وغەیری شەڕ کارم نییە
زەڕڕەیێ چارەی رەشم تێکەڵ بە شەو بێتو ببێ ‌‌ رۆژ ئەڵێ تا حەشر نۆبەی نووری روخسارم نییە
مووی سپی بانگم ئەکا وا هات مەرگ ئامادە بە ‌‌ هەر دەمێ عوزوێکم ئەمرێت و کەچی عارم نییە
باغی تەقوا لارە دیواری بە رووخانۆ نزیک ‌‌ هیچ بیری تیرەگ و تەگبیری میعمارم نییە
سەردەمی هەستان بۆ رۆژی جەزا «زاری» ئەڵێ ‌‌ غەیری رووزەردی خوداوەندا تکا کارم نییە

٥٢

وەختی کۆچت هاتووە ئەی دڵ ئەبێ هۆشیار بی
گوێ قولاخی بانگەوازی قافڵە بۆ بار بی

ئەم خەوەت دوایی لەبەر چی پێ نەدا ئێوارە هات
وا لە دەم کەلدایە رۆژت کەی ئەبێ بێدار بی؟

دا ئەبێ بۆ نەچڵەکی بەم گشت ئاڵ و گورە دیت
عالەمێ سەرگەرمی کارن عارە تۆ بێکار بی

مانەوە بۆ کەس نییە لەم مەنزڵەیدا تۆش ئەڕۆی
گەر سولەیمانی زەمان یا ئەحمەدی موختار بی

کەس وەفایەکی نەدی لەم رۆزگارە بێ فەرە
تو خەیاڵت وایە لەم غەدداره بەر خوردار بی

لۆچی روخسارت هەموو کەنداڵ سەیلی پیریە
لێرە بەولا نابێ خاوەن رەونەقی روخسار بی

گوێ گران، دیدە نابینا و قامەت چەوت و موو
بەفری زستانە ئەبێ لەم ژینە دەسبەردار بی

ئەم هەموو تەغییرە ئەیبینی لە خۆتا کافییە
بۆ جڵەوگیری لە بێعاری ئەبێ هەوسار بی

تا خەو و خۆراک بێ بەم جۆرە عومدەی ئارەزووت
من بە ئینسانت کە نازانم ئەبێ پەروار بی

تۆ کە بەرگەی گازی کێچێ ناگری ئەی کەچ نەزەر
بۆ ئەبێ کارێ بکەی سۆزی خوراکی مار بی

رۆشنایی مەعریفەت نادات فانووست هەتا
ئاشنا ئازار بەیت و هەمدەمی ئەغیار بی

ئەم هەموو تاریکیە ئەی دڵ لە تۆدایە مەگەر
لوتفی حەق یاری بکا تا خاوەنی ئەنوار بی

ئاه بۆ تۆ «زاریا» گەر نەچیە ریزی راستان
هەر وەها لاری پەرست و پەست و بەد ئەتوار بی

@kurdica

٥٣

فەلـــەک تــۆ بــۆ لەگــەڵ مــنْدا ئەوەنـــدە تــووش و نابــاری
دەبــێ بــۆچی یەخـــەم بگــرێ هەمیشـــە ســەد گرفتــاری
لـــە عالەمـــدا گوڵـــێکم بـــوو دەمـــاغی پـــێ موعەتتـــەر کـــەم
نەبوو خاڵی لە غەم خــاتر، دەمــێ بــۆ بــەزمی دیــداری
خـــودا بیپێچـــەوە ئـــەم خەیوەتـــە شـــینە، هـــەتاکوو کـــەی
لـــە هـــەوری غـــەم بـــە ســـەرمانا بـــڕێژێ ئـــاوی ئـــازاری
کـــەوانی چـــەرخ ســـەد تـــیرم لـــە ریشـــەی جـــەرگ ئـــەدا وەختـــێ
لە کەللەمدا مســەووەر بــێ خەیاڵــی ســەیری گوڵــزاری
لەگەڵـــمانا ئەوەنـــدە تووڕەیـــە ئـــەم دەهـــرە بـــێ میهـــرە
کە هەر تاڵان و هــەر ســووتان، هــەر کوشــتارە کــرداری
بـــە خشـــتی بێوەفـــایی دانـــرا بنچینـــەی ئـــەم ماڵـــە
وەکـــوو نـــەیکردووە، ناکـــا لەگـــەڵ کەســدا وەفــاداری
هـــەوای ئـــەو گوڵســـتانەم کەوتـــە دڵ ویســـتم لـــە شـــەققەی بـــاڵ
بدەم تا دەچمە نێو ریــزی وەنەوشــە و پــۆلی گوڵــناری
قـــەزا داوی لـــە گـــەردن خســـتم و بـــاڵ و پـــەری بەســـتم
بەڵێ تــەدبیر بــێ سوودە نــەکا تەقــدیر ئەگــەر یــاری
لـــە چـــاوەی شـــەوقی لـــەیلا ئـــاو ئەگـــەر نـــەخوا دڵـــی مـــەجنوون
بە شیرینی چلــۆن مەشــهوور ئــەبێ دیــوانی ئەشــعاری
بڵێســـەی ئـــاوری لەیلایـــە کەوتـــە خەرمـــەنی مـــەجنوون
بە خوێنی جەرگی مەجنوونە کە لەیلا سوورە روخســاری
چییـــە ئـــەم بـــێ دەنـــگ و بـــێ رەنگـــە وا دنیـــا لـــە دەنگـــی ئـــەو
پـــڕە و نـــابینرێ بـــۆ هـــیچ بینـــا غـــەیری ئاســـاری
لـــەتاریکیشـــەوا شـــەمعت ئەگـــەر پێویســـتە وەک مووســـا
بـــەرەو میســـری دیـــداری یـــار رێگـــە بگـــرە بـــەر «زاری»

٥٤

فەسڵی بـەهار هاتـەوە بـە سـەد هـەزار دڵـبەری
نەسـیمی سـوبحدەم ئـەدا نەویـدی غونچـە پـەروەری
لە گوڵبنان مـوژدە بـێ بـەهار هـات و بـەم زووە
لـە گوڵسـتان رائـەخا سـەبا بەسـاتی عەبقـەری
بە هاتنی زەمانی گوڵ عەجەب جوانە بەر ئـەکەن
چەمـەن عـەبای ئـەخزەر و لالـە کراسـی ئەحمـەری
شـەتاوەکانی کوێسـتان چ دڵگوشـا و دڵـبەرن
شـیرین و سـەرد و پـڕ سـەفا میسـالی ئـاوی کەوسـەری
چ دڵـڕوبایە دایـەنی کـەژ و کـەناری بـاغ و جـۆ
حـەیات بەخشـی خـاترە شـەمیمی عـەتری عەبهـەری
نەزیری سەلسـەبیلە دێ لـە کێـوە بەرزەکانـەوە
شـەتاوەکانی کوێسـتان دوڕە ئەبێتـە مەعبـەری
کافوورە دێتە سەر زەوی ئەم بەفرە قەترە قەترە وا
ئەبێتـە ئـاوی رۆشـن و شـەفاف و سـاف و گەوهـەری
فەڕوخ فەزایی نازران لە سـەحنی پـاکی گوڵشـەنا
غونچـە بـەنـاز و عیشـوە و سـەمەن بـە زیـب و زیـوەری
لە گوڵستاندا سـەبا کـە جـامی بـادە خـول ئـەدا
شـکۆفەکان فـڕ ئـەدەن لـە سـەر کـڵاوی ئـەخزەری
بە ناز و دڵبەری سەمەن کە دێتـە دایـەنی چەمـەن
ئـارامی بولبـولان ئـەبا بـە گیسـوانی عەنبـەری
لە نەرگست هەیە خەبەر بە چاوی پـڕ خومـارەوە
لە گـەڵ وەنەوشـە دەسـتەمل لـە سـەر بەسـاتی مەخمـەری
شازادەکانی شاخی گـوڵ بـە شـێوەیێکی دڵگوشـا
قەبایی سەندوسـی بـە بـەر بـە فـەرق و تـاجی سـەنجەری

لە نازی سۆسـەنی کـەناری جۆگـە تێبفکـرە تـۆ

دەروون روون ئەکاتـــەوە بـــە رووی شـــەمعی خـــاوەری

نەمامەکانی گوڵشەنی بـە بـا کـە دێتـە هـاتوچۆ

بە عیشوە فکر و هـۆش ئەبـەن وەکـوو بوتـانی خولـلــەری

بـە ئـەمری کردگـار ئەکـەن لــە لالەزارەکانــدا

هـــەوا گـــوڵاو پاشـــی و نەســـیم عـــەتر پـــەروەری

دەمی سەحەرگەهی بە با کە غونچـە دەم ئەکاتـەوە

کـــەناری بـــاغ پـــڕ ئـــەبێ لـــە دڵـــبەرانی ئـــازەری

زوبانی حاڵی لالە شەرح ئەدا تـەریقی مەعریفـەت

بـــۆ ســـاحیبانی دڵ وەکـــوو مەقالـــەکانی حەیـــدەری

پەڕەندەی دەشتی گوڵستان لە سێبەری سنەوبەرا

تێکـــەڵ بـــە یـــەکتری ئـــەبن نقووشـــی خـــۆر و ســـێبەری

شیرینی موڵکی ئەرمەنە بەرەنگ و شێوە نەستـەرەن

یۆسـفی میسـری گوڵشـەنە سـەرو بـە حوسـنی پەیکـەری

لە بەزمی نەوبەهاردا گوڵبون بە سونعی ئیـزەدی

کـە سـەوزە کـەوش ئەکاتـە پـا شـکۆفە تاجـە بـۆ سـەری

لە بورجی ئاب نیلووفەر بە سەد خـەرام و نـازەوە

تلـــووعی کـــرد هـــەروەکوو تلـــووع ئـــەکات موشـــتەری

هـەوا دەمـاخ پـڕ ئـەکا لـە بـۆی نافـەی خـەتا

هـەزار تـەعن ئـەدا چەمـەن لـە عـەتری موشـکی ئەزفـەری

کە مەقسووراتی «فی الخیام» دێنە دەر لە خەیمەوە

لـــە گـــەڵ بەهەشـــت لـــێ ئـــەدا بـــەهار لافی هەمســـەری

بـە سـەبزەزاردا سـەبا ئەگـەر عبـوور ئـەکا گیـا

زکـــری قیـــام ئەکـــەن هـــەموو وەکـــوو موریـــدی قـــادری

لە لوتفی سەنعەتی خودا نەزەر کە تۆ لە ریشـەیێ
دروس ئـــەکات گـــوڵ لەگـــەڵ هـــەزار خـــاری نەشـــتەری
بێ کارگاە و ئالەت و پـەرگار و زەحمـەتی وەسـا
نەققاشـــی قـــودرەتی ئـــەکا لـــە ســـەر گـــەزیزە زەرگـــەری
ئەم سەوز بوونەوەی گیا لە فەسڵـی نەوبـەهارەدا
نموونـــەیێکی وازیحـــە لـــە ســـەر قیـــامی مەحشـــەری
رەعد نەزیری نەفخەیی قیامی خەڵقە، سەوزە وا
لـــە ژێـــر خـــاک دێنـــە دەر بـــە ئـــەمری پـــاکی داوەری
ئەم ئینتزامە رێکـە لـەم زەمـین و ئاسمانـە بـوو
وجـــوودی زاتی ئیـــزەدی بەشـــەر ئـــەکات رەهبـــەری
بە کبریـا و عیـززەت و بـەقا و فـەزڵ موتتەسـیف
لـــە بـــاب و داک و رۆڵـــە و شـــەریک و میســـل و ژن بـــەری
بـەهاری عـومر «زاریـا» زسـانی هاتـە پێشـەوە
وەرە بـــەهاری تۆبـــە گـــەر ســـەعید و پـــاک گەوهـــەری

٥٥

قـــەزا بێکـــاری چـــون کوشـــت و خـــەوانی
لـــە «داشاڵـــووجە» وابـــوو زینـــدگانی
هـــەموو خاســـییەتی گـــەرمێن لـــەودا
وجـــوودی بـــوو لەگـــەڵ هـــی کوێســـتانی
بـــەرانی هـــەر وەکـــوو گامێشـــی ســـندووس
مـــەڕی وەک کـــەڵ گـــەلی مازەنـــدەرانی
لـــە گـــاو و گوێلـــک و مانگـــا مەپرســـە
هـــەموو وەک فیلـــی وەحشـــی هێندووســـانی
بـــەر و بـــەهرەی بـــەراوی زێـــڕ بـــوو و زێـــو
چنـــار و پەڵـــکی گـــەنجێ بـــوو عـــەیانی
گزیـــری گـــورگ ســـیرەت مـــات و بێـــدەنگ
دەســـی قـــودرەت گـــونی بـــادا خەســـانی
بلێیســـەی ئـــاوری بێگـــاری ئـــەرباب
شـــەپۆلی عـــەدلی حـــەق رایـــدا مـــرانی
بەسەرچوو زوڵم و جەوری دەوری زوححاک
کـــە بـــەرزۆ بـــوو درەفشـــی کاویـــانی
ســـەپانان بوونـــە خـــاوەن خـــاک و ئـــازاد
لـــە زنجـــیری شـــوانی و ســـەپانی

گەیشتە مشتەری گۆشەی عەمارەت
دڵ ئاراتر لە شێوەی شارسانی

چەمەن بوو بیشە بوو، سەوزە دڵ ئاوێز
ئێرەم سەرسام باغ و بێستانی

چنارستانی چی بێژم نەزیری
نەبوو نابێت ناکرێ بەیانی

فەلەک کردی بە چاوۆ کەوتە بن ئاو
بەڵێ گەوهەرلە بن ئاوایە کانی

هەتا رۆژی قیامەت «زاریا» ئاە
ئەبێ هەر هەڵبکێشن ساکنانی

وتم کەی غەرق بووی ئەی خاکی زەڕخێز
وتی «غەرقیم» بژمێرە ئەزانی

غەرقیم = ١٣٥٠

٥٦

ئەی سەداقەت پیشە وەعدەت هاتە جێ
رەسم و ئادابی مروەت وا ئەبێ

باغ سەرتیپی لە بەر خاڵی نەبوو
ئەی ئیلاهی تا ئەبەد خاڵی نەبێ

عیللەتی چاکی گیا چاکی تووە
تۆوی پاک و چاکی ئاوا هەر ببێ

سەد کەڕەت رەحمەت لە گۆڕی ریشەیێ
خەڵقی رێک و راسی وای ئەڕوێ لە جێ

دوێ کەرەم فەرمووی کەریم تا مردووە
من هەتیوم بێ قەیوم نیمە کەسێ

وێڵ و سەرگەردان و ئاوارەی وڵات
شاربەشار، کووچە کووچە، دێ بە دێ

رێگە نازانم خودا بۆ کوێ بچم
چی بکەم یا رەببی جێم دەس ناکەوێ

گەرچی لەم نەسلە گەلێ ئاغا و خان
ماون و پیاون «بحمدللە» وەلێ

مەشهەدی تریاک و کەللایی عەرەق
ئەمرِفێنن دووبەدوو لێرە و لەوێ

بۆ چرووکی ئەم چرووکی هاوەرە
پیاوی ژیر و زیرەکی پێ گێژ ئەوێ

خۆ بە تەعمی تاڵی ئەو ئابڕوو بەرە
عەقڵ رێگەی راستی لێ تێک ئەچێ

خەرجی ئەم جووتە حەیاتی لێ بڕین
وەک گوڵی بێ ئاون ئەغلەب نێرومێ

دەردی قەرزاری زەبوونی کردوون
سەخت گرتوونی محاڵە لابچێ

بۆ شفای ئەم دەردە سەختانە دەوام
ئەی خوداوەندا لە زاتی تۆ ئەوێ

سا بە مەحزی فەزل و فەزلی مەحزی خۆت
ئەم رجام ئەم دەفعەیە رەددۆ نەوێ

حەیفە چون نەسڵی وەها پاک و نەجیب
تووشی دەردی وا ئەسەف ئاوەر ببێ

پێم وت ئەی تاجی سەری میر و وەزیر
ئەی جەماڵی حاتەمی «طی» موژدە بێ

ئەدهەمی وا حازرە و چەندێ لەوان
بۆ پەزێرایی جەنابی تۆ گەلێ

«زاریا» بێژە کەرەم، تا مومکینە
غەیری لای ئەم دەستە جێگەی تر نەچێ

Literature
پێنج خشتەکی و...
دیوانی زاری

١

درووسی کرد خالقی سەما و ئەرز و بەحر و بەڕ

چوار فەسڵی موختەلیف لە گەرم و سەرد و وشک و تەڕ

یەکێ بەهاری نازەنین بە سەد هەزار زیب و فەڕ

یەکێ هاوینی دڵگوشا وەختی کۆگای زیو و زەڕ

پاییز کە دێتە پێشەوە گەهێ بە سوڵح و گەه بە شەڕ

زسان فەسڵی چوارەمە ئەمیری کوێستان مقەڕ

«زاری» لە وەسفیاندا وتوویە شێعری خۆش و تەڕ

٢

مژدەی بەهاری بەهەشت نیشان و نەجاتی گوڵاڵە جوانە بۆ خۆشەکانی کێوسان لە زەحمەتی سەرمای زسان

نەسـیمی بـاغی خولـدە یـا شـەمیمی زولفـی یـارە دێ
عـەبیری موشـکی چینـە یـا بەشـیری نەوبـەهارە دێ
هـەور لـە ئاسمانـەوە مـەئمووری کردگـارە دێ
عوششـاق ئـەشکبارە یـا (خضـر) لـە کوهسـارە دێ
مـوژدەی زهـووری تەلعـەتی جەماڵـی لالـەزارە دێ

دەنگـی شەماڵـە کـەڕ ئـەکا دڵێرەکـانی بەهمـەنی
گوڵاوی هـەورە تـەڕ ئـەکا، رووبەنـدی بـووکی گوڵشـەنی
(بیژەنی) خۆر ئەدا لە یەخ، بە گورزی قورسـی سـەد مـەنی
گـەهێ لەسـەرگەهێ لـە بـەر گـەهێ لـە پـاو دامـەنی
بۆ حەربی دێوی سپی مەگەر، رۆسـتەمی نامـدارە دێ

هـەوری سیاە و تونـد خـوو، لەگـەڵ شـەماڵ دووبـەدوو
بـە ناڵـەناڵ و هـاو هـوو بـە دەسـت و بـرد و هـاتوچوو
عـازمی رەزمـە زووبـەزوو بـە گرمـە گـرم و قـا و قـوو
سـپاهی زسـتان قـڕ ئـەکا، لـە تیلـەکۆ لـە هۆبـەتوو
بە تانگ و تیپ و تۆپـەوە، خوسـرەوی تاجـدارە دێ

لـەداخی جـەوری پـاییز و زوڵـمی زسـتانی پـڕ سـتەم
لـە ئەنـدەروونی هـەورەوە، کـە دی شـەرارە دەم بـە دەم
لەوانەیـە بـە یـەک کـەڕەت کـە کێوەکـان ببن بـە شـەم
عەجـەب نیـە بخۆمـەوە بـۆ دەفعـی ئـێش و دەردی غـەم
بە کووپە و بە کووندە، لەو شەرابە خۆش گـەوارە دێ

سـەبا بـە سـەد نیـازەوە بـە نـازی دڵـنەوازەوە
بـە سـەد قـەتار غـازەوە بـە عیشـوەیێکی تـازەوە
بـە سـەد کـوروور نـازەوە بـە پۆلـێ عیشـق بـازەوە
لـە تـایف و حیجـازەوە، بـە کەسـبی سـەد ئیجـازەوە
بـۆ قەتڵـی زەمهـەریری دەی، سـوپای زەنگبـارە دێ

بـــادی ســـەبا، تـــەم و مـــژی زســـتان تـــار و مـــار ئـــەکا
هـــەوا موعەتتـــەر و چەمـــەن، بـــە غونچـــە موشـکبار ئـــەکا
مەشـــــاتتەوار ئارایشـــــی بوتـــــانی کۆهســـــار ئـــــەکا
سپی و سەوز و سوور و رەش، نە نەقشێ سـەد هـەزار ئـەکا
بەڵـــێ جـــەنابی مـــانی‌یـــە، نەققاشـــی کردگـــارە دێ

قـــەترە کـــە دێتـــە ســـەر زەوی، لـــە هـــەوری دوڕفشـــانەوە
شـــیوەن ئەگاتـــە ئاســـمـــان بـــە ناڵـــە وو فوغانـــەوە
لە«چلچەمە»لە«کۆتـەڕەش» لـە«گردەکـۆ»و لـە«خانـە»وە
لە «سێوە سوور» و «پیر بوداق» و «کورتەک» و «بـەیان»ەوە
بۆ قەتڵی خەیبـەری وەکـوو سـاحیبی زوڵـفەقارە دێ

لـــە بـــەینی هـــەورەوە ئەگـــەر شـــوعاعی رۆژ دێتـــە دەر
خەنجـەرە بـۆ بـڕینی سـەر، نێزەیـە بـۆ سـک و جگـەر
کلیلـەکانی موعتەبـەر، بـــەفر و سەهۆڵـــی پـــڕ خەتـــەر
لە شار و دێ، لە دەشت و دەر، لە هەرد و کێـو و رەهگـوزەر
بە دەست و بـرد و حەملـەوە، نـەوزەری نێـزەدارەدێ

ســـووڕەتگەرانی ئەکبـــەری، هـــەزار نەقشـــی دڵـــبەری
لـــە ســـەر گڵـــۆکی ئـــازەری، ســـیەهـ ســـفید ئەحمـــەری
بەنەفشـــەیی و ئەســـفەری، چ قـــەهوەیی چ ئـــەخزەری
موسەلەسســـی مـــودەووەری موخەممەســـی موعەششـــەری
تەرتیب ئەدەن نە سەر سەری (تەبیبـە) ئیعتبـارە دێ

جەماڵـــی رۆژی شـــوعلەوەر وەکـــوو عەرووســـی مونتـــەزەر
چـــادری فـــڕدرا لـــە ســـەر، یـــانی لـــە پـــەردە هاتـــە دەر
شۆڵـــەی وڵاتی گرتـــە بـــەر، لـــەبـــاغی کـــرد دەربـــەدەر
بـــوومی زســـانی بـــەد گوهـــەر، زاغـــی خـــەزانی بـــەد ســـیەر
لە ئاسمانی چارەمین، مەسـیح روو بـە خـوارە دێ

لـــە لانکـــی زەمینـــدا پەروەرشـــی منـــاڵ ئـــەدا
تەرتیبی روومەت و لـەب و پەرچـەم و زولـف و خـاڵ ئـەدا
وەسمـە بـە تـاقی ئـەبرۆ و سـورمە بـە چـاوی کـاڵ ئـەدا
بـە تـازە بووکـەکانی گـوڵ ختـووتی شـین و ئـاڵ ئـەدا
پێ خەسوویێکی ماهیرە ئـەم هـەورە عـەتر بـارە دێ

نـــاز و نیـــازی بولبـــول و شـــکۆفەکانی موشـــک بـــۆ
بـەزمی تـەزەرو و قـومری و سـەرو و چنـاری لێـوی جـۆ
لالـــە لـــە میرغـــوزارەدا حکومـــەتێکی ســـەربەخۆ
بـــۆ ئینتیزامـــی گوڵســـتان نەســـیم دێ ســـەبا ئـــەڕۆ
سـەمەن لـە نێـو شـکۆفەدا مـەهی نیقـاب دارە دێ

ئارایشـــی چەمـــەن کـــرا لـــە ســـەبزە فـــەڕش راخـــرا
حـــەیاتی تـــازە بەخشـــرا غـــەمی فـــیراق لابـــرا
دووکـــانی غـــەمزە دانـــرا نەویـــدی وەسڵـــی گـــوڵ درا
چـرای عیشـوە هەڵـکرا نـە یـەک چـرا دووسـەد چـرا
بۆ قەسری میسری دولبەری یۆسفی گـوڵ عـوزارە دێ

سـاقی بـە جـامی بـادەوە، بـە زولفـی تـاب دادەوە
بـــە خاڵـــی موشـــک زادەوە بـــە تەلعـــەتێکی ســـادەوە
لـــە بـــورجی شـــاهزادەوە بـــە ئـــەبرۆی گوشـــادەوە
بـــە داوی موشـــکی ســـادەوە بـــە گـــەردنی بیجـــادەوە
لــە جــادەوە بــە بــادەوە زینــەتی لالــە زارە دێ

پەڕەنـــدەگانی خۆشـــنەوا بـــە ســـەد نـــەوای زارەوە
بـە ناڵـەی دەف و نـەی و بـە چـەنگ و عـوود و تـارەوە
بولبول لـە سـەحنی گوڵشـەن و قـومری لـە شاخسـارەوە
ئـاواز خوێنـە هـەر یـەکێ بـە یـاد و شـەوقی یـارەوە
سـەدای بـەزمی عەشـرەت و بـێنی بەنەفشـەزارە دێ

غونچە بە پێکەنینەوە بە بەرگی زەرد و شینەوە
بە عەتری موشکچینەوە بە پەرتەوی جەبینەوە
بە عیشوەیێکی دلگوشا بە رووی نازەنینەوە
بەچاوی مەست و خالی رەش پەرچەمی چین چینەوە
ئافەتی گیان و خاتری بولبولی بێ قەرارە دێ

لالە لە ژێر خاکەوە خەیمە بە سەبزەزار ئەبا
بۆ شاهیدانی گوڵ سەبا خەڵاتی زەرنیگار ئەبا
وەنەوشە گەردنی کەچە سوجدە لە خالی یار ئەبا
هەزار عیشوە گوڵ لە گەڵ هەزاردا بە کار ئەبا
زەمانی وەسڵ و دەولەتی دیداری غەم گوسارە دێ

گوڵاڵە سوورە هاتە دەر لە گونبەدی زەبەرجەدی
لیباسی سووسەنی دروو، خەیاتی سونعی ئیزەدی
خەلاسە داری بێ گەڵا، لە زەحمەتی موجەڕڕەدی
عەتا کرا بە کێو و دەشت، خەلعەتی زومورڕەدی
هەوا بە میهر و مەرحەمەت، حەکیمی دەردەدارە دێ

نەرگسی پڕ خومارە دێ سونبولی تابدارە دێ
سووسەنی ئابدارە دێ لالەیی داغدارە دێ
بەهارە دێ نیگارە دێ حەیاتی گیا و دارە دێ
(زاری) مەڵێ بەهارە دێ قودرەتی کردگارە دێ
ئەشعاری ئابداری تۆ بە یادی چاوی یارە دێ

٣

شیوەنی هاوینە بۆ زەردی گیا و گوڵاڵەی دڵبەر و رووتی گوڵزار و باغات لە زینەت و زیوەر

هــاوینی ئــەم ســاڵ وەک مــن بێقــەراری یــار ئــەکا
شــیوەنی کــۆچی گــوڵ و بــێ رەونــەقی گوڵــزار ئــەکا
هــەور بــۆ زەردی گیــا هــەر رۆژ ســەد هــاوار ئــەکا
رێــژەوی فرمێســکی تەقلیــدی دەریــا بــار ئــەکا
ئــاوری ئــاهی لەســینەی ئاســنی رەق کــار ئــەکا

بــۆ گــەڵارێزی وەنەوشــە ئاسمــان ئــەگری بــە تــاو
بۆ وەریــنی بــەرگی گــوڵ داوێــنی ســەحرا پــڕ لــە ئــاو
بــۆ مــەلوولی بولبــولی ناکــامی شــادی لێشــەواو
خــوێنی جــەرگی کێوەکانــە جاریــە تــا ســەد شــەتاو
کۆسی گوڵشەن کــەوتووە مەحبووبــەکانی بــار ئــەکا

ســەرو بــۆ وشــکی چەمــەن خــاتر پەشێو و ناڕەحــەت
رووومــەتی رووشــاو و روخســاری بــرین و ســینە لــەت
بــۆ زەعیفــی و کــزی گوڵــبون، گوڵســتان پڕخەفــەت
بــۆ مــوداوای ئــەم نەخۆشــانە هــەوا بــێمەرحەمــەت
پێچەوانــەی دایــەنی بــادی ســەبا، رەفتــار ئــەکا

قاســیدی پــاییز مەگــەر هاوینــە بــێ رەحمانــە هــات
ئاوری دووری لــە جــەرگی بولبــول و گــوڵ بــەر ئــەدات
لەشکری زوححاکە تەخت و مڵــکی جــەم غــارەت ئــەکات
وەی لــە بــێ میهــر و وەفــایی رۆژگــاری بــێ ســەبات
خەنجەری (شێرو) لەخوێنی خەسرەوا گوڵــنار ئــەکا

پـۆلی مـەحبووبانی گوڵـزارن کـز و رەونـەق پـەڕیو
رەنـگ زەرد و لێـو وشـک و بـەرگ ژاکـاو و وەریـو
سینە پـڕ دەرد و دەروون پـڕ حەسـرەت و شـادی نـەدیو
خـاری ناکـامی و غـەمباری لـە خـاتر هەڵـچەقیو
هـەر یـەکێ نـەوعێ شـکاتی فرقـەتی دیـدار ئـەکا

شـاخی راسـی داری گـوڵ چـەمیاوە چـون داسـی درەو
کـاروانی لالـە هـات، وەک سـەبا رۆیـی بـە دەو
بولبـولی بەدبـەخت رۆژی رۆشـنی لـێ بـوو بـە شـەو
تـازە نابینـێ جەماڵـی غونچـە گـوڵ ئـیللا بـە خـەو
وا لە داخا روو لە ئەشکەوت و کـەژ و کۆسـار ئـەکا

سـەبزە یـەک دەفعـە لیباسـی زەعفـەرانی کـردە بـەر
کەوتە سەر خاکی زەلیلی تـاجی غونچـەی قـوڕ بەسـەر
هـەر گوڵسـتانێ ئـەچی رۆڕۆیـە هـەر شـینە و چەمـەر
وا دیـارە گـوڵ خـەریکی کۆچـە ئـەڕوا بـۆ سـەفەر
هەروەها ئەم قافڵـەی عـومرەش کـتوپـڕ بـار ئـەکا

عیللـەتی گـەرمی سمـومی هاوینـت گـەر پـێ ئەڵـێم
ئاور ئەگرم هەروەکوو شەم هەر لە سـەر هـەرتا بـە پـێم
دوێ نـەمامێ سـەوز بـووم ئەمڕۆکـە زەردی هاتـە رێم
شـک نییـە فـەردا وەکـوو یـارانی رۆیـو قـەبرە جـێم
قوڕ بە سەر ئەو شەخسە وا لەم کارەدا ئینکار ئەکا

ئیختیـارت تـا هەیـە تـووێی بچێنـە ئـەی دەخیـل
دانـەمێنی بـا سـبەینێ مـات و نەومیـد و زەلیـل
نەقدی عـومری خـۆ مـەدە چـاوم بـە بـادی قـال و قیـل
بـۆ نـەجاتت لـەم هـەموو گێـژاوە پەیـدا کـە دەلیـل
ئەحمەقە هەرکەس کـە داوای ئـوجرەتی بێکـار ئـەکا

مەزرەعەی سـەوزی حـەیاتم زەردە وەک بـەرگی خـەزان
دەردی پیری بوو بـە میـوانم لـە گـەڵ سـەد ئـێش و ژان
تـازە دەرناچـێ هـەتا پـێش خـۆ نـەخا تـاڵانی گیـان
پابەسـی دونیـا مـەبن وەک مـن ئەگـەر ئـەهلی وەفـان
چون لەگەڵ دۆسا دەمێ سـەد کـاری ناهـەموار ئـەکا

کـام یوسـف روو، کـە ئـەم غـەددارە نەیهاوێتـە چـا؟
کـام شـیرین خـوو کـە ئـەم مـەککارە دەردی پـێ نـەدا؟
کـام دەسـگایە کـە ئـەم بـەدکارە شـینی تـێ نـەخا
کـام هەنگوینـە کـە ئـەم رەشمـارە ژەهـری تێنـەکا
بگرە گوێ لەم خاکە هەر نەقڵ و قسەی کوشـتار ئـەکا

ئەی ئەسـەف (زاری) کـە عـومرت هاتـە کۆتـایی ئـەتۆ
خۆشـیێکـی قـەت نـەدا پێـت ئاسمـانی کینـەجۆ
تـا مـورادێ حاسڵـە، سـەد بـێ مـورادی دێ و ئـەڕۆ
چنگـی بـێ رەحمـی و بـێ دادی زەمانـە وەک هەڵـۆ
«طرفه العین»ێ دووسەد کـەبکی دەری زەخمـار ئـەکا

٤

«پاییز»

هاوارە لە تووشی سەرمای پاییزی ناسازگار و چەتوونی بای بەهێز و بێڕەحم و تاڵانکەری باغات وگوڵزار

پاییزە، زوحاکی سەرما لەشکری بێدادی هات
وەک دڵی من پڕلە گەردی حەسرەت و غەم بوو وڵات
سەیری بارەش کە، بە بێڕەحمی چەمەن تاڵان ئەکات
بەرگی زەرد و سووری گوڵ لەم هەرد بۆ ئەو هەرد ئەبات
چادری زەڕڕین لە سەر بووکی بەهاری فڕئەدات

بادیسەردی وا بەتوندی هاتە جەولان و تەکان
دارەکانی بەرز و ئەستووری بەسەر یەکدا شکان
وشک بوو ئەو هەموە سەوزە ورد بوو ڕۆیی نەمان
ئادەمیش هەروایە بێ شک کاروان دوا کاروان
دێت و دەڕوا کەس خەیاڵی مانی بێ ڕۆیین نەکات

ساڵ و مانگی عومری تۆ ڕۆیی وەکو ئاوی رەوان
وا دەزانی هەر وەکوو خۆتی تەڕ و تازە و جەوان
چی کتوپڕ قەددی راستت لار ئەبێ هەروەک کەوان
دیدە نابینا و گوێ کەڕ، تەن زەعیف و ناتەوان
پڕ لە ئێش و زەحمەتی پیری ئەبێ سەر تا بە پات

ئاهی حەسرەت خێز و سەردی گوڵبونی دڵ پڕ لە دەرد
بۆ شکۆفەی جوانە مەرگ و بۆ گوڵاڵەی سوور و زەرد
بوو بە تەم وەک ڕۆڵە مردوو کەوتە سەحرا و کێو و هەرد
ئاوی سافی ڕۆشن و جاری لە داخا بوو بە بەرد
بووکی خۆر لەم شینەدا غەمگینە رەش پۆشی دەکات

@kurdica

بەرگی داری دارڕنی سەرمای پاییز چڵ بە چڵ
داخی ڕەنگ زەردی بەهێ کەی خۆش ئەبێ دەرچێ لە دڵ
حەسرەتا بۆ دڵبەرانی گوڵستان وا چوونە گڵ
جاهیلان لەم وەعزە وێڵ و عاقڵان مات و خەجڵ
واعیزە ئەم ڕۆژگارە بۆ کەسێ گوێی پێ بدات

بێ بەر و بەرگە مێو و سێو و هەرمێ و هەنار
مینبەری قالاوە، گوێز و پەڵک و توو، بید و چنار
هەر قڕەی وەیشوومەیە ئەمڕۆ لە سەحرا ژوور و خوار
بولبولی بێچارە کۆچانی لە سەحنی لالەزار
باغ جێگەی پۆلی گورگە گەلەیی ئاهوو هەڵات

ئێسە سەحرایێکی چۆڵە و غەم فەزایە لالەزار
مەجلیسە بۆ ورچ و ڕێوی و بەراز و کەمتیار
وا لەباتی تاجی گوڵ، گوڵبون سەری نا تاجی خار
با یەخەی خۆ دادڕێ قومری بە وێنەی شێت و هار
بۆ ڕەفیقانی هەموو ئاوارە و وێڵی وڵات

نەونەمامانی چەمەن بێ ناز و رووت و دڵ شکاو
غەرقی حەسرەت وەک هەتیوی دایک و باوک نەماو
هەر ئەلەرزان ڕۆژ و شەو دەستەی نسار و بەر هەتاو
میسلی حەبسی بێنەوا و پێپەتی سەر بێ کڵاو
روو بە قیبلە راوەساون دەستەو دوعا بۆ نەجات

بێ تەماشا کە ببینە ئەی ڕەفێقی هۆشیار
چی بەسەر گوڵ هات بۆ کوێ چو؟ گڵوکی سەبزەزار
ئادەمیش هەروایە مردن پاییزێکە بێ بەهار
عومری خۆ زایع مەکە چاوم سبەینێ کردگار
لێت ئەپرسێ بۆ نوێژ و ڕۆژو و حەج و زەکات

ئەی پەنا بە خوا لە حەملەی گێژەڵووکە و زمهەریر
هەروەکوو حەججاجی یوسف خوێنڕێژی جوان و پیر
«بەخت نصر»ە دێ دەکا سەوزی هەموو عالەم ئەسیر
دایەنی سەحرا لە گوڵ خاڵی وەکوو کیسەی فەقیر
قەت بە دونیادا گوڵێ بێ زەحمەتی پاییز نەهات

بەسـیە بێبـاکی بـرا بـەس، کۆکـەوە فکـری بـڵاو
لـەم هـەموو تـەغییرە ئـەی چـاوم کـەمێ وردۆکـە چـاو
وامەزانـە ئادەمییـەت خـواردنی گوشـتە و پـڵاو
خـۆفی رۆژی مەحشـەرت بێـت و غـەمی وەخـتی حەسـاو
نەک خەیاڵی چێشتی چەور و تۆشە و نـوقڵ و نـەبات

کـوا سـەفی مەحبووبـەکانی دڵـبەری ناسـک بـەدەن؟
کـوا کـەوای سـەوزی زومـورڕەد رەنگـی لاوانی چەمـەن؟
کـوا خومـاری نـەرگس و نـازی وەنەوشـە و یاسـەمەن؟
کـوا نیـازی بولبـولی عاشـق بـە غونچـەی سیم تـەن؟
هەر بە فوویێ پاییز ئەم هەموەی بە جارێ کـرد مـات

تـۆ تەسـەوور وا نەکـەی بێـژی لـە مانـە زیـاتری
سـاغی و جـوان و بـە قـووەت هـەر ئـەمێنی نـامری
سـاعەتی عـومرت ئەگـەر هاتـە موقـامی ئـاخری
سـەهلە بێـژم گیـا، لـە کاهـێ بـێ دەس و بـێ پـاتری
تۆشەیێ ئامادە فەرموو نەک ئەجەل موهڵـەت نـەدات

وەک تیـاتر وایـە عەینـەن گەردشـی دونیـای دوون
عەهدی گوڵ رۆیی وەکـوو بـەرق و چـووە پـەردەی نـەبوون
بێ تەماشـا کـە لـە جێـی گـوڵ، داری گـوڵ غـەرقی دڕوون
گوێ ئەگـەر بگـری ئەبیسـی هـەر کـە ئێسـتەش بێسـتوون
شینی زەخم و زۆخی جەرگی لەت لەتی فەرهاد ئەکات

بۆ عـەزا خـوانی بـە سـەد دەرد و غـەمۆ دوێ چوومـە بـاغ
دیم لە جێـی بولبـول، لـە پۆپـەی یاسـەمەن وێسـاوە زاغ
سـێو و هـەرمێ عـاجز و سـەرو و سـنەوبەر بـێ دەمـاغ
کـۆخ و هـەنجیر و هـەنارم دی هـەموو دڵ پـڕ لـە داغ
بـێ گـەڵا و میـوە مـردوو، مـردووێکن غـەم خـەڵات

غـەرقی ئەنـدووە و پەرێشـان و کـز و شـادی بـەتاڵ
پسـتە و نـارنج ولیمـۆ و بـەهێ و پرتـەقاڵ
بـادەم وگـێلاس و قەیسـی و هڵـوو بـێ کـەیف و حـاڵ
ئەرغـەوان و مـازو و کـوت و بـەڕوو روو گـرژ و تـاڵ
قوڕ بە سەر گۆیژ لە سینەی هەڵچەقی خاری نەهات

وێـوڵ و چوالــە و زریشـک و سـنجوو و شـیلان و هــوول
وەک شـەهێن و تــوو هەڵــووژە و گوگجــە مــات و مــەلوول
ژاڵــە دەردی زەردەیــی گــرت و گــەڵا بــێ‌ئــاو و لــوول
لەشـکری پــایز وەبــەر خــۆی داوە دنیــا عــەرز و تــوول
کەس نەماوە زەخمی کەڵپەی ئەم پڵنگەی پێ نـەگات

رەهنومــای ئینســانە ئــەوزاعی گــەڕانی چــەرخی پــیر
بــۆ وجــودی ســانعی حــەیی و تــەوانا و بەســیر
ئــەوەللی بــێ ئیبتــدا و ئــاخرێکی بــێ‌نــەزیر
بــێ ژن و ئــەولاد و دانــا، بــێ شــەریک و بــێ وەزیــر
واحــدێکی بــێ‌نیــاز و خــالقی مــەوت و حــەیات

عەبـدی ئـەو بـە، ئـەو بناسـە لـەو تەڵـەب کـە ئـارەزوو
بــاری ئــەمری هەڵــگرە تــا ببیــە ســالاری هــەموو
هەڵــگری ئــەم بــارە مــەردە و هەڵــنەگر بــێ ئابــڕوو
ڕوو بــە مــەنزڵ هــیچ ڕێگــە غــەیری ئــەم ڕێگــا نــەچوو
بــێ بــڕۆ بــەم ڕێگــەدا ئــەم ڕێگەیــە ڕێگــەی نـەجات

عاشــقی دنیــا نــەبی ئــەم ســاحیرە ئەتخاتــە داو
سەد هــەزار شــووی کــرد و شــوویێکی نــەبوو نەیخاتــە داو
لــەو شــوانەن بەهمــەن و کەیخســرەو و ئەفراســیاو
ســەد وەکــوو فیرعــەون و هامــان و جــەمی کێشـا قــوڕاو
کوشتنی، فرمێسکێ بۆ کـەس لـە چـاوی دەرنـەهات

نەوبەهاری عومر، ئـەی «زاری» وەکـوو گـوڵ چـوو بـە بـا
رەونــەق و جۆشــی جــەوانی تێپــەڕی ڕۆیــی نــەما
گیــان و تــەن میسـلی هــەدەف ئامــادە بـۆ تـیری بـەڵا
پــاییزی پــیری دەدا هــەر لــەحزە ئــیعلانی فــەنا
هەی نەما وەختی بەقا، دەی بـارە بـۆ ماڵـی بـەقات

5

دەردە دڵ لە ئەتواری زستانی بەدڕەفتار و بیرکردنەوە لە دەوری ڕۆزگار

پـــایز و هـــاوین و ئـــەوزاعی بـــەهارت دی عـــەیان
تێگەیشـــتی چـــۆن ئـــەڕۆن و تـــا چ حـــەددێ بێوەفـــان
چـــۆن ئەســـووڕێن و چ جـــۆرن چـــەن لـــە ئـــەتوارا جیـــان
چەنـــدە بـــێمیهـــر و ســـەبات و بـــێدەوام و بـــێبـــەقان
لازمـــە شـــەرحێ لـــە جـــەوری هـــەوری بەدتـــەوری زســـان
هـــەر بـــە مـــەحزی هـــاتنی، دڵ بێقـــەراره و پـــڕ لـــە ژان
تـــرش و تـــاڵ و کینـــەجۆ و ناکـــەس و نامیهرەبـــان
دێتـــە هـــاتوچۆ بـــە رووگـــرژی ئەپۆشـــێ ئاسمـــان
ڕۆژ ئەشارێتۆ وەکوو دەس ڕۆییوی ئەم عەســره نـان
تیپـــی بـــۆران و کـــڕێوەی هـــەر دەقیقـــە کەوتـــە کـــار
گێژەڵووکەی دێ بـــە یەکـــدا راس و چـــەپ وەک گـــورگی هـــار
دائەپۆشـــێ یـــەکنەفـــەس بـــەرزی و چاڵـــی بـــەرد و دار
خـــەو ئەبێتـــە مـــردن و خـــۆراک ئەبێتـــە زەهـــری مـــار
ســـەلبی ئاســـایش لـــە مـــەخلووقات ئـــەبێ لـــەیل و نـــەهـــار
پـــڕ لـــە ئـــاه و ناڵـــە و هـــاوار ئـــەبێ لادێ و شـــار
قاتڵـــە بـــۆ وەحشـــی و سەرلێشـــێوێنی رێبـــوار
غوولـــە بـــۆ دەســـتەی پیـــادە، بـــۆ ســـوار و بـــۆ قـــەتار
دوژمـــنی گیـــانی فـــەقیری بـــێ لیبـــاس و خـــان ومـــان

پڕلە تەم سارایە کێو و شیو و ئەشکەوت و کەناو
وەحشیانی بێ پەنا سەرمازەدە و تاقەت نەماو
گەهـ لە ترسی راویار و گەهـ لە ترسی ماری داو
ئاسمان هەور و هەوا سەرد و زەوی بەفر و قوڕاو
هەفتەیێ یەک دەفعە نابینی جەماڵی ئافتاو
بەرگی کافووریی وەبەردا کردووە دنیا تەواو
گۆشوارەی سیخواری کردە گوێ داری بناو
بازنەی یەخیان لە دەست و پێیە بووکانی شەتاو
بێ کەنیز و پێ خەسوو خاتر پەشێو و ناتەوان

لەشکری یاجووجی سەرما یۆرشی هاوردووە
هەڵمەتی بۆ شەش جیهەت وەک ماری جەنگی بردووە
سەددی سەختی حەزرەتی ئەسکەندەری کون کردووە
غارەت و بێداد و کوشتاری لە حەد دەرکردووە
پێشڕەو زریانە بەیداخی مژی هەڵکردووە
عالەمی یەکسەر لە بەفر و زوقم و یەخ پڕ کردووە
ساکنانی بەڕ و بەحری سەربەسەر قڕ کردووە
دەور دەوری بەهمەنە چونکە تەهەمتەن مردووە
عاقیبەت بێ رۆستەمی پشتی فەرامەرزی شکان

دەی لە جەستەی سەرو ئەکا هەر دەم بەسەردی سەد برین
کەوتە ماڵی گوڵبنانی بێنەوا شین و گرین
وا لە حەبسی بەهمەنا پۆلی گوڵاڵەی نازەنین
هەر فوغان و ناڵەیە، هەر شیوەنە و روومەت رنین
سەیری تابووری کرێوەی کە پەیاپەی دێ بەقین
تووش و نائەهل و چەتوون و شەڕ فرۆش و نائەمین
زاڵم و بێموهڵەت و نامەرد و بێ ئینساف و دین
بۆ بڕینی ریشەیی باغات ئەکێشێ تێغی کین
لەشکری چەنگیزە دێ بۆ غارەتی خوارەزمیان

@kurdica

گەردەلوولی بەفرە نەعرەی سەرسەرە حەربە و خەتەر
هاژەیی گورزە، بریقەی تێغە، ئاوازی سپەر
ناڵەیی گۆپاڵە دەنگی تیرە قارەی گاوەسەر
بەزمی رەزمی کاکە بۆرانە لە حەوشە و بان و دەر
زەلزەلەی حەشرە لە ئەولادی نییە دایک خەبەر
هەڵمەتی مژ بۆ چیا، بۆ کێو و سەحرا، رەهگوزەر
تووڕە و تینوو بە خوێنی ئیرەجە یاخۆ مەگەر
بەهمەنە بو ئینتیقامی (رویینتەن) بەستی کەمەر
سەخرەیە ئەنگوشتەری دەستی (سولەیمان)ی رفان

تێئەفکری چۆن ئەکەن ئەم چوار فەسڵە هاتوچوو
چی بەسەر باغ و چەمەن دێنێ زستانی توند خوو
بێ دەماخ و مات وبێ کەیف و کزن هەنجیر و توو
ئەرغەوانی قوڕبەسەر سەرما بڕی رەنگی لە ڕوو
موتریبی گوڵزار ئەوێستا کێیە زاغە و کوندەبوو
گوڵبنان بێ زینەت و ئارایش و دڵ پڕ دڕوو
وان لە ئیحترامی حەجا سەر رووت و پێخاوس هەموو
دەس بە حەڵقەی کەعبەوە یا رەب نەجاتێ زووبەزوو
لەم تەپ و تۆز و کرێوە و زمهەریرە ئەلئەمان

نوکتەیەکت عەرز ئەکەم گوێ بگرە ئەی گیانی برات
داوێنت ئەگرم وەکوو من بەرنەدەی رێگەی نەجات
دوێ گوڵێ بووی تازە پشکووتوو لە گوڵزاری حەیات
رۆیی هاوین و بەهار و پاییز و زستانت هات
مووی سپی مەئمووری مەرگە جارێ حازر باش ئەدات
بەند بەند ئەعزا لە یەکتر گەردن ئازادی ئەکات
بێ خەبەر هاکا کتوپڕ مەرگ داوی خستە پات
دەفعەیێ لەم رێگەوە خۆفێ بە دڵتا بۆ نەهات
چاوم ئاگا بە نەکا ناگەه لە دەس دەرچێ ژیان

عــەرزی پــیری مەیفرۆشــم کــرد ـ بەهەشــتی بــێ بــەجێ ـ
لـــەززەتی دنیـــا چییـــە تـــۆ بی خـــودا پێمـــی بڵـــێ؟
ئـــاوڕێکی داوە مەردانـــــە، وتی راســـــتت ئـــــەوێ
هەر غەمە هەر حەسرەتە، هــەر ئێشــە، هــەر پێچــە و گــرێ
هەمــدەمی ســەد خــارە، هــەر وەختــێ گوڵــێ پەیــدا ئــەبێ
مــا لــە شــاهانی بــەروو چــاک و خــراو ئایــا یــەکێ؟
کــێ نــەجاتی بــوو لەمــەکری، کــێ لــە داوی دەرئــەچێ
نەسڵـــی ئـــادەم رێبـــوارن، بـــاوک ئـــەڕوا، رۆڵـــە دێ
عـــادەتی دنیـــا وەهایـــە تـــا بســـووڕێ ئاسمـــان

بــەهرەی ئــەم دنیــا چییــە؟ غــەیری ئیتاعــەی کردگــار
ئــا ئەمــە ســەردی زســان و ئــا ئــەوە دەردی بــەهار
دیوتــە هــاوینی گــەرمی پــڕ لــە ئێشــی مــێش و مــار
وەی لـــە تـــەغییری سروشـــتی پـــایزی ناســـازگار
گــاە ســەرد و گــاە گــەرم، گــاە رۆشــن، گــاە تــار
گــاە بــاد و گــاە بــاران، گــاە بــەفر ئەڕژێتــە خــوار
گیانەکــەم جــا خــۆ نیانــە ئــەم فسووڵــە ئیختیــار
هەڵئەســوورێن هــەر چلۆنــێ مــەیلی بــێ پــەروەردگار
وەک من و تــۆ عــاجز و بــێ دەســتەڵاتن بــێ گومــان

ئـــەی بـــرا وا پێـــت ئەڵـــێم هارووتـــە دنیـــا بـــێ درۆ
ئـــەی دەخیلـــت بم فـــریبی دانـــە و ئـــاوی مـــەخۆ
ســـاحیرە ئەتخاتـــە چـــا بێـــرۆ بـــە شـــوێنیدا مـــەچۆ
خۆ لــە وەحشــی جیــا کــەوە تــا کــەی تــەماعی کــا و جــۆ
بــێ لـــە جۆگـــەی فیکـــرەدا رۆژی دەم و چـــاوێ بشـــۆ
دیقــەتێ کــە لــەم شــەو و رۆژە کــە ئــەم دێ ئــەو ئــەڕۆ
رێگـــەی ئاســـانە هەقناســـی بـــە لاڕێدا مـــەڕۆ
ئاشـــەوانێکی هەیـــە ئـــەم ئاشـــە «زاری» ســـەربەخۆ
ناگەڕێ بەم جۆرە بێ نەقس و خەلەل، بــێ ئاشــەوان

٦

دیم هاتەوە لە بیری ئەو گوڵعوزارە بۆ ماڵ
بە شێوەیێکی وا شۆخ، زوبان لە وەسفی ئەو لاڵ
لای بردبوو لەسەر رووی سروەی شەماڵ، دەسماڵ
دوگمەی یەخەی ترازا و دەرکەوتبوو خەت و خاڵ
دوو کوڵمی دوو گوڵاڵە پەرچەم سیاه و چاو کاڵ

بە پەنجەکانی نازک تەشی ئەگەر ئەدا پل
بە ئاسمانی پیری چەرخانی یاد ئەدا خول
هەودای رێک و کرژی هەر تاڵی داوی سەد مل
باڵای سەروی باغی دڵان و چاوی پڕ کل
ئارام و هۆش و فکر و قەراری کرد پاماڵ

قەترەی عەرەق بە روویا دەهاتە خوار وەک دوڕ
لە قەلبی عاشقانی بە خەندە بەر ئەدا گڕ
سەبرم نەما و سووتام لێمی نەداوە ئاوڕ
ساقی بە یادی چاوی کەرەم کە پیاڵەیێ پڕ
بۆ دەفعی بێقەراری شەفایە شەربەتی تاڵ

چ دڵڕفێنە شێوەی هەنگاوانی بە لەنجە
بەرەسمی نازەنینان ئەڕوا بە نووکی پەنجە
دوو ماری بێ ئیجازە نگاهبانی گەنجە
کەلامی قووتی رۆح و شفای دەرد و رەنجە
سەیری جەماڵی، باغی بەهاری پیر و منداڵ

وێنـــــەی نـــــەدیوە دونیـــــا لـــــە نـــــاز پەروەریـــــدا
تـــــەنها و بـــــێ نـــــەزیرە لـــــە ئـــــادەمی و پەریـــــدا
دووچـــــاوی دوو گـــــەلاوێژ لـــــە حوســـــن و دولبەریـــــدا
تلـــــووعی دابـــــوو خورشـــــید لـــــە بـــــورجی موشـــــتەریدا

ئـەبرۆ هـیلالی مشـکین گـەردن بلـوور و لێوئـاڵ

لـــــە ژێـــــری هـــــەوری رەشـــــدا تەوێڵـــــی ئافتـــــاوی
وەدەرئەخســـــت و ئـــــاهووی خـــــەتا ئەکەوتـــــە داوی
ســـەد شـــاهبازی پـــا بەســـت بـــە تاڵـــیٚ زوڵـــفی خـــاوی
بڕوانـــــە بـــــاغی ســـــینە ببینـــــە دوو گـــــوڵاوی

نـە دوو گـوڵاوی بەڵـكوو دوو قوببـە نـوقرەیی قـاڵ

ســـەیری كـــە دیٚ لـــە رێـــوە میســـالی ئـــاهووی بـــەڕ
بـــــە پـــــۆلی نازەنینـــــان ئـــــەدات زینـــــەت و فـــــەڕ
گیســـــووی موشـــــكباری پـــــەرژینی لـــــۆی لـــــۆی تـــــەڕ
غـــــوڵامی خاڵـــــی نافـــــەی خـــــەتا و ســـــینە مەڕمـــــەڕ

برژانگی دڵ بـە تـاڵان ئـەبات و سـەر لـە گـەڵ مـاڵ

بـــــە عیشـــــوە ئـــــاوڕیدا لـــــە پـــــۆلی ئینتیـــــزاری
بـــــە نـــــاز لێـــــوی بـــــزوان شـــــەكەر رژا لـــــە زاری
شـــكانی قـــەدری سووســـەن بـــە نەرگســـی خومـــاری
وەنەوشـــە عـــەتری وەرگـــرت لـــە زولفـــی موشـــكباری

لە دەوری شـەمعی سـەدها پەروانـە بیٚ پـەڕ و بـاڵ

تـــەكان ئـــەدا بـــە گیســـووی ســـەبا لـــە رێگـــوزەردا
عـــەتر بـــڵاو ئـــەبێتۆ بـــە هـــەرد و دەشـــت و دەردا
بـــۆ دڵ ڕفـــێنی عـــەقرەب كشـــا بـــە ســـەر قەمـــەردا
گەشـــاوە ئـــاوری شـــەوق لـــە قـــەلبی پـــڕ شـــەرەردا

لـە «زاری» تێبفكـرە بـە جـاریٚ بـوو بـە زووخـاڵ

٧

غەواسی دەریای فەهیمی، ئاغا محمدخانی سەلیمی گۆی بدێرێ ئەم گەوهەرانەم بە خەزێنەداری فیکر بسپێرێ ئاغام چ خێرە؟ کە بەینێکە لێم ناپرسێ ئەڵبەت ئەفەرمووی فڵان مەلایە و من ئاغام لێم ناترسێ یا خوا نەخواستە فکرت بڵاوە و تاقەتی جارانت نەماوە، گوێ بگرە لێم بزانە چی ئەڵێم، ددانی گازی دووری رەگی حەیاتی لەبەدەن دەر هاوردم هەوای بەهاری دیداری یار تەعریفێکی بەهاری پێ کردم مەحرەمێ نەبوو بۆتی بنێرم خۆم هاوردم... شێعر بۆیە ئەڵێم تۆ بیخوێنیتەوە و من گوێی لێبگرم ئەگەر تاقەتت هەیە فەرمووو بابیبیسم نەکا بمرم... ئاوارەی دیاری نادیاری «زاری»

هەوا بە داری بێ گەڵا بەشارەتی بەهار ئەدا
بەهار زینەت و سەفا بە سەحنی لالەزار ئەدا
لالە نەویدی وەسڵی گوڵ بە بولبولی هەژار ئەدا
لە بەزمی گوڵستانەدا سەبا لە چەنگ و تار ئەدا
زیوەر بە باغ و مێرگ و بەهەشت و کۆهسار ئەدا

بە بانگی بەرزی زەڕگەری نەسیم بانگەواز ئەکا
وجوود بەخش دەرگەهی هەماری جوودباز ئەکا
لە زێوی بەفری زیوەری گوڵاڵەکان ساز ئەکا
بە خەلعەتێکی سندسی چنار سەرفەراز ئەکا
لە حوسن و دڵبەری بە گوڵ هەزار ئیفتیخار ئەدا

گەزیزە قاسدێکە دێ لە ئاخری زسانەوە
خەبەر ئەدا توجاری حوسن، دێتە گوڵستانەوە
بە موشک و عەتر و عەنبەر و عەبیر و سورمەدانەوە
بەعەبقەری و ئەتڵەس و حەریر و پەرنیانەوە
بە غونچەکان گوڵبونی مەتای زەڕنیگار ئەدا

هەزار تەعم و رەنگ و بۆ لە یەک زمین و یەک هەوا
درووس ئەکات بێگومان یەکێک دەرد و یەک دەوا
هەڵاتنی ئەسێرە ئەو بەدووی ئەم، ئەم بەدووی ئەوا
خورشید و مانگ دوو چرا لە بەزمی رۆژ یا شەوا
فیکر لەمانە مەعریفەت بە قەلبی هۆشیار ئەدا

@kurdica

لــــە نەقشـــی حـــیرەت ئـــاوەری گوڵاڵـــەکانی دڵگوشـــا
لە رەنگ ڕێـژی قودرەتـیٚ کـە ئـەم گوڵانـە رەنـگ ئـەکا
دیققـــەت بـــە ئـــەهلی دووربـــین بکـــە، بزانـــە ئـــەی بـــرا
بــــە ڕێکـــــی و مورەتتـــــەبی ئـــــەقیقی ئابـــــدار وا
چ قادرێکـــە دائـــەنیٚ لـــە نێـــو یـــەک هـــەناردا

بــەهار بانــگ ئــەکا بەشــەر وەرە بــە ئــەقلی خۆنــەزەر
بکــە بپرســە تــۆ خەبــەر ببیســە قــەولی موعتەبــەر
لە سەوزە هەرکە دێتە دەر لە گـوڵ لــە خـار و نەیشـەکەر
لە گیا و داری دەشـت و دەر بـۆ دەفعـی واهیمـە و خەتـەر
ئـەحیای سـانەوی خـودا بـە جوملـە گیانـدار ئـەدا

رەعد بە هەور ئـەو دەمـەی کـە ئـەمری زوود بـاش ئـەکا
هـــەوا حـــەیات پـــەروەر و زەوی گـــوڵاو پـــاش ئـــەکا
بەغونچـــەکانی گوڵـــبونی ئـــیعلانی شـــادباش ئـــەکا
هـــەزار گوونـــە بـــۆنی خـــۆش لـــە لالـــەزار فـــاش ئـــەکا
شێوەی بەهەشتی عەنبەرین بە کەژ بە کۆهسار ئـــەدا

زســـان چـــون ســـتەمگەری گەیانـــە بـــورجی موشـــتەری
بـــەهار تیپـــی عەســـکەری ڕژانـــە بـــورج و ســـەنگەری
شـــکانی گـــەردن و ســـەری بـــیٚ رۆحـــی کـــردە پەیکـــەری
وەکـــوو یـــەهوود خەیبـــەری بـــە زەربـــەکانی حەیـــدەری
شەماڵـــی تونـــد و تیـــژڕەو نیشـــانی زولفـــەقار ئـــەدا

لـــە هـــەر کلێڵـــە بـــەفر ئـــەدا شـــەماڵ گـــورزی رۆســـتەمی
ئـــەیکا بـــە ئـــاو و تێکەڵـــی ئـــەکا بـــە خـــاکی بـــەردەمی
ســـەرما فـــەرار ئـــەکات چـــون فـــەرارە مەرهـــەمی غـــەمی
نەســـیمی ســـوبح بـــۆ مـــژی زســـان مەرگـــە مەقـــدەمی
مەئمووری قەتڵی زوقم و یەخ جەلادە تەم لە دار ئـــەدا

موزەییەنە چەمەن وەکـوو بەهەشـتی عەدنـە هـەر گوڵـیٚ
بـــە قـــودرەتی خـــودا شـــەمێکە هەڵـــکرا لـــە هـــەر چڵـــیٚ
بـــە بێـــدڵان ئـــەی نەســـیمی ســـوبحدەم بـــڕۆ بڵـــیٚ
وەرن نشـــات و شـــادییە لـــە هـــەر موقـــام و مەنزڵـــیٚ
هەزار دادی خۆشدڵی بە چـەنگ و عـوود و تـار ئـەدا

سـەرو بـەناز و دڵـبەری پۆشـیویە بـەرگی عەبقـەری
لـە خۆشـیا هەڵاڵـە دێ، لـە چـاوی ئـاوی گەوهـەری
لـــە گوڵســـتانەدا مەگـــەر رژاوە موشـــکی ئەزفـــەری
لـــە بیدموشـــکەوە بـــڵاو ئـــەبێت عـــەتری عەبهـــەری
سەمەن سـەفا لـە ژاڵـەوە بـە زوڵـفی تابـدار ئـەدا

سـروەی بـەهاری نیـک پـەی بـەزمی زسـانی کـرد تـەی
شـــکانی تیپـــی بەهمـــەن و ســـوپای نائـــەمینی دەی
لە بید و کۆخ و سەرو و توو، هـەرمێوهەناروسـێو و بـەی
تـەرتیبی داوە مەجلیسـی سـەفای وەخـت و بـەزمی مـەی
بە پێکـەنینی غونچـە و نەرگسـی پـڕ خومـار ئـەدا

تەیرانی خۆش نەوا بەجەم، بـە روود و عـوود و زیروبـەم
لەگـەڵ نەسـیمی خۆشـدەم لـە دڵ ئەشـۆنەوە ئەلـەم
وەکوو لە سینە گەردی غەم گوڵاڵـە سـوورە میسـلی شـەم
بووکی شکۆفە هـەر کـە دەم ئەکاتـەوە بـە خەنـدە لـەم
جەژنە پەیامی تەهنییەت بـە سـەروی جۆیبـار ئـەدا

غونچـــە لـــە پـــەردە هاتـــە دەر بـــە نـــاز و پێکەنینـــەوە
وەنەوشـــە دەســـتی وا بـــەدەس نەرگســـی نازەنینـــەوە
وەکـــوو کچـــانی مەکتـــەبی کـــە بێنـــە هەڵـــپەڕینەوە
چـــەنگیزێکی دڵڕوبایـــە هـــاتووە لـــە چینـــەوە
لە خوێنی ئاشقان رەنـگ بـە لێـو و گوشـوار ئـەدا

لـە بەنـد ئـەوا خـەلاس بـوو مەحبووبـەکانی ماهـڕوو
خەریکی سەیر و سوحبەتن دەستە بـە دەسـتە دوو بـە دوو
لەماڵـی غونچـە دێنـە دەر بـە حوسـنی یۆسـفی هـەموو
لالـــە لـــە ســـوبحگاهەدا بـــە نـــاز دێتـــە هـــاتوچوو
لە ماچی خاڵی گـەردنی مـەزە بـە مەیگوسـار ئـەدا

سـەوزە بـە بەنـدەگی سـەری لـە ئاسـتانەیی گـوڵا
دانـــاوە دەردە دڵ ئـــەکا لەگـــەڵ جـــەنابی بوڵـــبوڵا
لـــەم سکڵـــە وا گەشـــاوەتۆ لـــەنـــاو بۆتـــەی دڵا
مـــەغز و دەمـــاغ و پێشـــە و رەگـــم، بـــە پێســـەوە کـــوڵا
تەعنە لە سۆزی ئـاوری جـەحیمی پـڕ شـەرار ئـەدا

دایکـی خـاک گـوڵ بـە خێـو ئـەکا بـە شـیری دڵـبەری
بـە مـەمکی میهـری گـۆچ ئـەکا مناڵـەکانی ئـازەری
لـە لانکـی نزاکـەتا ئـەکات ڕۆڵـە پـەروەری
لە ناز و عیشـوە تـاج و تـەوق ئەکاتـە گـەردن و سـەری
شەرابی خوسرەوی بە گوڵ لە ئاوی چەشمەسار ئـەدا

لـە پـاش جـەوری بەهمـەنی بـە قـەلبی دەردناکـەوە
چـووزەی گوڵاڵـە ئەودەمـەی کـە دەم ئـەنێ بـە خاکـەوە
فریشـتە ئاگادارییـە لـە لای زاتی پاکـەوە
وەکـوو ئەسـێرە دێتـە دەر بـە رووی تابناکـەوە
شکسـتی نافـەیی خـەتا بـە زولفـی موشـکبار ئـەدا

تـەنینی پـەرنیان و ئـەم هـەموو حـەریرە خـەت خەتـە
بـێ تـان و پـۆ و دەفـە و مـەکۆ و گـورد و پـێ تەتـە
نە کـاری دەسـت و بـازووە، نـە دەخـل و ئیشـی ئالـەتـە
خولاسـە یـەک عەلامـەتی سـەحیح بـۆ قیامەتـە
بـەهار پەنـد و ئاگـەهی بـە ئـەهلی ئیعتیبـار ئـەدا

زەمـینی ڕووت و بـێ نـەوا خـزرە لـە سـەبزە پۆشـیا
ئـەم ئاسمانـە پشـت کـووڕە ڕەقـس ئـەکا لـەخۆشـیا
هەمـدەمی حـۆری جەننەتـە لالـە لـە بـادە نۆشـیا
دایـەنی بـاغ سـەد سـەفی گوڵاڵـە وا لـە کۆشـیا
بە دەستی تەربیەت غەزا بە تفڵـی شـیر خـوار ئـەدا

بۆ زیب و زینـەتی چەمـەن شمشـاد و سـەرو و یاسـەمەن
لیباسـی تـازە بـەر ئەکـەن بـە نـاز دێنـە ئەنجومـەن
لەدڵـبەرانی سـیمتـەن تـەبریکی نەوبـەهار ئەکـەن
سـوپای ڕۆح پـەروەری بـەهار، هاتـەوە چەمـەن
بەتووتیانی خۆش نەوا شەکەر لە شـەوقی یـار ئـەدا

لـە هـەور ئـاوی زینـدەگی پشـا بـە دەشـتەکاندا
بـە گوڵـبن و گوڵاڵـە و گوڵـی گوڵـگەشـتەکاندا
وەنەوشـەزار نـاز ئـەکا بەسـەر بەهەشـتەکاندا
دەوای وەسـڵ پـەخش ئـەکا بـە هیجـری چەشـتەکاندا
«دار الشـفا»ی قودرەتـە شـفای دەردەدار ئـەدا

دایـــەنی کێـــو جێگـــە بـــۆ گوڵاڵـــەکانی موشـــکبۆ
غەیری کـەناری کێـو و جـۆ بـۆ سـەیری گـوڵ دڵا مـەچۆ
حـەیاتی بـێ فـەنات ئـەوێ؟ لـەم ئاسـتانە قـەت مـەڕۆ
فیـدای ئـــەو گوڵاڵـــە بم مـــەقامی وا لـــە لێـــوی جـــۆ
کە بەنـدەگی رەهـی شـەهی بـە عـاجزانی زار ئـەدا

نســـیمی ســـافی ئـــەو دەرە عـــەجیب رۆح پـــەروەرە
جێگـــەی ئەمانـــە مەعبـــەدی شـــەتاوی ئـــاوی کەوســـەرە
چ ئافتابـــە؟ لێـــرەدا بـــە نـــووری هـــەق منـــەووەرە
دەمـــاغی دڵ بـــە نافـــەیی موحەببـــەتی موعەتتـــەرە
هــەوای سـەروی قامـەتی شـفای شـێت و هـار ئـەدا

ئیشـارە نـەفعی کـەی بـووە، سـەریح بێـژە تـا زووە
حـــەیات بەخشـــی مـــردووە هـــەوای بـــاغی دووڕووە
«دارالســـلامە» خانـــەقا تەســـنیم عـــەینی بێلـــووە
تـــەبیبی ئێمـــە لـــیرەدا مـــەقامی خـــزری گرتـــووە
لە بەحری هیممـەتی بەشـی گـەدا و شـەهریار ئـەدا

لـــە خۆشـــی تۆیـــە گیانەکـــەم زبانـــە نوکتەزانەکـــەم
تەبیعەتـــە ڕەوانەکـــەم، رمووزەکـــەم، بەیانەکـــەم
تـــەرتیبی نەزمـــە جوانەکـــەم میـــدادە دوڕفشـــانەکەم
عیبارەتـــە عەیانەکـــەم تەرانـــە ئاشـــقانەکەم
بــە ئاشـنا و ئەجنـەبی شـەرابی خۆشـگەوار ئـەدا

عـــومری عـــەزیز «زاریـــا» وەکـــوو بـــەهار فانییـــە
بەشـــەر بەشـــی زەواڵـــە بـــۆ فەنایـــە بـــۆ بـــەقا نییـــە
بـــەهاری ســـاڵ ئەگـــەر بـــەهارە هـــارە بـــێ جـــەفا نییـــە
بـــەهاری ئێمـــە خۆشـــە چـــون هـــەر یـــادی یـــاری جانییـــە
هەر لەحزە تازە لەززەتێ بـە قـەلبی بێقـەرار ئـەدا

٨

تەخمیسی زاری لە سەر غەزەلێكی مەرحووم خوالێخۆشبوو محەممەد خانی سەلیمی:

ئەوی دەرد و موسیبەت بوو لە رێگەی عیشقدا دیمان
چیە دەرمانی ئەم دەردە، خودا چارە، خودا دەرمان
بە شمشێری برۆكانت ئەوا زەخمارە دڵ، دیسان
خەدەنگی چاوی بیمارت كە دێت و دڵ دەكا نیشان
نییە خۆفێ لە رۆح و گیان قسەی فەوتانی ئیمانە

مەزاقی تاڵە تووتی تەبعی من بێ قەندی گوفتارت
حەیاتم هەر دەمێ سەد مردنە، بێ بەزمی دیدارت
فەلەك رێگەم كە نادا لەحزەییێ تا بێمە گوڵزارت
خەیاڵم ناردە سەر سەفحەی جەماڵی رەنگ و روخسارت
شەهابی ساقبت یەك دەفعە دڵمی كردە نیشانە

لە سایەی چاوی مەستی تووە عالەم پڕ لە غەوغایە
لە هەر گۆشە و كەنارێكۆ تەقالا بۆ تەماشایە
لە موڵكی حوسنەدا سالارە، سەردارە، شەهەنشایە
ئەكەم رۆحم بە قوربانت هەتا رۆحم لە بەردایە
ئەگەر رۆحم بە قوربان كەم لەلام زۆر سووك و ئاسانە

بە گەرمی ئاوری شەوقی جەماڵت سینە سووتاوم
لە تاوی هیجرت ئەی گیان ئەمن دوو رووده دوو چاوم
لە شاری عیشقدا بڕوانە كانی ئاور و ئاوم
لە بەحری ئایەتی حوسنت، عەجەب مەغرووق و داماوم
كەنار و ساحیلی عیشقت چ ناپەیدا و پایانە

ئەڵێن دەرمان ئەكا دەردی دڵی پڕژان و ئێشاوم
ئەبەخشێ نووری دووبارە بە دیدەی نوور فەوتاوم
بە مێهمانی كە بێت و پا بنێتە بانی دوو چاوم
خودایا چەندە خۆشە مێزبانی قەلبی فەوتاوم
چ غەوغایە لە خاترما «مضیف»ی شاە سوڵتانە

لـــە دووری تـــۆ نـــەکا هـــاوار خـــاتر پـــڕ ســـکاڵاکەت
بەدەسـتی لـوتفی هـەق بمخاتـە ژێـری سـایەی ئاڵاکـەت
هـــەتا بیکـــەم بـــە ســـورمەی چاوەکـــانم گـــەردی پاڵاکـــەت
نەتـــەنها حـــازرە خـــاتر لـــە بـــۆ ئـــاوایی باڵاکـــەت
گلێنـەی چاوەکانیشـم دەکـەم بـۆ تـۆ بـە کاشـانە

ئەجـەل گـەر مۆڵـەتێکم پـێ بـدات ئـەی گیـانی شـیرینم
لـەباتی پـێ بەسـەر بێمـە حـوزوور ئـەمجارە بتبیـنم
یـەقینم وایـە بـۆ دەفعـی هـەموو ئـێش و نەخۆشـینم
بـە قوربـانی سـەرت کـەم رۆح و گیـان و دیـن و ئـایینم
هـەتا بیهێنمـەجێ نـەختێ سـزای ئیکـرامی میوانـە

بـە بـێ یـادی جەماڵـت گـەر بڵـێم دڵ شـادە ناشـادە
دڵـی خاڵـی لـە شـۆری عیشـق وێرانەکـەی ئابـادە
خـودا هـەر پایـەداری کـات ئـەو حوسـنە خـودادادە
هەناسەیشـم بـە یـادی تـۆ ئەکـەم بـۆن خـۆش و ئامـادە
کـە بـا زوڵـفی پەرێشـانت تـا تـا بکـا شـانە

ئەوەی هۆشیارە بـێ هۆشـە لـە دەوری نەرگسـی شـەهلات
ئەسـیری زوڵـفی داوی پەرچـەمی تاتاتـە هەرکـەس هـات
دە سـاقی تێکـە سـاتۆ بیخـودا بـا غـەم لـە دڵ بـڕوات
ئەگـەر چـاوم بـە بەدبـەختی نـەبینێ قامـەتی زیبـات
بەقورئان سوێن دەخۆم شاهم، فەقەت کوێربوونی دەرمانە

مـەتاعی عاشـقی بیچـارە هـەر فیکـر و خەیاڵاتـە
بەڵـێ هـەر نـووری ئـەفکارە جلەوکێشـی کەماڵاتـە
وەکـوو «زاری» «سـەلیمی» موشـتەری کـالای باڵاتـە
ئەوێسـتا قیبلەکـەم عـەکس و خەیاڵـی قـەد و باڵاتـە
لە سایەی چاوەکانت (ئەحمەدئاوا) بـوو بـە بتخانـە

جەماڵـی حـەزرەتی لـەیلا رەواجـی دا بـە مـەجنوونی
دڵـی بـردم بە عیشـوەی چـاوی کـاڵ و لێـوی مـەیگوونی
لـە حەڵـقەی زوڵـفدا گـیرە، محاڵـە تـازە بـەربوونی
خوداوەنـدا قـەدیر و قـادر و قـەییوم و بێچـوونی
کەرەم کە رەحمەتت با بێ، کـەرەم کـاری کەریمانـە

٩

نــازانم دڵــبەر بــۆچی لــە ســەرچی لــێم تــۆراوە
بــۆ رووی لـــێ وەرگێـــڕاوم بـــەرم ناکاتـــە لاوە
قـــینی لـــــە مــــن هەســـــتاوە

لە شـەوقی گـەردن زەردان دڵ شـێواوە و سـەرگەردان
مەجنوونـە وێڵـی هــەردان ئاگـای لــە خـۆی بـڕاوە
شـــــێتە و هۆشـــــی نــــــەماوە

هـــەنگی دڵ ئاڵــۆزاوە پــوورەی لـــە زوڵــفی داوە
وەحشـــە گــیرۆدەی داوە غـــەریب پـــەنای هێنـــاوە
تێفکــــــرە چـــــۆن ســـــووتاوە

گێسووی وەک موشکی تاتار ئەڕژێتە گۆنـای گوڵـنار
لە دەوری بـاغی روخسـار، رەشمـارە حەڵـقەی داوە
پاســـــەبانە راکشـــــــاوە

ئـەبێ بــۆچی نەناڵــم ســەراپا کــۆی زوخاڵــم
لە دەس چوو حاڵ و ماڵم چش لە ماڵ، حـاڵ نـەماوە
هــــــەردووم لـــــەدەس بـــــەرداوە

بــە هــەوای وردە خـــاڵان هۆشــم رۆیـــی بــە تــاڵان
بووم بـە شـەوچەرەی مـاڵان زەنگـم لـە عـام زڕاوە
شیشـــــەی نــــــاوم شـــــــکاوە

بە شەو و رۆژ نەسرەوتم هەر وە دووی هەوەس کەوتم
ئێستە ئەهلی هەر حەوتم، هەشـتم لـە دەس بـەرداوە
رســـــــوام و رەنـــــــدم نـــــــاوە

بــە ئــاوی پەشــیمانی، ئەشــۆم گــەردی نــادانی
ئینسانم، ئینسان زادەم چم لــە خـووی شـەیتان داوە
لـــــــە رێگــــــەم بـــــــۆ لاداوە؟

بەس بۆ دنیا تەک و دەو، تا کەی بـیری ئـەم و ئـەو؟
بـۆچی هەڵنەسـم لــە خـەو، شـەوم بـەیانی داوە
شـــــــەوی تـــــارم هـــــــەتاوە

بـۆ مەیـدانی مکافـات چـاک و خـراو کـە ئـەڕوات
بـەدکاری وەک مـن چبکـات بـە دەفتـەری سـیاوە
بـــــە نامــــەی پـــــڕ خـــــەتاوە

«زاری» حەبسە لە چاهـا، سـەد خـاری وا لــە راهـا
لــە ژێـر بـاری گوناهـا وەکـوو گۆچـان چـەماوە
کـــــەوتووە، غــــــەرقی قــــــوڕاوە

١٠

«لە وەسفی مەحبووبدا وێژرا، وەکوو گەوهەر بە یەخە و داوێنی عاشقانا رێژرا»

لــەم شــەوی هیجــرەدا مەگــەر بــەدرە شــوعاع ئەداتــەوە
رۆژە تلـــووعی کـــرد؟ یـــا حەبیبـــە لا ئەکاتـــەوە
بــە خــاکپــای عــەرز کــەن لــە رووی ئیلتیفاتــەوە
بــە پــەردەدار ئــەمر کــا کــە پــەردە دانەداتــەوە
دەرگــای میهـر و مەرحەمـەت لـە ئێمـە دانەخاتـەوە

گەرچی لــە بــەزمی وەسڵــەدا هــەر تــاری زولفــە عــەقرەبێ
غــەیری ویســاڵ نیمــە مــن لــە هــەردوو کــەون مەتڵــەبێ
ســووتاوی ئــاوری غــەمی فیراقــی ئێــوە کــەی ئــەبێ
بــە ئــاوی وەســڵ تــەڕبکا بــە ئــارەزووی خــۆ لــەبێ
شـەفای زەخمـی سینە، وا بـە مەرهـەمی نیگاتـەوە

مەنعم لــە ناڵــە بــۆ ئەکــەن بــەم هــەمووە بــاری ئێشــەوە
فــەریاد و ناڵــە خۆشــە بــێ لــە ئەنــدەروونی رێشــەوە
لــەبی بــە خەنــدە پــێم ئەڵــێ مەترســە بێــرە پێشــەوە
مــژەی بــە قــەهر بانــگ ئــەکا دواوە! دەس بکێشــەوە
لافـاوی زەجـر ئـەم هـەوا لـە سینە ناشـواتەوە

غـــولامی خـــاکی دەرگـــەهی پـــیرانی پـــاک تینـــەتم
کــە تــەوقی شــەوقی بەنــدەگی ئەوانــە زیــب و زینــەتم
ســەبا بــە شــاە گــوڵ بڵــێ فیــدای ئــەو جەبینــەتم
یــادی جەماڵــی تۆیــە هــەم ســروور هــەم ســەکینەتم
بـەقای رۆحـی ئێمـە وا بـە یـادی دڵگوشـاتەوە

قــەدەح فــڕێ دە ســاقیا پیاڵــە رزقــی مــردووە
بــە کووپــە بێنــە بــادە چــون بــە بــادە رۆح زینــدووە
لــە عیشــق زاوە تــەبعی مــن بــە بــادە گــۆچی گرتــووە
ئێــرانی ئێمــە جەننەتــە و رزوانــە شــاە «دوڕووە»
جـەنابی خـزرە هـاتووە لـە چەشمـەی حەیاتـەوە

ئەم سەروی گوڵشەنی سەفا بە ڕووی ڕەشک ماهەوە
لە جەوری بادی پاییزی کە هاتە باغی شاهەوە
سەد ئیحتیرامی پێ درا لە شاهی جەم کولاهەوە
گۆیا بە خێرە مەقدەمی خەدەم لە بارەگاهەوە
لەببەیکی لێ کرا لە هەر کەنار و هەر جیهاتەوە

لە دەوری شەمعی ئەنوەری پەروانە جەمعی بەستووە
یەکێ شەهیدی ئەبرووە یەکێ نەچیری گێسووە
حەشرە هەرایە ناڵەیە شیوەن لە حەد دەرچووە
چ ئاورێکە ئەی خودا لە عاشقانی بەربووە
ئەمیری شەوقی هاتووە ئەسیری خۆی ئەباتەوە

لەم عەسرە پڕ لە فیتنەدا کە ڕۆژەکانی وەک شەوە
هەوەس وەزیری ئەعزەم و هەوا جەنابی خوسرەوە
تەقوا غەریب و دەربەدەر بێ کەیف و ناز و پڕتەوە
فەرمانڕەوان و موتتەفیق، فجوور و جەور پێکەوە
بە نووری ئەم چرا برا بڕۆ لە ڕێی نەجاتەوە

نەمامی باغی مەعریفەت هەوری بەڕێژی ڕەحمەتە
مەنبەعی فەیز و ئابڕوو مەعدەنی حیلم و حیکمەتە
ڕێگەنوێنی ڕاستی، چرای دین ومیللەتە
مەزهەری لوتفی ئیزەدی ئەختەری بورجی عیززەتە
پەنا بە خاکپای ئەبەن لە غەرب و خۆرهەڵاتەوە

ساقی لە بەزمی شاهدا بەشارەتی نەجات ئەدا
موژدە بەهاتنی شەوی پڕ شەڕەفی بەرات ئەدا
بە کوشتووانی زەهری هیجر، شەربەتی حەیات ئەدا
بە رووتەکانی شاری عیشق، هەدییە و خەڵات ئەدا
لە ئێمەش ئەی خودا بە لوتف، ئاورێ بداتەوە

زانیوتە چۆنە بێ خەبەر؟ ئەوزاعی ناسلامەتت
نە زیندەگانی وا ئەبێ نە تۆشە بۆ قیامەتت
بڵێ بە شاە ئەی سەرم فیدای سەروی قامەتت
گەدایی بێنەوا بەشێ لە خەرمەنی کەرامەتت
تەڵەب ئەکات و چاوی وا لە ڕێژەوی عەتاتەوە

چ بارەگاهە وا پڕە لە زایرانی باشەرەف
میسالی کەعبە زایری بەڕێوەیە لە هەر تەرەف
لە دەور و پشتی مەنزڵی نەچیرەکانی سەف بە سەف
وێساون و بە سەد زبان ئەڵێن حەسرەتا، ئەسەف
بۆ ئەو کەسەی کە زوو نەهاتە سێبەری هوماتەوە

چ ئاستانە؟ راستان غوڵامی خاکی دەرگەهی
فەقیرەکانی عاجزن لە تەخت و ئەفسەری شەهی
شۆڵەی چرای روونی دڵ نەجات ئەدا لە گومڕەهی
بێ ئیقتیباس لەو شەوی گەر ئافتاب یا مەهی
بێ شارەزای! ڕێ نەڕۆی! مار ئەدا بە پاتەوە

چ ئاستانە؟ وا دەکا بە ئاسمان بەرابەری
بە ساکنین و رەفعەت و بە مانگ و خۆر و ئەختەری
سەری سەرانە موفتەخەر بە گەردی خاکی بەر دەری
لە کێوەکانی زاهیرە نیشانی عولوو و بەرتەری
کە قوللەیان وا لە ژوور کێوی هەر وڵاتەوە

چ خۆشە ئەی دڵا لە گەڵ هەزار زەخمی نەشتەرا
بژیت و دابنێی سەرت لە خاکی پای دڵبەرا
ئەو داری سەدرە «جنت الماوا»ی وا لە سێبەرا
بەزەییەکی بێژە بێ بە سۆزشی سەمەندەرا
بە پرسیارێ دەفعەیێ دڵخۆشییەکی باتەوە

ئەمیری موڵکی دڵبەری کە ئارەزووی شکار ئەکا
دانە لە خاڵ و داوی دڵ لە زولفی تابدار ئەکا
بە حوسنی بێ نەزیرەوە کە روو لە لالەزار ئەکا
وەنەوشە سەرفکەندە و گوڵاڵە شەرمەسار ئەکا
لە ئیعتیدالی قامەتا گرەو لە سەرو ئەباتەوە

نیگاری ئێمە «زاریا» لە روو کە پەردە لائەدا
بە حازران لە لەعلی لێوی شەربەتی بەقا ئەدا
بە حوسنی خولق و زیبی خەلقی شێوەی بەها ئەدا
بەها بە دیدەیی عەلا و نەجمی دین ضیا ئەدا
وەکوو چرای ئەووەڵ ئەم چرایە شەوق ئەداتەوە

@kurdica

١١

چ نەشـــئەیێکە دڵگوشـــا لـــەو ڕشـــتە کۆهســـارەوە
زهـــوور ئـــەکات و بێـــدڵان ئەخاتـــە ســـەد خومـــارەوە
دەمـــێ ســـەحەر ئـــەدا خەبـــەر لـــە ئـــەرکی شـــەهریارەوە
عـــەتری بەهەشـــتی پێیـــە بـــا ، کـــە دێ لـــە لالـــەزارەوە
مـــوژدە بـــە بولبـــولان ئـــەدا لـــە لایـــەنی بـــەهارەوە

کـــە شـــێری ئـــەو حەریمـــە دەم دەمـــی فیـــوز بـــاز ئـــەکا
خـــزر لـــە ئـــاوی زینـــدەگی بێـــزار و بـــێ نیـــاز ئـــەکا
بە شەوقی پڕ لە شەرمەوە بولبول کـە عـەرزی راز ئـەکا
ســـەبا بـــە دەســـتی بەنـــدەگی یەخـــەی شـــکۆفە واز ئـــەکا
وەک ئافتـــاب دێتـــە دەر لـــە بـــورجی شاخســـارەوە

چ ئاورێکە بەرئـەبێ لـە دڵ ، لـە سینە ، جسـم و گیـان
ســـاقی کـــە دێتـــە بەزمـــەوە میســـالی مـــاهی ئاســـمان
ســـەدای رۆح پـــەروەری ، قووەیـــە ، قووتـــە بـــۆ رەوان
نالـــەی تـــەزەرو و قومریـــە ، زینـــەت ئەخاتـــە گوڵســـتان
ئەڵێن بە جووت پێکـەوە بـە شـەوقی بـێ شمـارەوە

بۆ دەفعی ئێشی زەخمـی دڵ ، ئەگـەر جۆیـای مەرهـەمی
کەسـبی سـەفا و سـەفوەتێ بکـە لـە پڕتـەوی شـەمی
زســـتانی هیجـــر بـــاری کـــرد ، بـــڕا لـــە بـــاغی دڵ تـــەمی
هاتەوە دەولـــەتی گـــوڵ و زەمـــانی عـــەیش و بـــێ غـــەمی
تێکـە بخـۆ پیالـەیێ بـە دەنگـی چـەنگ و تـارەوە

لــە خــوا بخــوازە چاوەکــەم ڕەفاقــەتی شــەکەر لــەبێ
بێ بــەزمی ئاســەفی زەمــان هــەتا بگــەی بــە مەتڵــەبێ
ئاگا بە نەقدی عــومر بــا لــە دەس، بێهــوودە دەرنــەچێ
دوور ڕۆژە عەهدی گوڵ نەکا فرسەت بــە کــامی دڵ نــەبێ
ساقی بــە کووپــە بێنــە مــەی پیاڵــە هــەر بشــارەوە

هەرزانــە موشــتەری وەرە دیــداری ســەرووی ســیم بــەر
لە بەزمی مەهوەشــاندا ئــەدەن بــە گیــان و مــاڵ و ســەر
ســۆزە، گــودازە، ناڵــەیە هــاوارە شــیوەنە و چەمــەر
ڕووبەنــدی سۆســەنی دڕی نەســیم و زوڵــفی کەوتــە دەر
ئــاوری شــەوقی خســتە دڵ بولبــولی بێقــەرارەوە

لــە ئاســتانی نەرگســا عومــوومی غونچەکانــە جــەم
وەنەوشــە ســەر فکەنــدە وەک لــە رووی شــاهدا خــەدەم
پیاڵە نەشئە بەخشە بــۆ نــەجاتی دڵ لــە بــەحری غــەم
لــە ژاڵــە تــێ بفکــرە تــۆ لــە ســەر گــوڵانی ســوبحدەم
میسالی قــەترەیی عــەرەق بــە ڕوویــی گوڵــعوزارەوە

عــەزیزی میســری خــاترە لــە گوڵشــەنی حــەبیبیا
مومتــازی عەســری حــازرە لــە مەعــدەنی نــەجیبیا
کــە ئــەم مەســیحە هاتــە دەر لــە مەعهــەدی تــەبیبیا
بــە ڕەنــگ و بــۆ و مــەنزەرە، چەمــەن لــە دڵــفریبیا
شێوەی بەهەشتی گرتــووە لــە هــەوری موشــکبارەوە

دیــداری یــارە حــەجی مــن، چ حــەج؟ حــەجی ئەکبــەرم
فــەدای خــاکی ڕێگەکــەی گیــان و مــاڵ و هــەم ســەرم
گێســـووی عەترســـا ئەگـــەر وەدەر ئـــەخات دڵـــبەرم
خــەتا، خــەتا ئــەکا بڵــێ مــەکانی موشــکی ئەزفــەرم
خەرمــەنی موشــک وا بەســەر شــەهی کــڵاو لارەوە

لە خۆرهــەڵات و خۆرنشــین، بــۆ عاشــقانی دڵ حــەزین
هەر ئەمە مەرهــەمی بــرین، «رضـوانە» هاتــە ســەرزەمین
لە دەور و پشتی مەنزڵــی حەشــرە، چ حەشــر بــێ بــبین
سەفی گــوڵانی نــازەنین، خــاتر فریــب و مەهـــ جــەبین
سپی و سەوز و زەرد و شین بە چــاوی پــڕ خومــارەوە

وەکـــوو دیـــاری ئەیمەنـــە دیـــارە نـــووری ســـەرمەدی
بـــە ئیتیفـــاقی ئـــەهلی دڵ لـــە دار و بـــەرد مەعبـــەدی
دوو نەهرە پاک و پڕ گوهەر لە بەحری خولقی ئەحمــەدی
عەجەب جوانــە هەڵــکرا، بــە نــووری ســونعی ئیــزەدی
گوڵــی هــەنار وەک چــرا بــە ســەر چڵــی هــەنارەوە

چناری باغی بــەر ســەرا، بــە بــا کــە هــاتوچوون ئــەکا
تەســبێحی زاتی ئەقدەســی خــودای جوملــە بــوون ئــەکا
هـــەوای زەرڕە پـــەروەری، هـــەوای دڵ زەبـــوون ئـــەکا
مەگەر شــیرینی ئەرمەنــە، دیــدەن لــە بێســتوون ئــەکا
خــەرام و نــازی شــۆڕەبی لــە لێــوی جۆیبــارەوە

چ دڵڕوبایـــە تەلعـــەتی کـــە پـــەردە لائـــەدا لـــە روو
کـــەمانی ئـــەبروان ئـــەدەن لـــەســینە تــیر دوو بــە دوو
حوســنی بــەهاری چــون ئــەدا بــە نەوبــەهار ئابــڕوو
ســەبا ئــەدا لەشــاخی گــوڵ، شــکۆفە دێتــە هــاتوچوو
رەققاســی بــەزمی بادەیــە بــە جــامی زەڕنیگــارەوە

چ ئیزدیحامـــە لـــەو دەرە، چ زەمزەمـــە، چ تەنتەنـــە
جۆشـــی بنۆشـــی بادەیـــە، هـــاوار دەف و دەفزەنـــە
جــەژنی ویساڵــی دۆســتان بــە کــوێری چــاوی دوژمنــە
مــەتاعی عیشــوە باریــە، عــازمی شــاری گوڵشــەنە
قــەتاری لالــە هاتــەوە لەدەشــت و کۆهســارەوە

فیـــدای رووتم ئـــەی چـــرا لـــە ئێمـــە روو مەشـــێرەوە
پابەنـــدی گێســـوانی عەنبـــەرینتم، لـــە دێـــرەوە
چ خۆشـــە دێ سەبا، ســـەحەر بـــە عـــەتری دڵـــپەزێرەوە
عـــەتاری یەســـرەبی مەگـــەر عوبـــووری کـــرد لێـــرەوە
کە بێنی موشک دێ لـــە هـــەر دیـــار و هـــەر کـــەنارەوە

شـــوکری خـــودا کـــە لێـــرەدا گـــەییم بـــە ئـــارەزووی دڵ
کـــراوە دەرکـــی مـــەخزەنی عەتییـــە و شـــکا قـــوفڵ
بە بەرقی شەوقی روومەتی، دەروونی ســینە هاتـــە کـــوڵ
بـــازاڕی نـــازی غونچەیـــە و عـــەتر فرۆشـــەکانی گـــوڵ
لە هەر کـــەنار و باغـــەوە لـــە هـــەردی هـــەر دیـــارەوە

ئەمیری جینن و ئینس وەک خـــاوەنی بـــەیت موقەددەســـە
پەروانـــەکان کـــۆوە بـــن لـــە دەوری شـــەمعی مەجلیســـە
دڵـــێ غـــوڵامی گـــوڵ نـــەبێ گەدایـــە، رووتـــە، موفلیســـە
فیـــدای خـــاکی گوڵشـــەنم کـــە خەیمـــەگاهی نەرگســـە
جێگـــەی نـــزوولی رەحمەتـــە لـــەچـــاوی هۆشـــیارەوە

سەیری جەمالـــی دڵـــبەر و ئەنـــدامی رێـــک و خەندەکـــەی
مەغبوونی «زاری»، گەر بدەی بە موڵکی ئەسفەهان و رەی
بە گیانی پیری مەیکەدە بـــە زەوقـــی بـــادە، ســـۆزی نـــەی
هەوای یارە باعیســـم بـــۆ نـــەزمی شـــێعر و بـــەزمی مـــەی
وەگەرنـــە مـــن چ کارمـــە بـــە باســـی گیـــا و دارەوە

١٢

نازانێ کە مەجنوونی چ لاوێکە دڵی من
گیراو و گرفتاری چ داوێکە دڵی من
بێهۆش و برینداری چ چاوێکە دڵی من
عاشق بە وەنەوشەی چ شەتاوێکە دڵی من
یا بولبولی کام سەروی سەرئاوێکە دڵی من

بێ تەلعەتی ئەو دڵبەرە دڵ پڕ لە برینە
بەو شەوقی قەد و روومەتە وەک کوورە بە تینە
کاری شەو و رۆژی هەموو هەر ناڵە و شینە
بێ تاقەت و بێ سەبر و پەرێشان و حەزینە
بڕوانە کە غەرقی چ زووخاوێکە دڵی من

ئەو شۆخە کە لاکاتەوە بەم شێوە دڵ ئارا
نابینی، مەگەر بێخود و دێوانە لە شارا
نەمدیوە وەکوو پەرچەمی چابوک لە شکارا
نەیهێشتووە بێ زەخم نەچیرێ لە دیارا
ئەی وای کە گیری چ قولاوێکە دڵی من

پێ بێژە لە تۆی زوڵفەوە بڕوانە بەرووپشت
هەر تار مژە سەد عاشقی بی سەبر و دڵی کوشت
بۆ ماچێ لە لەعلی لەبی سەد رۆحە لە سەر مشت
پەنجەی کە بە خوێنی دڵەکەی لەت لەتی من رشت
قەومینە عەجەب خانە خراوێکە دڵی من

بێ پرتەوی رووت ئەم دڵە پڕ ئێش و پەژارە
بێزارە لە گوڵ عاجزە لەم باغ و بەهارە
مایل نە بە سەروە نە بە سێوە نە هەنارە
بێ قەندی لەبت چا بە مەزاقی وەکوو ژارە
پەروەردە بە عەتری چ گوڵاوێکە دڵی من

شوێنی گومە بەینێکە دڵەی پڕ خەتەری شووم
هەر جێگە کە رێم کەوتووە، هەر لایێ ئەگەر چووم
جیددەن لە هەموو رێگەوە جۆیایی خەبەر بووم
هەرچەندە ئەپرسم خەبەرێکی نییە مەعلووم
مەعلوومە لە تۆی زوڵفە شێواوێکە دڵی من

لەو رۆژەوە دڵ هەڵقەی ئەو زوڵفیە جێیە
مەیلی نە بە سارا نە بە شار و نە بە دێیە
وا بێخودە ئاگای، نە لە سەریە نە لە پێیە
«زاری» وەرە بیناسەوە ئەم بێخودە کێیە
بەم پیرییە مەستی چ شەراوێکە دڵی من

@kurdica

١٣

بولبــولم ســەیری گوڵاڵــەی بــاغی روخســارت ئەکــەم
دوو قســەی ناسـک لــەگــەڵ لێــوی شــەکەربارت ئەکــەم
بــۆ تەماشــا هــاتووم خــۆ مــەحوی دیــدارت ئەکــەم
چــاوی دڵ رۆشــن بــە شــێوە و حوســنی رەفتــارت ئەکــەم
سینە ئەسپەر بۆ موژەی بێ رەحم و خونخوارت ئەکەم

خــاترم لــەو رۆژەوە دەســتی لــە زولفــت بــەر بــووە
دەوڵــەتی عەقڵــی لــە دەس وەک موڵــک هۆشــی دەرچــووە
ئــاوری شــەوقی چراکــەی کوڵــمی تــۆی تێبــەر بــووە
وا ئــەزانم چــاوم ئێســە رۆژ و شــەو زولــف و رووە
سەر بــە قوربــانی شــەمی گۆنــای گوڵــنارت ئەکــەم

خاڵــت ئــەو رۆژە کــە خاســەی کارەبــایی پــێ درا
ریشــەیی جــەرگم هــەر ئــەو رۆژە بــە تــیرت پێکــرا
دڵ وەکــوو کــووره لــە شــەوقت ئــاورێکی تێخــرا
یــانی داغــی شــەوقی حوســنی تەلعــەتی تــۆی پیــانرا
وا دڵــم تەسلیمی نــاز و رەمــزی گوفتــارت ئەکــەم

ئافتــابی رووی تــۆ دوێنــێ ئەگــەر گۆشــەی نــوان
رەونــەقی بــازاڕی رۆژی عالــەم ئــەفرووزی شــکان
بــۆ نــەچیری دڵ لــە رووی نــازۆ بــە زوڵــفتدا تــەکان
یــانی بــۆ تــاڵانی فــام و هۆشــی مــن هاتیتــە بــان
خــوێنی دڵ داوا لــە زولفــی موشکی تاتــارت ئەکــەم

دۆزەخــی دووریتــە مایــەی شــیوەن و هــاواری مــن
گەرمــە بــازاڕی غــەمت بــێ ســەیری ناڵــەی زاری مــن
پــێ بنێــرە ســەر گلێنــەی چــاوی گەوهــەر بــاری مــن
گــوێ بــدێرە لــوتفی نــەزم و سۆزشــی ئەشــعاری مــن
تاچ تەحریرێ لە شەوقی چــاوی مــەیخوارت ئەکــەم

دوێ ئیشــارەی کردمــێ قاســید وتی حــازر بــە، دێــت
چاوەکــەم رۆحــم ئــەوا راخســتوە بــۆ فەڕشــی رێــت
ســەر گلێنــەی چــاوی دنیــابینی موشــتاقانە جێــت
هــەی نــەگا ئــازار ئاگــا بــە لــە بــرژانگم بــە پێــت
چاوی «زاری» چون مەقامی سەروی گوڵــزارت ئەکــەم

١٤

بۆ نـەگریم و نـەڕێژم خوێنـاو لـە هـەر دوو چـاوم
بـۆ شـوومی تاڵـەی سـیا، بـۆ بـەختی ناتـەواوم
بـــــۆ دەردی بــــــێ حەســــــاوم

چ بکـەم کـە دەسـتی کۆتـام ناگاتـە دایـەنی یـار
سـەد عـەرزی حاڵـم نووسـی نەهاتـەوە جـواوم
شــــوێنێ نیـــــــە جــــــواوم

ئـەم هـەموو ئیسـتیغنایە لـە زاتی دڵـبەرایە
ناڕوانـێ بـڕوام وایـە، لـە حـاڵاتی شـێواوم
خــــــــوا چ لێقـــــــــــەوماوم

حاڵـی دەروون پەشـێوە کـوورەی ئـاور لـە نێـوە
یانی لە شـەوقی ئێـوە، سـەر تـا قـەدەم سـووتاوم
ســــــــەراپا هەڵـــــــــقرچاوم

تـاوی دڵ زۆری هـاورد پـەنام سـایەی سـەروت بـرد
تەقسیرم چی بوو؟ چیم کرد ئـاورت بـۆ تـێ بـەرداوم
بـــــۆ چـــــی ســــینە کــــــەواوم

ئەی شاهی نازەنینان، ئـەی مـاهی مەهــ جـەبینان
ئەی شادی دڵ حـەزینان رەحمـێ بـە دڵـی سـووتاوم
لوتفــــــێ نەکـــــــەی فـــــــەوتاوم

ئـەی یۆسـفی کـەنعانی دەردەداری تـۆم یـانی
بـە پـەیکانت نـازانی لـە خوێنـاوا غەڵـتاوم
ریشـــــــەی جگـــــــەر بـــــــڕوام

غـولامی خـاکی پاتـان رووی هـەروا لـە دەرگاتـان
زاهـیر کـە نـیم لـە لاتـان دایم لـەوێ وێساوم
غایـــب نـــین لـــە بـــەرچاوم

هەرشـام و سـەحەرگاهم یـادی تۆیـە هـەمڕاهـم
رەحمـت ببـێ ئـەی شـاهم وێـڵ و خانـە خـراوم
شـــێتم ســـەر لـــێ شـــێواوم

بەستوویە دەستی تەقدیر هەر عوزوم بە سەد زنجـیر
چییـە تـەدبیرم ئـەی پـیر گیرۆدەیـی گێـژاوم
کەشـــتیم و لـــە غـــەرقاوم

بـە هـەر زەڕڕە ئەنـدامم گرفتـاری سـەد زامـم
ئـەی کـامی دڵ ناکـامم بگـرە دەسـتم دامـاوم
لـــە چـــای غـــەما خنکـــاوم

بـاری خـاتر گرانـە، بـە زەحمـەتی مەزانـە
بـە هیممـەتی مەردانـە، دەرێنـە لـە پـا داوم
فریـــام کـــەوە نـــەماوم

«زاری» دلـی پـڕ دەردە هەمـدەمی ئـاهی سـەردە
هـاوار ئـەکا بـێ پـەردە بـە تـیری تـۆ کـوژراوم
تـــیرت لـــە قـــەلبی داوم

١٥

ئەی کەمەر زەڕین کـەمـەرچین جامـە دڵـبەر لـەب شـەکەر
نــازەنینی گوڵــبەدەن ســووڕەت پــەری تەلعــەت قەمــەر
مەهوەشـــی گـــەردن بلـــووری دڵـــڕفێنی ســـیم بـــەر
جـان نسـاری گـەردی کەوشـی پـات ئەکـەم ڕۆژێ ئەگـەر
پەردە لەو ڕوخسارە لادەیـت و بـە عیشـوە بیتـە دەر

جەژنـــە ڕۆژی عـــەیش و بـــەزمی عەشـــرەت و ئازادییـــە
چـــاوی مەســـتت بـــۆ لـــە گـــەڵ مـــن مـــایلی بێدادییـــە
هـــەر کەســـێ ئەمـــڕۆ لـــە گـــەڵ یـــارێ خـــەریکی شـــادییە
چـــون ئـــەتۆ شـــیرینی ئـــەمنیش ئـــارەزووم فەرهادییـــە
گەر وەکوو پـیرۆزە جـارێ سـێبەرم فـڕ دەیتـە سـەر

ئـــادەمیزادی پـــەری یـــا حـــۆر یـــا مانگـــە شـــەوی؟
دڵ بـــە ئومێـــدی دیـــداری تـــۆ بـــە شـــەوقێکی قـــەوی
هاتـە حەڵقـەی بەزمـەوە بـۆ دەرسـی عیشـقی خوسـرەوی
عەسـکەری برژانگـی تـۆ بـوو وەک وەزیفـەی پەهلـەوی
دایـە بـەر شەسـتیری نـاز و تیربـارانی نـەزەر

عاشـــقت وا گیـــان ئـــەدا بـــۆمـــاچی خاڵـــی بـــەردەمت
کەشـــتی ئـــارامی شـــکا وا کەوتـــە نێـــو بـــەحری غـــەمت
پەڕتـەوی ڕووتـی کـە دی دڵ بـوو بـە پەروانـەی شـەمـت
بولبـولێکی نابەڵـەد بـوو کەوتـە حەڵـقەی پەرچـەمت
تـا قیامـەت موشکولـە ڕێگـەی نـەجاتی بێتـە بـەر

مـن بـە سـۆزی نـاری عیشـق و ئەشـکی وێنـەی سـەیلەوە
تـــۆ بـــە زەردەی پێکـــەنین و خـــاتری بـــێ مەیلـــەوە
بـەم جگـەر برژاوییـە و سـینەی لـە سـەودا کەیلـەوە
ڕوو لـە سـارا میسـلی مـەجنوونم بـە تاسـەی لەیلـەوە
عاشـقی تـۆعاقیبـەت سـەحرا ئـەبێ بگرێتـە بـەر

دێتە سەر جۆگـە بـە شـەوق و شەعشـەعەی ڕووخسـارەوە
مـــانگی تابـــانی ئەڵـــێم یـــا ڕۆژی دێتـــە خـــوارەوە
سـا لـە ڕووی نـازۆ بـە خەنـدەی لێـوی شـەککەربارەوە
بێـــژە هـــا ماچـــێ بـــە کـــوێری حاســـد و ئـــەغیارەوە
بـا نـەمامی ئـارەزووی سـالاری «زاری» بێتـە بـەر

۱۶

دڵان ئـــەبا بـــە تـــاڵان چـــاوانی پـــڕ خومـــاری
شکست ئەدا بـــە سۆســـەن بـــە حوســـنی بـــێ شـــوماری
خـــەرمانی موشـــکی نـــا ژێـــر گۆشـــەی کـــڵاوی لاری
دوگمـــەی یەخـــەی تـــرازا دەرکـــەوت دوو هـــەناری
فـــەریاد و ناڵـــە کەوتـــە نێـــو عاشـــقانی زاری

نقـــابی دا لـــە پەرچـــەم بـــە تەلعـــەتی قەمـــەردا
بـــە قامـــەتی شکســـتی بـــە ســـەرو و نەیشـــەکەر دا
گەشـــاوە نـــاری شـــەوقی لـــە قـــەلبی پـــڕ شـــەرەردا
لـــە تـــۆی شـــەوی ســـیاوە شـــەفەق بـــەیانی بـــەردا
تلـــووعی کـــرد خورشـــید لـــە هـــەوری موشـــک بـــاری

شـــەمی گۆنـــای دەرخســـت لـــە بـــەزمی دڵـــبەریدا
ســـەوادی موشـــکی چـــینی بـــە زولفـــی عەنبـــەری دا
بـــە تـــاقی ئـــەبروانی لـــە وەسمـــە زیـــوەری دا
کەوتـــە تـــەواف عـــەقرەب بـــە دەوری موشـــتەری دا
بـــە هـــار هـــات و سەرســـام، ســـەفای لالـــەزاری

زولفـــی بـــڵاو و خـــاوی داوی بەڵایـــە بـــۆ دڵ
لـــەم داوە خـــاوە ڕێگـــەی نەجاتمانـــە موشـــکوڵ
لـــە بـــورجی دڵـــبەریدا گرتوویـــە یـــار مـــەنزڵ
غونچـــە کـــە هاتـــە خەنـــدە شـــکانی قیمـــەتی گـــوڵ
ئـــاوی حـــەیات ئـــەڕژێ لـــە لـــەعلی ئابـــداری

بەڵـــێ کـــە ڕۆژ هەڵـــبێت ئـــەبێ ســـوها نـــەمێنێ
یۆســـف کـــە بێتـــە بـــازاڕ عـــەزیز ئـــەو ئەســـێنێ
لـــە گـــەڵ شیشـــەی گـــوڵاوا گـــوڵاو نانوێنـــێ
بـــە نـــاز و عیشـــوە چـــاوان سۆســـەن ئەگـــەر هەڵـــێنێ
ئـــەبێ وەنەوشـــە داخـــا ســـەری بـــە شەرمەســـاری

غونچـــە گوڵـــی لـــە نێـــوان پەڕەنـــد و پـــەڕنیانا
جـــوان و دڵڕوبـــا وەک پـــەروین لـــە ئاسمانـــا
بـــە ڕەسمـــی نازەنینـــان لـــە ســـەحنی گوڵســـتانا
خـــەرامی دا بـــە ســـەروی لـــە بـــەزمی عاشـــقانا
فـــەدای ســـەروی قـــەددی ســـەد ســـەروی جۆیبـــاری

بـــرینی دڵ بەســـۆیە زەخمـــاری تـــیری تۆیـــە
مـــەجنوونی وێـــڵ و ناکـــام فـــەرهادی ڕەنجەڕۆیـــە
ســـەیلی خوێنـــاو و زووخـــاو جـــاری میســـالی جۆیـــە
لـــە بـــورجی عەقرەبایـــە هـــیلالی موشـــک بۆیـــە
مەشـــهووری عامـــە ئەمـــڕۆ دڵـــم بـــە بێقـــەراری

بـــەری هـــەنارە، ســـێوە نـــەمامی قامـــەتی یـــار
نارنجـــە، پرتەقاڵـــە وەلـــێ لـــە ســـیمی عـــەییار
دوو کوڵـــمی دوو گوڵاڵـــەی ڕەونـــەق فـــەزای گوڵـــزار
ئـــەزانی چۆنـــە وەختـــێ عـــەرەق ئەخاتـــە روخســـار
شـــەونم کـــە دێتـــە ســـەر بـــەرگ گـــوڵانی نەوبـــەهاری

بە نـــووکی نـــاز وغـــەمزە ریشـــەی حـــەیاتی هەڵـــکەند
هۆشـــی لـــە هۆشـــیاران بـــە نـــازی نەرگســـی ســـەند
بەهای موڵـــکی چینـــە لـــە لێـــوی یـــەک شـــەکەرخەند
لـــە جەننـــەتی نـــەعیما تـــەڵا بـــە لەعلـــە پەیوەنـــد
بڕوانـــە بـــۆ چـــەپ و ڕاس دوو بـــەدری گۆشـــواری

گڕپـــەی گـــڕی دەروون و هـــاژەی فرمێسـکی خـــوێنین
بەشـــی مـــنی هـــەژارە لـــە گـــەڵ فوغـــان و ناڵـــین
لەبەرچی زیزە لێمـان لەسـەرچی هاتـە سـەر قـین؟
ئێمەی کـە دێتـە بـەرچاو ئەخاتـە تەلعـەتی، چـین
حەســـاری دەوری چینـــە، ســـپاهی زەنگبـــاری

ئـــارامی گیـــان و شـــادی دڵـــەی بەســـۆز و کوڵـــمی
مایـــەی حـــەیات و قـــووتی ڕەوان و هێـــزی دڵـــمی
بڕوانـە لـێم هـەتا کـەی مایـل بـە جـەور و زوڵـمی
وەختـێ کـە زولفـی لادا لـە سـەر چـرای کوڵـمی
پەروانە کەوتـە پـەرواز بـۆ ڕەقـس و جـان نسـاری

ئـــەم حوســـنە دڵـــفریبە کـــەوا لـــە ڕووی یـــارا
بـــە نـــاز ئەگـــەر گـــوزەر کـــا دەمـــێ بـــە لالـــەزارا
گوڵ سـەر ئەخاتـە بـەرپای لەگـەڵ سـەد ئیفتیخـارا
سـەد کارەبـا بـە قوربـان ئـەو گەردنـە دڵ ئـارا
ئەو پووش ئەبات و خاشاک، ئەم فکر و هۆشی «زاری»

١٧

بەهاری پڕ سەوزە و سەفا بۆ ئەهلی سۆز و وەفا، جا دڵی بۆ خاڵی کە و چاو لە دەرکەی شەماڵی کە بزانە لە گەڵ تینی هەتاو چلۆن بەفر ئەکا بە ئاو

تەڵەب ئەکات دڵ خودا لە ئاستانی ئەکبەری
بەهاری وەسڵی پێ بدەی زستانی هیجر لابەری
دوێ بڵاوی کردەوە خەبەر نیگاری داوەری
شوکر بەهار هاتەوە بەسەد هەزار دڵبەری
نەسیمی سوبحدەم ئەدا نەویدی غونچە پەروەری

بۆ لالەزار بولبولی هەژار تاقەتی چووە
لە سینە ئاوری شەوقی جەماڵی یار، بەر بووە
لە شاری گوڵستانەوە پەیامی غونچە هاتووە
لە گوڵبونان موژدە بێ زسان مرد و بەم زووە
لە گوڵستان رائەخا سەبا بەساتی عەبقەری

ئەسیرەکانی بەهمەنی ئەوا لەحەبس بەرئەدەن
جەفای بەفر و جەوری یەخ لە باغەکان دەر ئەکەن
بەکوێری هەر دوو چاوی شکۆفە زولف دەرئەخەن
بە هاتنی زەمانی گوڵ عەجەب جوانە بەر ئەکەن
چەمەن عەبای ئەخزەر و لالە کراسی ئەحمەری

لە بولبولان بانگ ئەکەن گوڵاڵەکان هەی وەرن
لە نیعمەتی دیداری ئەم گوڵانە لەززەتێ بەرن
چەمەن بەهەشتە،جۆگەکانی جۆی شەهد و شەککەرن
شەتاوەکانی ئەم کەژە چ دڵگوشا و دڵبەرن
شیرین و سەرد و پڕ سەفا میسالی ئاوی کەوسەری

لە گوڵشەنایە سوحبەتی گوڵاڵەکانی موشکبۆ
بە غەیری گوڵشەن ئەی دڵا بە هیچ مەنزەرێ مەچۆ
فریبی غەیری نەرگسی تەبیبەکانی دڵ مەخۆ
چ دڵگوشایە دایەنی کەژ و کەناری باغ و جۆ
حەیات بەخشی خاترە شەمیمی عەتری عەبهەری

چ مەجمەعێکە ئەهلی دڵ کە دێن لە هەر مەکانەوە
لە کوێستانەکانەوە لە دەشتی گەرمیانەوە
بە گەنجی ئارەزوو ئەگەن لە لوتفی موستەعانەوە
میسالی سەلسەبیلە دێ لە کێوە بەرزەکانەوە
ئەم نەهرە ساف و جارییە «دوو روود»ئەبێتە مەعبەری

سوبحان ئەو خودایە وا بە غونچە ڕەنگ و بۆ ئەدا
بە دڵ خەیاڵی ناسک و زبانی گوفتوگۆ ئەدا
بە بولبولان ناڵە و دەروونی میهرجۆ ئەدا
کافوورە دێتە سەر زەوی ئەم بەفرە قەترە قەترە وا
ئەبێتە ئاوی ڕۆشن و شەفاف و ساف و گەوهەری

سەفەر کە بۆ خودا بە دڵ بڕۆ لە کیشوەری تەنا
بگە بە ئارەزوو وەکوو مووسا لە شیوی ئەیمەنا
ببینە حوسنی سەنعەتی لە نەرگسا لە سۆسەنا
چ شادی بەخش نازران لە سەحنی پاکی گوڵشەنا
غونچە بەناز و عیشوەوە سەمەن بە زیب و زیوەری

ئوستادی عیشق لێرەدا بەهرە بە ئەهلی دڵ ئەدا
لە مەکتەبی نزاکەتا تەرتیبی غونچە گوڵ ئەدا
بە سۆزی دڵ کەسێ کە بێت جەرگی خۆ لە چڵ ئەدا
لە گوڵستانەدا سەبا کە جامی بادە خول ئەدا
شکۆفەکان فڕێ ئەدەن لە سەر، کڵاوی ئەخزەری

ئەم بێدڵانە تۆ بڵێ لە ئێمە تەعنە بۆ ئەدەن
ئێمە لە جام و ساقی و لە بادە مەنع بۆ ئەکەن
مەگەر نەیانبیستووە وتوویە شەمعی ئەنجومەن
بە ناز و دڵبەری سەمەن کە دێتە دایەنی چەمەن
ئارامی بولبولان ئەبا بە گێسوانی عەنبەری

سەیری جەماڵی لالە کە لە هیممەتی بەهارەوە
سەدرنشینی گوڵشەنە بە رووی ئابدارەوە
وەرە لە جام و ساقی و لە بادە خۆ مەشارەوە
لە نەرگست خەبەر هەیە بە چاوی پڕ خومارەوە
لەگەڵ وەنەوشە دەستەمل لەسەر بەساتی مەخمەری

حەشرە، هەرایە، شۆڕشە، بەزمی دیداری یارە یا
یۆسفی میسرییانە، خۆ نیشانی مشتەری ئەدا؟
چ مەحشەرێکە پڕ سەدا چ مەنزەرێکە پڕ سەفا
شازادەکانی شاخی گوڵ بە شێوەیەکی دڵگوشا
قەبای سەندوسی بە بەر، بە فەرقی تاجی سەنجەری

دروست بگرە گوێ قسەی حەکیمەکانی راستگۆ
ئەم بەحرە قووڵە گیانی من بێ کەشتیبان تیمەچۆ
بەم رێگە پێچپێچەدا بە بێدەلیل قەت مەڕۆ
لە نازی سۆسەنی کەناری جۆگە تێبفکرە تۆ
دەروون روون ئەکاتەوە بە رووی شەمعی خاوەری

میسالی بەرق رۆیی ئەم زەمانی عومری ئێمە زوو
دریغ! فیکری تۆشە و حەساوی ئاخرم نەبوو
مەگەر بچینە دایرەی تەبیبەکانی ماهرِوو
نەمامەکانی گوڵشەنی بە با کە دێنە هاتوچوو
بە لەنجە هۆش و فیکر ئەبەن وەکوو بوتانی خوللەری

ئاگاهدار بە برا! نەفس لە رێت لانەدا
دێوی هەوات پەنجەیی عەقڵ و شعوور بانەدا
نەزانی بێ برۆ بە شۆن ماهیری بزانە دا
بە ئەمری کردگار ئەکەن لە لالەزارەکانەدا
هەوا گوڵاوپاشی و نەسیم عەتر پەروەری

لە کیمیاگەری ئەی برا! بە فکری نوکتەزاتەوە
بپرسە شەرحی رێگە و برۆ لە رێی نەجاتەوە
بێدەرسی تەربیەت کەسێ چ سەرفەیێ ئەباتەوە
دەمی سەحەرگەهی بە با کە غونچە دەم ئەکاتەوە
کەناری باغ پڕ ئەبێ لە دڵبەرانی ئازەری

@kurdica

رکووع ئەبا وەنەوشە روو بە قیبلە پارسا سفەت
لە سوجدەدایە دایما سەری بە شوکری مەوهیبەت
بە غونچەکان یاد ئەدا سەبا خەساڵی مەحمیدەت
زبانی حاڵی لالە شەرح ئەدا تەریقی مەعریفەت
بۆساحیبانی دڵ وەکوو مەقالەکانی حەیدەری

محاڵە زەڕڕەیێ شەڕەف وەدەس کەوێ لە دوو سەرا
مەگەر لە سوحبەتی شەم و جەواری کیمیاگەرا
موراد وا لە قوربەتی خورشیدی زەڕڕەپەروەرا
پەڕەندەی دەشتی گوڵستان لە سێبەری سنەوبەرا
تێکەڵ بە یەکتری ئەبن نقووشی خۆر و سێبەری

لە ئێمە بێژی یاد کەن ئەوانە ئەهلی ئەو سەرەن
ئەوانە دێر بۆ گوڵاڵەکانی بۆبەرەن
بڵێ بەوانە ساکنی قسووری بەرزی ئەو دەرەن
شیرینی موڵکی ئەرمەنە بەرەنگ و شێوە نەستەرەن
یۆسفی میسری گوڵشەنە سەرو بە حوسنی پەیکەری

چ حیرەت ئاوەرە خودا غنج و دەلاڵی شۆڕەبی
لە شاری حوسنەدا کەسم بە زیب و نازی وانەدی
لە «صنع»ی موعجزە برا نەزەر کە تا بەڵەد ببی
لە بەزمی نەوبەهارەدا گوڵبون بە ئەمری ئێزەدی
زومورڕەدینە مەسنەدی شکۆفە تاجە بۆ سەری

وەنەوشە هات بولبولا برۆ بە پێشوازەوە
رکابەکانی ماچ کە، بە قەلبی پڕ نیازەوە
بڵێ بە شاهی غەزنەوی لە لایەنی ئەیازەوە
لە بورجی ئاب نیلووفەڕ بە سەد خەرام و نازەوە
تلووعی کرد هەر وەکوو تلووع ئەکات موشتەری

سەحەر کە دێتە بەزمەوە سەمەن بەزوڵفی موشکسا
بە ناز تاری گێسوان بە بادی سوبحدەم ئەدا
بە باوەشێنی دڵبەری روخسار باوەشێن ئەکا
هەوا دەماغ پڕ ئەکا لە بۆی نافەیی خەتا
هەزار تەعن ئەدا چەمەن لە موشکی ئەزفەری

ئەی مورغی عەرش ئاشیان چ وەختی غەفلەت و خەوە
لە عیزز و فەزڵی فەسڵی ئەم گوڵانە بێخەوەر مەوە
گوێ بگرە تایرانی قودس بانگ ئەکەن لە غەیبەوە
کە «مقصورات فی‌الخیام» دێنەدەر لە خەیمەوە
لەگەڵ بەهەشت لێ‌ئەدا بەهار لافی هەمسەری

گرینی هەور و خەندەی زەمین و نەشئەی هەوا
بە زەمزەمەی نەخۆشەکانی دەردی هیجر ئەدا شەفا
دەمی مەسیحە بێ‌درۆ ئەحیای مردوان ئەکا
بە سەبزەزارەدا سەبا ئەگەر عبوور ئەکا گیا
زیکری قیام ئەکەن هەموو وەکوو مریدی قادری

دڵا دەخیلتم وەرە جەواری فیکر پیشەیێ
لە ساقیانی بەزمی شاە بگرە بادە، شیشەیێ
عومر گوزەشت، بێنە دەس لە مەعریفەت مەعیشەیێ
لە لوتفی سەنعەتی خودا نەزەر کە تۆ لە ریشەیێ
درووس ئەکات گوڵ لە گەڵ هەزار نیشی نەشتەری

ناسینی کونهی زاتی حەق نییە لە تاقەتی کەسا
غەیری نیشاتی قودرەتی نییە شتێ لە دەسرەسا
«لَوکان» بەردی سەخت ئەدا بە زاری قسەهەڵبەسا
بێ‌کارگاە و ئالەت و پەڕگار و زەحمەتی وەسا
نەقاشی قودرەتی ئەکا لە سەر گەزیزە زەڕگەری

ئەم مانگ و رۆژە دێ و ئەچن لەم چەرخە پڕ ستارەدا
نەهار دێ بە دووی شەوا و شەو بەدووی نەهارەدا
ئەم ئیختیلافی شێوە و زبانە وا لەکارەدا
ئەم سەوز بوونەوەی گیا لە فەسڵی نەوبەهارەدا
نموونەیەکی وازحە لە سەر قیامی مەحشەری

بۆعەدوی زندگانی ئەم زەمینە رووتە بێنەوا
بە خزر هەور قودرەتی ئاوی حەیاتی پێ‌ئەدا
ئەم قسە دڵپەسەندە تۆلە من ببیسە ئەی برا
رەعد نەزیری نەفخەی قیامی خەلقە، سەوزە وا
لە ژێری خاک دێنە دەر بە ئەمری پاکی داوەری

ئەم نیعمەتانە کێ،برا بزانە داویە بە تۆ
بە چاو نووری بینش و زبان زەوق و گوفتوگۆ
بە گوێتی داوە بیستن و بە لووتی داوە چێشی بۆ
ئەم ئینتیزامە رێکە لەم زەمین و ئاسمانە بۆ
وجووبی زاتی ئیزەدی بەشەر ئەکات رەهبەری

لە دەرکی وەسفی زاتی ئەو شمووسی فیکر «منکسف»
ئەهلی زەمین و ئاسمان بە مەجد و حەمدی «معترف»
هەوری برِێژێ ئازەری لە بەحری جوودی «مُغترف»
بە کیبریا و عیززەت و بەقا و فەزل «متّصف»
لە باب و داک و رۆڵە و شەریک و میسل و ژن بەری

جسمی سەحیح پاڵی دا بە لای دەرد و ئێشەوە
قەلبی سەلیم عاجزە بە دەستی زووخ و رێشەوە
سوپای پیری هاتەوە بە سەد هەزار نێشەوە
بەهاری عومر «زاریا» خەزانی هاتە پێشەوە
وەرە بەهاری «تەوبە» گەر سەعید و پاک گەوهەری

Literature
مەسنەوی
دیوانی زاری

١

وتووێژی پەروانە و قەقنووس و سەمەندەر

پەروانە و قەقنووس لەگەڵ سەمەندەر — هەر یەک عیشقی خۆی هاوردە نەزەر
پەروانە وتی من لە پێش ترم — پەڕ و باڵ سووتاو خاتر رێش ترم
لە عاشقی‌دا مەردی مەیدانم — هیچ کەس ناتوانێ شان با لەم شانم
سەدای هەڵێنا وتی سەمەندەر — لەم مەیدانەدا من گۆم بردە دەر
وا بە ئاوی عیشق سەر تا پا تەڕم — لە ئاور دام و ناسووتێ پەڕم
قەقنووس ژنەوتی ئەم ئیددعایە — وتی ئەمانە ئەیڵێن بێ جایە
ئەگەر دەعواتان راسە نە بەتاڵ — بۆچی وێنەی من نابن بە زووخاڵ
دڵبەر کە جەماڵ وەک رۆژ بنوێنێ — چۆن ئەبێ عاشق خۆی نەسووتێنێ؟
ئافەرین قەقنووس بۆ جوابی خۆشت — بۆ کزەی دەروون پڕ سۆز و جۆشت
عاشق تا نەگری و نەگرێ وێنەی شەم — نەوێ وە ئاور لە سەر تا قەدەم
نەسووتێ و نەوێ وە خۆڵەکەوە — رۆژی ئومێدی هێشتا هەر شەوە
نەوێ وە چرا بۆ بەزمی یاران — نەوێ وە مەتای موغازەی شاران
نەپشکوێ وێنەی غونچەی بەهاران — نەوێ وە دەوا بۆ دەردەداران
تەواوی ئازای نەوێ وە هەتاو — لە شاری عیشقا غەریب و بێ ناو
برا با ئێمەش عاشقێ وا بین — بۆ تاریکی شەو یاران چرا بین
بۆ یارێ نەگرین خاوەن وەفا وێ؟ — بێ تەغییر باقی و دوور لە فەنا وێ
بۆ وەختی سەختی و تەنگی پەنا وێ — بو زام ناسۆری دڵمان دەوا وێ
بۆ بەو نەققاشە دڵ نەدەین تەواو — کە ئەم نەقشانەی ئەگرینە بەر چاو
با شیشەی هەوا پەراش پەراش کەین — روو لە ئاوێنەی زاتی نەقاش کەین
مەدە ئەی «زاری» دڵ بە زولف و خاڵ — بە موژە و ئەبرۆ چاو و لێوی ئاڵ

@kurdica

٢

برای بەرێزم ئازیزم گیانم
بێ سەیری قرچەی دڵەی پڕ ژانم

سپای غەم شادی وا کردم تاراج
ئەبرژێم وێنەی برێشکەی سەر ساج

بۆ «شەریعەتی» شیوەنی «زاری»
بخوێنەرەوە بکە هاوکاری

با بەرزۆ ببێ سەدای رۆڕۆمان
نە تەنها بۆ ئەو زیاتر بۆ خۆمان

کاتێکت زانی کەوتین لە جووڵە
خستینیانە ناو ئەو چاڵە قووڵە

کتێو بێ خاوەن بە جێ بمێنێ
ئەولادێ نەوێ تیایا بخوێنێ

ئەڵبەت باڵاتر لە گشت ئەسەفێ
ئەوەیە نەیوێ مەلا خەلەفێ

دارای سەوادێ وا بێ بزانی
سەرفی کەلامی شەرعی قورئانی

کتێوەکانمان داخۆ کێ بیوا
وەرەقی بخا بەم دیو بەو دیوا

دونیا بەم جۆرە بێ فەقێ و مەلا
هاکا عیلم و دین بە جارێ فەوتا

لە وەختی فەوتی وە بێقەراری
بڕوانە چلۆن ئەپرسێ «زاری»

وتم ئەم کۆچەت کەی بوو لە کەیدا
ریشەی جەرگت دام وە نێشی وەیدا

وتی نۆی تیربوو دووی «رجب‌الخیر»
رۆحم لە قەفەس دەرچوو وێنەی تەیر

بۆ خواحافیزی نەکرد لە خوێشان؟
بۆ کوێ چوو بۆ چی رۆیی لە ناومان؟

بۆ خواحافیزی نەکرد لەگشت یارانی؟
لای نەکردەوە لە نازدارانی؟

ئەم کۆچە چی بوو بە پەلە کردی؟
چ مەعموورێ بوو بێ مۆڵەت بردی

بۆ خۆی شاردەوە وێنەی رۆژ لێمان؟
ئای کتێوەکان بێ خاوەن جێمان

ئەگەر لامپی هۆش نەبووبێ باتڵ
ئەبیسێ لیان سەریح بە گوێی دڵ

ئەم وتوویژە ئەکەن لەگەڵ خۆ
بێ خاوەن کەوتین ئەی خاوەنمان رۆ

دەک فەلەک چرات نەمێنێ نووری
وا ئەخەیتە بەین ئازیزان دووری

مانگت ژێر باڵی هەوری رەش کەوێ
ئەسێرەی رۆژت چاوی گەش نەوێ

گەلاوێژت لێژ فەنا رێگەی وێ
سورەییات گێژگەی دەریا جێگەی وێ

شێرت وە مەودای شمشێر بجنرێ
رەگەزی خۆشت لە بێخ هەڵکەنرێ

گات، بەرخت بکا بە نووکی شاخۆ
قرژانگت بمرێ بە دەرد و داخۆ

ماسیت ئاوارەی سارای بێ ئاو بێ
کەفەی تەرازووت بشکێ لە ناو چێ

دووپشکت نێشی‌بە ئێش و کوڵ وێ
کارژەڵەت خۆراک دڕندەی چوڵ وێ

جەوزات تالاوی مەرگی پێ بدەن
هەر چیت وا تێدا لە جووڵەی بخەن

ئاهی مەزڵوومان داوێنت بگرێ
زیاتر لە ئێمە جەزرەوەت بدرێ

تۆفانی فەنا تێک بدا بێخت   تەنابت پارە هەڵکەنێ مێخت
نەزمت وەک بەزمی ئێمە بشێوێ   بۆ کۆستت خستین ئەی کۆست کەوێ
بشکێ کۆڵەکەی خەیوەتی شینت   عالەم رەها بێ لە جەور و کینت
بۆ بەزمی ئێمەت کرد بە شیوەنگا   بۆ دەرگای شادیت لێمان پێوەدا
نەبوو نەمامێ کە سەردەرێنێ   رەشەبای جەورت تێکی نەشکێنێ
گوڵێ نەپشکووت لە وەنەوشەزار   نەکەی وە چاویا هەزارها خار
نەمبیستوە تاجت بە کەسێ داوێ   مەغزت لە کەللەی دەرنەهێناوێ
هەر سەرداریکت گەیاندە ئەفلاک   سواری دارت کرد خنیتە تۆی خاک
ئەو حەکیمانە وا بە یاری هۆش   مایەی شەفا بوون بۆ سەدها نەخۆش
بێ وەفایی تۆ هۆشی لێسەندن   بەرقی بەد عەهدیت ریشەی هەڵکەندن
ژیانێ کەوا جێگەی زەواڵ وێ   ئەبێ بۆ سەرمان پێیەوە قاڵ وێ
ئایینەی یەقین بگرینە بەر چاو   تەپ و تۆزی شک لاببەین لە ناو
رێگەی بەندەگی بەرنەدەین خاسە   پیابڕۆین هەتا ئاخر هەناسە
«کل الینا راجعون» بەر چاو   بگرین و غافڵ نەبین وێنەی پیاو
مەرگی هاوسەران ئیعلانی کۆچە   سیمی تەلی هۆش پڕ پێچ و لۆچە
گوێی دڵ وە لۆکەی غەفڵەت خنیاوە   پای گیر وە حەڵقەی راوی دونیاوە
گشت وا ئەزانین ئەهلی کەماڵین   لە حەقیقەتا زەرفێکی خاڵین
باری یارەبی لە خەوگای تەنگا   شیشەی رجامان نەدەی وە سەنگا
چرای هیدایەت بێرانە رێمان   تا وەرگرێتۆ ئەمانەت لێمان
نیمە دەستاوێز ئیللا رجایێ   خودا پەنایێ خودا پەنایێ
یاران وا یەکیەک رەختیان پێچاوە   رۆیین و کەسیان نەهاتە دواوە
هاکا فەرشی بەزم ئێمە کریا تەی   شکانی بەردی ئەجەل کووپەی مەی
کۆبکەینەوە تۆشەیی چاکە   هیوای مانەوە نەماوە کاکە
«شەریعەتی» وا رۆیی بە جارێ   رەحمەتی خودا بە سەریا بارێ
«زاری» بێ مێژووی کۆچی دارێژە   «رەببەنا خەوگای» جەننەت بێ، بێژە

رەببەنا خەوگای = ١٣٥٦

٣

ئەی چاو! بۆ لافاو خوێناو ناڕێژی   زوان! تۆ بۆ زەهر فەنا ناچێژی

سینە بۆ ئاور بەرنادەی لە خۆت   جگەر بو زووخاو لە جەرگت ناڕۆت

ئەی گیان ئەتۆ بۆ بار ناکەی لە ماڵ   تەن ئەی تەن تۆ بۆ ناوی وە زووخاڵ

تەمی زسانی دووری وا جۆشا   بەهاری دیدار ئازیزی پۆشا

بێدادی فەلەک دووری خستە بەین   ئای بۆ جیایی شیوەن بۆ نەکەین

تۆفانەکەی نووح با بژێیتەوە   «وفار التنور» نۆبەی بێتەوە

هەوری رەشی غەم بگرێ هەوای دڵ   بڕێژێ تەرزەی دەردی دووری گوڵ

سەیلی ئاوی چاو وەک شەتاوی خان   با سەرە و ژێر بێ بۆ یەخە و دامان

گرمە و لرفەی هەور بانگی بێ‌شەرمم   هەورە تریشقەی هەناسەی گەرمم

شێوەی نەفخی سوور قیامەت ئەدەن   زەلزەلە سارا و کەژ و کۆ ئەخەن

دێتە گوێی خاتر لە پێشەوای قەوم   سەدای پەیاپەی «لا عاصم الیوم»

وەنەوشەی کەللەم غەرقە لەتەمدا   نزیکە چاوی بدا وەهەمدا

بڕژێ لافاو وەسەر «مەرخوز»دا   «مەلقەرەنی» با وەسەر «سەقز»دا

دەشتی «کارێزە» بکا وە دەریا   «بەردەسوور»یش خۆی نەگرێ لە بەریا

«کوک لاشکاوی» لە «گاڕەش» بەردا   چالاو با وەسەر «باوە خەنجەر»دا

لافاو هەی نەڕۆی بەرەو دوا بێرۆ   نەکا «ئاڵکەڵوو» ببێ بە ژێرۆ

وەتەنی ئازیز پەروەرشگامە   جێگای با و باپیر قەوم و برامە

مەزرەعەی سەوزی زیندەگانیمە   باغی رۆح ئەفزای عەهد جوانیمە

مەڵێن بەسیەتی کەم بدە چەنە   نیشانەی ئیمان حووببی وەتەنە

فەرامۆش ناکا «زاری» تا ماوە   شادی و سەفا و زەوق سەیری «سەر چاوە»

٤

تەمەع سەربە باد ئەدا

رێویەکی برسی نزیک بە مردن
هێزی نەمابوو بۆ نەچیر کردن

کەوتە ملومۆ لە ئێرە و ئەوێ
ئەگەڕا بەڵکوو رۆزی دەسکەوێ

زۆری نەمابوو گیانی بێتە دەر
کاڵە کۆنێکی کەوتە بەر نەزەر

بە بێدەسنوێژ سوجدەی شوکری برد
پاشان بە ئەدەب ددانی بۆ برد

هەڵیگرت رۆیی رووی کردە یاڵێ
بێغەم لی بخوا دوو سێ قەپاڵێ

ئارەزووی وا بوو دانیشێ تاوێ
کاڵە کۆن وێنەی کەباب بجاوێ

روانی پۆل پۆل قاز و کەڵەشێر
مریشک و جووچک، بۆقلەی مێو و نێر

بێ خاوەن لە دێ هاتوونەتە دەر
هاتوچۆیانە بێخۆف و خەتەر

سەرگەرمی چینەن هەر یەک لە لایێ
بەرز ئەکەنەوە هەریەک سەدایێ

وتی وا چاکە کە فرسەت بێنم
بۆ نەهار یەکێ قەڵەو بڕفێنم

کاڵە کۆنی وا بێلەزەت و تام
کەی سزاوارە بۆ نەهار و شام

مەسڵەحەت وایە لێرە دایشارم
لە سینگی بۆقلە ساز کەم نەهارم

بە ماتەماتە لێیان چووە پێش
بە رووی زەویدا کلکی ئەکرد کێش

قازەوان زانی کە مامە رێوی
خەریکە کەباب ساز کا بۆ شێوی

باڵی هەڵماڵی و دەسی دا دارێ
خۆی لێ خزانە پەنای دیوارێ

خۆی ئامادە کرد رێوی فێڵەباز
بۆ ئەوە بۆقلە بڕفێنێ بە گاز

قازەوان هەستا و دایە بەر پلار
فرسەتی نەدا و شەلی کرد بە دار

بە تلاوەتل بە سەد دەردی سەر
بۆ لای کاڵە کۆن رێگەی گرتە بەر

هەتا هاتەوە بە ملی وردی
کاڵە کۆنەکەی قالاوێ بردی

لە داخا سەری خۆی دا وە بەردا
وا شکا مەغزی نەما لە سەردا

٥

هۆشیار بە برا، گرەو دانەنی

کەرویشک وکیسەڵ جووت و گایان کرد — کە خەرمان سوور بوو ئەمسەودایان کرد
وتیان ئەو دارە وا لەو سەر کەلە — خەوگای شوان و پەچەی مێگەلە
هەر کام لە ئێمە زوو گەیشتە لای — خەرمان هی ئەو بێ چ دان و چ کای
نۆشی گیانی بێ زۆر بە حەلاڵی — بیداتە دەرخوارد ماڵ ومناڵی
کیسەڵ کەوتەڕێ رووی کردە سەر کێو — چنگی گیر ئەکرد لە بەرد لە چێو
تلار ئەبۆوە، ئەخزا دووبارە — ئەکەوتەوە رێ بۆ لای ئەو دارە
هیلاک نەدەبوو لە چنگە کرێ — تا بەر لە رەفیق رێگە ببرێ
وتی حەرام بێ لێم شام و نەهار — پشوویێ نەدەم تا دەگەمە دار
کەرویشک وتی من پێشی ئەکەوم — هیلاکم جارێ کەمێ ئەخەوم
برسی و تینووم نان وئاو ئەخۆم — جا ئەوسا بە دوای رەفێقدا ئەڕۆم
وەها مەشغوول بوو بە خواردن و خەو — لە بیری نەما مەسئەلەی گرەو
یادی گرەوی کە هات بە دڵدا — روانی کە کیسەڵ وا لە مەنزڵدا
ئەیوت و ئەیکرد بە سەر خۆیا خۆڵ — گرەوی دانا کەرویشکی کوڵۆڵ
تێکۆشە وێنەی کیسەڵ بۆ کارت — تا وەکوو کەرویشک غەم نەبێ بارت

٦

دوو کاڵەک بە دەسێ هەڵناگیرێ

نانەوایێ بوو بە نان فرۆشی — دەوڵەمەند ببوو کەوتبووە خۆشی
وتی ئەگەر من تووێ بچێنم — خاوەن خەرمان بم گەنم نەسێنم
لەمە زیاتر دەوڵەمەن ئەوم — لە کوڵ فەقیری تەواو ئەکەوم
ئاموور و نیر و جووتێ گای کڕی — وەکوو جوتیاران زەوی شێو بڕی
رۆژێ لە جووت بوو رۆژێ لە دووکان — بەم دوو کارەوە خەستە و سەرگەردان
کە ئەچوو بۆ جووت دووکان بێحاسڵ — ئەهات بۆ دووکان جووت ئەبوو ماتڵ
هەرچەند ئەیکێشا دەردی سەری زۆر — ئەم دوو کاریە هەر بۆ نەبوو جۆر
زۆری پێنەچوو مایەی قوتار بوو — بێماڵ و بێموڵک، گەدا و هەژار بوو
بەم دوو کارەوە وا گرفتار بوو — دارایی فەوتا، تەواو نەدار بوو
تەنیا کارێکی باش بگرە بەستە — ئیتر بۆ دوو کار خۆت مەکە خەستە

کوردیکا @kurdica

٧

کار بۆ خوا بکە و بە ئارەزوو بگە

زەمانێ ئادەم هاتە دنیاوە   پۆل پۆل جانەوەر لە هەموو لاوە
چوونە زیارەتی بە دڵ و بە گیان   تاکوو دوعایێ خێر بکا بۆیان
پۆلێکی ئاهووی شیرین خەت و خاڵ   تووک وێنەی مەخمەر شۆخ و چاو کەژاڵ
چوونە دیدەنی بێ هیچ ئینتیزار   تا لە دیداری ببن بەرخوردار
ئادەم بە ڕووی خۆش بەرەوپیریان چوو   لە یەکایەکیان مەرحەبای فەرموو
ئیلتیفاتی کرد لە گەڵ گشتیانا   دەستی لوتفی دا بە سەر پشتیانا
بەو زیارەتە خالیسە یەکسەر   بوون بە کانگا بۆ مشکی ئەزفەر
باقی ئاهوان زانیان خەبەر   لە لەوەڕگادا کۆوە بوون یەکسەر
وتیان وەک یاران با بچین بۆ لای   تا بێبەش نەبین لە بەهرەی دوعای
چوون لە بەر دنیا دیدەنیان لێ کرد   لە دوعای خێری سەفەریان نەبرد
حەقیقەت ناسان، خاوەن بیرەکان   دوور لە هەواو فیز، دەستەی ژیرەکان
لە هەر جێگایێ هەر کارێ ئەکەن   ڕەزای ئیلاهی لەودا پێش ئەخەن

٨

باوەڕ

پیاوێ عەبدێکی برد بیفرۆشێ   قیمەتی بڕیا بە چەن قرۆشێ
پیان وت عەبدت هیچ عەیبی نیە؟   بۆ ئەیفرۆشی؟ عیللەتی چییە؟
وتی غەیر ئەمە کە دوو زبانە   عەیبێ کەی نییە دوور لە نوقسانە
سوبح و نیمەڕۆ، عەسر وئێوارە   پشوویێ نادا خەریکی کارە
مشتەری وتی چش دوو زبانە   ئەیسێنم بۆ کار چون بە تەکانە
سەندی پووڵی دا و بردیەوە بۆ ماڵ   لە معامەلە دڵخۆش و خۆشحاڵ
لەبەر چاو ئاغا خەریکی کاربوو   گورج و بەهێز و بە پەلامار بوو
ڕۆژێ بۆ مەتبەخ ئاوی ئەکێشا   هەناسەیەکی سەردی هەڵکێشا
لای ئاغا ژنی وتی نازانی   ئاغام خەریکە کە بە پەنهانی
ژنێ بخوازێ وێنەی مانگی شەو   جیا بکاتەوە لە تۆ جێگای خەو

ئەگــەر بــۆم بــێنی دوو تــاڵ لــە ريشی ... نايەڵــم قەتعــەن، ســەر بگــرێ ئيشــی
بــە ســەر موويــەدا ئەفســوون ئــەخوێنم ... فكــری ژن هێنـــان لـــە دڵــی دەردێـــنم
خـــانم بــــەم درۆ كـــە كــردی بـــاوەڕ ... لای دا لـــە دۆســـی پۆشـــای بـــەرگی شـــەڕ
چـــاوەڕێ كـــە شـــووی خـــەو بيباتـــەوە ... بـــە تێـــغ لـــە ريشـــی مـــوو بكاتـــەوە
پـــاش ئـــەوە داوی بـــۆ خـــانم نـــاوە ... ڕۆيـــــی تـــــەكی دا بـــــە لای ئاغــــاوە
ئاغـــا رووی تێكـــرد وتی بـــۆ مـــاتی ... خـــەريكی چـــی بـــووی بـــۆ درەنـــگ هـــاتی؟
وتی خــــەريكی كـــاری ماڵـــۆ بـــووم ... خەبـــەرێكم بيســـت پـــڕ خەتـــەر و شـــووم
خـــانم ناردوويـــە تـــا كـــاردێ بكـــڕێ ... لـــەم شـــەوانەدا ســـەری تـــۆ ببـــڕێ
ئەمشـــەو بـــە عەمـــدەن خـــەو بخـــە لـــەخۆت ... بزانـــە چلـــۆن هەڵـــمەت دێنـــێ بـــۆت
خـــەوت و ئەيـــڕاونی لـــە ژێـــرۆ بـــە چـــاو ... چـــاوەڕوان بـــوو تـــا چـــۆن بـــێحەســـاو
چـــووە ژوور ســـەری خـــانم بـــە هێـــواش ... بـــە دەســـيەوە بـــوو كـــاردێكی مووتـــاش
دەســـی درێـــژ كـــرد بـــۆ بـــڕينی مـــوو ... كوتوپـــڕ ئاغـــا لـــە خـــەو راســـەو بـــوو
بـــيری لـــە ئـــەنجام كـــار نـــەكردەوە ... ســـەر ژنی لـــە تـــەن جيـــا كـــردەوە
لـــەم كارەســـاتە دەمـــی بـــەيانی ... كـــەس و كـــاری ژن خەبـــەريان زانی
هـــاتن بـــۆ كـــابرا بـــوو بـــە شـــەڕێ زل ... تيـــا شـــكا خـــەيلێ ســـەروپاچ و قـــول
قســـەی دوو زبـــان ئەگـــەر بژنـــەون ... لەگـــەڵ بەدبـــەختی دەســـتەمل ئـــەون

٩

چاڵ بۆ غەیر هەڵمەکەنن با تێنەکەون

پيـــاوێكی هۆشـــيار رەهنومـــا بـــۆخێـــر ... لـــە حـــەقوێژيـــدا بێبـــاك وێنـــەی شـــێر
عـــادەتی وا بـــوو تـــەواوی عـــومری ... ســـەحەر هەڵئەســـا زۆر بـــە بـــێســـەبری
دوای ئـــەدای فـــەڕز و ســـوننەت و دۆعـــا ... بـــە پەلـــە ئـــەچوو بـــۆ مەجليســـی شـــا
ئەيفـــەرموو ئـــەیشـــا لەگـــەڵ چاكـــانچـــاك ... معامەلـــەی كـــە و گـــوێ مـــەدە ناپـــاك
ناپاكـــان ئەڵـــبەت خـــراوی خۆيـــان ... بـــۆ گرفتـــاری كافيـــە بۆيـــان
لـــە نـــەزەر شـــادا زۆر موحتـــەرەم بـــوو ... حەتا ژووركـــەوتووی ســـەدریئـــەعزەم بـــوو
وەزيرێكـــی بـــوو شـــا خـــەيلێ دەغـــەڵ ... حەســـوود و خايـــەن ناپـــاك و چەپـــەڵ

کینەی ئەو پیاوەی لە دڵدا چەقی — ویستی کەساس کا بازاڕی حەقی
ڕۆژێ بە شای وت ئەم درێژدڕە — هەموو ڕۆژێ دێ و ئەیکا وە قڕە
نۆرەی کەس نادا کە بێتە زبان — لە زۆر وێژی ئەو عاجزە دیوان
بیستم وتوویە پاشای ئەم شارە — دەمی بۆگەنە و کلێشەدارە
ئەگەر هاتەوە بانگی کە پێشۆ — ئیمتیحانی کە بۆ ڕاس و درۆ
بزانە چلۆن دەس بە لووتەوە — ئەگرێت و نانێ ڕوو بەڕووتەوە
پاشان چوو بۆ لای پیری ڕۆشندڵ — وتی ئەی زانا ئەی بۆ مەجلیس گوڵ
بەرلەوە تەشریف ببەی بۆ دیوان — مێهمانی منی سبەی بەرقلیان
بە جامەلۆسی بە حیلە و تەزویر — دایە دەرخواردی بەڵگە بەڵگە سیر
هەستا بە خاتر پڕ لە بیرەوە — ڕووی کردە دیوان بە بۆی سیرەوە
شا فەرمووی بۆچی وا درەنگ هاتی — وام دێتە بەرچاو ئەمڕۆکە ماتی
زوو زوو بێ بۆ لام نەسیحەت پیشە — بێرە پێشەوە دوور دامەنیشە
بۆ ئەوە پەردە با وە سەر سیردا — دەسی نا سەردەم هات وە تەقریردا
شا وتی قسەی وەزیرم ڕاسە — ئەم بێئەدەبە بیکوژم خاسە
قانوونی وابوو بۆ غەیری عەتا — خەتی شەخسی خۆی بەکەس نەدەدا
نووسی ئەیسەرهەنگ ئەمخەتە هەر کەس — هاوردی بۆ لات ئەو دەم ئەو نەفەس
بیکوژە و پێسی بخنەوە بە کا — حەواڵەی بکە بۆ دیوانی شا
خەتی شای وەرگرت هاتە دەرەوە — وەزیر نامەی دی چووە بەرەوە
وتی ئەم نامە چوون خێزاندارم — بیبەخشە بە من زۆر منەتبارم
وەریگرت نامە بە ئومێدی گەنج — نەیزانی ئەبێ بۆی وە مایەی ڕەنج
بردی و گەیاندی سەرهەنگ وتی شا — نووسیویە پێستت پڕ بکەم لە کا
هەرچەند پاڕاوە بۆ ڕەزای خودا — مەمکوژن کوشتیان ڕۆحیان دەرهێنا
سوبحا ئەو دانا عادەتی وا بوو — بۆ مەجلیسی شا وێنەی ڕۆژان چوو
وەختێ خاتیمەی دا بە تەقریری — شانامەی دوێنێ خستەوە بیری
عەرزی کرد وەزیر ئەو نامەی لێم وەر — گرت و نازانم چی هاتووە بە سەر
شا فەرمووی دوێنێ هاتی بۆ لام تۆ — لەبەرچی دەستت وەختی گفتوگۆ

لە سەر لووت دانا راسی بڵێ پێم	تا راس و درۆ مەعلووم ببێ لێم
وتی دەعوەتی كردبووم وەزیر	خۆراكێكم خوارد تێكەڵ بوو بە سیر
بۆ ئەوەی بۆی سیر شا عاجز نەكا	دەسم بە پانۆ لە سەر دەم دانا
شا فەرمووی حەقە ئەم قسە راسە	جەزای بەد بەدی، هی خاسی خاسە
بۆ ئەو خێروێژە چاڵی كەند وەزیر	ئەو خوا پاراستی و ئەمی خستە بیر

١٠

لە تەنگانەدا عەقڵی خۆڵە دەس مەدە

رێویێ خەریک بوو لە برسا دەمرد	لە دڵی خۆیا ئەم تەدبیرەی كرد
وتی خۆم بكەم بە كەلاک خاسە	راكشێم لە خۆم ببڕم هەناسە
نەبزوێمەوە نەجووڵم لە جێ	بەڵكوو كۆترێ، قالاوێ، قەلێ
بنیشێتۆ لام دەنووک بێنێ بۆم	پەلاماری بەم بیگرم بیخۆم
بە هیوای نەچیر خۆی كرد بە مردوو	كەوتە سەر زەوی و دەس و پا شل بوو
قالاوێ هێواش هاتە ژوور سەری	وتی ئەزانم تۆ حیلەگەری
ئەزانم زیندوی، نەمردوی، ماوی	بەم كەلاكیشە بۆ نەچیر داوی
لە فێڵەبازیت دڵ بە ئەندێشم	وا بە دەورتدا خەتێ ئەكێشم
ئەلئانە ئەڕۆم سبەینێ كە بێم	سەرنجی ئەدەم مەعلووم ئەبێ لێم
بە شێواوی خەت یا نەشێواوی	لە چ حاڵێكای مردوو یا ماوی
قالاو هەڵفڕی و رێوی هەستا پا	بازی دا لە خەت رووی كردە سارا
سوبحا هاتەوە لەو جێگەدا كەوت	هەر خۆی بۆخۆی بوو بە «ملک الموت»
قالاویش دیسان هاتەوە سەری	كەوتە هاتوچۆ لە دەور وبەری
روانی لە خەتی كە نەشێواوە	لاشەی مامڕێویش هەروەک خۆی ماوە
چووە پێشەوە دایە بەر دەنووک	رێوی راسۆ بوو نایە دەمی سووک
قالاو ناعیلاج وتی ئەی ئەمیر	ئیسە كە منت گرتووە بە نەچیر
بەر لەوە ئەگەر خوێنم بڕژێنی	لازمە شوكری حەق بەجێ بێنی
چون شوكری نێعمەت نێعمەت زیاد ئەكا	ناشوكری، نێعمەت زوو بەرباد ئەكا
رێوی بۆ شوكر دەمی داچڕی	قالاو فرسەتی هێنا و هەڵفڕی
ئەقڵ بە كار دێ رۆژی تەنگانە	بۆ نەجات لە گێژ بەلای زەمانە

١١

ئاشنایەکی وا بگرن لە رۆژی تەنگانە بەکارتان بێ

پۆلێ کۆتری هاودەم و هاوسەر ئەفڕین ئەگەڕان سارا و دەشت و دەر
بێ غەم لە زەخمی چنگاڵی هەڵۆ لە تەڵە و فاقە و داوی ئەمن و تۆ
خەریکی سەیران لەم باغ بۆ ئەو باغ تێر لە دان و ئاو، شاد و خۆش دەماغ
گەورەیەکیان بوو هۆشیار و ژیر ئیفلاتوون حیکمەت، ئەرەستوو تەدبیر
لە گەڵیانا بوو بە رۆژ و بە شەو ئاگای لێیان بوو بە بێداری و خەو
رۆژێ نیشتنەوە لە کەنار ئاوێ بحەسێنەوە لە زەحمەت تاوێ
تەماشایان کرد لەو کەنار ئاوە بە سەر خاکەدا دانە رژاوە
لی کۆبوونەوە چاویان تێبڕی ئەو گەورەیانە نەچوو هەڵفڕی
بانگی کرد مەخۆن بێنە دواوە ئەو دانە بە سەر داوا رژاوە
هەر ئەونە دەنووک ببەن بۆ دانە وا بزانن ئەڵقەی داو لە ملتانە
رێگەی زیرەکی دەخیل وێڵ مەکەن راویار بۆ نەچیر هەزار فێڵ ئەکەن
هەی مەکەن مەچن وەرن با بڕۆین لە جێگایێ تر نان و ئاو ئەخۆین
قسەیان نەبیست رژانە سەر داو بەر لە تێر خواردن پێوە بوون تەواو
هاواریان کردێ، وەختی یارییە فریامان کەوە کارمان کارییە
وتی هاوارم نەکرد هەر ئەو کات؟ نەتانبیست قسەم تا واتان لێهات
مەترسن هەمە دۆسێ لەم هەردە لەم زەمانەدا بە هیممەت فەردە
ئاگا لە رووداو ئایندە و پێش مشکێکە زیرەک یەکجار دوورئەندێش
بە کۆمەکی ئەو هەموو بەر ئەبن دیسان لە قسەم ئەگەر دەرنەچن
ئەمە تێکەوتن گۆمێکی قووڵە هەریەک بە نەوعێ مەکەونە جووڵە
گشت بە یەک تەکان لی‌نەون یەکجۆر سنگی ئەم داوە هەڵکەنن بە زۆر
بەم قەرارەدا گشت بە یەک تەکان داویان هەڵکەند وهاتن بۆ مەکان
ئەو موشکول گوشای دەوری زەمانە ئەو پەنای داماو رۆژی تەنگانە
باڵیان گرت، فڕین بە تەک و بەدەو نەوێسان هەتا ئاسانەکەی ئەو
خەبەری زانی هاتە دەر لە ماڵ بە چاوی خۆی دی کە چۆنە ئەحواڵ

@kurdica

سەردەستەی کۆتر هاتە پێشەوە
بە دەروونێکی پڕ لە ئێشەوە

وتی ئەی پەنای رۆژی داماویم
چاک تێبفکرە لە لێقەوماویم

خواهیشم هەیە بێسەبر و تەئخیر
یارانم هەموو بەردەی لە زنجیر

وتی خواهیشت وا لە سەر چاوم
هیچ غەمت نەبێ داو وا ئەجاوم

کە لەتلەت ببێ و قولفەی نەمێنێ
هەریەک بێزەحمەت پای خۆی دەرێنێ

داوی بێدرەنگ وەها کرد پارە
کۆتر نەجاتیان بوو لە پەژارە

ئاشنایەکی وا بگرە گیانە
کە فریات کەوێ رۆژی تەنگانە

١٢

خەیانەت مەکە با دوچاری زەرەر نەبی

مانگایەکی بوو پیاوێکی هەژار
ئەیدۆشی هەموو رۆژێ دوو سێ جار

شیرەکەی لەگەڵ ئاو تێکەڵ ئەکرد
جا ئەوسا بۆ ناو مشتەری ئەبرد

ماڵی پێکۆ نا بە شیرفرۆشی
لە زیندەگیدا کەوتبووە خۆشی

بێخەبەر لەوە خەیانەتکاری
ئەیخاتە گێژی دەریای نەداری

رۆژێ هەورێکی رەش کەوتە هەوا
بە وێنەی پلووسک ئاوی لێئەڕژا

سارا بە جارێ بوو بە دەریای ئاو
مانگای شیرفرۆش کەوتە بەر لافاو

شەپۆلی لافاو مانگاکەی خنکان
بێبەش ما لە ماس، شام و بەرقلیان

منداڵێکی بوو هۆشیار و ژیر
وتی بابە گیان هیچ مەبە دڵگیر

هەر ئەو ئاوە بوو تێکەڵ شیرت کرد
بوو بەم لافاوە مانگاکەتی برد

تێفکرن ئەگەر هۆشتان لە لایە
خەیانەت پیشە ئاخری وایە

١٣

بە بەرگی ئەم و ئەو لە خۆت دەرمەچۆ با نەبیتەوە بە خۆت

کەرێکی گەڕۆڵ، سندان لێدراو
لە بەر زەخماری بەرەڵلا کراو

ئەیزانی وەک خۆی نییە کولۆڵێ
لە بەر داماوی رووی کردە چۆڵێ

لە ترسی مەگەس ئەخزیا لەناو
کەمتر ئەیوێرا بێتە بەر هەتاو

شەو تا بەیانی غەرقی چرا بوو
بە ڕۆژا خەوگای لە سێبەرا بوو

تا هێواش هێواش زامی چاکۆ بوو
لە کیم و زووخاو، برین پاکۆ بوو

ڕۆژێ ئەگەڕا بێخۆف و خەتەر
پێسی شێرێکی هاتە بەر نەزەر

وتی بە سووڕەت ئەگەرچی کەرم
وەلێ ئەم پێسە ئەکەمە بەرم

بە دەور ئاوایی ئەڕۆم با هەڵبێن
لێرە بەو لاوە بارم لێ نەنێن

دەس بەجێ پێسی شێری کردە بەر
ڕوو بە ئاوایی ڕێگەی گرتە بەر

ئەهل ئاوایی چاویان کەوت بە شێر
هەڵاتن یەکسەر تەواو مێ و نێر

ئاوایی چۆڵ بوو کەسی تیا نەما
کەر وتی ئەگەر هەڵبێنم سەدا

نێر و مێو ئەمرن گشتیان بە جارێ
هیچ کەس نامێنێ لێم بنێ بارێ

چون نەیئەزانی ئەم بێشعوورە
دەنگی شێر و کەر زۆر لە یەک دوورە

کە بەنیئادەم گەلێ حەساسن
سەدای کەر و شێر زۆر چاک ئەناسن

وەختێ زەڕانی زانیان کەرە
لی گردەوە بوون، بوو بە مەسخەرە

لە ژێر پێسی شێر هێنایانە دەر
خاوەنی ناسی و ئازا دایە بەر

بردیەوە بۆماڵ خستیە ژێر کۆپان
زەحمەت بەشی بوو تا وەختی تۆپان

تۆش ئەگەر بە پێس خۆ بکەی بە شێر
ڕێویش ئەتوانێ کە بتنێتە ژێر

جەوهەر ئەوەیە ئەگەر زاتییە
بێجەوهەر ئەمە بە سەرهاتییە

١٤

هەر جنسێ لەگەڵ خۆیا یەک ئەکەوێ

گێڕاویانەتۆ لە چاکان پیاوێ
کە دەسنوێژ ئەگرێ لە قەراخ ئاوێ

لەو مەوقیعەدا مشکێکی هەژار
لە چنگ هەڵۆیێ ئەکەوێتە خوار

بەزەیی پیادێ و ئەیباتە مەنزڵ
خزمەتی ئەکا بە گیان و بە دڵ

دەرمانی ئەکا، دێنێتەوە هۆش
برینی ئازای ئەبێتەوە خۆش

ڕۆژێ ئەو پیاوە بە دڵێکی پاک
ئەپارێتەوە لە خودای بێباک

ئەڵێ ئەی خودای ئەرز و ئاسمان
ئەم جانەوەرە بکە بە ئینسان

ماڵم کە نییە لە ئاوایی‌دا
با ڕەفیقم بێ لە تەنیایی‌دا

ئەم تیری دوعای کە لە دەم دەرچوو | بوو بە کچێکی تازە پاگرتوو
بە خۆشەویستی وای کرد پەروەردە | گەردنی دەتوت مینای بێگەردە
زەمانێ پای نا مەقامی ژنان | تەمەنی هاتە وەختی بەشوودان
بە زبانی خۆش بۆ دڵنەوایی | وتی ئەی دەوای دەردی تەنیایی
بۆ حیفزی شەرەف حەیا و ئابڕوو | وەختی ئەوەیە کە بتدەم بە شوو
بە ئارەزووی خۆت شوو هەڵبژێرە | چی لە دڵتایە لێم دامەشێرە
وتی بابە گیان شوویەکم ئەوێ | لەو پاڵەوانتر کەسێتر نەوێ
وتی کە وایە با بتدەم بە خۆر | مەرتەبەی بەرزە و ڕۆشنایی زۆر
ڕۆیی تەکی دا بە لای خۆرەوە | بە دەروونێکی پڕ لە شۆرەوە
وتی هاتووم ئەی شای ئەختەران | ڕۆشنایی بەخش بەزمی سەروەران
بەم قووەی نوورە کە تۆ مومتازی | کچێکم هەیە لێمی بخوازی
وتی هەور لە من پاڵەوانترە | بۆ ڕۆشنایی من، هەر ئەو بەرگرە
بچۆ بۆ لای ئەو واز بێنە لە من | هیچ کەیفم نیە لە ڕەفیقی ژن
ڕۆیی بۆ لای هەور مەتڵەبی گەیاند | هەور تووڕە بوو جارێکی نەڕاند
وتی کەی ئەمن هێزم تیایە | ئەو پاڵەوانە تۆ ئێژی «با»یە
نابینی کە با زۆرم بۆ دێنێ؟ | لەم هەرد بۆ ئەو هەرد چۆنم ئەڕفێنێ
مەگەر لە لای با بگەی بە ئاوات | کارت سەر بگرێ و ببێ بە زاوات
بەم ئارەزووە کە هات بۆلای با | با وتی ئەی پیر ئەی ژیری دانا
من پاڵەوان نیم، پاڵەوان کێوە | بەهێز و مەحکەم لە جێ نەبزێوە
ئەوەتا من هەم زەربەی لێ ئەدەم | سەرە موویەکم لێ نەکردووە کەم
بچۆ بۆ لای ئەو، تا زووە ڕاکە | خێشایەتی تۆ هەر بۆ ئەو چاکە
کە هات بۆ لای کێو بەم خەیاڵەوە | کێو هاتە جواو بە سەد ناڵەوە
وتی ئەی پیری بەرەکەت ئاسار | ئەی قسە ڕەوان ئەی شیرین گوفتار
بێ لێم بڕوانە چەن ناتەوانم | بێزار بێزارە سەر تا دامانم
ئەگەر بمبوایە زۆری شمشێرێ | نەمدەهێشت وا مشک زۆرم بۆ بێرێ
بە دەس مشکەوە حاڵم خراوە | جەرگی بڕیوم لە هەزار لاوە

ئەو پاڵەوانە کە تۆ ئەتەوێ ... ئەبێ غەیری مشک کەسێ تر نەوێ
پاش دەردی سەری زۆر و بێشومار ... ئەو پیرە وتی ئەی پەروەردگار
بیکەوە بە خۆی هەتاکوو زووە ... غەیری مشک نییە بۆ ئەو ئەم شووە
ئەمەیە بەری ئەم گفتوگۆیە ... هەر جنسێ مایل بە جنسی خۆیە

١٥

شتێکت کە لێ زەوت کراوە مەڵێ هی منە

مام ڕێوی لەگەڵ یەک دوو هامفەردێ ... لە نووچکەی کێوێ چوبووە سەر بەردێ
ئەیوت ها ئەو دێ ئەگەر دیارە ... ئەو عەمارەتە و بورج و حەسارە
ئەو باغ و دارە ئەو بێشە و چۆمە ... موڵکی حەڵاڵی خالیسی خۆمە
قەباڵەی شەشدانگ تەواوی وا پێم ... هەموو بزانن من ئاغای ئەو دێم
ڕەفێقان وتیان کە وایە قوربان ... بەم سەرما سەختە بە چلەی زستان
لە سەر ئەم پردە بۆ هەڵتووتاوی ... ئەلەرزی ئێژی تووڵی ناو ئاوی
دەمێ بن بەردێ ساتێ بن دارێ ... لە هیچ مەکانێ نیتە قەرارێ
لە برسا خۆ وا پشتت شکاوە ... هێزی دەس و پا و ئازات نەماوە
بۆ ناچیتە ناو ئەو قەسرە خۆشە ... ئەو عەمارەتە پڕ عەیش و نۆشە
هاوسەران لە خۆ کۆ بکەیتەوە ... ژەنگی غەم لە دڵ خۆ ببەیتەوە
لە قەوم و برا پڕ بێ دەربارت ... لاقی فرووج بێ شام و نەهارت
بە کاری چی دێ لاف و گەزافت ... خۆت وێڵی سارا و زەوت کرێ مافت
ئەوا فەرزمان کرد ئاغای بەهەشتی ... فاییدەی چیە کە وێڵی دەشتی
وتی هاودەمان بەزمی دیوانم ... ئەساسی خۆشی دەورەی ژیانم
تانەم لێ مەدەن ئەی مایەی گیانم ... ئەمن دەردی خۆم هەر خۆم ئەیزانم
لە ترسی تاجی و توڵە مەحاڵە ... ڕێگای دڵ بدەم قەت ئەم خەیاڵە
لە خۆفی ئەوان قەتعەن ناوێرم ... روو بە ئاوایی هەنگاو هەڵبێرم
بە ژەقنەمووت بێ بەهرەی موڵکی وا ... دوژمن بە پانۆ بیجاوێ و بیخوا؟
ئاغا رووت و قووت بێزار لە گیان وێ ... داگیرکەر خاوەن خەڵە و خەرمان وێ
ئەقڵی ئەم قسە لە پێشینانە ... نان هەر ئەو نانە، ئەمڕۆ لە خوانە

١٦

فریای داماو کەوە با نائەهلیش بێ، تا لە داماوییا فریات کەون

وشتر سوارێ ئەچوو بۆ سەفەر تۆشەی هەڵگرت و ڕێگەی گرتە بەر
دی لە ڕێگادا پووش و پوارێ ئاوری گرتووە لە ناویا مارێ
گیری خواردووە، ڕێگەی فەراری نییە بۆ هیچ کوێ، موشکوڵە کاری
وتی ئەی هاوار ئەی وشتر سوار دەسم دامانت جارێکە و ئەمجار
دەرم بێرانە بە جەوانمەردی شێوەت دیارە بە مەردی فەردی
وتی ئەترسم ئەگەر بیتە دەر گازم لێ بگری بمخەیتە خەتەر
ئەزانم ئێوە چەندە بێوەفان نە هەر بۆ دوژمن بۆ دۆستیش جەفان
مار هاواری کرد وتی ئەی جەوان شەرتە تا ئاخر هەناسەی ژیان
ببم بە خاک و بکەومە بەر پات لەم تەنگانەدا کە بمدەی نەجات
وتی جا چلۆن دەسم بگا پێت تەک بەمە بەرۆ ئازام ئەسووتێت
وتی دەخیلم ئەو خورجەت پێیە کە تۆ شەوانە بۆ تۆشەی ڕێیە
بیدە لەو ڕمە درێژە وا پێت دەستت درێژ کە بۆ لای من با بێت
خورجی دا لە ڕم تەکی دا بەرۆ مار چووە ناوی کێشایە دەرۆ
سەری هەڵبڕی مار وتی خەستەم بە جێم مەیەڵە بمنێرە بەردەم
دوو سێ هەنگاوێ بمبە بەو لاوە با نەسووتم بەم گڕ و هالاوە
بەزەیی پیاهات نایە بەردەمی نەیزانی ئەوێ وە مایەی غەمی
پاش ئەوە بەینێ ڕۆیین بەڕێوە ئالا گەردنی ئەو شەیتان شێوە
وتی مۆڵەتت نادەم ئەتگەزم لە عەداوەتتان من چۆن ئەبەزم؟
دوژمنی پێشووت بۆچی لەبیر چوو بیری گیر خواردن ئەم ڕۆژەت نەبوو
ڕێبوار وتی کەی ڕەوایە کەی؟ لە جەزای چاکیم ئەتۆ پێمۆ بەی
وتی نابیسم من ئەم حەرفانە ئەوەڵ ئارەزووی من پێوەدانە
ڕێبوار وتی بێ حوکمی قازی من بە کاری وا قەت نابم ڕازی
مانگایێ هەیە ژێر و دنیادیو بەرتیل نەخۆرە ناخوا فریو

با بچین بۆ لای هەر جۆرێ فتوا
چوون بۆ لای مانگا شەرحی حاڵیان دا
بیری کردەوە کەمێ لەم کارە
هەستە بە قانوون ئادەمیزادە
من مانگای کوێخای دێ بووم زەمانێ
وەختێ لاغر و بێهێز و پیر بووم
وتی دەری کەن ئەم داڕزیوە
دوێ هات قەڵەوی هاتمە بەرچاو
ئاوایە وەفای ئادەمیزادە
مار بۆ پێوەدان دەمی داچڕی
وتی ئەی نامەرد ئەی خودا نەناس
کە نەجاتم دای لە گڕی ئاگر
وەرە با بڕۆین بۆ لای ئەو دارە
درێژە بدەین بەم گفتوگۆیە
چوون بۆ لای ئەو دار، پڕ گەڵا و میوە
بۆ محاکمە هاتووینەتە لات
وتی دەی بێژن بێ فێڵەبازی
ئەم مارە کە وا لە من ئالاوە
ئیسە پێم ئەڵێ ئەبێ پێتۆ بەم
وتی بە قانوون ئادەمیزادە
ئەمن کە نیمە بۆ کەس زەرەرێ
بەنی ئادەمی خەستە لە ڕێوە
دوای حەسانەوە کە چاو هەڵدێنن
لە تەڕ و وشکم ناپارێزن دەس
ئەی مار! بە مەزهەب ئادەمیزادە
ڕێبوار وتی با بچین بۆ لای

بدا پێی رازیم «الحکم للّه»
مانگا سەر سووڕماو لە ئەحواڵیاندا
سەری بەرزۆ کرد وتی بەو مارە
ئازا پێوەی دەو عومری بە با دە
ساڵەها شیر و ماسم ئەدانێ
قسر مامەوە بێبەهرە و شیر بووم
بیوەن بەرەڵلای بکەن لەو شیوە
هیچ ماتڵ نەبوو دامی بە قەساو
پێوەی دە ئازا عومری بە با دە
ڕێبوار بە ناچار سەدای هەڵبڕی
ئەی دوور لە ئینساف سپڵەی ناسپاس
ئاوا بوو جەزای پیاوەتیم ئاخر؟
کە وا لە کەنار ئەو چەشمەسارە
ئایا حەق هی من وە یا هی تۆیە
وتیان ئەی دانا ئەی دنیا دیوە
کارمان کۆتا کە ئێحسانت ئەگات
ڕێبوار وتی جەنابی قازی
لە گڕی ئاگر نەجاتم داوە
عیلاجم چیە لە گەڵی چبکەم
حەق بە دەس ئەوە، قسەی تۆ بادە
خودا پێی داوم سێبەر و بەرێ
لە سێبەرمدا ئەحەسێنەوە
هەر خەڵفم جوان بێ ئەوە ئەشکێنن
منیش لە دەسیان خەیلێ گلەم هەس
زوو زوو پێوەیدە، عومری بە با دە
قازیەکی تر ئەویش گەر فتوای

وەها دا ئیتر عوزرم نامێنێ — پێمۆ دە هەر جۆر کەیفت دەهێنێ
بەم خەتەرەوە رێگەی گرتە بەر — ناکاو رێویەکی هاتە بەر نەزەر
وتی مەرحەبا های مامە رەوی — مەڕۆ هاتووین فریامان کەوی
ئەزانم کاری من و ئەم مارە — لە لای تۆ نەبێ نیەتی چارە
وتی راس بڕۆن گوێ ئەگرم لێتان — جواوێ سەحێح ئەدەمۆ پێتان
رێبوار رووداوی ئەگەر کرد بەیان — رێوی تووڕە بوو سەری داتەکان
وتی من باوەڕ ناکەم بەم درۆ — ماری وا زەلام چون جێی ئەبێتۆ
لە خورجێ تەنگدا ئەم ئەژدیهایە — نەبووە ناگونجێ کەی جێی بڕوایە؟
مار وتی قازی بۆ سەرسام ماوی — ئیجازەم بدە ئەچمەوە ناوی
وتی تی بچۆ بزانم راسە — درۆی تیا نیە، حەقیقەت واسە؟
مار قەفقەف لە مل رێبوار هاتە خوار — لە ناو خورجێندا گورج گرتی قەرار
مام رێوی بە چاو کردی ئیشارە — وتی بیکوژە کوشتنی چارە
رێبوار چاوی لەو ئیشارە بوو — دای بە ئەرزدا پارە پارە بوو
چۆن تێکۆشابوو بە راسی بۆ کار — خوا نەجاتی دا لە سەدەمەی مار
ماریش چون رێگەی لاری گرتە بەر — لە عاقیبەتدا ئاوای هات بە سەر
برا گیان فریای داماوان کەون — لە تەنگانەدا با داماو نەون

١٧

فێڵ مەکەن با فێڵتان لێ نەکرێ

مام رێوی رۆژێ لە قەراخ ئاوێ — بوو بە میوانی لەقلەقێ تاوێ
ئەونە برسی بوو هێزی نەمابوو — لە برسا تەواو ئەژنۆی شکابوو
چوو ئەوەندەی خوارد بە بێ‌بسم اللە — لە یەک رەواوە وێنەی رەشکە کا
لە پاش تێرخواردن دەمی لێساوە — لە مالی لەقلەق سەعاتێ ماوە
وتی ئەی دەنووک لەعلی بەدەخشان — برای چەکمە سوور شیرینتر لە گیان
چون ئیشم زۆرە پەلەمە ئەڕۆم — سبەی ئەم کاتە چاوەڕوانی تۆم
کە تەشریف بێری ببیە میوانم — بمخە بەرپات هەم سەر هەم گیانم

گەڕاوە ڕێوی بە فێڵەبازی کەوتە تەهییەی مێهمان نەوازی
لاوێچیێ ئاردی تێکەڵ کرد بە ئاو چێشتێکی لێنا ئەمما زۆر تراو
وەختێ کە لەقلەق نیشتەوە لای بەرەو پیری چوو کەوتە خاکپای
زەمانێ مەشغووڵ بوون بە وتووێژ مەنزڵیان بردە سەر بەردێکی لێژ
مام ڕێوی چێشتی وەبەردا ڕژان وتی دەی فەرموو بخۆ براگیان
لەقلەق کە زانی قەزییە چییە وتی کاکە گیان ئیجازەم نییە
نییەتی ڕۆژووم هێناوە ئەمشەو نابێ هیچ بخۆم هەتا وەختی خەو
ڕێوی بێشەریک چێشتی بە زبان لێساوە نەیهێشت لی بخوا میوان
ئەم لەم لا پەی پەی چێشتی ئەلێسا ئەو لەو لا لە سەر لاقێ هەڵوێسا
دوای بەیەنێ فڕی وتی بێرەوە لە ڕەفاقەتم خۆت مەشێرەوە
هەر ئەونە کفتەی ماسیت پێ ئەدەم لە گەرووتەوە سەر بکا بۆ دەم
بیری کردەوە چ چێشتێ لێنێ تا ئینتیقامی خۆی لێ بسێنێ
تۆنگێ درگا تەنگ مل بەرزی هاورد لاوێچیێ نۆکی کولاوی تێکرد
گەیشتە پێشۆ وەختی میوانی بەرە وپیری چوو بە میهرەبانی
دوای بەجێهێنان ڕەسمی برایی دەردەدڵ لە جەور ڕۆژی جیایی
بە دڵێکی خۆش پێکۆ هەر دوو یار هاتن بۆ سەر خوان بۆ سەرفی نەهار
مام ڕێوی ئەگەر بە دیقەت ڕوانی زۆر عەجایب ما لە سفرە و خوانی
باوێشکێکی دا و دوور هەڵترووشکا وتی براگیان من ئەمشەو سەرما
سڕی کردووم ناتوانم تەعام بخۆم زەڕڕەیێ نە نەهار نە شام
خەستەم لێم گەڕێ گیان قوربانت بێ تەنها خۆت بیخۆ نۆشی گیانت بێ
ئەیوت ئەم دڕکە هەڵچەقی لە پێم کردەوەی خۆمە وا هاتەوە ڕێم
لەقلەقیش ئاسان بە دەنووک زووزوو نۆکی ئەهێنا دەر یەک یەک و دوو دوو
کە قووتی ئەدا و دەمی ئەتەقان ڕێوی ژیانی لێ ئەبوو بە ژان
چونکە فێڵەباز پاداشی وایە ئێوە فێڵ و فەن مەکەن وە مایە
خوا کە ڕاسەو خۆشی لە ڕاس دێ کاری لار مەکەن با کارتان ڕاس وێ

١٨

تا کاریان پێت نەبێ ناکەویتە بیر

بۆسەر زەماوەن بانگ کریا کەرێ   کەر زۆر پێکەنی و جووڵانی سەرێ
وتی کەی ئەمن گۆرانی وێژم   رەنگی هەڵپەرکێ چلۆن برێژم
سەرچۆپی کێشان بەڵەد نیم تەواو   هەڵنەپەڕیوم نە کرژ و نە خاو
لە ئاشپەزیدا زۆر بێخەبەرم   لە چایی و قاوە دەرناچێ سەرم
رەسمی فەڕاشی فێر نەکراوم   بۆسەمای بەر بووک قەت نەبراوم
ئێستە کە قەدرم لە لای خوێشانە   بە خوا ئەم قەدرەم بۆ بارکێشانە
ئەینا تا ئیسە بۆ نەیانپرسی   ماوی یا مردووی تێری یا برسی

١٩

شوێن مەحاڵ مەکەوە

کەرێ بوو کلکی لە بندا بڕاو   لە بەر بێکلکی دەروون پڕ زووخاو
بۆ کلک ئەگەڕا بە رۆژ و بە شەو   بێزار لە ژیان لە خۆراک و خەو
ئەگەڕا دێهات کووچە بە کووچە   چۆڵ و ئاوایی مووچە بە مووچە
لە دەشتەوان و شوان و رێبوار   پرسیاری ئەکرد رۆژێ هەزار جار
کلک لە کوێ هەیە بچم بسێنم   لەمە زیاتر بێ کلک نەمێنم
هاوسەران تاکەی پێبکەنن پێم   گۆشە و تاریکی بۆ بوێ بە جێم؟
بۆ بێبەش لە بەزم کایەی کەران بم   قوڵ و ناشیرین ناو هاوسەران بم
بە رۆژا لە بەر مێش و مێشوولە   ناوێرم بکەم لە جێگا جوولە
ئەزانن نیمە من باوەشێنێ   هەریەک بە جیا زۆرم بۆ دێنێ
بەم خەیاڵەوە لە ئێرەو ئەوێ   ئەیپرسی بەڵکوو کلکی دەس کەوێ
ناکاو برسیەتی زۆری بۆهاورد   چووە ناو زەرحات کابرایێ کورد
کابرا راسۆ بوو هەر دوو گوێی بڕی   هەر دوو گوێشی چوو کلکی نەکڕی
هەر کەس دووی کاری وا محاڵ کەوێ   حاڵی وەکوو حاڵ ئەو کەرە ئەوێ

٢٠

وتووێژێ لە گەڵ زانست و دەربڕینی ئەسەف بۆ بێتەربیەتی منالە ژێرەکانی دێهات

زانست ئەتۆی ئاو دەردێنی لە خاک — زانست تۆی ئەفرێ بۆ بانی ئەفلاک
زانست تۆی دەوای دەردە سەختەکان — زانست تۆی نەجات بۆ بەدبەختەکان
زانست تۆی سفەت زات ئیلاهی — زانست تۆی زینەت بۆ تاجی شاهی
زانست تۆی ئیکسیر بۆ مەسی بەشەر — زانست تۆی میعمار ئەم دنیا یەکسەر
زانست تۆی غەواس دەریای بێکەنار — زانست هەر ئەتۆی پەی ئەبەی بە کار
زانست تۆی شفا بۆ ئێش و ئازار — زانست تۆی دەوای دەردی دەردەدار
زانست هەر ئەتۆی موشکوڵ گوشای عام — تۆی عالەم ئارا و بۆ عالەم ئارام
زانست تۆ چرای تاریکی جەهلی — ئەتۆ رەهنومای ئەهل و نائەهلی
بە هۆی ئەتۆوە بەشەر بەشەرە — تۆ نەبی بەشەر، گایە یا کەرە
گوێ بۆ شکایەت ئەم جگەرپارە — بگرەوە مەردانە دەردم کە چارە
منالی لادێ دوری مەنشوورن — یانی بە خیلقەت غیلمان و حوورن
سەوزەی نەورەستەی سارای ئینسانین — دارای لیاقەت مەدرەسەی زانین
کانی وەفا و فەهم، پڕ ئیستیعدادن — داخی بە جەرگم کە بێ ئوستادن
بەرەڵلا و بێکار بچووک یا زلن — زمستان خەریک قاپ و کەرخولن
کاریان بە رۆژا ئەم بان ئەو بانە — شوغڵی موهیمیان لە یەک هەڵدانە
ئەگەر بەهار هات لەگەڵ گا و کەر — ئەو مەزڵوومانە ساڵ ئەوەنە سەر
هەر لە بەیانی هەتا ئێوارە — مەشغووڵی وەشە و وەحەن بێچارە
غەرقی گەمە و گەپ شەو تا بەیانی — بێخەبەر لە کەسب شێوەی ئینسانی
چۆن لە جوانیدا بێ ڕێگە ئەڕۆن — وەختێ پیر ئەون هەموو گیر ئەخۆن
دەرسی تەربیەت کەمتر ئەژنەون — لە سەروچاوی یەکتر بەر ئەون
نە شۆنی ئەدەب، نە بۆی حەیایە — زیاتر لە لادێ قڕەو هەرایە
لە رەفتاری چاک هەمووو کوێر و کەڕ — یەکتر ئەکوژن لە سەر سەگە شەڕ
جەور و قەساوەت پێس و موویانە — کینە و عەداوەت داب وخوویانە
بێسەبر و تاقەت، تووڕە و شەڕانی — هەموو موبتەلای سەیلی نەزانی

کوردیکا @kurdica

کە بێ تەربیەت ئەبن پەروەردە ‌ ‌ ‌ دنیا پڕ ئەبێ لە دز و جەردە
لە ئەخلاقی چاک بێبەش ئەمێنن ‌ ‌ ‌ حەتا دارایی یەکتر ئەڕفێنن
نەواقیس زۆرە نایەتە بەیان ‌ ‌ ‌ بێ ئەدەبییە زیاتر توول پێدان
تو خوا زانست تۆ بێ بزانە ‌ ‌ ‌ چۆن دروس ئەوێ بەشەر لەمانە؟
ئاسن کە خڵتەی بێئەندازە بێ ‌ ‌ ‌ خۆ بە خۆ تێغی قەت لێ ساز ئەبێ؟
پەتک چۆن دەبێ بۆ شەدە و رەشتی ‌ ‌ ‌ کەی لە خشتی کاڵ دروس بوو کەشتی
هەتا مێعمار و عەمەلە نەوێ ‌ ‌ ‌ بەنای باشکۆ چۆن دروس ئەوێ؟
بەڵکوو بە چاوی خۆمان لە زەرەر ‌ ‌ ‌ نادانی لادەین بوین بە بەشەر
لەمە زیاتر پەست و خوار نەبین ‌ ‌ ‌ سەگی پێسەخۆر، گورگی هار نەبین
بۆ خەلاسیمان لەم عەیب و عارە ‌ ‌ ‌ دێهات موحتاجی ئاموزگارە
چون زۆر محاڵە لەم قوڕە دەرچین ‌ ‌ ‌ بە بێ مامۆستای دڵسۆز و ئەمین
دەستم دامانە زانست سا دێرە ‌ ‌ ‌ وادەی کۆمەکە تەشریفت بێرە
وەک شارستانی دۆستدارتە ‌ ‌ ‌ ئاخر دێهاتیش تاسەخوارتە

جوابی زانست و گلە لە ناڕەواجی بێمەیلی ئینسان لە گەڵ ئەو

زانست هاتە جواب بە زبانی حاڵ ‌ ‌ ‌ وتی ئەی «زاری» پەرێشان ئەحواڵ
راسە من رەواج کووچەی شارانم ‌ ‌ ‌ مەحبووبی نەزەر تاجدارانم
بازووبەندی باڵ شەهریارانم ‌ ‌ ‌ پایەی ئیقباڵی کامگارانم
ئالای سەربەرزی سەرئەفرازانم ‌ ‌ ‌ هێزی باڵ و پەڕ جورەبازانم
جڵەوکێشی خاس بۆ رێگەی راسم ‌ ‌ ‌ حەقیقەت وێژم، حەقیقەتناسم
نیسبەتی ئەمن مەدە وە لاری ‌ ‌ ‌ بێفەرقە لە لام دێهاتی و شاری
وەلێ کاکە گیان وەها مەزانە ‌ ‌ ‌ حەقم جێ بێنن ئەهلی زەمانە
حەق و یا ناحەق بە من پەیدا کەن ‌ ‌ ‌ راسی بێتە بەین ناراسی لابەن
پلەی مەکر و فێڵ بدرێ وە ئاودا ‌ ‌ ‌ رەویە و رەسمی لار، لاچێ لە ناودا
لە هەموو لاوە ئیستیقبالم کەن ‌ ‌ ‌ وەک دنیا بۆ دین ئیستیعمالم کەن
کە تێئەفکرم لای دۆس و دوژمن ‌ ‌ ‌ هەر بۆ دنیایە خۆشەویسی من
بۆ بەشی دنیام بوو ون بە سۆنە ‌ ‌ ‌ هیچ کەس ناپرسێ دین چیە و چۆنە

لەم جیهەتەوە تەواو پەشێوم
بۆ نارەواجیم هەر قوڕ ئەپێوم

بۆ بەشی دینم بێموبالاتن
ئێژی بۆ مانی ئەبەدی هاتن

لیباسی تەقوا داکەنیا لە بەر
کلاوی تەکلیف فڕدریا لە سەر

حەیا و سەداقەت ڕەختی پێچاوە
درۆ و دەسبڕی و هەرزەیی باوە

لە دەریای حیرسا عالەم وەها غەرق
بوو بۆ چاک و خراو نەما فەرق

بۆ ئوموری دین کاریان نەما پێم
هەر بۆ دنیایان تەکلیف ئەکەن لێم

دەمێ ئاوری عالەم سووتێنم
نەفەسێ دەریای بەشەر خنکێنم

زەمانێ داوی نەچیر کردنم
ڕۆژێ لەشکری غارەت بردنم

دەمێ بۆ فریب دەمێ بۆ جەفام
گیرۆدەی هەوای ئەهلی ئەم دنیام

ئەمن ئەسپاوێ بێئیختیارم
هەر چیم پێئەکەن خزمەتگوزارم

خەتای من چیە دێهاتی وەحشین
مشتەری جەهلن تالبی من نین

کەوتوونەتە شۆن شێوەی حەیوانی
بێزارن لە داب و دەرسی ئینسانی

«زاری» تۆبێژە تا حاڵیان وا وێ
بەر و بەهرەی من بۆ ئەوان ناوێ

٢١

دنیا کەشتییە ئەڕوا بەڕێوە
ئێمە بێخەبەر هەر واین لە جێوە

ئاگامان نییە هەر تا لە ناکاو
ئەوێسێ و بارمان ئەخاتە گێژاو

دەورەی جوانی ئەوا باری کرد
قاسیدی پیری خەبەرداری کرد

ئێمە نابیسین گرانە گوێمان
بانگمان لێئەکەن، هەستن بە جێ مان

خەفەت بۆ نەخۆم قوڕ بۆنەپێوم
بە ئاهی حەسرەت نەسووتێ لێوم

دڵم بۆ نەوێ وە قرچەی کەواو
خوێن بۆنەڕێژم لە دوو چاوەی چاو

وا نەتماوە بۆ خوێندنەوەی ئەشعار
شەوقەکەی پار و زەوقەکەی پێرار

کوانێ ئەو زەوق، ئەو فکر، ئەو خەیاڵ
ئەو شەوق ئەو کەیف ئەو شادی ئەحواڵ

ئەوقەهقەهەیخۆش ئەو خەندە ئەو دەنگ
ئەو ڕێکی قامەت ئەو شێوە ئەو ڕەنگ

ئەو نوتقی ڕەوان ئەو زەکا ئەو فام
ئەو بیر ئەو تەقریر ئەو حوسنی کەلام

ئەو شۆخی ئەو بەزم ئەو بەرزی دەماخ
ئەو نوکتەوێژی دوایی هات سەد ئاخ

های دنیا بۆ کێ وەفای بوو تا سەر
لە ناز و نێعمەت کێی نەکردە دەر

جامی بادەی کێی نەدا وە بەردا
کام سەری نەدا وە هەزار دەردا

کام تیپ و سپا و سانی قڕ نەکرد
کەللەی کام شاهی لە خاک پڕ نەکرد

کام بالابەرزی قووت نەدا چون مار
کاسەی کام بەزمی پڕ نەکرد لە ژار

کام شاسواری نەکرد پیادە
کام قەلای سەختی نەکرد وە جادە

کام رووییندتەنی نابینا نەکرد
کام پیلەتەنی بۆ ناو چا نەبرد

کام کەیخوسرەوی وێڵی چۆڵ نەکرد
مەغزی کام کاوەی تێکەڵ خۆڵ نەکرد

تەختی کام جەمی نەدا وە غارەت
وە کام زوحاکی نەدا مەرارەت

ئەیوانی کامین کەسرای نەڕووخان
لە کام خاقانی نەسەندەوە گیان

کامین قەیسەری نەهاڕی وەک ئارد
یا کام هێرقەلی وە خاک دانەشارد

کامین قارِوونی نەکێشا قوڕاو
یا کام فیرعەونی نەخنکان وە ئاو

رەحمی بە پیری کام زەکەریا کرد
ئازاری لە سەر کام یەحیا لابرد

کام نەمروود پامالْ مێشوولە نەبوو
کام خەلیل بۆناو مەنجەنیق نەچوو

کام سولەیمانی لە مان تێر نەکرد
کام ئەسکەندەری سەرەوژێر نەکرد

لاشەی کام لاوی نەکردە کەلاک
کاسەی کام چاوی پڕ نەکرد لە خاک

کام ئیفلاتوونی توونا توون نەکرد
یا کام لوقمانی سەرنگوون نەکرد

کام غونچەی نەکرد وە هەزار پارە
وە کام بولبولی نەدا پەژارە

کام دڵی نەکرد پڕ لە سۆز و تاو
ریشەی کام جەرگی نەکرد وە کەواو

کام شای لە سەر تەخت نەهاوردە خوار
کام خانی نەکرد نەقش دیوار

سینەی کام دارای بەخوێن سوور نەکرد
کام دەزگای بەرزی ژێرەوژوور نەکرد

کامین یۆسفی نەهاویشتە بیر
پای کام زولەیخای نەکرد وە زنجیر

کامین فەرهادی رەنج نەدا وە باد
یا کام شیرینی هێشت وە خاتر شاد

کام مەجنوون نەیچەشت زەهری بێدادی
کام لەیلای نەکوشت وە بێمورادی

کام پێکەنینی نەکرد وە گریان
ریشەی کام دڵی نەکرد وە بریان

کام حەڵقەی لە یەک نەچڕی بە زۆر
زەخمی کام سینەی نەخست وە ناسۆر

ئاوایە رەفتار دنیای جەفاجۆ
ئیتر وە تەمای چی بین ئەمن و تۆ

با بیکەین بە ویرد هەر لەحزە هەر ئان
ئیعلانی «کُلُّ مَن عَلَیها فان»

لە حەقیقەتی درووس تێفکرین
یەقین پەیدا کەین نامێنین ئەمرین

ناڕەحەت نەبین بەم کۆچ و بارە
لەم دیارەوە بۆ ئەو دیارە

چونکە ئیرادەی رەببی بەشەرە
با خۆ حازر کەین بۆ ئەم سەفەرە

بەهاری جوانی رەختی پێچاوە
زستانی پیری حەملەی هێناوە

با چرایێ ساز کەین دیاری داوە
نیشانەی سەفەر لە هەزار لاوە

بۆ ئەو مەنزڵە تاریک و تەنگە
بۆ ئەو مقامە وەک شەوەزەنگە

بۆ ناو ئەو وەحشەت ئەو تەنهاییە
بۆ ئەو چاڵە قووڵ بێ رۆشناییە

بێیار بێ یاوەر، بێ قەوم وبرا
بێ فەرش و پاڵشت رەفیق و چرا

پەنا و پشتیوان فەریادڕەس دەسگر
کەس نییە ئیللا زاتەکەی نەمر

سەهووە غەڵەتە خیلافی ئەمری
غەیری ئەو کێ هەس پەنای پێ بگری

با لە رێگەی لار بگەڕینەوە
لە گێژگەی هەوا بپەڕیونەوە

بە رێگەی راسا یەک دوو هەنگاوێ
با بڕۆین ماڵمان خۆ خراو ناوێ

بینەوە حەڵقەی خاس و راسەکان
بکەوینە شۆن خواناسەکان

روو بکەینە خێر لا بدەین لە شەڕ
گۆشەی نەدامەت بکەین وە مقەڕ

بێژین بۆ عەفوی تەقسیر و گوناە
استغفر اللە، استغفر اللە

بەڵکوو لەم رێوە بگەینە مەنزڵ
دەس بکەینە مل ئارامەکەی دڵ

«زاری» لە کارا هەڵبگرە پایێ
ئەم زۆرویژییە بە کارت نایێ

@kurdica

١

دڵــی ئاڵــۆز و شـێواوم هــەتا بــەختی لــە کــارا بــوو
هەمیشە جێگــەی ئــارامی لــە بــاغی وەسڵــی یــارا بــوو
ئەگــەر ئیقباڵــی وەرچــەرخا و رووخــا بــورجی ئــاواتی
دوچاری دەردی دووری بــەدری روخســاری دڵ ئــارا بــوو
بەهارێ پڕ ســەفا بــوو ئــەم وڵاتــەی ئێمــە تــا غونچــەی
جەماڵــی یــار لـــەودا ئافتــاوی عالـــەم ئــارا بـــوو
بەهەشـتی پــڕ لــە نــاز و نیعمــەت و ئاسـایش و شـادی
گـــەداکانی بـــە دارایـــی یەکایـــەک میســـلی دارا بـــوو
چەتوونی پاییزی بێ رەحمە ئــەو غونچــە ئەگــەر ژاکــان
عەوەز باغی بـە شـیوەنگـاە و خارسـتان و خــارا بــوو
لـــە ســەر تــەختی سـلێمان حاکمــێ دانیشــت دەمــزانی
وەکوو داوودە حوکمی، چــی زوحــاکی بــێ مــودارا بــوو
بە خوێنی بێگوناە ئەم موڵــکە وا رەنگــا کــە چــەنگیزیش
ئـــەکا هــاوار ئــەم کوشــتارە غــەدری ئاشــکارا بــوو
مەگەر ئەم عەسرە غــەیری قــەتڵ و غــارەت واجبێکــی تــر
نەبوو ئەمری کە پێ بکـرێ لــە لادێ یــا لــە شــارا بــوو
خـــودا ئـــەو موفتییـــە رووزەردی دیـــوانی قیامـــەتکـــا
کە ئەم ئاوریــە هەڵگرســان و ئــەم فتــوای لــە زارا بــوو
گەلێ وەعدەی وەکــوو هــەنگوینی شـیرینان بــە عالــەمدا
وەلێ هەر قەترە هەر زەهرە لە گەڵ سەد کووپە ژارا بــوو
خـــودا بیپێچیـــەوە ئـــەم ....کـــە بـــۆ میللـــەت
نە هەر رۆژێ هەموو کاتێ لەگەڵ سـەدها خەسـارا بــوو

بــە عــەدڵ و ئــەمن و ئاســایش ئەوەنــدە بانگــەواز کریــا
لە گەڵ زوڵم و درۆ و مــەکری بــێ حــەدد و شمــارا بــوو
بــە خــوێن ڕیــژی ئەساســێ دانەمــەزراوە دەوامــی بــێ
تەماشــای زاڵــمان کــەن لــە چــەرخی ڕۆژگــارا بــوو
بە کــۆچی ســەرو، لــەم گوڵــزارە مینــوو شــێوە بڕوانــە
کــە کێــو و دەشــت و شــار و دێ بــە گۆڕســتان ڕازابــوو
موکافــاتی ڕەوییــــەیی لاری خۆمانــــە ئــــەوی دەردە
درووس بــوونی لــە دایــەن کــاری ناهــەموار و لارا بــوو

٢

هان دانی هاونیشتمانان بۆ وەرگرتنی ماف

تێبکۆشـــن بـــە دڵ بـــە دەس بـــە زبـــان / بـــە هـــەموو هێــز بــۆ لــە دوژمــن دان
ســـەبر تـــا کـــەی لـــە ئـــاوری زوڵـــما / لـــە قـــوڕاوی شـــکەنجەدا خنکـــان
تـــاکوو کـــەی ئەســـیر و ژێـــر پـــێ بـــین / هـــەر فـــەقیر و زەعیـــف و چـــاوەڕوان
بـــۆ بســـووتین لـــــەم تەنوورەیـــــدا / بـــەس نییـــە برژیـــان و هەڵـــچۆقان
ڕۆڵـــەیی کـــورد دێـــرە مـــاتڵ چیـــت / باڵـــت هەڵماڵـــە ڕاکـــە بـــۆ مەیـــدان
بـــۆ بڵـــێم تـــاکوو خـــۆ بناســـی بـــاش / شـــێرن و بێشـــــەتانە کوردســـــتان
عەیبـــە ڕێـــوی لـــە بێشـــەی شـــێرا / بگـــەڕێ ســـەربەخۆ بـــدا فـــەرمان
شـــێر بـــێ جووڵـــە مـــات دانیشـــێ / ئـــەو خـــەریکی نچـــیر لانـــەولان
تـــاکوو ئەمـــڕۆ بـــە فێڵـــێ بێگانـــە / کەوڵـــی ڕێـــوی کرابـــووە بـــەرتان
ئـــەو تەلیســـمە شـــکا بەتاڵـــۆ بـــوو / خـــاوەنی وا ژیـــانی لـــێ بـــووە ژان
بـــەم هـــەراوی و پانییـــە دنیـــای / لا وەکـــوو قـــەبری تەنگـــە یـــا زینـــدان
جـــا ئەگـــەر مـــەرد و زیـــرەک و ژیـــرن / ئەمـــە مەیـــدان و گـــۆ ئەمـــەش گۆچـــان
تێکـــڕا نێـــر و مـــێ جـــوان و پـــیر / ڕاپـــەڕەن تـــاکوو وەرگـــرن بەشـــتان
بێتـــو لـــەم کـــارەدا جیـــاوازی / بێتـــە بـــەین پـــڕ لـــە بـــا ئـــەبێ دەســـتان
پێشـــوانمان بـــە داخـــەوە مـــردن / ڕۆژگـــار فرســـەتێکی وای پێنـــەدان

مەیکەنە قیل و قاڵ و بۆچی و چۆن　　یەک نەفەر یەک بەدەن بن و یەک گیان
چون جیاوازی نییەت و راوێژ　　مڵک و میللەت ئەبا بەرەو فەوتان
یەکیەتی بێخی خایەنی هەڵکەند　　وێڵ بوو کەس نەناس و سەرگەردان
بە دەسی یەکیەتی گرانتر کار　　سەهل ئەبێ دەرد و زەحمەتە ئاسان
وای لەم عەسرە پڕ لە ئاشووبە　　چی بە سەر هاتووە گەلی ئینسان
نییە دوو دڵ یەکێ بێ باوەڕیان　　نییە دوو کەس یەکێک بێ رایان
عەیبە بۆ بەورەکانی ئەم خاکە　　مامەڕێوی ببێتە ئاغایان
دەس بەنە دەستی یەکتر ئێرانی　　فەرس و تورک و عەرەب لەگەڵ کوردان
کۆوە بن هەر وەکوو برای گیانی　　یەک بۆ یەک ببنە یار و پشتیوان
دوڵەتێ ساز کەن نەیاندیبێ　　بە خەو ئەسکەندەر و ئەنۆشیروان
بە کوێری دوو چاوی ئەو گورگە　　رۆژێ مەڕ، رۆژێ کاوڕی ئەڕفان
بیستووتانە فایەدەی دابێ　　باغ بێ باغەوان و مەڕ بێ شوان
باخەوان و شوانی چا بگرن　　تا بدەن باغ و مەڕ سەمەر پێتان
«زاری» هاوار کات یەک بن یەک　　تا بە ئاسانی تەی ببێ رێتان

٣

بانگەواز بۆ یەکیەتی

بگرن تا بگا بە مەتڵەب دەس　　دایەنی یەکیەتی بە هەر دوو دەس
لە جیایی و تەفرەقە لادەن　　بۆ ئەکەونە دوای دێوی هەوەس
ئەم جیاوازییە دوای خستین　　ماینەوە بێ رەفێق و فریاڕەس
خوا یەک و دین یەک و پێغەمبەر یەک　　ئەم قڕە و کێشە و هەرا بۆ چەس
لە خەتی موستەقیمی حوکمی خوا　　نابێ کەس لابدا مەگەر ناکەس
بۆ دەوای دەردی پەرێشانیمان　　«واعتصموا بحبل الله» بەس
سەددی فەرمانی «ادخلوا فی السّلم»　　لە شەڕ و شۆڕ و سەرکەشی بەربەس
عەمەلی گەر نەکەین ئەم بەهرە　　«ابد الدهر» خوار و پەستین پەس
تاوەکوو میسلی ئاو و ئاور بین　　بە یەکۆ نالکێین نیو نەفەس

بۆ وەکوو ئاو و خاک ناسازن؟ | ببنە مایەی ژیانی هەر چی هەس
جوانە دێوی هەوا بەرەڵلا کەین؟ | مەلی عەقڵ و هۆش بکەینە قەفەس
کینە و بوغز و حەسوودی بۆ قەتعی | ریشەی باغ یەکیەتین مەقەس
بە برایانی کورد بڵێ ئەی «زاری» | بێژە با ئیختلاف بەس بێ بەس

۴

شوکور بۆ خودای یاریدەر | کارسازی فەلا و کاریگەر
ئافتاوێ کە چاوەڕوانی بووین | وا لە ئاسۆوە سەری هێنا دەر
رۆشنی کەوتە نیشتمانەکەمان | تاریکی زوڵم و زۆری ها چووە دەر
مرد ئەو ئەژدها کە ئەیلووشی | رۆژی سەد بێگوناهی خەستە جگەر
گورگ گۆڕی گومە بە ئازادی | لەم چراگایەدان بەرخ و مەڕ
نە قڕەی زاغ لە باغا ماوە | نە دیارە هەڵۆی جووچک بەر
وەختی راوێژی گشتییە کە هەموو | رێگەیێ بۆنەجات بگرنە بەر
شۆن فیز و هەوا و جاتەڵەبی | مەکەون تا نەڕۆن بەرەو سەقەر
بۆ برایی خوێشی و خۆشی | یەکتری حەوڵ دەن هەتانە ئەگەر
مەیلی بەربوون لە داوی بێگانە | فکری دەرچوون لە راوی ئەفسوونگەر
چی برایی؟ برایی‌یێ دینی | نە برایی بڕێ رەگەز پەروەر
بنچینەیی یەکیەتی وەها دانێن | کە نەگا پێی بە هیچ جۆر زەرەر
بۆ جڵەوگیری هەڵمەتی یەئجووج | سەختتر بێ لە سەددی ئەسکەندەر
دابڕێژن لە دین دیوارێ | کام دین؟ دینی پاکی پێغەمبەر
نە لە سەر خاکی بۆش و خۆڵەکەوە | یا قوڕاوی بناغە رووخێنەر
لە قڕە کەی نەجات ئەدەن گەلتان | تاوەکوو گیانی خۆ نەکەن بە سپەر
لە ئەمینی و زانستی و وەفا | بۆ هەمیشە درووس بکەن سەنگەر
دوو زبان و درۆزن و خایەن | رێ مەدەن بێنە ریزی ئەهلی نەزەر
مەسپێرن بە مادەپەرەستان کار | رشوەخۆران مەنێنە سەر دەفتەر
دەس بەنە باڵ ئەو هەژارانە | کە نیانە خۆراک شام و سەحەر
کارگا لازمە موهەییا بێ | تاکوو بێکار نەبن کاریگەر
بە هەژاران ئەگەر نەدەن کارێ | لە ژیانا ئەکەونە دەردی سەر

پیشەیێ فێر خۆنەواران کەن   عیلمی بێگاری دارێکە بێ بەر
من ئەبینم هەزار دیپلۆمی   زیرەک و هۆشیار و پڕ جەوهەر
ماتڵ و دەستەپاچە ناتوانن   کە بدوورن کراسێ بیکەنە بەر
تاکوو بێپیشە بین و بێوەستا   هەر ئەبێ بەندە بین و هەر نۆکەر
دەس بەنە دەستی یەک وەکوو مەردان   لەم بەرەو ژوورەوە راپەڕن بۆ سەر
چاوی میللەت بە جۆرێ بەسرابوو   هیچ کەس نەیئەزانی چۆنە خەبەر
تا بە جارێ تەواوی دارایی   دز رفانی بە جارێ بردیە دەر
ئێمە ماوینەوە بە مەزڵوومی   زاڵمی خستە بەر دەستی قەدەر
پای دز وا شکا بە لامانا   تازە مومکین نیە بکات گوزەر
ئەی برایان وەختێ ئەبنە پیاو   کە ببیسن نەسیحەتی رەهبەر
گەر گەرەکتانە ئاوەدانۆ بێ   نیشتمانی وێرانی پڕ لە خەتەر
خوێندن و پیشەسازی دەس پێکەن   غەیری ئەو خوێندنە کە بوو لەمەو بەر
خوێندنێ تامی خواناسی با   نەفعی بۆ گەل ببێ نە پڕ لە زەرەر
دەوڵەمەندی بە پیشەیە و زانست   نە بە شمشیر و گورز و زەرگ و تەبەر
پیشەیە پایەیی ئاوەدانی مڵک   پیشەیە مایە بۆ ژیانی بەشەر
شاهی بێپیشە گەدایی سەفرە   شاهی بێ تاج و تەختە کاریگەر
پیشەیێ گەر نەزانێ شاهەنشا   لە دزیدا ئەبێتە سەر دەفتەر
پیشەزانان شاهی مەملەکەتن   نە نەزان کارەکان بێ جەوهەر
«زاری» گەر پیشەیەکی ببوایە   نەئەبوو بە شوانی گا و کەر

٥

حەساوە خاتری خەستە و حەزینم   ژیاوە ئاوی چاوەی وشکی ژینم
لە زنجیر و کەلەپچە و جەور و ئازار   نەجاتی بوو وڵاتی نازەنینم
برا ئاساری نەگبەت لەم وڵاتە   بە شوکرانە لە سەر خاکە جەبینم
لە مولکی شادمانیدا بە بێغەم   بە حەمدیللا کە ئەمڕۆ خۆشنشینم
جوانی هاتەوە جێگایی پیری   تماشا چۆپیکێشی هەڵپەڕینم
خوا بۆ تۆ سوپاسی بێنیهایەت   بە ئازادی خەریکی گوڵ چنینم

@kurdica

لە باغی ئارەزوودا بێقڕەو قاو	چ تاغووتێ؟ دژی دنیا و دینم
پیرۆزی خواهی لاوانی موجاهید	لە زاتی پاکی «ربّ العالمینم»
برایانی فیدایی پێشکەشتان	سڵاوی گەرمی پڕ شەوق و بەتینم
بە قوربانی زسانێ بم، کە لەودا	بەهارێ وا بە چاوی خۆ ئەبینم
نەبوو کارم لەمەوبەر غەیری «زاری»	ئەوێستا غەرقی شادی و پێکەنینم

٦

بڕا قەید و شکا درگای زیندان	تریقەی پێکەنینە و چەپڵەڕێزان
تلووعی دا ئەستێرەی ڕەستگاری	درەخشانە، درەخشانە، درەخشان
جەهەننەم بوو وەتەن دوێنێ ئەوێستا	گوڵستانە گوڵستانە گوڵستان
یەقین میوەی ئازادی بەری باغ	شەهیدانە، شەهیدانە شەهیدان
بژی ئێرانی گەورە چونکە جێگای	دلێرانە، دلێرانە، دلێران
وەرن با پشتیوانی یەکتری بین	برایانە برایانە برایان
لە یەک جیا مەبنەوە چونکە جیایی	زەرەرتانە زەرەرتانە زەرەرتان
بە دەستی یەکیەتی هەڵکەندنی کێو	چ ئاسانە چ ئاسانە چ ئاسان
بزانن لەم جەهادەیدا خواتان	نیگەهبانە، نیگەهبانە، نیگەهبان
کە تێکۆشانە وا مایەی ژیانی	وەتەنتانە، وەتەنتانە وەتەنتان
بەرەو حەق ڕاپەڕن تەوفیقی باری	لەگەڵتانە، لەگەڵتانە لەگەڵتان
بکۆشن چونکە دەس هێنانی ئاوات	بە کۆشانە بە کۆشانە بە کۆشان
سەروماڵی من ئەی لاوانی کۆشا	فیداتانە فیداتانە فیداتان
زبانی «زاری» بۆ پیرۆزبایی	دوڕئەفشانە دوڕ ئەفشانە دوڕئەفشان

٧

بــەهار ئەمســاڵ نــەیبوو زینــەتێ بــۆ بــاغ و گوڵــزاری
موعەتتــەل مــابوو بــۆ ئاڕایشــی ســارا و کۆســاری
نــە ســوور ئــاوێ جەماڵــی غونچــەکانی پــێ بــڕەنگێنێ
نە عەترێ بۆ وەنەوشەی سەرفگەندەی مات و غــەمباری
نە شانە تا شەواوی زوڵفی سەوزەی پــێ موڕەتتــەب کــا
نە سوورمە تا بــڕێژێ چــاوی نــەرگس بــۆ دڵ ئــازاری
بــە ناچــاری تــەقازای کۆمــەکی کــرد لــەم جوانانــە
کە یاری بەن بکەن کۆمەک بە خوێنی جەرگ بــۆ کــاری
قەبووڵــی ئــەم تــەقازا بــۆ جــەوانانی فیــدایی وا
بــە ســەریانا وەکــوو بــاران گوللــەی دوژمنــان بــاری
بە خوێنی سووری ئەم لاوانی هــۆزی کــوردە نووســراوە
لە هەر کووچە و شەقام و مــەنزڵ و هــەر دار و دیــواری
فەرامۆشی مەکەن ئەی هۆزی کورد ئــەم زوڵــمە تێکۆشــن
بــڕووخێنن بناغــەی دوژمــنی خــوێنمژ بــە یــەکجاری
هــەموو مەردانــە بازووتــان هەڵماڵــن بســێنن حــەق
لە شــاکردانی تــاغووتی و مــەئمووڕانی خوونخــواری
براکانــت لــە ســەنگەر دان و تــۆ ئاســوودە دانیشــتووی
ئەمە کەی شەرتە بۆیــاری و بــۆ مــەردی و غــەمخواری
ئەگــەر کــوردی کلاشــت پــێ کــە بــێ ڕێــزی برایانــت
لە خوا داوا کــە کۆمــەک تــا ئەگەیتــە شــاری رزگــاری
بەڵــێ بــۆبــاغی ئــازادی نــەمامی تــازە لازم بــوو
بنێــژرێ ریشــە قــایم کــات و بــاقی بێــت ئاســاری
بــە ســەد شــانازی بــۆ ئیجــادی بــاغێکی وەهــا پۆلــێ
لــــە لاوانی رەگـــەز خـــاوێن ئامـــادەی فیـــداکاری
لە گیانی پڕ لە شەوق و شۆری خۆیان بــۆ رەهــایی گــەل
بکــەن ئیجــاد بــاغی پــڕ ســەمەر بێــت و نــەمر داری
وەرە ئــەی باغــەبانی کــورد چــاودێری نــەمامت کــە
بە دڵ ئاگــات لــێ بــێ تــا نــەبێ کرمــۆڵ وەک «زاری»

٨

نووری ئازادی وڵاتی گرتە بەر	پا لە زنجیری ئەسیری هاتە دەر
ئەو کەلەپچە وا لە دەستا بوو شکا	هەوری زوڵم و جەورمان لاچوو لە سەر
کاوەیێ کەللەی ئەهاڕێ بێگومان	هەر زوحاکێ بەرزۆ کا لەم خاکە سەر
ئیتیفاقێکی پیاوانەی ئەوێ	تاکوو لەم هەورازەیە سەرکەونە سەر
بێگۆچانی یەکیەتی بڕوا بکەن	سەختە لەم مەیدانەدا گۆ بەرنە دەر
خوێنی ئەم قوربانیانە گوم مەکەن	مەبنە بێغیرەت تری نەوعی بەشەر
خۆف ڕێگەی دڵ مەدەن بێباک بن	قووەی ڕۆحیەیە مایەی زەفەر
ئاودێری باغی ئازادی بە خوێن	تا نەکریێ گیانی من ناهێتە بەر
گەنجی بێزەحمەت مویەسسەر چۆن ئەبێ	ڕەنجبەر بە، تا ببیتە گەنجبەر
بۆ مەهاری ئەم بڵێسەی ئاورە	تێبکۆشن دەستە جەم تاکوو زەفەر
واردی ئەم میللەتە زیاتر نەبێ	فیتنە دوایی بێت، کۆتا بێ خەتەر
خۆشەویسی وا برایی بێتە بەین	کینە و بوغز و حەسەد بڕواتە دەر
موتتەفیق تاکوو نەبن ئیسلامەکان	هەر لە شەرقی دوورەوە تا باختەر
ژێر کەوتوون و تلیقاوە و زەبوون	غەرقی گێژی میحنەتن ناهێنە دەر
عاجز و بێچارە پاشێلی عەدوو	نۆکەری بێڕەحمەکانی حیلەگەر
زیندەگانیمانیان وا قووت دا	نیشتمانمان بوو بە خاکی بێسەمەر
وردە وردە دینیان هەم لێ دزین	ڕووتیان کردین نەمانزانی خەبەر
حاکمی ئێمە ئەوەی پێ کردووین	کوا بە دڵ چەنگیزدا کردی گوزەر
وا نەزانن ئێوە ئەوتان دەرپەڕاند	لەو قەڵایە زوڵمی خۆی هێنایە دەر
چوون نەتیجەی زوڵم وایە «زاریا»	بۆ هەموو کەس فەرزی عەینە لەو حەزەر

٩

سەبا هەستە لە خەو نەورۆز وا هات	بڵێ با لەشکری زستان بڕوات
بەسە جەور و جەفای بەهمەن و دەی	لە دڵ سەبر و لە تەن خۆ گیان دەرهات
بە سەرمانا کرێوەی بەفر تا کەی	بدات و دابپۆشێ شار و دێهات
هەتا کەی تەم بەری خورشید بگرێ	لە ڕووناکی بەری بن هەرد و باغات

چەمەن چاوەڕوانی تۆیە زووبی
بزانێ چۆن بڕازێتۆ و چ بکات

لە دامانی چیا و گوڵستانا
چ جۆرێ فەرشی ڕەنگاوڕەنگ ڕاخات

چلۆن ئامادە بێ بۆ هاتنی گوڵ
کە وارد بوو چ بەرگێکی لە بەر کات

بە ڕاوێژت منالی غونچە گوڵبن
لە باوەشدا چ جۆرێ پەروەرش دات

وەرە با دەوری ئەم بۆران و سەرما
دوایی بێ یەخەی گوڵزار بەردات

هەتا کەی گورگی ئەم زستانە شوومە
لە کۆزا بەرخ بڕفێنێت و بخوات

لە بەندیخانە، کەی دەردێ گوڵاڵە؟
ئیلاهی تا بگا بولبول بە ئاوات

بە ئاوی شەونمت پێویستە سەوزە
سەر و زولف و دەم و چاوێک بشوات

سەبا بێ، دێرە، نازانی کە «زاری»
لە جەوری بەهمەن و دەی چی بەسەر هات؟

١٠

کوڕی ئیمان ئەگەر دارای بیرن
لە بەندیخانەدا تاکەی ئەسیرن

بە بازووی عەقڵ زنجیر ببڕن
گەدەی بەدخواه بە نێزەی هۆش بدڕن

دە هەستن ڕاپەڕن بەرزۆ بکەن چاو
بە سەرتانا هەتا کەی بات لافاو

هەموو پیاون هەموو زانا هەموو ژیر
هەموو خاوەن شعوور و عەقڵ و تەدبیر

بەری لافاو ئەگەر نەگرن وەکوو مەرد
بە سەرتانا ئەبارێ دەم بەدەم دەرد

چلۆن پێتان ئەڵێن ئەهلی کەماڵن
بە ڕۆژی ڕوون خەرمانتان بماڵن

ئەوی بووتان مایەی زیندەگانی
بە جارێ مامە ڕێوی وا ڕفانی

وەرن هاونیشتانانم بە جارێ
لە گەڵ یەکدیدا بکەین عەهد و قەرارێ

بە بێ ئوچان مەردانە بکۆشن
هەتا کالای ئازادی ئەپۆشن

بە مشتی حەق بە زاری زاڵما دەن
ڕوسوومی پیس و شوومی زوڵم لابەن

بەهاری عەدڵ با ڕەونەق بسێنێ
زسانی زوڵم ئاساری نەمێنێ

بە شمشیری زبانە ئەم جەهادە
لە تەییارە و تفەنگ و تۆپ لادە

پلیکانێکە بەودا سەرکەوە زوو
قسەی حەققە «یقین الحق یعلو»

لەگەڵ حەقدا بە بێ ئەندێش بۆ پێش
بڕۆن لەم ڕێگەدا نۆشە هەموو نێش

هەمیشە یەک گیان و یەک بەدەن بن
جوان و پیر سەربازی وەتەن بن

بناوانی جیایی بەن بە ئاوا
تەفاوەت با نەبێ قەتعا لە ناوا

هەمووتان خۆ کوڕی ئەم خاکە پاکەن   جیاوازی لە خاتردا جیاکەن
هەنگاوێ هەڵگرن بۆ پاسی خۆتان   هەتاکوو دز نەهێنێ حەملە بۆتان
لە خشتی یەکیەتی سەددێ بە دەوری   وەتەنتانا بکەن ئامادە فەوری
نەکا «یەئجووج»ی بێگانە لە ناکاو   بەسەرتانا بدا وەک مەوجی لافاو
نەهەنگ و ئەژدها وا جووت گیرن   بە داوی مەکر ئامادەی نەچیرن
ڕەوی لەم لا و لەو لاوە پشیلە   ئەم ئەڕفێنێ دڵ و ئەو گورچەویلە
ئەگەر بێجووڵە دانیشن نەکەن دەنگ   ئەبێ چی بێت فەرقی ئێوە تا سەنگ
ئیلاهی شۆڕشی ئەم نیشتمانە   نەکێشێ ئاوری زیاتر زەبانە
ئەوانە وا بە ناحەق خوێنئەڕێژن   بە ناحەق ئاشنا و حەقنەوێژن
بە قەهرت ریشە و ڕەگیان دەرێنە   بە عەدلی خۆت حەقیان لێ بسێنە
بپارێزە خودا ئەم نیشتمانە   لە ئاڵۆزی و ئافاتی زەمانە
لە لوتفت «زاری» ئێوارە و بەیانی   ئەکا داوای حیفزی نیشتمانی

١١

وەسیەت بۆ هاونیشتمانانی بەڕێز

برایانی بەهۆش و ژیری ئێران   مەکەن کارێ ببن پێ خانە وێران
زەرەر وارد مەکەن بەم نیشتمانە   مەڕێژن خوێنی یەکتر بێ بەهانە
براکوشتن نە شێوەی عاقڵانە   ڕەوییەی وەحشیان و بێ دڵانە
برا سەربازەکانم ئەی دلێران   نیگەهبانانی ئاب وخاکی ئێران
ڕەوایە تیربارانی براتان   بە جارێ قەتعی ڕەحمی ئەقرەباتان
مەگەر ئێوە کوڕی ئەم میللەتەی نین   بە بەهرەی کار و ڕەنجی وان ناژین؟
گەر ئەم دوو دەستەگیتانە نەکەن تەی   بە تێغی جەهل ریشەی خۆ ئەکەن پەی
مەکەن ئامادە خۆ بۆ کوشتوکوشتار   مەکەونە داوی مەکر و حیلەی ئەغیار
یەکێ بن ببنە دوو، دوونن لە بەرچاو   بە دوویی ئەبنە داری ریشە سووتاو
ئەساسی یەکیەتی موحکەم بکەن گشت   جیا مەبنۆ لە یەکتر هەڵمەکەن پشت
گەرەکتانە ژیانێ وا کە نەمرن   دەسی یەکتر ئەبێ مەردانە بگرن

@kurdica

به گیان و دڵ لەگەڵ یەکدیدا برا بن
لە تاریکائیا بۆ یەک چرا بن

دوو ڕوویی و دوو زبانی و بێوەفایی
ئەڕووخێنێت بنچینەی برایی

بەدیهێنەر ئەڵێ ئەی ئادەمیزاد
لە یەک پیاو و ژن ئێوەم کرد ئیجاد

زیاتر کەس لە کەس ئیللا بە تەقوا
نییە، نابێ، عەقڵتان لار نەڕوا

دەرێنن پا لە داوی گورگەمێشان
دوایی بەن بە عاری بارکێشان

چ قانونێ ئەڵێ هەر بارەبەر بن
ئەبێ هەر نۆکەر هەر کارەکەر بن

زبان بۆچی گرێ بدرێ لە گوفتار
بە کەیفی خۆ قەڵەم بۆچی نەکا کار

بەڕەڵڵا بۆ نەبێ دەم بۆ بەیانێ
بە حەق وێژی نەوێرێ با تەکانێ

هەتا دەرگای ئازادی نەوێ واز
گەلێ عەیبە بە خۆ بێژن سەرئەفراز

بە جەم بۆ ئەم مەرامە تێبکۆشن
ئەگەر خاوەن شعوور و عەقڵ و هۆشن

لە ئازادی زوبان و خۆندن و کار
گەدا و پادشا بێ فەرق و بەشدار

مەپچڕێنن تەنابی ئاشنایی
دەوای نایابە ئازاری جیایی

جەماعەت ڕەحمەتی هاوڕێیە کاکە
بە جەم با تەی کرێ ئەم ڕێگە چاکە

لە کۆشش یەک دەقیقە رامەوەستن
هەتا لەم باغە ڕێگەی دز نەبەستن

هەتاکوو مامە ڕێوی شوانە مەڕ وێ
ئەبێ مەڕ هەر کز و لاواز و لەڕ وێ

هەتاکوو گورگ ئاغا بێت بکوژێ
مەڕی بێچارە خوێن و مۆخی بمژێ

ئەبێ بێبەش لە ماس و ڕۆن و دۆ بین
گرفتاری گەلێ زامی بە سۆبین

هەتا بێگانە خاوەن کارمان بێ
ئەبێ دەردی فەقیری بارمان بێ

لە بێگانە پەرەستی دەست بەردار
ئەبێ بۆچی نەبێ ئینسانی هۆشیار

ئەوانە وا غولامی ئەسکەناسن
بە خاوەن ئەمری خۆتانی مەناسن

بە دەستی جەمع ئەی خاوەن کەمالان
دەسی بێگانە کۆتا کەن لە تالان

ئەگەر هەر مێروێ دەس باتە بەردێ
لە کەللەی شێر مەغز، ئاسان دەردێ

موقیمی ئەم وڵاتە مێو یا نێر
حەماڵ و تاجر و ئاغا و وەرزێر

هەموو تورکوهەموو فارسو هەموو کورد
مەسیحی و کەلیمی گەورە تا ورد

هەموو خێزانی ئەم ماڵینە یەکسەر
چ دەروێش و چ ئەرباب و چ نۆکەر

کەوا بێ خزمەتی ئەم نیشتمانە
وەزیفەی خاس و زیممەی گشتمانە

بپارێزن ئەبێ ئەم خاکە وەک چاو
بە تێکڕایی بە گشتی هەروەکوو پیاو

گەرەكتانــــە لــــە میــوە مــاڵ پــڕ كــەن
ئــەبێ لــەم باغــە ئافــەت ریشــەبڕ كــەن

برایانـــە وەرن بـــا دەس لـــە مـــل كـــەین
نــە گــوێ بــۆ قــەولی بــەدكاران شل كــەین

شــەریكی رەنــج و راحــەت بــن ژن و پیــاو
وەكــوو خێــزانی ماڵــێ بــێ قــڕە و قــاو

بــــە راوێــــژی خوداناســــان رەفتــــار
بكـــەین و خـــۆ نەخەینـــە نـــاو ئـــازار

بــە جــەم بــۆ كــار تێكۆشــن وەكــوو مــەرد
وەئیللا یــەك یــەك ئــەكوتن ئاســنی ســەرد

جیـــایی نەگبەتـــە و ئـــازار و ئافـــات
لەگــەڵ گــەل دایــە پــیرۆزی هــەموو كــات

مەكــەن بــێ ســەبر و بــێ تــەدبیر كــارێ
لــە بــێ ســەبری و پەلــە نەگبــەت ئــەبارێ

مەكەن بــێ پرســی یــەكتر ســەربەخۆ كــار
لــە كــاری ســەربەخۆدایە دوو ســەد عــار

بـــەیاناتم بـــە بێهـــوودە نـــەزانن
جـــەوانانێ ئەگـــەر خـــاوەن تـــەكانن

حەكایــەت میوەیــێ خۆشــە ئەگــەر خــەو
نــەكا تاریــك رۆژی هــۆش وەك شــەو

هـــەتا بـــەم خـــەوە هەڵـــنابڕن چـــاو
دەرێـــنن بـــاری لاری خـــۆ لـــە هـــەڕگاو

چییە بــۆ لــەم جــۆرە گــوێگر نەژنــەوا بــێ
ئـــەبێ ئـــازاری هـــەروا بـــێ دەوا بـــێ

بـــە دڵ داوا ئـــەكا «زاری» لـــە بـــاری
بـــدا بـــەم هـــۆزی كـــوردە هۆشـــیاری

١٢

چیرۆكێكی خۆش موناسبی وەخت

مریشــكێ ئــەیوت بــە جووچكــەكانی
زەماوەنمانـــــە رۆڵـــــە بـــــەیانی

بیســـتوومە هەڵـــۆ ملـــی شـــكاوە
لـــەم دەور و بـــەرە شـــۆنی نـــەماوە

هـــێلانی رووخـــاو بێچـــووی ئـــاوارە
دڵـــی پـــڕ زووخـــاو دەروونی پـــارە

شـــۆنی وا گومـــە هـــیچ كـــەس نازانـــێ
مەنزڵـــی بـــردەوە بـــۆ كـــام هێلانـــێ

جـــا بێنـــە دەرۆ بـــا بكـــەین چینـــە
خۆمـــان بـــدەین بـــەم خـــۆرە بەتینـــە

ترســـی چنگاڵـــی هەڵـــۆمان لـــە دڵ
دەرچـــێ بـــا تـــۆزێ خـــۆ بگرینـــە گـــڵ

رۆڵـــە بـــا تـــۆزێ خۆڵـــەپۆتی كـــەین
بـــژین بـــێ خەفـــەت چـــەن رۆژێ تـــا هـــەین

بـــە دەنـــووكی تیـــژ و نینـــۆكی پێتـــان
خۆتـــان بـــدۆزن بكـــوژن ئەســـپێتان

لیباسی پەڕی ڕەنگاوڕەنگ لەبەر   بکەن لە عەقیق تاج بنێنە سەر
بە وێنەی تاوس بدرەوشێ پەڕتان   کۆوە بن تەواو قەڵەو و لەڕتان
بنێرن با بێ سەر سەوز و بۆرچین   بولبول، قومری، کەو، کۆتری نەخشین
هەر باڵندەیێ خاوەن شمشاڵە   زەریف و دڵبەر خۆش خەت و خاڵە
لە هەر جێ هەیە ئاوازەخوانێ   بۆ بەزم ئارایی نەزمێ ئەزانێ
بانگیان کەن با بێن نەگرن بەهانە   جەژنی ئازادی زیندانیانە
با بڕازێتۆ بەزمی هەڵپەڕین   دەمێکە بۆ ئەم ڕۆژە ئەگەڕین
جووچکەم لە هێلکە گەلێ هێنا دەر   بەخێوم کردن بە خوێنی جگەر
بە کۆڵ و باوەش بە میهرەبانی   پەروەردەم کردن هەڵۆ ڕفانی
جا ئیسە شۆنی ئەگەر گوم بووە   لاشەی ناو بەحری قەڵزەم کەوتووە
وازم لێ بێنن لە شوکرانەدا   با تێر هەڵپەڕم لەم مەیدانەدا
مامە کەڵەشێر دەخیلم دێرە   ڕۆژی شادیە بلوێرت بێرە
بە هەموو هێزت فوو بکە پێدا   با بێنە سەما چی هەن لە دێدا
چریکەی بلوێر وایان سەرخۆش کا   ترسی هەڵۆیان پێ فەرامۆش کا
بولبول تۆ دینت هەڵبێنە سەدا   ئەو سەدای دڵسۆز خاتر ئاشنا
ئێشی ناکامی لە بیر بباتۆ   گەردی دەرد و غەم لە دڵ بشواتۆ
لەقلەق تۆ پیرت بێ لە سەر پایێ   بوێسە و بە کەیف لێدە زوڕنایێ
بەرزۆ کە سەدا پیکت پڕ فوو کە   سەبری پێ ناوێ فرسەتە زوو کە
ئەو سەرچۆپییە بدەنە دەس خۆم   ژەنگی غەم بە ئاو شادی با بشۆم
هەڵۆ نەماوە بێچووم بڕفێنێ   چۆپی ئەکێشم تا کەیفم بێنێ
وەهای پاشێل کەمکەللەی جووچکبەر   مردووی ئەبەد بێ بەرزۆ نەکا سەر
لە نەزەر عاما «زاری» مەعلوومە   مردنی زاڵم جەژنی مەزڵوومە

١٣

وەتــەن قوربــانی رەنگــی زەرد و حــاڵاتی پەشـێوت بم
وەتەن سەرگەردی ناڵە و ئاهی ســەرد و بــاری لێـوت بم
بەدایم دیدە خوێنینی وڵاتی شەڕ لــە نێـوت بم
چ دەردێ بـــوو شـــکانی قامـــەتی دڵـــکێش و نـــازارت
لەبەر چی سەخت ئەبێ لەحزە بە لەحزە ئـێش و ئـازارت
جگەر سووتاوی میوەی باغەکانی پڕ لــە دێـوت بم
دەوایــێ بــۆ نــەبوو بــۆ دەفعــی ئــازار و نەخۆشـینت
نەجاتت بۆ نەبوو وەک من لــە غــەم نۆشـین و پۆشـینت
خەفەتباری گوڵی بێ ئاو و سیسی دەشت و کێوت بم
ئــەبێ کــەی بێتــەوە ئــەمجارە نۆبــەی نــەزم و ئارامــت
کــوڕانی تــۆ هەتاکــەی مەرهــەمێ نانێنــە ســەر زامــت
ئەسەف خۆری هەتیوی خاکەکەی پڕ زێڕ و زێوت بم
لــە داوێــنی ئــەتۆدا ئــەم کوڕانــەت چونکــە یــەک نــابن
خەیاڵــم وایــە تــا رۆژی قیامــەت هــەر بــە تــەنیا مــن
خەریکی شینی بێ رەنگی گوڵاڵە و سەرو و سـێوت بم
وەتەن تا ئێش و ژانی عەجز و ناسـاغی لــە ســەرتا بــێ
لیباســی شۆڕشــی و کــۆتی پەرێشــانی لــە بــەرتا بــێ
وەکوو «زاری» ئەبێ هــەر خاکەســار و لیتــەپێوت بم

١٤

ئەی وەتەن ئەمڕۆ بەهارە سەیری کوێستانت ئەکەم
سەیری سەوزەی مێرگ و باغات و بێستانت ئەکەم
سەیری دەشتی پڕ گوڵ و نەسرین و ڕێحانت ئەکەم
سەیری پۆلی لاوەکانی شار و دێکانت ئەکەم
ئەونە خۆشی ئەی وەتەن وا خۆ بە قوربانت ئەکەم
خاک و خاشاکت میسالی سورمە بۆ چاوی منە
هەر ئەوە، مایەی حەیاتی ڕۆحی فەوتاوی منە
سیلسیلەی شەوقت هەتاکوو مردنم داوی منە
یانیها حوببی ئەتۆ هەم نان و هەم ئاوی منە
تا بمێنم هەر تەمەننا بۆ ئەبەد مانت ئەکەم
غونچەکانت خوا بکا بێ خاری زەحمەت بێنە دەر
باغی ئاواتی من و تۆ هەر دوو پێکۆ بێنە بەر
تۆ لەگەڵ مەقسوودی خۆتا دەس لە مل بی بێ خەتەر
من لەگەڵ ئارامی دڵدا پێکەوە شەو تا سەحەر
وا لە چاوی بەد حەواڵەی حیفزی یەزدانت ئەکەم
ئەی وەتەن تۆ میسلی شیرینی ئەمن فەرهادی تۆم
یادگاری کاوە و فرزەندی فەڕوخزادی تۆم
چونکە پەروەردە بە شیری مەمکی ئیستیعدادی تۆم
حازرم بۆ خزمەتت تا هەم کە من ئەولادی تۆم
خزمەتێکی وا کە گیانی خۆ فیدای گیانت ئەکەم
ئەی وەتەن سەر هەڵبڕە ڕۆژی ئومێدت وا هەڵات
هاتەدەر زنجیرەکانی زوڵم و وێرانی لە پات
بۆ نەجاتی تۆ لە گێژاوی پەشێوی موژدە هات
ڕۆڵەکانی تۆ لە فەزلی باری ئەخوازن بەقات
ڕۆژ و شەو ئەمنیش دوعای تەوفیقی لاوانت ئەکەم
بەدفەڕە هەرکەس کە مەیلی ئاوەدانی تۆ نەکا
پاسی ئاو و خاک و بەهرەی نیشتمانی خۆ نەکا
تێنەکۆشێت و تەمی نەگبەت لە سەر تۆ لانەبا
دەوڵەت و گیان و سەری بۆ ڕەستگاری تۆ نەدا
من کە «زاری»م گیانی شیرینم بە قوربانت ئەکەم

@kurdica کوردیکا

Literature
ئایینی
دیوانی زاری

١

کـــوا زوبانـــێ وا کـــە بتوانـــێ بکـــا حەمـــدت خـــودا
کـــوا بـــەیانێ وا بزانـــێ شـــەرحی ئەوســـافت بـــدا
گـــەرچی لـــەم پـــەروازەدا پـــڕهێزە شـــابازی خـــەیاڵ
بـــۆ فـــڕینی پابەســـێکی ســـەختە «لااحصـــیٰثنـــا»
ئەو پەڕی پەروازی ئەو شابازە چـون ئـەم جوملـە بـوو
لاڵ بـوون ئـەو هـەمووە زانایانـە کـەس نـوتقی نـەما
حەمدی تۆ وەک لایەقی تویە قەڵـەم چـون بـۆی نـەهات
بـوو بـە دووپـارە زوبـانی و سـەری لـێ بـوو بـە پـا
ڕوومـــەتی دانـــا لـــە ســـەرخاکی زەلیلـــی و وتی
هەر ئەبێ ئەم کارە خـاوەن کـار خـۆی بـۆ خـۆی بکـا
لێـرەدا بـێ چـاوە دڵ، حەیرانـە، سـەرگەردانە هـۆش
ئـەقڵ سەرسامە، نەزانـە، عـاجزە، بـێ جووڵـە مـا
واســـفان ئەســـپی بەلاغـــەتیان پـــڕووکان و ئەڵـــێن
وەی چ دامـــاو و بـــەجێ مـــاوین لـــە ئـــەم مەیدانـــەدا
هـــیچ نەقســێکی هەیـــە بـــۆ تۆبـــە حەمـــدی خـــۆ بکـــەی
ئـــەی دیـــار و نادیـــار، ئـــەم نادیـــارە ئاشـــنا
ئاسمـــان و ئـــەرز و هـــەرچی وا لـــەوانا، خـــەلقی تـــۆن
ئافتـــاب و مانـــگ و ئەســـتێرە و هـــەوا و هـــەور و بـــا
زینـــــدوو و بینـــــا و دانـــــا و توانـــــا و قـــــەدیم
ئەووەڵـــت بـــێ ئیبتیـــدا و ئـــاخرت بـــێ ئینتیهـــا
کـــێ توانـــایی هەیـــە دەم بـــا لـــە ئەوســـافت ئەگـــەر
پەڕتـــەوی خورشـــیدی تـــەوفیقت نەبێتـــە ڕەهنومـــا
گـــەورەیی تـــۆ ڕەببـــەنا هـــەر تـــۆ ئـــەزانی چۆنـــەچۆن
هـــیچ زانایـــێ نییـــە لـــەم جێگـــەدا ســـەر دانـــەخا

شاهیدێکی سادقە بۆ وەحدەتت ئەی بێ زەواڵ

ئینتیزامی رێک و پێک و سابتی ئەرز و سەما

«لا» بە تەوحیدت نەهەنگ ئاسا دەمی چۆن کردەوە

غەیرە موستەسنایی هەڵلووشی میسالی ئەژدەها

تۆخودا من بەندە و تۆ قادر و من ناتەوان

من فەقیر و تۆ غەنی تۆ پادشاە و من گەدا

وشکە لێوم، تینووم، بێدەستەڵاتم، چاوەڕێی

قەترەیێ لوتفم لە بەحری ڕەحمەتت یاڕەببەنا

ئەو کەسە تۆ ناتەوێ یاڕەببی چۆن بێ رووبەڕووت

ئەو کەسە تۆ بیخەیە سەر ڕێ لە رێ چۆن لائەدا

ئەی خودایا سا چرایێکم لە رەحمەت بێنە رێ

با لە تاریکی شەوی جەهلا هەوا نەمخاتە چا

وا نەزانن ئەهلی زاهیر بێ بەلا مەنزڵ ئەگەن

سەد سکەندەر بێ خزر رێی پێ نەڵێ رێ گوم ئەکا

زاتی پاکی تۆ خودا «زاری» بە شاهید گرت ئەڵێ

«اشهد ان لا الە» غەیری زاتی تۆ خودا

٢

ئەم هەڵبەستە بە وەزنی قەسیدەی بوردیە دیاری برایانی کوردە، تکا ئەکەین بە شەوق و زەوق بخوێننەوە و دۆعا یەکی خێر بۆ منیش بکەن

بەقەدەر زەڕڕاتی ئاب و خاک و بەرد و گیا

رەحمەت بڕێژە خودا سەر خاتەمی ئەنبیا

هەر تۆ قەدیم و قەدیر و بێ زەواڵی خودا

بۆ تۆیە عیزز و بەقا، بۆ تۆیە حەمد و سەنا

وەک خۆت و خاسانی خۆت دایم سەڵەوات ئەدەن

لە سەر رەسووڵێ کە دینی مەحوی ئەدیان ئەکا

وەک ئـەمری بێـڕەد و گـەورەت، سـادرە بـۆ «صـلوە»
لە گـەڵ سـەلاما لــە سـەر ئـەو خۆشەویسـتی خـودا
بـــەسـۆزی سـینە، بـــە دڵ بـــە رۆح ئەپاڕێنـــەوە
بــە یــەک زبـان و سـەدا عومـووم ئەڵـێن رەببـەنا
بـــە قـــەدر زەڕاتی ئــاب و خـــاک و بـــەرد و گیـــا
رەحمـــەت بـــڕێژە خـــودا ســـەر خاتـــەمی ئـــەنبیا
هەر لەحزە و هەر نەفەس لە هەوری رەحـم و کـەرەم
بـــڕێژە ســـەر مەرقـــەدی لافـــاوی لوتـــف و عـــەتا
لافـــاوە رحمێکـــی وا کـــە دائیمـــی بـــێ و ئەبـــەد
وەک زاتی پـــاکی ئـــــەتۆ دارای دەوام و بـــــەقا
تێراو کـە بـەو ئـاوە سـەوزە رۆحـی ئـالی لـە گـەڵ
هـــەموو موسڵـــمانەکانی ئۆمـــەتی ئـــەی خـــودا
بۆ دووری کـردن لــە نـار و چوونــە بـاغی بەهەشـت
ئـــەی نـــووری هـــەق رحمـةً للعـالمین تـــۆی چـــرا
ئەی هەڵبژێریاو لە خەلق و گەورە بـۆ ئینس و جـن
تـــو پێغەمبـــەر بـــووی کـــە ئـادەم تینـــەتی شـێلرا
دەلیلـــی روتبـــەی بڵـــیندی بێـــژە (لـــولاک)ە بـــەس
بورهـــانی پایـــەی رەفیعـــی ئایـــەتی «مـــا طغـــی»
عەرســـەی زهـــووری جـــەلالی تۆیـــە فەڕشـــی زەوی
چـەتری وجـوودی شـەریفی تۆیـە هـەر حـەو سـەما
لـــە خەلقـــدا ئـــەوەڵ و لـــە عیززەتـــا ئەوەڵـــی
لـــە بیعســـەتا ئـــاخر و لـــە ئـــاخرا پێشـــەوا
لـــــە رۆژی زاتی کـــــەریمت ئـــــەنبیا تیشـــکی
لـــە نـــووری روخســـاری پاکـــت زەڕڕەی «اصـــفیا»

لە شەوقی خورشیدی زاتت کەسبی ئەنوار ئەکەن

هەر وەک لە خورشید ئەسێرە ئەنبیا، ئەولیا

پێغەمبەرانێ کە هاتن بەر لە تۆ یەک بە یەک

مزگێنی هاوەر بوون بۆ وجوودت ئەی موستەفا

لەعەسری خۆیا مەسیح موژدەی رەساڵەتی تۆی

بە ئەهلی دونیا کە داوە ئایەت تەسریح ئەکا

پێغەمبەریی تۆ بە ئەهلی ئاسمان و زەوی

لە پێش زهووری وجوودی ئادەما ناسرا

سەرعەسکەرێکن لە تۆوە شیث و نوح و خەلیل

کەلیم و داود و مەسیح و یوسف و ئەرمیا

بێزار بوو ئەو لەحزە لەو بەهەشتە خۆشە کە دای

بەرقی جەماڵت لە قەلبی ئادەمی موجتەبا

وا مەستی شەوقی جەماڵی تۆ بوو لەو وەختەدا

لە بیری چوو هەڕەشەی ئایەی «ولا تقربا»

لۆمەی جەوازی نییە لەو دارە چەشتی لەوێ

وا کەوتە بەحری موحیببەت سەبر و هۆشی نەما

نازانێ دەردی موحیبەت هەر کە تەشریفی بێ

پیاوانی هۆشیار و ژیر هەم کوێر و هەم کەڕ ئەکا

چون شەوقی تۆ بوو وەسیلەی تەرکی ئەو بۆ بەهەشت

قبووڵی تۆبەی بە تۆ بوو ئەی حەبیبی خودا

لە عالەمی رۆحدا تەیی مەقامت کە بوو

ویستی خودا مەرتەبەی ئیعزازت کا ئاشکرا

نوورت قەراری لە پشتی ئادەما هەر کە گرت

بۆ ئیحتڕامی مەلایەک ئەمریان پێ کرا

@kurdica

بەخۆشی تــۆوە هــەموو ســەرگەرمی تەســبێحی هــەق
به شەوقی تــۆوە هــەموو مەشغوولــی حەمــد و ســەنا
رەخــتی کــە پێچـــاوە ئـــادەم لـــەم ســەرا فانییـــە
بــــە شـیـث و ئیــــدریس و نۆحـــــت پاســــەوانی درا
مــــەئمووری ئارایشــــی مــــەقامی مــــەحموودی تــۆ
ئیدریســــە لـــەم رێگـــەوە ئـــەو رەفعەتـــەی پـــێ درا
لـــە بـــەر زهـــووری جەمالـــی تــو نـــەبێ نـــەدەهات
بـــۆ شــــێخی پێغەمبــــەران «واضــــع بأعیننــــا»
بەدری وجــوودت کــە نــووری هاتــە بــورجی خــەلیل
بــە قــووەی ئــەو نــوورە بــوو بتــانی ئــازەر شــکا
بــۆ ئیحتــڕامی ئــەتۆ بــوو رۆژی قوربــان کــە هــات
بـــۆ ئیســـماعیلی زەبـــیح لـــە لای خـــوداوە فـــەدا
لە بەحری سەبرت کە دای لە جسمی ئـەییووب نمـێ
ئەو هەموو ئـێش و برینـەی بـوو بـە عـەینی شـەفا
ئــەمری نــەبووەتی تــۆی بــە ئــەهلی دەریــا گەیانــد
ســەفەری بــەحری کــە فــەرموو یۆنســی ئیــبنی مــەتا
بۆیــە لــە پێشــا مەســیح بــۆ ئاســمــان چــوو ئەگــەر
مــوژدە لـــە چـــوونی ئـــەتۆ بـــە ئاسمانـــان بـــدا
کەمەری شەوقی بە یــادت، تــا ســولەیمان نەبەســت
نەبوو بــە هەڵــگر بــۆ فــەڕش و تــەختی بــادی ســەبا
یەک زەڕڕە حوسنت لــە شکڵــی یۆســفا خــۆی نوانــد
ســـووتانی ئەقڵـــی عەفیفـــەکانی ســـاحیب حـــەیا
لە موعجیزەی تۆ کــە چێــوێ کەوتــە دەســتی کــەلیم
ســێحری هــەموو ســاحیرانی لووشــی وەک ئــەژدەها

شـــاگردی دارالشـــفای ئـــەتۆ میســـالی مەســـیح
مـــردووی رزاوی هـــەزاران ساڵـــە ئـــەحیا ئـــەکا

لـــە ئـــادەم و شـیثەوە هـــەتا زەبێحـــی دووەم
ئـــەدەبت چـــاک و نەســـەبت پـــاک و ئـــەهلی حـــەیا

تـــۆی هەڵـــبژێریاو لـــە خێڵـــە گـــەورەکانی عـــەرەب
لـــە نێـــو «کەنانـــە» و قـــورەیش و تایەفـــەی هاشمـــا

ئەو شەو کـە دوڕی وجـوودت هاتـە بـورجی رەحـەم
بـــە روودا کـــەوتن بتـــان و ئابـــڕوویان نـــەما

حـــەیوانی بەســـتەزمانی مەککـــە هاتـــە زبـــان
وتیـــان وا هاتـــە رەحـــەم ئەمشـــەو رەسووڵـــی خـــودا

وحووشی مەشریق بـە مـەغریب سـاکنی بـەحرەکـان
هـــەموو بـــە یـــەکتر مـــوژدەی زهـــووری تۆیـــان ئـــەدا

تەنگانـــە ئـــەو ساڵـــە بـــاری کـــرد نێعمـــەت بـــە ســـەر
قورەیشـــدا هـــەر وەکـــوو هـــەوری بـــەهاری رژا

لـــە کـــوللی مانگێـــدا جـــاڕ ئـــەدرا وا دێ کەســـێ
ئیمـــامی دنیایـــە هـــەم چرایـــە هـــەم رەهنومـــا

کـە دای لـە هـەیوانی کەسـرا پەرتـەوی رۆژی رووت
وا کەوتـــە لـــەرزە چـــوارده بـــورجی پێکـــۆ رووخـــا

لـە پەیـدا بـوونی بـەهاری عەسـری تـۆ دەم بـە دەم
ئەجیننـــە بـــانگی ئـــەکرد و کـــاهین جـــاڕی ئـــەدا

بـــوو بـــە ســـەهوڵ خانـــە ئاورخانـــەکانی قـــەدیم
بـە یـەک دوو قـەترە لـە هـەوری هەیبـەتت کـە رژا

لـــە شـــەوی قـــەدر و شـــەوی بەراتـــە زۆر گـــەورەتر
شـــەوی وەلادەتـــت ئـــەی جـــەنابی «فـــەخرولوەرا»

ئەو خۆشەویسەی کـە بێشکە ڕاژێنـت بـوو مەلــەک
ئەو خۆشەویسەی کە بـوو بـە چـەترت هـەوری سـیا
ئەو خۆشەویسـەی کـە وشـتر هاتـە لات بـۆ شـکات
ئــەو خۆشەویســەی کـە چوویتـە «سـدره المنتــهی»
ئــەو خۆشەویســەی کـە دار و بـەردت هاتـە سـەلام
ئەو خۆشەویسـەی کـە مانگـت بـۆ بـە دوولـەت کـرا
ئەو خۆشەویسەی کە مـەکانت بـردە عەرشـی عـەزیم
ئەو خۆشەویسەی کـە ئـەمرت هاتـە سـەر بـۆ غـەزا
ئــەو خۆشەویســەی کـە جیننـت هاتـە لا بـۆ بـەرات
ئــەو خۆشەویســەی کـە ئـاهوو پێـی دەگـرتی پـەنا
ئەو خۆشەویسەی کە مەلایک سوجدەبەر بوون هـەموو
لــە نــووری پاکـت لــە جبهــەی حــەزرەتی ئادەمـا
ئەوخۆشەویسەی کە هەر کەس کەوتـە شـۆنت بـە دڵ
نــەجاتی خــۆی دا لــە مــەوجی بــەحری دەرد و بــەڵا
چــەن چــاوی ئێشــا و دەرپــەڕیوت چاکــەوە کــرد
چــەن پاشــکاوی «قریــب الموتــت» هــاوردە پــا
ئــەو خۆشەویســەی کــە هــەر ئــازارداریٚ پــەنای
ئــەهێنا بــۆ خزمــەتت بــە فــەوری دەیــدی شــفا
چــەن دەردەدارت لــە ئــێش و دەردیسـەر دا نــەجات
چــەن شـێت و هــارت بــە ســاغی کــردەوە ئاشــنا
چــەن بــیٚ مـورادان لــە تـۆوە بوونـە خـاوەن مـوراد
چــەن تــاجی شــاهی لــە تــۆوە سـەر گـەدایان نـرا
مەقســوودی ئۆمــەتی تــۆ بــە تــۆ دەبــیٚ جێبــەجیٚ
منــیش یــەکێکم لــەوان ئــەی خۆشەویســی خــودا

لــە جــەوری ئــەم عەســرە وا پــەنام هێنــاوە ئەڵــێم
پــەنام بــە، فریــام کــەوە غــەیری تــۆ نیمــە پــەنا
ئەی دڵ مەخۆ غـەم ئومێـدت حاسڵـە چـون رەسـووڵ
کــانی عەتایــە پــەنا بــەر نائومێــد چــۆن ئــەکا
ئەی دوڕی ئادەم سەدەفی مەقسـوودی ئـەعلا ئـەتۆی
لــە خــەلقی دنیــا و ئــەم تــەرتیبی ئــەرز و ســەما
بــەیانی ئــەخلاقی گــەورە و چــاکی ئــەو نــاکرێ
بــەم ئەقڵــە، بــەم فیکــرە بــەم عیبارەتــە ناڕەســا
ئەونــە ئــەزانین لــە نەســلی ئادەمــە و گــەورەتر
لــەو زاتــە ئــەولادێکی وەهــا نــەزاوە و نــەزا
بــۆ بینشــی چــاوی کــوێری ئێمــە دەس ناکــەوێ
چــاتر لــە خــاکی کــۆڵانی شــاری تــۆ، تووتیــا
ئەی خۆزگە ئەونـەم حـەیات ئـەبوو هـەتا ئەمسـوی
روخســاری زەردم بــە خــاکی پــاکی ئاســانەتا
چــی ئەووەڵــین حــازری پــەیمانی عەبدایــەتی
ئــەی ئەووەڵــین نــاتق و بــوێژی لــەفزی «بلــی»
ئــەتۆی کــە ئــاوت بــە کــورەی نــاری کــوفرا رژان
ئــەتۆی هەڵــت کــرد لــە رێگــەی دیــندا ســەد چــرا
ئــەتۆی کــە چــاوت دەخــەوت و خــاتری هوشــیار
ئــەتۆی بــە تــف، ئــاوی تاڵــت کــردە ئــاوی بــەقا
ئەتۆی کــە ئەشــیات ئــەدی لــەپشــتۆ وەک بــەردەمت
ئەتۆی بە شەو میسلی رۆژ تەشخیســی شەخسـت ئـەدا
ئــەتۆی لــە ئــەخلافی پەســت و عــادەتی بــەد بــەری
ئــەتۆی عــەرەقت کــە بــێنی خۆشــی موشــکی ئــەدا

ئـــەتۆی کـــە ســـێبەر نـــەبوو بـــۆ زاتی موحتـــەڕەمت
ئەتۆی کـە سـوێنت لـە سـەر پێغەمبـەری بـۆ خـورا
ئـــەتۆی کـــە بـــۆت کـــۆوە بـــوو ئەخلافـــەکانی عـــەزیم
ئـــــەتۆی کلێلـــــی خەزێنـــــەی عالـــــەمت پـــێ درا
ئەتۆی کـە لـەم حـەرەمۆ ڕۆیشـتی بـۆ ئـەو حـەرەم
وەک مانگی چـواردە شـەوی کـە شـەوڕەویت پـێ کـرا
ئـــەتۆی ســـواری بـــوڕاق و شـــاترت «جبرئیـــل»
شـەوێ کـە چـووی بـۆ سـەما بـۆ «سـدره المنتـهی»
ئـــەتۆی کـــە بـــێ پشـــتیوان و کۆمـــەک و ئەسڵـــەحە
ئـیعلانی حـــەربت لـــە گـــەڵ تـــەواوی عالـــەم ئـــەدا
ئـــەتۆی کـــە پێشـــوازت هـــاتن ئـــەنبیا ئـــەو شـــەوە
ئــەتۆی کــە بــووی بــە ئیمــامی مەســجیدی ئــەولیا
ئەتۆی کە کەشـفی بەهەشـت و دۆزەخـت کـرد تـەواو
ئەتۆی کە بە هۆشـیاری بـە چـاوی سـەر دیـت خـودا
ئەتۆی کە بێ کەسبی دەرسی عیلم و نووسـینی خـەت
خـــەتی بەتاڵـــت لـــە هـــەرچی مەزهـــەبی لارە دا
ئـــەتۆی کـــە بـــۆت هـــات کـــەلامی لایـــەزالی قـــەدیم
ئـــەتۆی کـــە بەیـــداخی عیـــززت تـــا ئەبـــەد هەڵـــکرا
نەخوێنـــدەوار و عەللامـــە کـــێ بـــووە غـــەیری تـــۆ
بـێ مامۆسـا کـێ بـوو وەک تـۆ بـۆ ئـەدەب شـارەزا
هاتــە زبــان فیــل و ســوجدەی بــرد و کــردی ســەلام
لـــە نـــووری پاکـــت لـــە پشـــتی جـــەدی والاتـــدا
نیشـــانی ئێعـــزازی تـــۆ بـــوو ئەبرەهـــە و لەشـــکری
بـــە بـــەردی تـــەیرە ئـــەبابیل ئـــەو دەمـــەی قـــڕ کـــرا

لــە ئەســفەهانەوە بــۆ مەدینــە ســەلمانی پــاک
بــە شــەوقی شــەمعی جەماڵــی تــۆوە هاتــە قوبــا
شــوعاعی تەســدیقی ئــەمرت کەوتــە نــاو هــەر دڵــێ
بــێ بــاک و خۆفــە لــە زەهــری قاتڵــی ئــەژدەها
هەر وەک جــەنابی ســدیقی موخلیســی هــەق پەرســت
لــە ڕێــی ئــەتۆدا کــە گیــان و ماڵــی کــردە فیــدا
شەوقێ لــە ڕۆژی جەماڵــت کەوتــە موڵــکی حەبــەش
بــەو شــەوقە «نەجاشــی» تــاجی عیــززەتی ســەر نــرا
داغــی غــوڵامی جــەنابی تــۆی بــوو بۆیــە بــەلال
ســەودای بــۆ دڵــبەری لــە حــورەدا بــەش کــرا
موهــاجرانی ســەحابەی تۆیــە مەقبووڵــی هــەق
ئەنســـارەکانی مەدینـــەی تۆیـــە ئـــەهلی ڕەزا
پڵــنگەکانی مەســافی بــەدرە بــەدری ئومــەم
شــێرانی ڕۆژی شــەڕی حونەینــە مــەردی خــودا
موتیعـــەکانی جـــەنابی تۆیـــە ئـــەهلی نـــەجات
بـــە فـــەیزەکانی ئەتۆیـــە ئـــەهلی شـــەفا
موحیببــەکانی تەریقــەتی تۆیــە ئــەهلی ســروور
حەســـوودەکانی ئەتۆیـــە خاســـر و ڕووســـیا
موغریزەکـــانی ئەتۆیـــە دەســـتەچیلەی ســـەقەر
بـــۆ دۆســـەکانی ئەتۆیـــە قەســـری دارالبقـــا
مـــەکانی هـــەمڕاهـــەکانی تۆیـــە بـــاغی بەهەشـــت
زینـــدانی بەدخواهـــەکانی تۆیـــە نـــاری «لظـــی»
چـــون عـــاجزن لـــە بـــەیانی وەســـفی یـــارانی تـــۆ
زوبـــانی لاڵ و خەیاڵـــی نـــاقیس و ناڕەســـا

بــه ئینتیــزاری قبوولّــی بارەگــای رەحمــی هــەق
وا چاکــه بــەرزۆ بکــەین دەســتی دوعــا و رجــا
یــارەبی بــۆ خــاتری زات و ناوەکانــت هــەموو
هــەزار و یــەک یــا زیــاتر، خــۆت ئــەزانی خــودا
یــارەبی بـۆخــاتر ئــەم رەسوولّــه گــەورە و هــەموو
پێغەمبــەرانێ کــه تــۆ کردووتنــه رەهنومــا
یــارەبی بــۆ خــاتر ئــەهلی بــەیت و ئــەتباعی ئــەو
چ دوور چ نــەزدیک چ خێشــەکانی تەحتەعــەبا
بۆ خــاتر ئــەو ئایەتانــه یــەک بــه یــەک جوبرەئیـل
بــه ئــەمر و فــەرمانی تــۆ هێنایــه ســەر موســتەفا
بــۆ خــاتر ئــەو دەســته پاکــه نــاوت نــاون مەلــەک
کــه غــەیری تاعــەتی تــۆ نیانــه فیکــر و هــەوا
بــۆ خــاتر ئەوســافه پاکــه گــەورەکانت هــەموو
ئــەم خــوار و ژووره بــەوان کــه ئینتیزامــی درا
بــۆ خــاتر ئــەو عالمانــه وا بــه ئەسڵــی عەمــەل
غــەیری رەزای تــۆ نیانــه مەتڵــەب و «موشــتەها»
بــۆ خــاتری زائــیرانی ماڵــی تــۆ مــانگی حــەج
که دێن له قەهرت بــه لوتــف و رەحمــت ئــەگرن پــەنا
بــۆ خــاتر ئــەڕواحی ساڵــحانی تاعــەت دروســت
خســووس شــەهیدانی بــەدر و ســایری شــوهەدا
بــۆ خــاتری ســۆزی ســینەی ســادقی بووبــەکر
ئەووەڵ موســەددیق بــه هــەقی ســەردەفتەری ئــەولیا
بــۆ خــاتری عەدڵــی ئــەو فارووقــه یــەعنی عومــەر
ئــەم دیــنی ئیســلامه بــەو ئەساســی موحکــەم کــرا

کۆشـــا بـــە مـــاڵ و گیـــان لـــە ڕێگـــەکانی هـــەقا
لـــــە وەســـــفی زاتی ئەوایــــە ئایـــەتی «والتقـــــی»
چ عومـــەر؟ ئـــەو عومـــەرە بـــە ئـــارەزووی کـــە هـــات
بـــۆ خزمـــەتی پێغەمبـــەر چـــەن دەفعـــە ئـــەمری خـــودا
بۆ خاتری ئەو بـــەحری عـــیلم و حـــیلم و بەخشایشـــە
یانیهـــا عوسمـــانی «ذی النـــورین» ســـاحیبی حـــەیا
ئەو کانی وەقر و وەفا بـــە نەقـــد و جنســـێ کـــە بـــووی
بۆ یـــاری ئـــەم دینـــە هەققـــەی خستـــە ڕێ یـــەک سپـــا
بـــۆ خـــاتری حەیـــدەری کـــەڕڕاڕ شـــێری مەســـاف
عـــەلی لـــە شـــانی ئەوایـــە ســـورەتی «هـــل اتی»
ئـــەو شاهســـوارە کـــە بـــەحری غـــیرەتی هاتـــە جـــۆش
لە خۆفی ئەو کەوتـــە لـــەرزە ئـــەهلی هـــەر حـــەو قـــەڵا
بـــۆ خـــاتر ئـــەو دوو نـــەمامی بـــاغی پێغەمبـــەرە
حەســـەن، حوســـەینی شـــەهیدی مەعرەکـــەی کەربـــەلا
بـــۆ خـــاتری بـــاقی مـــوژدە پـــێ دراوی بەهەشـــت
لـــەو دە کـــە مـــوژدەی بەهەشـــتی خۆشـــیان پـــێ درا
«سەعد و سەعید و تەلحە، ئەبووعوبەیـــد و زوبـــەیر»
«عبـــدالرحمن ابـــن عـــوف» هـــەوری جـــەور و ســـەخا
بـــۆ خـــاتری خاســـەکانی ئـــەهلی «صـــفه» هـــەموو
ئـــەهلی تـــەوەککول و ئـــەهلی ســـەبر و شـــوکر و ڕەزا
ئـــەبووهورەیرە، ئـــەبوو زەڕ و ئوســـامە و ئەنـــەس
ســـەلمانی «صـــهیب» و بـــەلال و ســـایری فوقـــەڕا
بۆ خـــاتری چـــوار ئـــەمیری حـــەربی «مَوْتـــە» لەگـــەڵ
هـــەموو عەبادیلـــەکانی ســـادق و بـــێ ریـــا

لە هەرچی ئەسپابە بۆ دووری لە تاعەتی تۆ
لە گەڵ موسڵمانەکان حیفزم کە یا ڕەببەنا
لە مەکری شەیتان و نەفس و غەفڵەت و دڵڕەقی
لە فەقر و غەدر و خەیانەت، کبر و کینە و هەوا
دینی دروست و ئیمانی سابت و راهی راست
ببەخشە پێمان بە ڕەحمەت یا «کثیر العطا»
«زاری» کە کەمتر کەسێکی ناکەس و کەجڕەوە
بیکە بەخاتر ئەوانە خۆشت ئەوێن ئەی خودا

٣

ئەهلی دنیا چاوەڕێ، شاه و گەدا
بێتە دنیاوە جەنابی موستەفا
هەر لە ئادەم تا بە «عبدالمطلب»
باب و باپیری هەموو ئەهلی وەفا
گەوهەری زاتی لە گەردی نەقس پاک
تاکوو تەسلیمی بە«عبداللە» کرا
یانیوەک دورلەم سەدەف بۆ ئەو سەدەف
هاتە پێش و پێ بە پێ تا کەوتە لا
ئەو دەمەی دونیا کە پڕ بوو لە کوفر
سوجدە بۆ عوززا ئەبوو نەک بو خودا
بوو بە ئایینی عەرەب بت پەروەری
دینی ئیبراهیم ئاساری نەما
بۆ نەجاتی بەردەگی پێویست بوو
هەق بنێرێ ڕەهنومایێکی وەها
رۆژی روخساری هەلات و لات و مات
وەک هوبەل، عوززا خزا قەدری نەما
بەرقی ئەو نوورە کە شەیتانی گەزی
بەو هەموو تەزویرەوە پشتی شکا
زەرڕەیێ لەو بەرقە بوو گرتی قەڵای
فورس وچەن بورجی بە سەر یەکدا رما
بۆ مەدینە تیشکی ئەو رۆژە بوو
بوو بە هەوری ڕەحمەت و پێدا ڕژا
خوشەویسێکی وەهایە«زاری»یا
نەک تکا بۆ ئێمە، بۆ عالەم ئەکا

٤

خاکی گوناهم ئەوندە رژا بە سەر سەرا
کەشتیم گیرە لە غەرقایە لە گێژی سکەندەرا

بە کام چاکەوە بێژم خودا ببووره لێم
غەرقم لە نووکی پێمەوە تا سەر، لە مونکەرا

شەیتان شەرمەسارە لە ئەتواری بەدفەڕم
بەدناو و رسوام لە هەر جەمع و مەحزەرا

غەیری زوبانی خامە ئەمن نیمە کۆمەکێ
شەرحی خەجاڵەتیم بنووسێ لە دەفتەرا

دیوان پڕ گوناه، رووسیاه و شەرمەسار
عومرم بڕاوە لە کرداری ئابڕوو بەرا

ئەوچەشتە کەئێمەلەسەریخۆ ئەدەین بە کوشت
بێن با نیشانتانی بدەم بێ قڕە و هەرا

خۆراکەکانمانە هەموو کەوتە مەستەراح
پۆشاکەکانمان دڕا و کرا بە بەر کەرا

یارەب بە فەزڵی خۆت دەسم بگرە با نەچێ
یەکبارە ئابڕووم لە سارای مەحشەرا

یاری ئەگەر نەکا لوتفی بێ نیهایەتت
گیرم لە داوی مەکری نەفسی حیلە پەروەرا

یارەب لە نووری هیدایەت، بەشێ کەرەم کە پێم
تا لەم شەقامەدا بڕۆم بە شوێنی پەیەممەرا

کۆشش بەتاڵە بێ بەرە، تەوفیقی تۆ ئەگەر
یاری نەکات و رەهبەری لە هەر موقەددەرا

من نیمە یا ئیلاهی غەیری عەفوی تۆ ئومێد
چون نیمە بەقەد زەڕڕەیێ چاکە لە دەفتەرا

وەک خەنجەرە بۆ کوشتنت هەر زەڕڕە خیلافێ
«زاری» مەدە جەرگت بەدەمی تیژی خەنجەرا

٥

نوقتەیی پەرگاری کەون! ئەی سەروی جۆباری سەفا
غونچەیی گوڵزاری حوسن ئەی هەڵبژێریاوی خودا

ئەکرەمی خەلقی و فەخری ئادەم و بۆ ئادەمی
رۆژی تەنگانە ئەتۆی ئومێد و دەستگیر و پەنا

شاهبازی تیژ پەروازی قەزایی مەعریفەت
ئەحمەدی موختارە سەرداری تەواوی ئەنبیا

یەک نموونە رەفعەتی پایەی ئەتۆیە بێ گومان
«یاسین و طه و صاد و نجم و نون و الضحی

بێنە سەیری شێتی ئەم شێتانە چەن بێ مێشکین
بەم شفایە دەردی بێدەرمانی خۆ ناکەن دەوا

@kurdica

لابــە نوقتــەی جــەهل بــا خورشــیدی عرفانــت هەڵــێ
چون شەقا، یــەک نوقتەیــە فــەرقی لەگــەڵ عــەینی شــەفا

خۆزگە بەو خاکەی دەخوازێ عەرش، تۆ پای لــێ ئــەنی
ئــەی غوبــاری ڕێگەکــەت بــۆ چــاوی کــوێرم تووتیــا

بۆکەســی تــر نــاکرێ تــەییی مــەقامی بەنــدەگی
وەک ئــەتۆ کردووتــە تــا ئــەم چەرخــە هــاتوچۆ ئــەکا

کێ وەکــوو تــۆ ڕەحمەتــە بــۆ ئــەهلی ئــەرز و ئاسمــان
کــێ وەکــوو تــۆ شــەوڕەوی بــۆ ژووری سیدرە پــێ کــرا

موژدە دەر بۆ هــاتنی کــێ بــوو وەکــوو بــۆ تــۆ مەسیح
کــێ نەویــدی مەرتەبــەی مــەحموودی وەک تــۆ پــێ درا

کێیــە وەک تــۆ مەزهــەری مــەفهوومی «مــازاغ البصــر»
کێیـــە وەک تـــۆ مصـــدری «مضـــمونی» ئایـــەی «مـــاطغی»

بۆ بــە جــێ هێنــانی ڕەسمــی بەنــدەگی کــێ وەک ئــەتۆ
شــەو تــوانی تــا ســەحەر نــەنوێت و ئــەوچانێ نــەدا

بو تەعەببود ئەونە ڕاوەستێ لــە ســەر دوو پــای ئــەدەب
بێتــە ئــێش پــای و بماســێ، وای و شــکوایێ نــەکا

برسیەتی بــاعیس مەزانــە بــۆ ئەمــە بــەردی لــە ســەر
ســک کــە دانــاوە هــەتا تــەخفیفی ئــازاری بــدا

بۆ ئەمە بــەو بــەردە زاتی پــاکی خــۆی ســەنگین ئــەکرد
تــا وەکــوو نەفــڕێ وەکــوو ڕۆحــی موجــەڕڕەد بــۆ ســەما

سەیری بەرزی ڕوتبــەی ئیعــزازی کــە تــا هێــزت هەیــە
گــەرچی هێــزێ وا نییــە تــا تــەییی ئــەم مەیدانــە کــا

تــا وەکــوو نەیگرتــە بــاوەش شیوەنی دوایــی نــەهات
بــەرقی دووری ئــەو لــە داری وشــکی بــێ ڕوحــی کــە دا

وەی چ بێ حیسسە چ بێ فیکرە چ بێ دەرکە دڵێ
وا بە تاڵی زەهری هیجری دەفعەیێ دانەچڵەکا

لوتفی گوفتاری کە بێ سامانە من چی لێ بڵێم
حوسنی رەفتاری کە بێ پایانە کێ شەرحی ئەدا

ئەی فیدای گوڵزاری روخساری، دووسەد باغی بەهەشت
وەی بە قوربانی شەکەر خەندێکی، سەد ئاوی بەقا

خاکی بەرپای ئەو سەگەم وا هەڵترووشکا دەفعەیێ
روو بەڕووی ئەو«روضە» ئەو مزگەوتە ئەو حوجرە و سەرا

نیمە قودرەت بێمە نێو هەڵقەی سەگانی شاری تۆ
تا بساوم روو بە خاکی پاکی بەر درگاکەتا

خاکبۆسی رێگەتم ئەمما بە دوو لێوی ئەدەب
گەردماڵی حەوشەتم ئەمما بە برژانگی وەفا

ئەی چ بێ جا بوو کە کردم کەی سزاوارم کە روو
بنمە سەر ئەو خاکە پای لێنا جەنابی موستەفا

شاهیدی قەولم بە، ساغم، مەست و بێ خۆد نیم ئەڵێم
«اشهد ان محمد عبده» مەبعووسی خودا

دایەنم تون گرتووی ئەمما بە سەرپەنجەی یەقین
لێت ئەپاڕێمۆ بە دڵ ئەمما دڵێکی پڕ رجا

«زاری» ئەونەی لێت ئەوێ ئەی رحمةً للعالمین
هۆشیاری بی فەرامۆشی نەکەی رۆژی جەزا

٦

ئایەتیسوبحان بەحسی واقیعەی «ئەسرا» ئەکا
نەقڵی چوونیئەو بە شەو بۆ«مسجدالاقصی» ئەکا

سووڕەتی «والنجم» شاهید بۆ قسەی میعراجیە
دەبدەبەیعیززیلە سەدرە وەک زەوی بەرپا ئەکا

خۆشەویسی بارییە و دەعوەت کرا بۆ لامەکان
جیلوە فەرماییلە سەدری بەزمی ئەو ئەدنا ئەکا

چاوی رێژاوە بە سورمەی سافی «مازاغ البصر»
کەشفیئەوزاعیفەلەکوەکسەیری«مایغشی»ئەکا

خاتری ئاوێنە بۆ جلوەی جەماڵی«ذوالجلال»   سینە گەنجینەی دوڕ و مەرجانی «ماوحی» ئەکا
چاوی دڵ ڕۆشن بە شۆڵەی ئافتابی «ماكذب»؟   چاوی سەر بینا بە ئایەی «ربةالكبرى» ئەکا
بۆ ئەمە بێچوونی چەن دەفعە بە چاوێ دیویە دڵ   دەرکی ئینسانی بە نووری «نزله أخرى» ئەکا
بەهـ! چ ڕۆژێکە لە شەرقی مەککەوە کردی زهوور!   خاکی پاکی «طا» بە ڕەشکی «جنت الماوى» ئەکا
پای‌لەهەرخاکێ کە نا وا بوو موعەتتەر هەر نەفەس   سەدکەڕەت‌نەفرەت‌لە موشک‌وعەنبەری سارا ئەکا
یەککەتازێکە لەعەرسەی خۆشەویسیدا لە ژوور   عەرشەوە خەڵوەت لەگەڵ بینای بێ هەمتا ئەکا
بازی تەسدیقی بە تیژی والە دەشتی «لا» فڕی   هاتە باغی وەحدەت و تەقریری «الاالله» ئەکا
تیغی تەبلیغی وەها کێشاوە بێ‌عەجز و قسوور   ئەمری ئیسلامی لە شەرق و غەربدا بەرپا ئەکا
پەنجە پۆڵایێکی بێ باکە بە تەنها شەڕ لەگەڵ   شەڕکەرانی قەیسەر و ئەسکەندەر و کیسرا ئەکا
نەسڵی ئادەم بوو لە حەووا زا کەچی ڕۆژی جەزا   ئەم تکا بۆ ئادەم و زوڕڕییەتی حەووا ئەکا
بۆ سبووتی ئیددیعا گەر بێ بجووڵێ غیرەتی   کاری بالاتر لەوان«شق القمر» داوا ئەکا
بۆ زهووری‌موعجیزە وەختێ ئیشارەی کردە مانگ   دوولەتی کرد و موعانید چی قسەی بێ جا ئەکا
موعجیزەی‌مووسا لە ئەرزا بوو کە بەحری پارەکرد   یەک‌ئیشارەی‌ئەم‌لەچەرخا کاری‌سەد مووسا ئەکا
تۆزی‌ڕێگات ئەی‌جەنابی‌موستەفا نەفرەت‌لە گشت   زیوەری تاجی کەیوومەرس و جەم و دارا ئەکا
گەر بە عومری نۆحەوە شاعیر بنووسێت و بڵێ   سەدیەکی مەدحی ئەتۆ کەی تا ئەبەد ئینشا ئەکا
وا خەریکە ماڵی وێرانی دەروونی خۆ بە نوور   تەلعەتی وەک ئافتاوی ئەنوەرت ئاوا ئەکا
جێ بەجێ بوونی مورادی خاتری«زاری» لەبەحر   ڕەحمەتت ئەی «رحمةً للعالمين» داوا ئەکا

٧

مانگی ڕۆژوو وا خەریکە بارئەکا   داغی هیجرانی لە جەرگم کارئەکا
بۆ جیایی لەم زەمانی تاعەتە   ڕۆحی موئمین ناڵە و هاوار ئەکا
وا ئەڕۆ ئەو مانگە لەودا بۆ هەموو   ئەهلی تاعەت عەرش ئیستیغفار ئەکا
ڕۆژەکانی یەک بەدووی یەکدا وەکوو   ڕۆژی عالەمتاب خۆی پێوار ئەکا
ئەی ئەسەف بۆ ئەو شەوانەی وا بەوان   ئەهلی ئیمان کەسبی سەد ئەنوار ئەکا
داخم ئەڕوا ئەو حەکیمی قەدرە وا   زەخمی جورمی ئەهلی عوسیان چار ئەکا
داخم ئەڕوا ئەو شەفیعەی والە لای   حەزرەتی هەق سوڵح بۆ ئەشرار ئەکا
ڕۆیی ئەو مانگە ئەگەر جەننەت لەوا   خۆ موزەییەن بۆ «اولوالابصار» ئەکا

شاهیدێکی عادڵە ڕۆژی جەزا — مەدحی ئەبرار و زەمی فوججار ئەکا
بەدفەڕ ئەو شەخسە کە قەدری لێ نەنا — یانی لەودا کاری ناهەموار ئەکا
مۆژدە بۆ ئەو مەردە وا لەم مانگەدا — عومری سەرفی تاعەت و ئەزکار ئەکا
با بڵێن خواحافیز ئەی مانگی سەفا — ڕۆینت ئەهلی وەفا غەمبار ئەکا
با بڵێن خوا حافیز ئەی مانگی وەفا — ڕۆینت ئەهلی سەفا زەخمار ئەکا
با بڵێن خوا حافیز ئەی مانگی دوعا — ڕۆینت باری عیبادەت لار ئەکا
با بڵێن خوا حافیز ئەی مانگی مونیر — ڕۆینت نووری بەسیرەت تار ئەکا
با بڵێن خوا حافیز ئەی مانگی عەتا — ڕۆینت دەستەی گەدا بیمار ئەکا
با بڵێن خوا حافیز ئەی مانگی کەرەم — ڕۆینت کیسەی دەروون پڕ ژار ئەکا
با بڵێن خوا حافیز ئەی مانگی سەبر — ڕۆینت دڵ پڕ لە بووتەی خار ئەکا
با بڵێن خوا حافیز ئەی مانگی سەواب — ڕۆینت ئەم «زاری» یە بێزار ئەکا

٨

ئەی بە ناوت وجوودی هەر ئەشیا — هیچ بێ ناوی تۆ نەبوو پەیدا
ئەوەڵی تۆ لە ئەوەڵا ئازاد — دەستی ئاخر، لە ئاخرەت کۆتا
نادیار و دیار و دوور و نزیک — بووییت و هەیت و هەر ئەبیت خودا
ئەسەری سونعی بێ قسووری تۆن — هەرچی حەواسی ئێمە دەرکی ئەکا
دڵ و هۆش و دەماغ و چاو و گوێ — دەم و لێو و زوبان و دەست و پا
قامەتی ڕێک و سوورەتی دڵبەر — نوتقی شیرین و شێوەیی شیوا
نیعمەتی تۆیە داوتە پێمان — نێعمەتت یا ئیلاهی «لاتُحصی»
شوکری تەنیا یەکێک ناتوانم — گەر زوبان بێ تەواو مووی ئەعزا
بێ خەبەر وا لە شوکری تۆ ماوم — ئیمتیازم نییە لەگەڵ وەحشا
لە ئەدای شوکری نیعمەتت یارەب — جن و ئینس و فریشتە عاجز ما
زەڕڕەیێ شوکری تۆ بە سەدها قەڕن — «حاشالله» کەسێ بەیانی کا
ئیحترامی بەشەر بە عیرفانە — مەعریفەت بێ سپاس دەس نادا
تێ بفکرە لە خۆت تا تێئەگەی — بە حەقیقەت لە سڕڕی «کَرَّمْنا»

گەوهەری تابناکی و غافڵ   کە چ دەستێ هەویری تۆی شێلا
ئاه بۆ ئێمە گەوهەری خۆمان   بێ بەها، بێ عەوەز لە دەس بەردا
بە فڕینی هەوای نەفسی شووم   بۆ لە ڕێی موستەقیم لامان دا
بۆ دڵی روون ئەبێ جیا کاتۆ   سێحری هامانی و یەدی بەیزا
گەردنی ئیدیعات بشکێنە   بە تەقازای فریشتە گوێ نەدرا
بە زەلیلی و خۆبە هیچ زانین   بەشی ئادەم بوو «عَلّمَ الاسما»
کیبر و عوجب و هەوا و خودبینی   بانگ ئەکەن بێرە دواوە روو بەدوا
لەم هەموو جەردە و ڕێگرە یارەب   هەر مەگەر لوتفی تۆ نەجاتم دا
راستی خۆشە، مەیتەری نەفسین   یانی ها، شوان، گوێ درێژە و گا
کامەتە تاعەت و خواناسی؟   کامەتە وەرع و عیففەت و تەقوا؟
رووسیاتر کە من لە هەموانم   غەیری عەفوت ئیلاهی نیمە رجا
مەکە «زاری» لە رەحمەتت بێبەش   غەیری رەحمەت نییەتی هیچ پەنا

٩

بزانن بە دڵ برا کە ئەم رۆژە وەک چرا   لە بەر خاتری ئەو دورە نازارە هەڵکرا
شەوێ هەر کە ئەو تەشریفیهێنایە سەر زەوی   لە جەننەت کراوە دەرک و هاوییە داخرا
زەوی پڕ لە شادی و بەشارت لە غەیبەوە   بەشەرق و بە غەرب عەرش وکورسی فەلەک درا
ئەوەی مایەی حەمد و تەحییاتی باریە   لە ئەرز و سەماو غەیرە لەو شەوەدا کرا
کەئەورۆژەساحیب نوورەئەو شەوەتلووعی دا   سبەینێ بت و بتخانەکان ئابڕووی برا
شەیاتین یەکسەرمات و مەحزوون وپڕخەفەت   لە چوونی ئەوان بۆ ئاسمان ڕێگە بەسترا
هەر لەو شەوەدا چوو ئاوی ساوە، کوژایەوە   گڕی ئاور و ئاور لە بتخانە بەر درا
لە پێش ئادەم و حەووا و نۆح و کەلیمدا   لە سەر تەختی شاهی ئەم شەهەنشایە دانرا
ئەمە هەرکە من وتوومە ئەڵبەت گەلێ کەمە   لە مەدحی ئەوا هەرچی بنووسم و نووسرا
لە رۆژێکەوە زبان لە تەعریفیا تەکان   ئەدا، «زاری»یا کەمێ لە وەسفی نەوێژرا

@kurdica

١٠

گیانی شیرینی‌منی ئەی گیانی شیرینم، خودا
بۆ رەواجی دینی هەق تەئیید و تـەوفیقت بـدا

ناتوانم بـۆ قەدەمبۆسـی هـەنگاوێ هەڵـگرم
هەر ئەوەندەم وا لە پێدا کۆت و زنجـیری بـەڵا

وا لە دەشتی میحنەتا سەرلێشـێواوم نیمـە غـەیر
هیممەتی پیرانی نەقشـییە رەفێـق و رەهنومـا

چاوەڕێم ئەو قودرەتە سەلمانی داخڵ ئال کرد
دەستگیری ئێمە بـێ تـا بارەگـاهی موسـتەفا

هەر ئەوەندە تێئەکۆشم‌حەول‌ئەدەم نیمە ئەمن
چارەیێ بۆ دەردم ئیللا سوحبەتی ئەهلی وەفـا

تۆش‌بفەرموو ئەی خودا «زاری» بە ئاواتی بگا
حازرینیش گشت بڵێن ئامین، ئـامین رەببـەنا

١١

بە ئاوی شەوق تابولبول‌دەم و چاوێکی دڵ نەشوا
تەسەوور وا نەکا جامێ لەبادەی وەسڵی‌گوڵ بخوا

لە تاریکی‌هـەوا تادەرنەچێ، نەشکێ‌تەلیسـمی نـەفس
یەقینت بێ کـە ڕێگـە نابـڕی ناگەیتـە مەنزڵـگا

کەرەم، کوێرم، نەزانم ڕێ نەناسم ناسوپاسم مـن
بە غەیری رەحمی تۆ نیمە خوداوەندا بەکەس هیوا

دڵـێکی وات داوا لـێ ئەکـەم تـا ئـاخری عـومرم
کەغەیری زیکروفیکروخۆف‌وئومێـدتنـەبێ‌لـەودا

بەشەرحی‌سەدرلوتفێ گەر نەکەی‌ئاخرچیەچارەی
منی داماوی بێ چـارەی لەگـەل جێمـاوی نابینـا

لە دەرمانگای رەحمت گەر نەنێری چارە بۆ دەردم
هەراسانەلەچارەی دەردی من سەد بووعەلی‌سـینا

بەزۆری خۆ مەنازە فیکر و زانستت هـەموو فـڕدە
بەدامانی‌کەسێ‌دەس‌بگرە لـەم‌هەورازیـەت‌سـەرخا

کەلیم‌موحتاجی‌شاگردی‌خزربووگەرچی‌بێ‌زەحمەت
مەقامی‌گوفتوگۆی‌بێ‌واسیتەی‌لەودەشتە بۆ دەسـدا

وتی من چاترم لەو «الخناس»ی کردە پەندی عـام
لەبەحری‌رەحمی‌گەورەوبێ‌کەناری‌باری‌بێ‌بەش ما

بەڵێ هەروایە خۆ تێغی دەبانی لـێ دروس نـاوێ
نەبڕژێ‌تا بە ئاور ئاسن و زەربەی چەکوش نەخوا

لە خاک و بەرد، کاسـەی‌چـینی ولـەعلی بەدەخشـانی
لەمەعدەن کێ دەریهێناوە بێ تەڵـقینی مامۆسـتا

بەرەو وەحدەت‌هەنگاوت‌هەڵگرەچـاوت لەغـەیری‌هـەق
بقونجێنـە کـە ئـاور گوڵسـتانە وشـکیە دەریـا

یەقین چاوی گومانت کـوێر ئـەکا وەختـێ کـە وردۆبی
لەرووداوی خەلیل و کۆچ وباری‌حەزرەتی مووسـا

ئیرادەی‌کێ بوو؟ئەمری‌کێ‌بوو؟قووەت‌وقودرەتی‌کێ بـوو؟
کەدەریابووبە دەشتی وشک و ئاور «جنت المـاوا»

لەهەوری‌تەبعی »زاری»ئاوی‌خزرئەڕژێ قەڵـەم وەختـێ
کەبۆ نووسینی هۆنراوەی لەباتی پێ بە سەر بڕوا

۱۲

وا لە بۆتەی دووریيا برژاوە دڵ هاوار ئەکا
تینووە داوای جامێ شەربەتی دیدار ئەکا

تینوانی دەشتی بێ ئاوی جیایی دێتە بیر
ساقی‌وەختێ ئاوەدێری سەبزەیی کوهسار ئەکا

یا ئیلاهی تۆ بکەی یادم بە دڵیا کا عوبوور
ئەودەمەی‌سەیری‌وەنەوشە و نەرگسی گوڵزار ئەکا

خاکی ڕێگاکەی بە سورمەی‌دیدە ئاخربۆ نەکەم
دیدە چۆن‌لەوگەردی‌ڕێگە کەسبی سەد ئەنوار ئەکا

چۆن ئەبێ دانم لە ڕێگایا سەرم بۆ بەردەباز
ئەو کە وا دووری لە کەللەی بۆگەنی پڕژار ئەکا

پێچەوانە ڕۆییوم خاکم بە سەر مووی سپی
بۆیە بانگی بێ دواوە جارێ نە سەد جار ئەکا

ئەم بیابانی بەنی یەعقووبە من تی‌کەوتووم
بێ «کلیم اللە» ڕێگەی چوونە دەر دشوار ئەکا

بێ یەدی بەیزا لە زیندانی ئەسارەت دەرپەڕین
موشکڵە کوا ئەو دەسەی وا بەندیان رزگار ئەکا

لەم گێژاوەیدا وەها گیرم ئەگەر یارێ نەبێ
مەوجی بێ سامانی بارم غەرقی دەریا بار ئەکا

ئێژن ئەودەسەی‌کە ئەییوبی‌لەمیحنەت دانەجات
چاوەڕێ بە هەر ئەوە چارەی هەموو زەخمار ئەکا

ئەودەسەی‌وا گرتووە«زاری» بەری نادا هەتا
قافڵەی ڕۆحی لە وێرانەی لەشیدا بار ئەکا

۱۳

یا رسول اللە مەگەر هاواری من ناگاتە لات
وا لە خزمەت تۆوە جارێ کۆمەکێکم بۆ نەهات

دوورە بو رەحمی ئەتۆ ئەی «رحمةً للعالمین»
ئەمگەدا مەحرووم و بێ‌بەش بێ لە خەرمانی سەخات

وا لە بەحری میحنەتا غەرقم وەسیلە بۆ خەلاس
هیچ شک نابەم بەفەریادم بگا ئیللا تکات

یا رسول اللە شەفێعم ڕۆژی داماوی ئەتۆی
دەستی ئومێدم ئەگا ڕۆژێ بەدامانی کەوات

یا رسول اللە چیە جارێ بە چاوی مەرحەمەت
بەرنەزەر بێنی منی بێچارە و بێ دەستەڵات

کەی رەوا بۆ غیرەتی تۆیە لە گێژاوی غەما
من بخنکێم و تکایی تۆ بە فەریادم نەگات

چـاوی بـێ نـوورم بـە دیـدارت منـەووەر بـێ چییـە؟
شـەهدی گوفتـارت گـرانی گـوێم بـۆچی لانـەبات؟
دەرمەکـەی یـا لـێم ئـەبووری نیمـە غـەیری تۆپـەنا
رێم‌ئەدەی یا لێم ئـەدەی‌هـەر خـاکی‌پـاتم‌خـاکی‌پـات
تـۆ لـە عالەمـدا شەهەنشـاهی و ئێمـە بـێ نـەوا
تـۆ سـولەیمانی، سـولەیمانیی و ئێمـە هەرگـەدات
چـاوەڕێ بـۆ قـەترەیێ هـەورێ بـڕیژێ لـوتفی تـۆم
مەرحەمەتکە جورعەیێ جامێ‌لـە سـەرچاوەی عـەتات
سەنگی باری غـەم‌قـەدی «زاری» چـەمانۆ وەک کـەمان
ئـاوڕێکی لـێ دە بـا ئـەم بـارە ئـازاری نـەدات

١٤

غونچەیێ لە گولزار وەسفی تکاکار بۆ رەستگاری داماوانی گرفتار لە رۆژی پڕ ئازار و هاواردا ﷺ

لە باغی عالـەما سـەروێ نـەزیری قامـەتی رەعنـات
نەبوو نابێـت و نایابـە گولـێ وەک تەلعـەتی زیبـات
بە چی تەشبیهی روخسارت بکـا شـاعیر لـە جوانیـدا
کە ئەم‌خورشیدەعالەم تابە شێوەی حوسـنی تۆنـادات
بە هەر جوانێ کە تەشبیهت ئەکەم تەبعـەن پەشـیمانم
کە هۆشم‌غەیری‌تۆجوانتر لە تۆ لێم روونە دەس ناخات
سەلیقەی پێ دەوێ و هۆنینەوەی دوڕ تاکوو لایـق بـێ
دڵ ئـارامی جەماڵـت ئـەی دڵ ئـارامم زیـاتر کـات
بـە ئەوسـافی جەماڵـی دڵـبەرت گـەرچی خـەیاڵاتم
گەلێ‌سەرگەرمە وەک‌پێویستە دەستی قـودرەتی ناگـات
لـە سـارایەکی بـێ دار و گیـاه و گـەرم و بـێ ئـاوا
ئیرادەی حەق وەها بوو «جنت‌المـاوا»یـێ بـەرپا کـات

بەرەحمیبێحەدی تۆی کردە تووبـای ئـەو گوڵسـتانە
لە سـێبەرتا کـە جسـمانی و ڕۆحـانی پشـوویێ بـات
بەڵێ تاجی سەعادەت سەرئەنێ هەرکـەس لـە دنیـادا
بە فەرموودەی سەحیح و پڕ لە دڵسـۆزیت بـڕوا کـات
درێغــە حەســرەتە ئێشــە پەشـیمانی و بەدبــەختی
لە ئـایینی سـەحیحی پـاک و رووناکـت کەسـێ لادات
کە تۆ بەم جۆرە شەمعی عیففەت و فـەزل و کـەماڵاتی
لە دەورت با وەکوو پەروانە دڵ، ئاور لە خـۆ بـەردات
ئـەبێ ئـاوی حــەیاتی واقیعــی فەرمایشــی تۆبــێ
بەدڵهەرکەس وەریبگرێـت و بێ تەردیـد نۆشـی کـات
ئەبووبەکرێکــە «الاتقــی» نیشــانی ئیمتیــازی ئــەو
«ابوحفص»ێکـە «لوکـان» مـەقامی ئـەو ئـەکا ئیسـبات
بەفەرموودەیئەتۆ هەرکەس نەکا رەفتار و مونکیر بـێ
ئەبووجەهلێکە پاماڵی شەپۆلی قەهری سـەیل ئاسـات
ئەحەد ناوی بە ئەحمەد بردووی ئیـدی ئـەمن چ بڵـێم
چرانــەوتی لەگـەڵ خورشـیدی تابانـا ئـەبێ چ بکـات
لە «اِقرَا بِاسمِ رَبِّـکَ» گـەر بەدیـدەی هـۆش بـڕوانین
ئەزانین چەندە ئەم شـاگردە مەحبووبـە و کـریم الـذات
لـــە تیکــراری بخوێنــە «رَبُّــکَ الاَکــرَم» نمایانــە
کە بۆغەیری ئەو ئەم تەعلیمە پڕ تەعزیمە دەس نـادات
حەڕا بوو مەدرەسەیمەخسووسیئەمتەڵقینەچونلەودا
پــەیامی دڵــپەزێر و پـاکی بـۆ پێغەمبـەری سـەرهات
«الم نشرح» بەشـارەت بـۆ تلـووعی رۆژی عیرفانـت
«فَتَرضَـی» مـژدە بـۆ بــەرزی مـەقامی خولقـەتی والات
لەبەحری «عَلَّمَ الاِنسان» ئەوندەت جورعەنۆشـی کـرد
لە لەوحی سینەتا سابت نە کوللی بەڵـکوو «جزئیـات»
بە جەووادی ئەتۆ هەوری بــەهاری بـێ گۆمـان نابـێ
بــە جــەززابی کــەلامی دڵــبەرت سـەد کارەبـا ناگـات

بەهاری دەعوەتت مایەی سرووری دۆستانت وەک
قیامی «قم فأنذر» ئاوری بەردا دڵی ئەعدات
بەتێغی تیژی وەحدەت ریشەیی شیرکت وەها پەی کرد
هوبەل بێقەدر و قیمەت وەک مەنات و لات و عوززا مات
بتان وبت پەرستانی بە جاریٚ کردە پەندی عام
ڕەوییەی جوان و ئەخلاقی پەسەند و عادەتی ئەعلات
من و ئەم وەسفە؟ حاشا! چۆن ئەکا مێشوولە عەنقایی؟
دوڕیئەمبەحرەغەوواسیئەویٚ بتوانیٚ دەستی خات
بە گیان و دڵ ئەپاڕێمۆ لە قاپی ڕەحمەتی یەزدان
بە دیداری موشەڕڕەف بم بە ماچی خاکی بەردەرگات
بە برژانگم بماڵم خاکی ئەو ڕێگە کە پێت لیٚ نا
بە ئەلتافی ئیلاهی چاوەڕێم ئەم فرسەتەم پیٚ بات

بە خۆمم وت ئەمانە بۆ بڵێم ئایا لە ڕووی هەڵدیٚ
سەگی خوێری لە خاوەن ماڵ نان و ئاو داوا کات؟!
پەزیرایی جەنابی تۆیە «اعطیناک الکوثر»
«هوالابتر» نیشانەی نەگبەتی بۆ دوژمنی بەدخوات
لەتۆدا کۆیە هەر خاسییەتیٚ مەحبووب و مەرغووبە
لەمە زیاتر چ نازانم فیکرئەم دەشتە تەی ناکات
بەحوسنی سووڕەت و سیرەت لە مەوجوودات مومتازی
بەڵیٚ ئەسڵ و وجوودی تۆ، و فەرعی تۆیە مەوجوودات
بەدوو دەستی ڕجا داوێنی لوتف و هیممەتت ئەگرم
کە تۆدەسگیری بیٚ تەقسیری بۆ ئەحیا و بۆ ئەموات
ئەڵێمئەی شاسەواریعەرسەییبەدر و حونەین و فەتح
ئەڵێم ئەینووری دیدەی ئەنبیا ئەی ساحیبی ئایات
بە زاری هاتم و خۆم خستە ئاستانەی جەوانمەردیت
غەنینابیٚلەسفرەی نیعمەتی موحتاج بیٚبەش کات

کوردیکا @kurdica

لە عالەمدا منم یەک زەڕڕە هیواداری رەحمــەت چــون
خـــەڵاتی رحمةً للعـالمین ئـــەی شــــاه بۆتـــۆ هـــات
ئیلاهــی بەرمـــەدە دەســـتم لـــە دەسـتی ئـەم تکاکــارە
کە بەر لەو رۆژیسەختی کەس تکا بۆ هیچ کەس ناکات
لە بەحری بێ کەناری رەحمەتت لافـاوی بـێ وشـکاو
بڕێژە سەر وجوودی خۆی و ئـالی هــەر دەقیقـە و کــات
مەگەر خەللاقی ئەو دانـا بـە ئــەخلاقی حەمیـدی بـێ
زبانی لاڵـی تـۆ «زاری» ژمـاری وەسـفی ئــەو ناکــات

١٥

لـــە حەڵـــقەی داوی خـــاوی ئـــەم شـــۆخانە دڵ ئـــازاد
ئــەبێ نــەبوا، خەلاسـی لــەم کەمەنـدە مردنــە میعــاد
بیابـــانی بـــەنی یەعقووبـــە تێکـــەوتین و دەرنــــاچین
نە چل بەڵکوو هەزاران ساڵ ئەگــەر بـێن و بچـن وەک بــاد
بە زەحمەت دێتەدەر گەوهەر لە دەریا، وەک لــە کانــا زەر
بە کۆشش داو ئەخاتــە گــەردنی ئــاهووی بــەڕ، ســەییاد
بـــرا ســـەبری دەوێ بـــەم رێگـــە ناهـــەموارەدا رۆیـــن
گــەلێ تاریــک و چــۆڵ و تەنگــە پــڕ ئــازارە رەنجابــاد
مەگەر بــادەی موحەببــەت رەهنومــا بــێ وەرنــە هــاتوچۆ
چرایـــێ بـــێ فتیلــە و نەوتـــە ناکــا رۆشـــنی ئیجــاد
بە دەستی میهر ئەگەر ساقی کــەرەم کــا پیاڵــەیێ، ناکــەم
لە ئاوی سەلسەبیل و شەربەتی تەسـنیم و کەوسـەر یــاد
وەکــوو ئاوێنـــەی عاشـــق کـــە بـــۆ شـــێوەی دڵ ئـــارامی
بە بێ حەرف و سـەدا عالــەم بــە ئاسـانی ئــەکا ئیرشــاد
ســـیاهی گێســـووی عوزرایـــە بـــۆ وامیـــق ســـیابەختی
بڵێســـەی ئـــاوری شـــەوقی روبابـــە، رەعـد ئـــەکا فــەریاد
شەکەرخەندی قسەی لەیلایـــە شـیرینی قســەی مــەجنوون
پەشـێوی زولفـــی شـــیرینە شـــێواوی حاڵـــەتی فـــەرهاد

خەزێنە و دەوڵەتی هەرتا لە ڕێگەی یارەدا دوایی
نەهێنا کەی زولێخا بوو لە گێژاوی فیراق ئازاد
لە شیوی ئەیمەنا تەرکی مناڵ و ماڵی کرد ئەوسا
«کلیم الله» بە ئەنواری مەعارف خاتری بوو شاد
سەدای «انی انا الله» کەوتەگوێی کردی بە چوماخی
هەزاران سیحر هامانی لەگەڵ فیرعەوندا بەرباد
بینای ماڵی لەسەر ئاوی هەوا بێ خاوەنی غەرقە
لە سەر ئاوی هەوا «زاری» دەخیلم دانەنی بونیاد

١۶

ئەو مەلەک شێوە کە گێسووی شانە کرد
بێ دڵانی عالەمی دێوانە کرد
حەزرەتی ساقی بژی مەمنوونی هەم
لوتفی بوو شیشەی منی پێوانە کرد
ئاوری لێم داوە شیشەی سینەمی
پڕ لە بادەی نابی ئەو مەیخانە کرد
شەمعی روخساری کە داگرسا قەمەر
هاتە دەوری رەقسی وەک پەروانە کرد
رۆژی سەر ئەرزە تلووعی دا بە شەو
قەسدی چوونی لا سەرووی ئەم بانە کرد
وا دەرۆیی ئەو شەوە دەعوەت کرا
سەد سەری سەرسامی ئەو لنگدانە کرد
ئاشنایە مەشقی عیشقی کردووە
وا بە گەرمی تەیی ئەو مەیدانە کرد
مەککە تا «اقصی» هەنگاوی بۆ خودا
رەحمەتی کێ وایە بەم سوڵتانە کرد
ئارەزووی سەرکەوتنی وەختێ کرا
سەبقەتی لەو هەموە سالارانە کرد
وا لە سەدرە تێپەری «روح الامین»
حەیرەتی لەو رۆیین و جەولانە کرد
رەفرەفی هێنا خودا بو رەفعەتی
لامەکانی جێگەی ئەم میوانە کرد
عەرش فەرشی مەجلیسی ئەم بەزمە بوو
ئەو هەموو وەجدە لە بەر ئەو جوانە کرد
پەردە لاچوو رۆژی دیدار هەڵات
روئیەتی بێ چوونی بەو چاوانە کرد
بوو بە چاو و گوێ لە پێ تا تەوقی سەر
هەم تەماشا هەم قسەی مەردانە کرد
بێ سەبەب ئەمری خوداوەندی کە بیست
حیفز و زەبتی بێ غەڵەت ژیرانە کرد
دوای بە جێ هێنانی رەسمی بەندەگی
خواهیشی بۆ خێش و بۆ بێگانە کرد
کوحلی «مازاغی» لە دیدەی وا سوی
هیممەتی بۆ «ما طغی» شاهانە کرد
چوو گوڵی بۆ هاتەوە رۆژێکی پاک
کەسبی ئەم نوورەی بە نوور ئەو کانە کرد
ئاشنا لەم وەزعە خاتر پڕ سروور
موددەعی زیاتر قسەی شێتانە کرد

موعجیزەی تەنها نە قورئانە و فەقەت
زەحمەتی کێشا و دەس هەڵگر نەبوو
ئەی چ قورعانێ سەداقەت ریشەیێ
چەشمە تۆقی بەحری مەعنی هاتە جۆش
هەر شەپۆلی ئەم بوو وەک سەیلی «عَـرَم»
هیجرەتی ئەو نەگبەتی قەومی قورەیش
گەردی پای ئەو حەزرەتی ممتازە بوو
زەڕڕەیێ جوولا لە بەرقی غیرەتی
هەیبەتی ئەو برقە بوو باوەڕ بکە
ئەبرەهە و ئەو لەشکر و فیلەی دوچار
ئاوری بەردا لە بەحری ساوەیی
گورگ و ئاهوو و سووسمار و بەرد و دار
ئاوی شیرینی لە قامک هەڵقوڵی
رۆژی بۆ گەڕیا دواوە دوا غورووب
موعجیزەی ئەو بوو کە مشتێکی تەعام
ئاوی دەسنوێژی کرا چەشمەی تەبووک
مردووی دووبارە زیندوو کردەوە
سەیری یاری ئەو خودا ناکەی کە چۆن
چۆن تفی ئەم «الشفا»یە بۆ نەخۆش
حیکمەتی ئەو بوو کە چاوی دەرپەڕیو
ئەسڵەحەی حەربی لە داری تیر دروس
مشتە خاکێکی بۆی خستن هەمووی
ناوی ئەم تا شافیعی ئادەم نەبوو
نەوبەهاری هیممەتی ئەو بو خەلیل
پەرتەوێکی سادقی ئەم سادقە
سەیلی میهر و خواهیشی ئەم بوو بزووت
نۆشدارووی ئەم نەبووبا کوا خەلاس
نامەی ئەمری ئەوی پێ بوو کەلیم
وا مەزانە موستەقیل بووبێ مەسیح

مانگی لەت بۆ خاتر ئەو کوێرانە کرد
دەعوەتێکی عامی بەو قورعانە کرد
بوتپەرەستی رەد وەکوو بوتخانە کرد
دینی ئیسلامی وەکوو دوڕدانە کرد
ماڵی کوفری سەر بە سەر وێرانە کرد
کۆمەکێکی بەو موسڵمانانە کرد
یەسرەبی بەو جەننەتی رزوانە کرد
خەسرەوی بەو مەسخەرەی دەورانە کرد
چی بە پایەی سەختی ئەو ئەیوانە کرد
ئەو هەموو تەفزیح و سەنگ بارانە کرد
ئاورستانی بە زاخرخانە کرد
سوجدە و تەعزیمی لەم ئاوانە کرد
لەشکری موستەغنی لەم ئاوانە کرد
رۆژی خەندەق بەردی لەت پیاوانە کرد
چەن هەزاری تێر و پڕ لەو خوانە کرد
چەشمەیێکی جاری لەو دەشتانە کرد
هەر وەکوو تەسبێحی بەو بەردانە کرد
پاسی غاری بەو دوو بەستەزوانە کرد
دەفعی ئێشی ژاری بەو دەرمانە کرد
بێ تەغەییر جێی لە نێو کالانە کرد
بۆ بڕینی ریشەی ئەو گورگانە کرد
دەستە پاچە و کوێر لەو مەیدانە کرد
کێ خەلاسی لەو قڕە و عوسیانە کرد
ئاوری بەو لالەو رێحانە کرد
یۆسفی ئازاد لەو زیندانە کرد
مەنعی ئیسماعیلی لەو قوربانە کرد
حەزرەتی ئەییووبی لەو کرمانە کرد
دوشمنی وا تووشی ئەو خنکانە کرد
کەسبی ئەو ئەحیایە لەم لوقمانە کرد

مـــوعجیزاتی ئـــەم رەســـوڵانە خـــودا زاهـــیری لـــەم مەعـــدەنی عیرفانـــە کـــرد
قـــەترەیێ بـــۆ دیـــنی هـــەر پێغەمبـــەرێ حەق رەوانـــەی لـــەم چـــەمی ئیحســـانە کـرد
کەســبی روونـــاکی هـــەموو پێغەمبـــەران یەک بە یەک لەم رۆژە نـــوور ئەفشـــانە کـرد
دەوڵـــەتی دیـــدار و گـــەنجی ســـوحبەتی هـــەر دوو رووی لـــەو تایفـــەی یارانـــە کـــرد
رۆژی روخســـاری لـــە هـــەر خاکـــێ هـــەڵات بـــان و کـــوڵانی مـــەلایک خانـــە کـــرد
ئاســـــەفێکی وایـــــە «زاری» کیمیـــــای ســـوحبەتی ئـــەعرابی بـــەو خاســـانە کـــرد

١٧

حەجی فەقیرە جومعـــە هـــەر وەکـــوو فەرموویـــە پێغەمبـــەر
لـــەم حەجـــە فـــەقیران هەتانـــە یـــەقین خەبـــەر
بـــۆ دەوڵـــەمەن خـــودا حـــەجی کـــردووە مـــەعلووم
ئێـــوەن کـــە هـــەموو جومعـــەیێ ئەکـــەن ئەگـــەر
لـــە کـــار دوو ســـەعات ببـــوورن لەبـــەر ئـــەدای
ئـــەم فـــەڕزە بـــۆ ڕەزای خوداوەنـــدی دادگـــەر
بـــۆ مۆمینـــان جەژنـــە ئـــەڕێژێ خـــودا لـــەوە
سەر ئـەهلی دیـن رەحمـەت و فـەزلی لـە حـەد بـەدەر
ئـــەی ئـــەهلی دیـــن کـــردنی ئـــەم نـــوێژە چـــاترە
لـــە گشـت دەوڵـەتی دنیـا و هـەموو کـانی زێـو و زەر
بـــێ عـــوزری شـــەرع تـــەرکی گونـــاهی کەبیرەیـــە
بـــۆ شـــاە و بـــۆ گـــەدا و بـــۆ بێکـــار و کاریگـــەر
ئـــەم نـــوێژە بـــە جـــەم لازمـــە بیکـــەین و نەفـــەوتێ
خۆمـــان بـــا نەکەینـــە دەســـتەچیلە بـــۆ ســـەقەر
زوڵـــمێکە ئـــەی بـــرای موسڵـــمان لـــە خـــۆت ئەکـــەی
فەوتانـدی ئـەم نـوێژە لەبـەر کـاری بـێ سـەمەر
دارای لیباســـــی و لەشـــــت ســـــاغە توانـــــای
عیللـەت چییـە ئـەم واجبـە ئـەچوێنی ئـەی بەشـەر

له کوێوه هاتووی تێفکره بۆ کوێ ئەڕۆی
بێ تۆشه ئەهلی هۆش، کەی ئەڕوات بۆ سەفەر
ئەمڕۆکه تێ بکۆشه ئابڕووت با نەچێ
ئەو ڕۆژه که دیوانی کردەوەت ئەکەی نەزەر
یا ڕەببی به ڕەحمەت بده تەوفیقی ئێمه بۆ
ئەدای فەڕزی خۆت و پەیرەوی ئادابی پێغەمبەر
تۆ دەستی ئێمه نەگری له بەحری گوناهدا
غەرقین نییه واسیتەیێ پێ بچینه دەر
سڵامی نوێژ که دریاوه بڵاو بین، بکەن
داوای ڕزقی زۆر له ڕەززاقی ڕۆزی دەر
بۆ ئێمه عاره «زاری» نەکەین خدمەتێ به دین
هەر وەک ئەکەین خدمەتی کەوش و کەوا و پێچی سەر

١٨

غوباری خاکی ڕێگەت تاجه بۆ سەر — له سایەی تۆوه دڵ کانێکه گەوهەر
فەقیرێکم پەناگرتوو به زاتت — له ئێستاوه هەتاکوو ڕۆژی مەحشەر
که ناوت «رحمةً للعالمين»ە — به قوربانت ئەکەم گیان و دڵ و سەر
دەمی بێ ناوی تۆ جسمێکه بێ ڕۆح — دڵی بێ مەیلی تۆ دارێکه بێ بەر
تکاکار و تکاگیراوی حەشری — به تۆ دریا وەسیله و ئاوی کەوسەر
هەموو پێغەمبەرانی گەوره یەک یەک — له ژێر بەیداخی تۆدایه سەراسەر
شکۆفەی باغەکانی جەننەتی عەدن — به خاکی شاری تۆ نابێ بەرابەر
به گەردی بەخششت ناگەن ئەمیران — ببەخشن گەر وەک ئەو کێوانه گەوهەر
له ئاسانەی جەلال و شەوکەتت دا — گەدایێ مل کەچن خاقان و قەیسەر
گەداکانی وڵاتی ئێوه نادەن — فەقیری خۆ به سەد تاجی سکەندەر
له تۆ داوا ئەکا «زاری» مورادی — که هەر تۆ شک ئەبا بۆ ڕێگه ڕەهبەر

@kurdica

١٩

یــا «ارحــم الـــراحمین» بـــڕێژە ڕەحمـــەت بـــە ســـەر
«محمـــــد المصـــــطفی» ڕەسووڵـــــی جیــــنن و بەشـــــەر
ســـەر بـــاقی پێغەمـــەران و ئـــال و یـــارانی ئـــەو
هەر چاشت و هـــەر نیمـــەڕۆ هـــەر عەســر و شـــام و ســـەحەر
بـــڕێژە ســـەریان لـــە هـــەوری ڕەحمـــەتت دەمبـــەدەم
«صـــلاتی» بـــێ ئینتـــها ، ســـەلامی لـــە حـــەد بـــە دەر
ئـــەی تـــالبی مـــەدحی پـــڕ کەماڵـــی «خـــیر الرســـول»
ئـــەی عاشـــقی پەرتـــەوی جەماڵـــی «خـــیر البشـــر»
گـــوێ بگـــرە ئەوســـافی دڵـــپەزیری ئـــەو ســـەروەرە
ڕەحمـــــی خـــــودا ڕاهنومـــــا ، ئـــــەمانی ڕۆژی خەتـــــەر
بـــەحری ســـەفا و وەفـــا شـــەفێعی ڕۆژی جـــەزا
هـــەم خاتـــەمی ئـــەنبیا هـــەم کـــانی فـــەتح و زەفـــەر
لـــە غـــەرق و حـــەرق و دمـــی نەهـــەنگ و داوی بـــەلا
نـــــەجاتی نـــــۆح و خـــــەلیل و یـــــۆنس و بوالبشـــــر
کێـــوی وقـــار و ســـەبات و ســـەبر و شـــوکر و ڕەزا
چەشمـــەی حـــەیا و ســـەخا و عـــیلم و فـــەزل و هونـــەر
ئەسڵـــی وجـــوود و ئەساســـی زوهـــد و وەرع و کـــەرەم
ئـــەرکانی ســـدق و مـــرووەت ، حـــیلم و حـــەزم و حـــەزەر
بـــە هـــاتنی زاتی ئـــەم حەبیبـــە بـــۆ نەشـــری دیـــن
نـــە تـــەنها ڕەهبانـــە ، ئیـــبنی مەریەمـــە مـــوژدە دەر
لـــە بـــەحری عیلمـــی علـــوومی ئـــەنبیا قـــەترەیێ
ئـــەم ڕۆژە ڕوونـــە لـــە ڕۆژی تەلعـــەتی یـــەک شـــەرەر
فەســـــیحەکانی زەمانـــــە نوتقیـــــان بەســـــترا
لـــە دەرجـــی فکـــری کـــە دوڕی حیکمـــەتی خســـتە دەر
ئـــەنواری حوســـنی ڕەوییـــەی چـــاکی وەک ئافتـــاب
گـــرتی جنـــووب و شـــوماڵ و خـــاوەر و باختـــەر
ڕەگـــی زبـــانی بەلیغـــەکانی یەکســـەر بـــڕی
بـــە تێغـــی بـــوڕڕای دەلیـــل و شـــیری ئایـــە و ســـووەر

خورشـیدی زاتی لــه مەککــە ئــەو دەمــەی وا هــەڵات
شۆڵـــەی جەماڵـــی بـــە جـــاریٚ عالـــەمی گرتـــە بـــەر
بـیٚ بـاب و داک و موعــەللیم ئاشـنا بـوو بـە گشـت
ئـــەخلاقی پـــاک و تـــەرەققی بەخشـــی نـــەوعی بەشـــەر
ژیـا لەوێـدا بـیٚ کەسـبی خــەت و دەرسـی ئـەدەب
تـــا جوبـــڕەئیلی ئـــەمین پـــەیغامی هـــاوردە ســـەر
ئـەو بـوو بـە مایـەی هیدایـەت بـۆ تـەریقی نـەجات
ئـــەو بـــوو پایـــەی ســـەعادەت بـــۆ ئەجننـــە و بەشـــەر
خولاســـە ئـــەولادی ئـــادەم، ســـەروەری ئـــەنبیا
ئیمـــــامی پێغەمبــــــەرانی مورِســــــەل و موعتەبــــــەر
لـــەویٚ رەوانـــە کـــرا بـــۆ ســـەر عـــەرەب و عەجـــەم
یـــانی خـــەڵاتی رەفیعـــەی بێعســـەتی کـــردە بـــەر
دەســـتووری دیـــنی مـــوبینی دەســـبەجیٚ راگەیانـــد
بـــە مـــەردومانی لـــە حـــەق و دیـــنی حـــەق بـــیٚ خەبـــەر
ئیســـلامی ئەنســـار لـــەوێوە هەڵـــکرا وەک چـــرا
لـــەویٚ بـــوو فـــەرمانی گـــەورەی هیجـــرەتی هاتـــە ســـەر
لـــە مەککـــە دەعـــوەت کـــرا بـــۆ ئەسـقا بـــۆ مونتـــەها
لـــە ئاسمـــان و لـــە عـــەرش و کورســـی کـــردی گـــوزەر
بـــۆ ئـــەو بـــوو بـــیٚ واســـیتە کـــەلام و روئیـــەتی حـــەق
بۆ ئەو بـوو روتبـەی (دنی)، بـۆ ئـەو بـوو شـەققی قەمـەر
وەزیفـــەی خاســـی ئـــەوە «فاصـدع بمـا تـؤمر
ئـــادابی راســـی ئـــەوە پەســـەندی ئـــەهلی نـــەزەر
لە سووئی رەفتار و زوڵمی وجـوودی قـەومی قـوڕەیش
دڵـــی کـــە گـــەردی مـــەلال و میحنـــەتی کەوتـــە ســـەر
لەگـــەڵ رەفێقـــی شـــەفیقی غـــارەدا دووبـــەدوو
میســـالی خورشـــید و مانـــگ رێگـــەیان گرتـــە بـــەر
رووی کـــردە شـــاری مەدینـــە رەحمـــەتی دووســـەرا
جـیٚ مـا بـــۆ بەدخواهـــەکانی زەحمـــەت و دەردی ســـەر
بـــۆ شـــادمانی نەکـــەن بـــەدر و بـــەقیع و قوبـــا؟
بـــۆ نـــەگری خـــاکی حـــەرەم کـــە رۆحـــی ئەڕواتـــە دەر؟

حەســرەت بــۆ کوفــاری نائومێــدە لــەم نیعمەتــە
خۆشــی بــۆ ئیســلامە لــەم بەهەشــتە بــوون بــەهرەوەر

کەســێ کــە ئــاهوو و گــورگی وەحشــی و ســووسمار
بێنــە زبــان و بــدەن بــە ســیدقی دەعــوای خەبــەر

بــە یــەک ئیشــارە لــە رەگ دەر بێــت و بێتــە حــوزوور
ڕێ بــۆ ســەلام و بچێتــۆ جێگەکــەی خــۆی شــەجەر

شــفای زەهــر بــێ تفــی، لــە بــەینی قامکیــەوە
ئەونــدە ئــاو هەڵقوڵــێ تێــر ئــاو بــێ ســەدها نەفــەر

لــە ئــێش و ژانی فیراقــی بێتــە ناڵــە و فوغــان
دارێکــی وشــکی بــڕاوی بــێ گــەڵاو ســەمەر

ئــەوەی بــە حــەقی نــەزانێ و بــاوەڕی پێــی نــەبێ
مەلعوونــە، شــەیتانە رووســیایە و ئــەهلی ســەقەر

بە مشتە خۆڵێ کە خستی رووبەڕووی قــەومی شــووم
گشت کــوێر و کــەڕ بــوون زەلیــل و خــوار، بــێ پــا و ســەر

چ خۆفــێ رووی تێــدەکا لــە حــەربی ئەعــدا کەســێ
(واللــه یعصــمک) بــۆ ئــەو ببێتــە ســپەر

مەلەک سوپای بێــت و دەســتی نەســری حــەق یــاوەری
«روح الامــین»ی رەفێــق و هەمــدەم و هەمســەفەر

نموونەیەکــە لــە خــوانی لــوتفی، بــاغی بەهەشــت
لــە تێغــی هەیبــەتی هــەر حــەو دۆزەخــە یــەک شــەرەر

خورشیدی بورجی رەسالەت، شەمعی جەمعی رەسوول
موختــار و مومتــاز و «مصــطفی» و والا گوهــەر

سوڵــتانی مســکین نــەواز و شــاهی دیــن ئاشــنا
فــەقیری دارا غــوڵام و عەبــدی ئــەعلا قــەدەر

لــە خــۆفی تێغــی لــە ئەعــدا رۆژی فــەتحی مــوبین
گەیشــتە بــانی فەلــەک هــاواری (ایــن المفــر)

بــۆ بەنــدەگی ئــەم سوڵــتانی دینــە ئــەهلی حــەرەم
جــوان و پــیر و بچــووک و گــەورە بەســتی کەمــەر

بــازاڕی لات و هوبــەل کەســاس و بــێ مشــتەری
«منــات» و «عــزی» بی قــەدر و قیمــەت و قوڕبەســەر

رۆژ هات و شــەو وەخــتی خــوی پێچـاوە، رۆی، نــەما
حـــەق هـــات و بـــاتڵ تـــەریقی عوزلـــەتی گرتـــە بـــەر
بــە دەســتی وەحــدەت شـکا بــە یەکـدا جسـمی بتــان
بـــە نـــووری ئیمـــان بـــرا لـــە بـــت پەرەســتی خەبـــەر
لە گومڕەهی و لــە شـیرک و زولـم و جـەور و فجـوور
پـــاکۆ بـــوو کـــۆڵان و کووچـــە، رێگـــە و رێگـــوزەر
منـــەووەرە تـــا ئەبـــەد بـــەم نـــوورە «بیــت الحــرام»
مــوزەووەرە، مــەعموورە، گیــانی تــازەی هاتــەوە بــەر
ســـەفا و زەمـــزەم بـــە ســـەد ســـەفا و ســـەد زەمزەمـــە
بـــە خـــاکی پـــای وەک مـــەقام و مولتـــەزەم بـــەهرەوەر
میـــزانی رەحمـــەت ئەونـــدەی رەحمـــی حـــەق لـــێ رژا
پــڕ بــوو هــەموو حــەوش و مــاڵ و کووچــە و دەشــت و دەر
بـــۆ پێشـــواز و بـــۆ مـــاچی گـــەردی رێـــت
ئەســوەد نزیــک بــوو لــە دیــوار دەرپــەڕێ بێتــە دەر
لــە تــاوی ئــەو کــۆچی ئێــوە ئــەی حــەبیبی خــودا
داوێـــنی مینـــا پـــڕە هێشـــتا لـــە خـــوێنی جگـــەر
چ خۆشەویســـێکە وا غوبـــاری نەعلـــەینی ئـــەو
«کحـــل الجـــواهر»ە نـــوورە، ســـورمەیە بـــۆ بەســـەر
دوعـــای دەوای شـــێت وهـــار و ئـــێش و دەرد و بـــەلا
پـــەنای هـــەژار و غـــەریبی بـــێ کـــەس و دەربـــەدەر
ئەنیســـی داماوەکـــانی عـــاجز و بـــێنـــەوا
جەلیســـی ســـووتاوەکانی شـــەوق و دڵ پـــڕ شـــەرەر
دەســـتگیر و ئومێـــدی غەرقـــەکانی بـــەحری گونـــاە
دەلیلـــی رێگـــەی نـــەجاتی عاســـیان، لـــە خەتـــەر
ئەی رەحمەت، ئەی سەفوەت، ئەی ئەمانی ئەهلی خەتا
ئەی نیعمەت، ئەی عیسمەت، ئەی «نورالهدی» تـاجی سـەر
نیمـــە پـــەناهێ، ئومێـــدێ، دەســـتگیرێ بەغەیـــ
ـــری تۆلـــە حادیســـە و ســـووئی قـــەزا و قـــەدەر
ئـــەم غـــەرقی بـــەحری گونـــاهی خەجلـــەت و غەفڵـــەتە
ئـــەم گـــیری داوی هـــەوا ئـــەم حـــەق نەناســـە مەگـــەر

نـۆحی شـەفاعەت و لوتـف و رەحمـەتی عـامی تـۆ
لـــە گێـــژی گێـــژاوی بـــەحری جـــەهلی بێنێتـــە دەر
یـا حـەی بـە حـەقی کـەلامی پـاک و ئایـاتی تـۆ
«تورات و انجیـل» ، «زبـور» «قورئـان» و جوملـەی سوەر
بـە نـووری وەجهـی کـەریم و ناوەکانـت هـەموو
بە عـەرش و کورسـی و لـەوح و شـەمس و نـەجم و قەمـەر
بـە حـەقی پێغەمبـەرانی مورسـەل و موحتـەرەم
لـە خاتـەمی ئـەنبیا تـا نـوح، تـا بوالبشـر
بـە ئـالی بـەیت و سـەحابەکانی پـاک و غـەیوور
مـوحیبی دیـن و عـەدووی کـوفر و تـەقوا سـیەر
سـەرانی ئەسـحاب، ئـەمیرەکانی «اولوالرشـد»
بووبـەکر و عوسمـان و عـەلی مورتـەزا و عومـەر
بـە پـیران و ئـەتباعی پەیـڕەوانی ئـەوان
بـە ئـەولیاکانی ئـەهلی زوهـد و وەرع و حـەزەر
یـارەب بـە حـەقی ئەوانـەی وا وتوومـە و ئـەوی
مـەحبووبی تۆیـە و لەوانـە فکـری مـن بـێ خەبـەر
ببـوورە لێمـان بـە رەحمـی بـێ ژومـارت خـودا
بمانبـە ماڵـی کـەرەم، مەمانخـە ماڵـی سـەقەر
بـە غـەیری عـەفوت خـودا نیمانـە رێگـەی نـەجات
بـە غـەیری رەحمـەتی تـۆ نیمانـە تۆشـەی سـەفەر
«زاری»م یـارەب بـە زاری لێـت ئەپاڕێمـەوە
ئـەم غـەرقی بـەحری خـەتا ببەخشـە بـە پێغەمبـەر

٢٠

یـا ئیلاهـی رەحمـەت بڕژێنـە سـەر
زاتی پـاکی حـەزرەتی «خـیر البشـر»
ئـەو رەسووڵـە وا خلیـل اللـە رجـای
کـرد تـا بێـت و ببێتـە راهبـەر
ئـەو رەسوڵـە وا «کلـیم اللـە» و مەسـیح
بـۆ زهـووری نـووری ئـەو دایـان خەبـەر
ئـەو رەسووڵـە وا لـە خـەلقت هەڵـبژارد
جەوهـەری ئینسـان و مومتـازی «مفـر»
ئەو رەسووڵـە وا لـە نـووری ئـەو درووس
بـوو ئەسـێرە و رۆژی روونـاک و قەمـەر

ئەو رەسووڵە شەوڕەویت پێ کرد و هات   تا لە «سِدرە» تێپەڕی کردی گوزەر
«قم فانذر» وایە هەستان دانەنیشت   بێ عیبادەت لەحزەیێ شەو تا سەحەر
ئەوەڵێن شەمعی کە هەڵگرسا لە نوور   زاتی دانا و بینایی بێ بەسەر
«زاریا» داوا لە باری با بکەین   دایەنی ئەومان بخاتە دەس مەگەر
بێتە مەیدانی تکا خواهیش بکا   بۆ خەلاسیمان لە زیندانی سەقەر
بەم هیوا هاتینە ئاسانەت نەکەی   یا ئیلاهی ئەم ڕجایە بێ سەمەر

۲۱

وەرن، سوێروو بە نەی، لەقلەق بە شمشاڵ   برازێنینەوە ئەم جەژنە ئەمساڵ
گەدەم دەریا ئەوەندەم خوارد حەسرەت   لە پێ کەوتم میسالی ئەسپی بێناڵ
بە ئاوازێ بکەن قەلبی نەخۆشم   لە خەڵتە و ژەنگی غەم وێنەی تەلا قاڵ
بەهارە جێژنی نەورۆزە دەبێ تەم   برۆ شادی بە سەر غەمدا ببێ زاڵ
موبارەک بێت جەژنی وا دڵ ئارا   لە پۆلی لاوەکانی خاوەنی ئێقباڵ
ئەوا پۆلی گوڵاڵە هاتە گوڵزار   سپی و سەوز و زەرد و ئاوی و ئاڵ
چریکەی بولبولی شەیدا لە سەر چڵ   دڵی لالەی بە جارێ کردە زوخاڵ
ئەتۆش موتریب بە ئاوازی دەف و نەی   دڵی مردووم تۆزێ بێنەوە حاڵ
لە گەڵ مندا زەمانە ئەونە تووشە   زوبانی بەستووم بۆ شەرحی ئەحواڵ
بدە ساقی لە ئاوی تاڵ جامێ   ئەڵێن بەو تاڵیە شیرین ئەوێ حاڵ
لە گەردن غونچەدایە دەستی بولبول   دەمێ رووی ماچ دەکات و دەفعەیێ خاڵ
ئەخوێنێتۆ سروودی عاشقانە   خەیاڵ و فیکر ئەکا یەک دەفعە پاماڵ
لە دەوری شەمعی روخساری وەنەوشە   ئەسووتێنێت پەروانە پەڕ و باڵ
لە جەژنێکی وەهادا حەیفە شرکەت   نەکەن شێخ و مەلا و پیر و منداڵ
سەر و دەستی لە مل شمشاد دایە   بە زەوقی پێکەنین و رەقس سەرقاڵ
لە وێسانی قنووتایە سنەوبەر   وەنەوشە فەرشی سەوزەی کردە پاماڵ
سەری ناوە سەمەن تاجی شکۆفە   وەکوو ئەهلی بەهەشتی شاد و خۆشحاڵ
نەمامانی چەمەن پۆشیویانە   لە ئیستەبرەق کە سەندی کۆت و شەڕواڵ
سەبا بۆ رەقس نەی دێنێتە جوولە   بە سەد دەس هەڵئەسوورێنێت دەسماڵ
بە هۆی ئەم جەژنە توجاری بەهاری   لە گوڵزارا هەڵیرێژاوە کۆتاڵ
لە چینۆ هات مشکی نابی پێیە   پەرەند و عەقد و مروارید و خرخاڵ
عەتر پاشی ئەکا شەونم هەموو شەو   لە هەر کێو و چیا و هەرد و لاپاڵ
لە باغا زیوەری بووکی بەهاری   بە خەرواره بە کۆگایە نە مسقاڵ

خەرامانێکە هەر سەروێ بە شێوە
وەکوو شیرینە گوڵبەرگی سپی و ئاڵ

لە سەحنی گوڵشەنا پۆلی گوڵاڵە
بە تەسبێحن هەموو سەرگەرم و ئەشغاڵ

تەماشاچی ئەڵێن «الله اکبر»
فیکر سەرسام لەم سونعە و زوبان لاڵ

بە بێ پەرگار و بێ مادە چ وەستا
درووسی کرد گوڵباغ و درو و داڵ

ئەگەر دەهرە زەلیلی قەهری کێیە؟
ئەگەر ئاو و زەمینە کامە جەنجاڵ؟

ئەتۆ نەتوانی مێشوولە درووس کەی
بە خۆڕایی بە خۆ بۆ چی ئەدەی باڵ

عەقیدەی لارە لاری کرد رێگەت
ترنجانیویەتە شێو و دەڕە و چاڵ

وەکوو «زاری» بڵێ «الله واحد»
نە «کفواً» هەس نەخێزان و نە منداڵ

٢٢

وەها گیراوی داوی شوغڵی دنیام
لە ئەوزاعت بە کوللی بێخەبەر مام

ئەتۆش جارێ هەواڵێکت نەپرسی
لە ئەحواڵی منی شێواو و ناکام

فەرامۆشت وەها کردم کە ناوت
لە سەفحەی خاترا یەکدەفعە فڕ دام

قەڵەم ئاگا بە سەهوێکی زلت کرد
چ مووریکم سولەیمان کا تەماشام ؟

بەهەشتی من دیداری دۆستانە
فەلەک ناری جەحیمی هیجری پێدام

لە گەرمی شەوقی دڵ مەغزم لە کەللە
نزیکە دەرپەڕێت و بێتە بەر پام

ئەترسم عاقیبەت ئەم شەمعی شەوقە
بسووتێنێ وەکوو پەروانە ئەعزام

ئەوی ڕەنگ والە جەستەم دا یەکا یەک
ئەڵێ وەی‌وەی‌لە جەوری دەوری ئەییام

ئەوندەم گەردی میحنەت هاتە سەر تەن
بە خاک وخۆڵ مەستوورە سەراپام

بە ڕۆژا هەر وەکوو کۆندەی شەق و شڕ
لەبەر خۆرا عەرەق ئەڕژێ لە ئەعزام

هەتا دەستم ئەگاتە بەری مەقسوود
هەموو وەختێ وەکوو کەشتی لە ئاوام

فەلەک گەردێ لە دەردی کەم نەکردم
دووسەد بەردی لەیەک جامی ئەمەل دام

هەزاران کووپە و پیاڵەی شکانم
هەزاران جامی بادەی نابی ڕێژام

نیشانی دام ئەگەر نۆشێ لە خەودا
بە بێداری هەزاران نێشی لێ دام

هەتا کەی کەجڕەو ئەم بەرگی جەفایە
بە دەستی قەهر تەنگ ئەبڕی بە بالام

ئەوا عومرم بە ئاخر هات ئاخر
لەمە زیاتر بەسە مەشکێنە مینام

دڵم گوم کرد و نازانم هەواڵی
وە کوو وەحشی بە بێ دڵ وێڵی سارام

ئەڵێن دڵ هەس، وەلێ من نیمە سەد حەیف
کەلامم بۆیە وا بێ تامە بێ تام

کەلامی دڵ وەکوو ئاوی حەیاتە
قسەی بێ دڵ تەعامی بێ مەزەو خام

بە دووی دڵدا لە گەردش دام و شۆنێ
نییە و نیمە قەرار و سەبر و ئارام

مەگەر ئیمدادی پیرانی «بیارە»
بە لوتفی خۆ خودا بیخاتە فریام

بە داوی هیممەت ئەم شابازە وەحشە
ببەستن باڵ و پەڕ رامی بکەن رام

«سراج الدینی سانی» پیری دووڕوو   ئەوەم کۆمەک هەیە بۆ دین و دنیام
لە بێدادی زەمانە نیمە «زاری»   غەمێ چونکە لە سایەی ئەو هوما دام

٢٣

ساقی هەستە مەی بە کووپە بێنە بۆم   با لەمە زیاتر غەمی دنیا نەخۆم
بۆ بە خۆڕایی سەرف بێ نەقدی عومر   چەند رۆژێ ئێرە جێگامە ئەڕۆم
کام ئەحمەق عومری وەک من رابوارد   وەی لە شێوەی ئادەمی بێگانە خۆم
غەیری کاری لار و ئەتواری قەبیح   ئەی نەفس نیتە ئەمن رسوا بە تۆم
دین و تەقوا شەرع و وەرع و سوننەتم   وەک ئەنگووسیلەی سولەیمان، خستە گۆم
چم لە دەس دێ تازە ئەی خاکم بەسەر   گوێ گران و چاو کوێر و پشت کۆم
عاجزی و سستی و بێ قووەتی   هاتە جێگەی هەڵمەتی هەر وەک هەڵۆم
تێگەیشتوو تێئەگا نەک بێ شعوور   کاری پۆلا جێ بەجێ نابێ بە مۆم
غافلانە سەد ئەسەف بێ مەنفەعەت   گەوهەری قیمەت گرانم خستە چۆم
هیچ توجارێ منی ناوێ بە هیچ   وا بە سەر یەکدا رزاوە تان و پۆم
روو بە مەنزڵ کاروان ئەڕوا کەچی   پێچەوانە من بە رێگادا ئەڕۆم
دین وەکوو دنیا لە دەستم دەرچووە   گەر بە ئاوی تەوبە دەسنوێژێ نەشۆم
یا ئیلاهی وا گەڕامۆ سەر شەقام   راستی ئومێدەواری عەفوی تۆم
کێ هەیە غەیری ئەتۆ عەفووم بکا   تۆ دەرم کەی ئەی خودا بۆ کوێ بڕۆم؟
«زاری»یا بێ مەیکەدەی «لاتقنطوا»   وا لەوێدا مەرهەمی زامی بە سۆم

٢٤

بێ رەفیق و غەریب وبێ یارم   عاجز و دڵشکاو و غەمبارم
وام لە ناو دەستەیەکی وەحشیدا   وا لەگەڵ عەمتەرا سەر و کارم
لەگەڵ ئەم قەومەدا ئیلاهی چۆن   زیندەگانی بکەم چییە چارم؟
دەستەڵاتم نییە بە سەگ بێژم   چغە... لەم زیندەگیمە بێزارم
نییە رۆژێ لە کاری بیدعەتیان   دەشت و دەر پڕ نەکات هاوارم
ڕەشبەڵەک حەجی ئەکبەرە لایان   گەر بڵێم وا مەکەن وەکوو خارم
لە دڵ و جەرگیان هەڵئەچەقێم   بێ شعوور و نەفام و هارم
دین لە لادێ نەماوە ئاساری   وا مەزانن درۆیە گوفتارم

کوفر ئەڵێ موشتەریم بێ حەدە   دین ئەڵێ ئاه بێ خەریدارم
وتم بۆ لا ئەدەی لە ڕێ کاکە   وتی چ بکەم بە نەفسە هەوسارم
وتم بێ دایرەی ئیتاعەی هەق   وتی بۆ نابی دەست بەردارم
پیرەدایک ئەڵێ بە قەولی مەلا   تێک نابێ بچێت ڕەفتارم
ڕەسمی باپیرەکان تێک مەدەن   ئەو نەزانە ئەمن خەبەر دارم
بەندەیی نەفسم و قسەت لەغوە   مەدە بێ سوود «زاری» ئازارم

٢٥

ئەوندەم وا لەسەر دڵ دووکەڵی غەم   وجوودی خۆم نابینم بە سەد شەم
بوخاری ڕۆژ ئەپۆشێ وا بزانن   هەناسەی دووکەڵاوی ئەمنە نەک تەم
لە سۆزێ وا لە سینەمدا پزیسکێ   بدا لەم کێوە بەرزانە بە یەکدەم
ئەتاوێنۆ بە سەر یەکدا ئەڕووخێن   وەکوو ڕووخاو سووتا تووری جەستەم
ئەسەف نەمکرد کارێ بۆ سبەینێ   بڕاوە ڕۆژگاری عومر کەم کەم
بە بێ دەسمایە، بێ نەقدی عیبادەت   ئەمن چارەم چییە ئەو ڕۆژە چ بکەم
خودا دەستم لە دامانی شەفیعێ   بئاڵێنە بە فەزلی خۆت موحکەم
لە تەوفیقت چرایێ گەر نەدەی پێم   بە تاریکی چلۆن ئەم ڕێگە تەی کەم
گرفتارم بە دەس نەفس و هەواوە   ئیلاهی داد لەو سەرکێشە، وەی لەم
هەوا گەردن شکێن و نەفس غەددار   ئەمن بێ دەستەڵات و دەستەپاچەم
ئەگەر یاری نەکا، موشکوڵ گوشایێ   لە داوی وان ئەبێ خۆ چۆن بەردەم
سەبەب ساز و سەبەب هەر تۆی یاڕەب   ئەدی بۆ کوێم ئەنێری، ڕوو لە کوێ کەم؟
خودا بۆ خاتری ئەسمای حوسنا   بە ئەوسافی کەریمە، زاتی ئەکرەم
بە پاکانێ کە غەیری بەندەگی تۆ   نیانە هیچ فیکر و غایلە و هەم
بە مەستانی جەماڵی لایەزالی   بە ناوی پاک و مەشهوورت بە «اعظم»
بە ئاهی سوبح خیزانێ لە شەرما   لە سەر ئەژنۆیە ئەبرۆیان و قەد خەم
بە ئەسراری قەڵەم نووسی لە لەوحا   بە لەوحێ وا لەوا ڕووداوی عالەم
بە سڕڕی حەرفی ئەو «ام الکتابە»   لە وێوە نووری مونزەل هاتە سەر دەم
بە سەردارانی ڕۆحانی و ڕۆحی   کە «امر اللە»یە، اللەیە بە ئەعلەم
بە دەستەی ئەنبیاکانی موقەددەس   لە ئادەم تا خلیل اللە و خاتەم
بە ئایات و کتابێ هات بۆیان   هەموو دەرسی خودا ناسین سەرجەم
بە ڕۆحی پاکی مەدفوونی مەدینە   «علی روحه صلی الله و سلم»
بە ئالی تاهیرین و گشت یاران   خەلیفەی«ئەووەڵ»و«دوو»و «سێ»و«چوارەم»
بە زەووارانی کەعبەی ڕوکنی ئەسوەد   مەقام و حوجرەی ئیسماعیل و زەمزەم

به ئاوی چاوی مەردانێ لە خۆفت — ئەبارێنن لە هەوری دیدە دەمدەم
بە حەققی پەیڕەوان و ئەولیاکان — شەهانی بائیمان و «غوث الاعظم
ببووره لێم زاماری گوناهم — کە عەفوی تویە بۆ زامار مەرهەم
سیاکارم، سیانامە سیاڕوو — لە نامەم دایە بێعاری هەموو جەم
ئیلاهی تۆ ئەزانی تا چ حەددێ — گوناهم بێ ژمارە و تاعەتم کەم
ئەپاڕێمۆ لە قاپی رەحمەتت دا — پەناهێ غەیری رەحمەت شک نابەم
نەکەی «زاری» لە رەحمی خۆت بێبەش — کەلامی پاکی خۆتە «و هو ارحم»

٢٦

بە تۆ ئەگرم پەنا رەببی غەفوورم — لە مەکری نەفسی ئەممارەی شەروورم
مەگەر رەحمی ئەتۆ یاریدەرم بێ — وەئیللا غەرقی گێژاوی قسوورم
بە رێگەی لارەدا رۆیین هەتا کەی — مەگەر من دەستەچیلە بۆ تەنوورم
لە دەس ئەم نەفسە سەرکێشە خودا، داد — چییە چارەی دڵی خاڵی لە نوورم؟
لە دەفتەرما نییە یەک زەڕڕە تاعەت — لە شەڕدا خاوەنی سەدها کروورم
«یەدی بیضا»ی ئەوێ دۆزینەوەی رێ — لە سەرگەردانەکانی دەشتی توورم
ئەوەی مایەی ژیانم بوو بڕاوە — لە توغیانایە سەرچاوەی غوروورم
بەهارم پایزێکە پڕ تەپ و تۆز — کلیلە بەفرە کێوی شارەزوورم
شەو و رۆژی بەسەرما دێت و ئەڕوا — میسالی داسە، عومری پێ ئەدوورم
نەبەسراوە هەتا رێگەی هەناسە — هەتاکوو ماوە ئیدراک و شعوورم
هەنگاوێ هەڵگرم چاکە بەرەو حەق — بدەم حەولی جەوازێ بۆ عبوورم
بە سەر ئەو پردەدا بێ خۆفی کەوتن — بە تەوفیقی ئیلاهی راببوورم
بە غەیری شەرمەساری نیمە «زاری» — رەفیقی رێگەیی وا چۆڵ و دوورم

٢٧

گێژەڵووکەی پایزە یا خۆ تەپ و تۆزی دڵم
وا هەوا تاریکە ناناسم نیشانی مەنزڵم
بەم هەوا تاریکە لەم وێرانەدا سەرگەرمی چیم
وەی چ بێ فیکر و چ بێهۆش و چ گێژ و غافڵم

@kurdica

کـــاروان وا تێپـــەڕی ڕۆیشـــت و نـــازانم ئـــەمن
لــەم گوزەرگــادا خــەریکی چــیم و بــۆچی ماتڵــم
جــەژنی کــۆچی ڕۆژووە ئــەو کەســانە وا بــە قــەدر
مانگی ڕۆژوویــان ڕەوانــە کــرد بــێ نەقســی زوڵــم
جا بە ئەمنی رووسیا چی! جــەژنی وا گــەورە و بــەڕێز
هــەر بــەزم، پــڕ بــێ لــە بێعــاری لەوێــدا داخڵــم
نەوبــەهاری زینــدەگی کۆچــانی کــارێکم نــەکرد
حەسرەتا بــۆ زینــدەگانی بــێ بــەر و بــێ حاسڵــم
مەدرەســەی ئەقڵــم نــەدیوە وا لــەڕێما ســەد گــرێ
ئــاە بــۆ ئامووزگــارێ وا کــە حــەل کــا موشکولــم
کەسبی ئینســانی بــە شــاگردی ئــەقڵ ئــەکرێ ئەگــەر
نەبمە شــاگردی لــە کــوێ ئینســانم و کــەی ئاقڵــم
شــوێنی زانایــێ نەکــەوتم فێــری زانســتێ بــبم
ئــەی خودایــا ئــەم نەزانیمــە نەبێتــە قاتڵــم
عومرم ئــاوا گــەر بــە غەفڵــەت بگــوزەرێ وا تێئەگــەم
تــا درێژتــر بــێ زیــاتر جاهیــل و ناکامڵــم
خەســتەگی بــۆ کــاری دنیــایی، لەجەســتەمدا نییــە
چی لە ئــەمری دینــەدا، بــێ تاقــەت و بــێ تامڵــم
بــەرگی تــەقوا وا دڕا، پینــە لــە تاقەتــدا نــەما
گەر شەمی «لاتقنطـوا» شۆڵــە نەخاتــە ســەر دڵــم
«زاریــا» ڕاســت ئــەوێ بــێ ئــاوری تۆبــەی «نصـوح»
لەم تەنوورە سەردەدا قەت پوخــت نــاوم، ناکوڵــم

٢٨

به ئاخر هات دەورەی زیندەگانیم دوچاری دەردی زەعف و ناتەوانیم
لە داری قامەتی دا بەرقی پیری دەری هێنا رەگ و ریشەی جەوانیم
لە قەددی رێکی وەک ئەلفم بە دیققەت تەماشا کە چ دالێکی کەوانیم
کە ئەم بادی خەزانەم هاتە گوڵزار وەری بەرگی گوڵاڵەی شادمانیم
سەرم لەرزۆک و ئەفکارم پەرێشان بە ناکامی عەوەز بوو کامەرانیم
بینایی دیدەکانم لێڵە، گوێ کەڕ زەعیف و زەرد، وەک بەرگی خەزانیم
لە پا کەوتم وا پا تازە دەگرم عەسا پامە رەفێقی هێزی پا نیم
سپیدی موو لە قەولی پیریو پێم ئەڵێ ئاگابە من دەردم دەوا نیم
بەهاری عومر پامالی فەنا بوو فەنا رێمە بە ئومێدی بەقا نیم
وەکوو کافوورە موشکی ئەزفەڕم چی خەتا پۆشاکی بالامە خەتا نیم
غورووبی کرد خورشیدی جەوانیم لەبەر تاوم لە تاریکی شەوانیم
قواکانم خەریکی کۆچن و من وەها نازانم، ئەسڵەن کاروانیم
وەفایێکم نەبوو بۆ فەڕز و سوننەت بە فەڕز و سوننەتی خۆم ئاشنا نیم
لە کێوی سەر، هەڵات «الشیب نوری» دڵم تاریکە دارای «ضیا» نیم
دەمی پیری دڵا وا هات تا کەی نەکەم شەرمێ مەگەر ئەهلی حەیا نیم
بە ئێخلاسم نەنا سەر خاک روو قەت چلۆن بێژم خودایا رووسیا نیم
لە دەس چوو عومرم و نەمکرد کارێ لە داوی تەمبەڵی ئانێ رەها نیم
چەماوە پشت بۆ تەعزیمی پیری جەوانی پشتی کردە پشتیوانیم
لە پەنجادام وا سەد لۆچی تێکەوت تەوێڵی وەک بلووری راسەقانیم
لە قەبر و کفن و تابووتم ئەکا باس زبانی حاڵی ئەعزاکانی فانیم
لە تاوی ئێشی پشت و لاق و ئەژنۆ خەریکی ئاه و ناڵە تا بەیانیم
ئەوندەم گەردی غەفڵەت وا لە سەر دڵ لە عومرێکا سەعاتێ بۆ خودا نیم
ئەسەف بۆ عومری رۆیشتوو بە غەفڵەت بە بێ فیکری و جەهل و لێ نەزانیم
ئەگەر بێتو خودا بەم دەردە سەختە نەکا رەحمێ بە ئومێدی شەفا نیم
ئەتۆ یارەببی«رحمن الرحیمی» ئەمن عەبدێکی کەچ رەفتار و جانیم

ئیلاهــی غــەیری عــەفو و رەحمــەتی تــۆ
مــــنی بێچـــاره دارای پـــەنا نـــیم

پەشــــیمانم، پەشــــیمانم، پەشــــیمان
لــە کــردەی زشــتی پــەنهان و عــەیانیم

ئــەوا خــۆم خسـتە قـاپی رەحمــەتی تــۆ
کــە ئیــدی جێگــەیێ تــر شــارەزا نــیم

بــە فەزڵــی خــۆت بمبەخشــە ئەگــەر نــە
بــە کــردە لایــەقی عــەفو و عــەتا نــیم

لـــەم ایــەی تاعــەتا گــەرچی فــەقیرم
لـــە ئیمانـــا شەهەنشـــام و گـــەدا نـــیم

لـــە مــەردانی خــودا دووریم ئەگــەر کــرد
مــوحیببی غــەیری مــەردانی خــودا نــیم

شوکور دوورم لــە یــەئس و ئــەمن هــەر دوو
هــەتا زینــدووم بــێ خــۆف و رجــا نــیم

چلــۆنم دەرئەکــەن «زاری» مەگــەر مــن
ســـەگێکی پەیـــڕەوانی «مصـــطفی» نـــیم؟

٢٩

هەر دەقیقە، هەر زەمان

یــاڕەب لــە هــەوری رەحمــەت بــڕێژە وێنــەی بــاران
ســـەر رۆحـــی پێغەمبـــەر و ئـــال و تـــەواوی یـــاران

بــە یــاری نــاوی خــودا ئەخوێنینــەوە بــە گیــان
مەولوودنامــەی پــڕ ســەفای نــەوەی «نــزار» و عــەدنان

بــەری دوعــای ئیــبراهیم مــوژدەی مەســیح و کــەلیم
رەهنومایێکــە دڵســۆز، پێغەمبــەری ئیــنس و جــان

لــە زەمــانێکۆ بەشــەر رێیــان گــوم کردبــوو یەکســەر
ســوجدەیان لــە بــەرد ئــەبرد، لــە ئەســتێره و ئاسمــان

عــەقڵ وەهــا شــێواو بــوو حــەیا شــۆنی نــەمابوو
بــە دەوری «بیــت اللــه»دا ئەگــەڕان رووت و عوریــان

زیندەبــەگۆڕ ئــەکرا ئەغڵــەب کچــی بــێ خــەتا
ســەدها رەسمــی نــاڕەوا بــوو بــە جــوزئی مەزهــەبیان

نــەمابوو لــە دیــنی حــەق هــیچ نیشــان و ئاســارێ
هەر خوێن ڕێــژی بــوو ئــایین، هــەر غــارەت و هــەر تــاڵان

بــۆ دەفعــی ئــەم زوڵــماتە کــە ســەرمایەی نەهاتــە
نەســیمی لــوتفی خــودا بــزووت و کەوتــە جــەولان

تلــووعی دا بــە روخســار زاتی سەراســەر ئــەنوار
«محمـــــد المصــــطفی» خاتـــــەمی پێغەمبــــەران

وەختێ ئەم ڕۆژە هەڵات ڕۆشنی خستە وڵات
حەق هاتەوە جێگەی خۆی، ناحەق بە جارێ فەوتان

بڕوانە لە ئادابی چەن دڵبەرە و دڵ ئاوێز
هەر عیففەتە و هەر عیسمەت، هەر نەسرەتە و هەر ئێحسان
هەر کەرەمە و هەر لوتفە هەر ڕاسیە و هەر غیرەت
هەر حەملەیە بۆ ئەعدا، هەر دەعوەتە بۆ ئیمان
«زاری» وەرە با بێژین بۆ خاتری ئەم زاتە
یاڕەبی بمانبەخشە ئەو شافیع و تو ڕەحمان

٣٠

مەکەن ڕەشبەڵەک، ئەی موسڵمانەکان
مەئاڵێنە یەک خانم و خانەکان

جڵەوتان نەکێشێ هەوا بۆ سەقەر
فریبتان نەدا نەفس، دێوانەکان

مەکەونە تەڵە و داوی مەکری هەوەس
مەکەن پەیڕەوی پیرەنادانەکان

بە فتوای کێ ڕەشبەڵەک بوو حەڵاڵ؟
چ شەرعێک ئەی خزم و بێگانەکان؟

بەمە ڕازییە نێرومێ پێکەوە
بکەن ڕەقس وەک ورچی کوێستانەکان

بە تێغی جەفادا مەدەن جەرگی خۆ
مەکەن تەرکی ئایینی ڕێ زانەکان

وەکوو وەحش بۆ تێکەڵی یەک ئەبن؟
چ ڕەسمێکە ئەی شێوە شەیتانەکان

ژن و پیاو فڕەدەن لیباسی حەیا؟
بڕەقسێن وەک مەستی مەیخانەکان؟!

مەگەر دەربەسی ئابڕوو نین، ئەدەن
بە دەس غەیرەوە دەستی کابانەکان

نەڵێن کەس بە ئێمەی نەوت وا ئەڵێم
مەکەن کاری وا لار حەیوانەکان

دەس و پەنجە و ڕوومەت و چاو و لێو
بە ئاور مەسووتێنن ئەی جوانەکان

ئەمە شێوەی ئادەمییەت نییە
ڕەوییەی شەیاتینە ئینسانەکان

نەکا خوا بڕێژێ بە سەرتاندا
غەزەب میسلی فیرعەون و هامانەکان

ئەوا پێم وتن کەیفی خۆتانە، ئەی
بڕا سم خڕە پشت مل پانەکان

لە «زاری» هەموویان عالمترن
وەلێ کوێرە چاوی هەوەس ڕانەکان

٣١

خەجاڵەت نابی ئەی دڵ وەک منالان
بە خۆڕایی ئەدەی عومرت بە تالان

بە خۆڕایی ئەتۆ توونیت، هۆشت
بە خۆتۆ بێ، مەچۆ ڕیزی بەتالان

کەڕی، نابیسی دەنگی «بمپەرستن»
پەیاپەی دێتە گوێی ساحیب کەمالان

تەکانێ دە بە دووی خاوەن دڵانا
برۆ بێ دەر، لە حەڵقەی بەد خەیاڵان
پەرێشانی بە ئەحواڵت ئەبەخشێ
دەوامی تێکەڵی ئاشوفتە حاڵان
لە قەسری بەرز مەڕوانە ئەوانەی
لە قەسری بەرزەدا خەوتن لە چاڵان
لە شیرینی ژیان دوور و بێ بەش
کەسانێ هەر کە لەم دنیایە ئاڵان
لە پیری مەدرەسەم دوێ بیست فەرمووی
چییە دنیا؟ جەماڵی بێ جەماڵان
کەنارێ لەم رەش و رووتانە بگرە
بنەت بێنە محەللەی گەورە ماڵان
لە پیریدا بەدەن لەرزۆک و گوێ کەڕ
لە ساغی بەش بڕاو و زار و ناڵان
لە هەشتا تێپەڕیوی عەیبە «زاری»
تەرک ناکەی رەوییەی هەژدە ساڵان

٣٢

گەر وەکوو عیسا بچینە ئاسمان
قەورە خەوگا بۆ خراو و خاسمان
داد لەم کردارە لار و ناڕەوا
وەی لە گوفتەی ناحەز و ناڕاسمان
ئا ئەمە کەی غیرەتە بۆ ئەهلی دین
خاوەنی دڵمانە «الخناسمان»
یادی«ئاخر» خۆڵە خاتردا نەما
غەرقی دنیایە هەموو حەوواسمان
وەک لە بازارا لە مزگەوتیشەدا
زیکری دنیایە تەواوی باسمان
من کە شێتم تۆ خودا پێمی بڵێ
کێیە حەقگۆ کامەیە حەق ناسمان
ئاه «زاری» موشکڵە رێگەی نەجات
گەر نەکا لوتفی ئیلاهی پاسمان

٣٣

رووناکی چاو و دڵمان
ئیمامی ئەنبیاکان
لەداری بێ هێز و گیان
وەک دێوانە ئەچەرخان
چوبوونە شکڵی شەیتان
هەر کوفران بوو هەر توغیان
دووکەڵی شیرکی فەوتان
خولاسە نەسڵی ئینسان
هەر رەحمەتە بۆ هەموان
هەر موژدەیە بۆ ئینسان
ئەو ناجی و تۆ رەحمان

@kurdica

٣٤

لــه ڕۆژێکـۆ کــه پـێم نــا عەرسـەیی دنیــا هــەتا مــردن
پشوویێکم نەدا نەمدی بــە غــەیری ڕەنــج و میحنــەت مــن
خەلاســی لــەم قــوڕاوی عالەمــە نــابینم ئــیللا مــەرگ
ئەویش بۆ ئەو کەسانە هەر کە حەق لوتفی لەگــەڵ کــردن
بــە زاهــیر باغــە، گوڵــزارە بــەهارە، «جنــت المــاوا»
بــە بــاتن نــارە، مــارە عەقرەبــە بــۆ ئــادەمی گەســتن
فــریبی خــەت و خاڵــی بــێ وەفــای وا مــەخۆ شوغڵــی
لەگــەڵ چــاک و خــراوا دەســبڕینە و ئابــڕوو بــردن
کــە دنیــا خۆشــی ئــاوا بێــت و تــام و لــەززەتی ئــاوا
پەشــیمانە ئــەوەی خۆشــی بوێــت و پــی نەڵــێ دوژمــن
کەسێ لــەم باغــەدا میــوەی لــە داری ئــارەزوو نــەخوارد
دەخــیلم تــاکوو ئــەتوانن مــوحیبی دیــنی ئەحمــەد بــن
ڕەوییەی غەدرە دنیــا، میهــری قــەهرە، ئاشــتی جەنگــە
بە خاسییەت میسالی زەهرە شەهدی بــۆ بەشــەر کوشــتن
هــەتاکوو مــاوی «زاری» نابــێ چــاوەڕوانی ڕاحــەت بی
لە تۆی خاکا مەگەر دەس با بە بێ غەم لــەحزەیێ خــەوتن

٣٥

تۆ نــەبووی، بووی و نابیت وئــەبیتۆ، دوا نــەبوون
بگــرە گــوێ بــۆ بیســتنی «کــلٌّ الینــا راجعــون»
عالــەمێ فەرمانبــەری تــۆ و ئــەتۆ فــەرمانەبــەر
وای ئەگەر گوێ شل نەکــەی بــۆ «یاعبــادی فــاتقون»
جەهلــە ســەرپێچی لــە ئــەمری پادشــاهێکی وەهــا
هەرکە نەتوانێ لە موڵکی یەک قەدەم بچیــە بــیروون
بــۆ لــە کــۆچی ڕۆح ناکــەن بــەرگری ئەوســاعەتە
دێتــــە دەر دەڕوا و «انــــتم حینئــــذ تنظــــرون»
بـۆ ئەبــەد مــانی بەشــەر دەسناکــەوێ ڕێ، ڕاکــە زوو
ســەر شــەقامی ڕاسـی حــەق «الســابقون الســابقون»
وابــە کۆڵــی تــۆوە ئــەوبارەی کــە ئــەرز و ئاســمان
تاقەتی هەڵــگرتنی ئــەویان نــەبوو ژێــری نــەچوون
ئەی لــە بێســەبری درووس کریاوی، نــادانی شــەروور
نائــەمینی کردنــت بــەم بــارە بێدادێکــە ڕوون
هەملەگەڵ خۆت هەم لەگەڵ ئــەو عالەمــەی تێدا ئــەژی
پرســیارت لــێ ئەکــەن حــەتتا لــە پــەنهانی دەروون

بەم هەمووە نادانی و بێ سەبری و بێ هێزیە
بۆ ئەبێ یاغیگەری پیشەی بێ ئینسانی زەبوون

هیچ تێفکریوی ئەو وەختەی ددانێ دێتە ئێش
زیندەگانی تاڵ ئەبێ نامێنێ ئارام و سکوون

سەبری ئەیووبی‌دەوێ هەڵگر، هەتاکوو ئاقیبەت
وەرگری مشتێ لە خەرمانی «یوفی الصابرون»

والەگەڵتا کیسەبڕ، ئاگا بە تاڵانت نەکا
فێڵە بازە، خایەنە، غەددارە، مەککارەو چەتوون

دایەنی هیممەت بەلادا کە، مەترسە، راهی راست
بگرە بەر تا مەنزڵی خاڵی لە خۆفی «آمنون»

لەم لەوەڕگادا ئەوی لاچوو لەبەر چاوی شوان
گیری چنگاڵی دڕندەی تووڕە و بێ ڕەحم بوون

بۆ لە ریزی شارەزایانا ئەوێسی «زاری»یا
یانیها نەتبیستووە مەیلێن ئەوی «لاتفعلون»

٣٦

ئەی ساحیبانی دین، برایانی موسلیمین
وا مانگی رۆژوو هات بەرەو پیری با بچین

مێهمانە، قەدری واجبە لە سەر موکەللیفان
بە زیکر و فیکر و تاعەتی مەولایی عالەمین

مانگی نزوولی رەحمەتی پەروەردگاری عالەمە
مانگی قبووڵی عوزر و تۆبەیە بۆ جەمعی تائیبین

ئەم مانگە هەر ئەو مانگەیە کەلامی خودا لەوا
نازڵ بووە سەر حەزرەتی سەرداری مورسەلین

ئەم مانگە هەر ئەو مانگەیە کە حەربی بەدر لەوا
کرا و بوو بەدری منەووەر هیلالی دین

دارای شەوی قەدرە کە بالاترە جەزای
لە یەک هەزار مانگ عیباداتی عابیدین

فریشتەکانی ئاسمانی ئەو شەوە بە ئیزنی
خودای گەورە لە گەڵ رۆح دێنە سەر زەمین

مەشغووڵی تاعەت و حەمد و سەنای زاتی پاک
خودان تا بەیان لەگەڵ جەمعی ساڵحین

هەستن لە خەوی غەفڵەت و بێدار ببنەوە
بێنۆ کە عەبدی خودا بین و غوڵامی هەوا نەبین

ئەم نەقدی عومرە حەیفە کە بێهوودە بگوزەرێ
تۆشەی نەجات واجبە ئەمڕۆکە هەڵگرین

یادێ لە مەرگ وقەبر و سوئالات و خۆفی رۆژ
حەساب بۆ نەکەین مەگەر ئێمە نامرین؟

بۆ راهی وا درێژ و پێچ پێچ و پڕ خەتەر
بێ‌فکری تۆشە قەت نییە ئینسانی دووربین

تا عومر باقیە کارێ بکەن کە بێ عەمەڵ
نەدراوە بە کەس وەعدەیێ بۆ جەننەتی بەرین

کەشتی نەجات چاکەیە، نەک کردەوەی قەبێح
رۆژی عوبووری خەلق لە دەریای ئاتەشین

بێنۆ بچینە دایرەی ئەم دینە حەققە با
ئەهلی بەهەشت بین و جەحیم و سەقەر نەچین

بەم رێگە راسەدا خودا! بە رەهبەری رەسووڵ
بمانبە ناو مەنزڵی بێ خۆفی «آمنین»

بۆ تۆیە نوێژ و تاعەت و مەرگ و حەیاتمان
«ایاک نعبد» یا رەببی و «ایاک نستعین»

بێ غیرەتییە «زاری» تەنەففور لە دیانەت
بۆ ئێمە ئەگەر پەیڕەوی دینی موحەممەدین

٣٧

بە هەر دوو دەس ئەبێ بۆ قوڕ نەپێوین
بە سووڕەت ئادەمی و کردە دێوین

لە دەشتی بێ شعووریدا بەرەڵڵا
لەگەڵ جەهلا برایەکی حەسێوین

ئەبێ بۆچی لە جێگەی چاکەدا گوم
لە هەرلا بیدعەتێ بکرێ لەوێ وین

ئەگەر ژن نین و پیاوێکی بەڕاسین
لەگەڵ یەکدا ئەبێ بۆ وەک هەوێ وین

بە قانوونی مرووەت یەک بەیەکمان
سزاواری تف و تانە و جنێوین

مەلا! بۆ ئەونە سەرگەرمی بە دنیا
خەلیفە بۆ ئەوەندە شێوە ڕێوین

چییە ئەم قوولە قوولە کاکە دەروێش؟
لە نەورۆزۆ هەتا زستان کێوین

بە دڵتانا خودا کەی دێت سۆفی
سەراپا غەرقی دەریایی پەشێوین

خەیاڵی پاسی ئەنفاست محاڵە
بە ئەحوالی بەتاڵۆ و پای چێوین

بە تەقوا مامە حاجی! نەک بە مێزەر
لە حەیوانات ئەبێ ئێمە جوێ وین

بە گشت ئەعزا خەریکی شوغڵی دنیا
وەلێ بۆ دین موویێ نابزێوین

بە غەیری کردە، نیمانە رەفێقێ
لە وەختێکا کە بۆ مەحشەر بەڕێ وین

مەکەن بۆ ماڵی دنیا کلکە سووتێ
هەتاکەی مەسخەرەی ئێرە و ئەوێ وین

ئەگەر هەر مێزەرێکی زەردە حەجمان
موکەللەف بۆ بە خەرجی زێڕ و زێوین

کەتانێ زەردی قیمەت، سێ پەنابات
لە سەر ئاڵێنە گەر حاجی بە نێوین

مەڵێ خەرفاوە «زاری» شێتە دێژم
لە سەر ئاوین ئەمما وشک لێوین

٣٨

سەدەف بەو دورە وەختێ بەهرەوەر بوو
سەدەف ساحیب، موسەممەم بۆسەفەر بوو

ئەجەل گرتی یەخەی عومری لە ڕێدا
دوچاری مەرگی پڕ ئێش و خەتەر بوو

گوڵی باغی سەفا بێ باخەوان ما
گڕی حەسرەت لە بەڕ و بەحر بەر بوو

زەوی مات و هەوا پڕ ئاه و ناڵە
فەلەک شێت و مەلیک دڵ پڕ شەرەر بوو

کە ئامینە ژنەوتی ئەم قەزییە
لە فرمێسک، یەخەی غەرقی گوهەر بوو

ئەگەرچی کەیلی حەسرەت بوو دەروونی
بە شوکرانە زوبانی پڕ شەکەر بوو

وتی یارەببی تۆ خۆت ئاگەداری
کە نووری هەر دوو چاوم بێ پەدەر بوو

لە خاکی غوربەتا شاراوە وەک گەنج
لە عیففەت ئەو لیباسم وا لە بەر بوو

حەساری بەرزی ئومێدم لە ناکاو
بە لافاوی فەنا زێروزەبەر بوو

حەواڵەی حیفزی تۆیە یا ئیلاهی
دورِی ئەسباب، ئیجادی بەشەر بوو

زەمانێ ئەم «نەبی» بوو هەر کە ئادەم
لە بوونی خۆی و نەسڵی بێ خەبەر بوو

پەنا بەو شایە بگرە «زاری» هەر کە
لە ئێعجازی یەکێ شەققی قەمەر بوو

۳۹

بەراتێکە خودا، رۆژی بەراتە
نمێ لەو ئاوی سەر چەشمەی حەیاتە

چ سەرچاوەی حەیات ئەو زاتە پاکە
کە درگاوانی ئەنباری عەتاتە

لە گوڵزاری وجوودا هەڵبژێریاو
خۆلاسە و بەرگوزیدەی کائیناتە

دەلیلی رێ نەزانانی پەرێشان
جڵەوکێشی خەلایق بۆ نەجاتە

(رسول اللەیە بۆ سەر ماسوی اللە)
خەتیبی خۆرنشین و خۆرهەڵاتە

وەرە ئەی دڵ سەرت دانێ لە سەر خاک
دەری ئەم ئەحمەدە شیرین سیفاتە

بە دوو دەستی رجا داوێنی بگرە
بڵێ عالەم بە ئومێدی رجاتە

ئەگەر «زاری» غوڵامێ بێ وەفایە
ئەتۆ دوو کەون مەرهوونی وەفاتە

۴۰

بڕێژە رەحمەت خودا پڕ هەرچی دەشت و دەرە
سەر ئەو رەسووڵەی کە قازی رۆژەکەی مەحشەرە

ئەم جەژنە جەژنی لەدایک بوونی پێغەمبەرە
جەژنی زهووری جەماڵی ساحیبی کەوسەرە

ئەی ئارەزوومەندەکانی بیستنی وەسفی ئەو
گوێ بگرن و دڵ بدەن بە مەدحی ئەو سەروەرە

نووری خودا بوو کە هات و عالەمی گرتەبەر
شوعاعی رۆژی ئەوە هەرچی کە شوعلەوەرە

وەختێ کە ڕۆژی وجوودی هاتەدنیا، درا
بە بەحر و بەڕ موژدە، لەو سوڵتانە موعتەبەرە

کاهینەکانی عەرەب وتیان لە دایک بووە
ئەمشەو رەسووڵێ ئەکا بتخانە بە مەسخەرە

سوڵتانی مێعراجە ساحیب تاجە هات و ئەچێ
بو عەرشی ئەعلا دێنێ لەوێ ئەوی خەبەرە

تاهایە، یاسینە، نوورە، رەحمەتە، سەفوەتە
مەحموودە، موختارە، موستەفایە نەسرەت دەرە

سوڵتانی«اسرا»یە شایە، حامیدە، ئەحمەدە
ئەسحابوئەتباعیپاکوچاکیئەویەکبەیەک
داوێنی پاکی ئەو و ئەسحابی هەرکەس کە گرت
رۆژی مووراده تلووعی داوه«زاری» وەرە

شەفێعی رۆژی جەزایە تاهیرە ئەتهەرە
لە خۆفی رۆژی جەزا بێ ترس و دەردی سەرە
بێ شک نەجاتی ئەبێ لە زەحمەت و خەتەرە
داوێنی لە دەس مەدە بە ڕەحمە، غەم لابەرە

٤١

مەبە مەغروور بەم موددەی ژیانە
لە بەینی بەردە ئاشی ژێر و ژوورا
لە خول دایە پەیاپەی خەڵک ئەهاڕێ
ئەبێ ئینسانی زیرەک بۆ فەرامۆش
قەساب ئامادە بۆ کوشتار و پەروار
بە سەرمانا دەمادەم مەرگ ئەبارێ
سەرم سووڕ ماوە تێناگەم لە مردن
کە بەم جۆرە سەراپا غەرقی دنیان
تەماشا! هەر هەنگاوێ هەڵئەهێنن
لە کوێدا خەوتوون باپیرەکانت
لە تۆی خاکا بە رووتی راکشاون
دوو سێ رۆژێکی تر«خواهی نەخواهی»
رەفیقی لازمە ئەم چۆڵگایە
لە خەوگاهێکی ئاوادا بە تەنها
بە غەیری پەیڕەوی قانوونی ئیسلام

میسالی ئارد ئەتهاڕێ زەمانە
بەنی ئادەم وەکوو گەندوم وەهانە
بە پیریدا دیارە نۆرەمانە
بکا ئەم ئاشە سەرگەرمی گەڕانە
سەری تا شانی غەرقی کاو و دانە
وەلێ ئەم بارشە قەترەی نیهانە
ئەمانیان کەی وە دەس هێنا ئەمانە
ئەوی خۆفی قیامەت بێ نیانە
بەرەو مردن ئەڕۆن ئەم زیندووانە
لە خەوگایان بڕوانە و بزانە
زەوی هەم فەرش و هەم پاڵشتیانە
لە وێدا تۆش ئەنووی بێ گومانە
شەمی پێویستە، ئەم تاریکسانە
کە جێگەی پرسیار و ئیمتیحانە
لەوێدا «زاریا» چی پشتیوانە؟

٤٢

مایەی حەیاتی ئادەمی هەر چاکە کردنە
بە کاری چاک بەشەر چاترە لە وەحشییات
ژیانی خۆش ئەزانی چیە ئەی خاوەنی ژیان
سەرکەوت لە کارا و گەیشتن بە ئارەزوو
راستی بە کاردێت، درۆ رووڕەشی ئەدا
نەجات کاکە بە زۆر و بەزەر نییە فەقەت
ئەم لاریانە لە تۆدا هەیە ئەی «زاری» عیللەتی

مردن بە کاری چاک براکەم نەمردنە
بێ چاکە زیندەگی بە هەدەر سەرف کردنە
لە کاری چاک سستی و پشت هەڵنەکردنە
وابەستەی داوا لە خوداوەند کردنە
خواری، بەری ئەمری غەڵەتی نەفس بردنە
لەداوی مەکری دێو خۆ بە حەق سپاردنە
دووری لە فیکر و پەی بە حەقیقەت نەبردنە

٤٣

جــــەژنی مـــــەولوودی پێغەمبەرمانـــــە
جــــەژنی مـــەولوودی تــاجی ســـەرمانە

جـــــەژنی مـــــەولوودی خۆشەویســـــێکە
بــۆ چوونــە بەهەشــت ئــەو رەهبەرمانــە

جــــەژنی زهـــــووری زاتێکـــــی وایــــە
پــــەناو پشـــتیوان بـــۆ مەحشـــەرمانە

جـــــەژنی لـــــەدایک بـــــوونی کەســـێکە
لــــە حــــەوزی کەوســــەر ئــــاو پێدەرمانــە

باعیســــی ئیجـــاد تـــــەواوی خەلقــــە
قــــووەی بینــــایی بــــۆ بەســــەرمانە

رەحمـــــەتی دنیـــــا و قیامـــــەت ئــــەوە
وەســـیلەی نـــەجات لــــە ســــەقەرمانە

هـــەر ئـــەو بـــەکار دێ داوێـــنی بگـــرین
بــۆ هـــەر موشکولـــێ کــە لـــە بەرمانــە

شــــوکور، ئۆمــــەت و مــــوحیبی ئــــەوین
شــــــەریعەتی ئــــــەو رێگوزەرمانــــــە

بــا بیکــەین بــە ویــرد ئــەم شێعرە «زاری»
بـــۆ دەردی ســـەختی دەروون، دەرمانــــە

ئــــــەو تکاکـــــارە ئـــــەو ســــەروەرمانە
پێغەمبەرمانـــــــە و تـــــاجی ســــــەرمانە

٤٤

لە شادی بێ بەشم، بێ یار، خاتر پـڕ لـە زووخـاوە
مەگەر بۆحەسرەت و غوسسە و خەفـەت هاتوومـە دنیـاوە؟

خودا رەحمێ نەکانەمکا بـە خـاتر شـاهی لـەولاکی
دڵــی بــێ چـارە ئـەم دەفعـە نـەجاتی قەتعـە لـەم داوە

خودایا جوودی تۆیە رەهبەری دڵ بۆ تەمـەننا لێـت
پـەنای بـۆ زاتی تـۆ هێنـاوە ئـەم دەردەی لـە سـەر لاوە

پەناگرتوو بەزاتی پاکی تۆ مەعلوومـە، مـەحفووزە
لە هـەرچی باعیسـی ئـێش و پەشـێوی قـەلبی شـەمزاوە

خودا بۆخاتر ئیسـم و سـفات و زاتی بـێ هـەمتات
کــە زانــاتر، لــە ئیـدراکی ئـەوا سەرسـامە دامـاوە

خودا بیکە بەخاتری حەزرەتی مەحمووودیموختـارت
لـە بـەر جلـوەی جەماڵـی ئـەو کـە ئـەم دنیاتـە دانـاوە

بە خاتر خۆشەویسان و هــەموو پاکــان و چاکانــت
ئــەوی مەردانــە واریــد بوونــە ئاســانەت ئــەوی مــاوە
مورادی خاترم حاسـڵ کـە، ئـاواتم بـە جـێ بێنـە
نەسـیمی لوتفەکــەت، بجوێنــە ببــڕە هەڵــقەی ئــەم داوە
زەلیلم، بێ کەسم، بێ دەستەڵاتم نیمە غـەیری تـۆ
پــەناهێ کۆمــەکێ بــۆ چوونــە دەر لــەم گێــژی گێــژاوە
وەکوو یۆنس کە«زاری»غەرقی بەحری بێمورادی بوو
دەری بێنـــە بـــەڕەحمی خـــۆت، هـــەرتاکوو نـــەخنکاوە

٤٥

عــاجزمئــەیدڵ بــە دەس ئــەفکاری غەفلــەت زاتــەوە
بـۆ لـە عالـەم بـێ خەبـەر مـاوی و خـەو ئەتباتـەوە؟
بـێ بـەرەو پـیری بـڕۆ ژیرانـە بـۆ دەرکـی «فیـوض»
«شـیخ الاسـلام»ی سـەقز ئێـژن لـە حـەج وا هاتــەوە
بەڵـکوو لـەو رەحمـەی بـە سـەریانا ڕژا ڕۆژی تـەواف
پرشــنگێکت لــێ کــەوێ ناپــاکی، پاکــت کاتــەوە
خاکی بـەرپای ئـەو موبـارەک تینەتـەم وەختـی تـەواف
لـــەم بـــرا دامـــاوە جـــێ ماوانەیـــە لا کاتـــەوە
خۆزگە بەو شەخسە موەففـەق بـوو بـە وێسـانی ئـەوێ
چـون بـە ئـاوی تەوبـە ژەنگـی مەعسـیەت ئەشـواتەوە
سـینە پـڕ ئـاە و جگـەر پـڕ سـۆز و خـاتر پـڕ ئومێـد
تـا بـە چـاوی مەرحەمـەت حـەق ئـاوڕی لـێ داتـەوە
گەهــ تەوافی بـەیت، گاهـێ هـاتوچـۆی مـەروە و سـەفا
گـەهـــ لـە زەمـزەم خـۆ بشـۆرێ، گـاە لی بخواتـەوە
گەهـــ لـە روکـنی ئەسـوەدا گاهـێ مـەقام و مولتـەزەم
بــۆ حسووڵـــی ئـــارەزوو دەســـت بـــەرزۆ کاتـــەوە

گەهــــ لەســەرخاکی حــەرەم دانــێ تــەوێڵ و چــاوەڕێ
ڕێـــژەوی لوتفـــێ لـــە لایـــەن «قاضـــی الحاجاتـــەوە»

گەهــــ لـــە مینـــادا بپـــاڕێتۆ بـــە زیللـــەت تـــا خـــودا
دەفعـــەیێ تـــر فرســـەتی ئـــەم زیارەتـــەی پـــێ باتـــەوە

گـــاه «لبیـــک طـــواف الـــرکن» و گاهـــێ ڕەجمـــی دێـــو
گەهــــ ڕەوییـــەی بـــابی گـــەورەی خـــۆی ئـــەحیا کاتـــەوە

بازگەشـــتت خێـــر و ئـــەعمالیحـــەج و عـــەمرەت قبـــووڵ
حـــەق وەســـیلەی چوونـــەوەت دووبـــارە بـــۆ ڕێخاتـــەوە

ماڵ کەی مەقســوودە خــاوەن ماڵــە ئــەی «زاری» مــزوور
ئـــاه دووری، هـــەق بـــە ڕەحمـــی خـــۆ نزیکـــت کاتـــەوە

٤٦

قەســـاوەت بـــۆ شـــەقاوەت ڕەهنومایـــە
ســـەداقەت بـــۆ ســـەعادەت کشـــتگایە

حەســـادەت حاسڵـــی هـــەر ئێشـــە و ئـــازار
عـــەداوەت بـــاری هـــەر دەرد و بەڵایـــە

نەســـیبی بووبـــەکر بـــوو «سوف یرضـی»
بەشـــی «عبـــدالعزی» «تبـــت یدایـــە»

خـــەڵاتی عوممـــەرە «لوکـــان بعـــدی»
بـــەراتی بووجـــەهل «العـــن و لضـــحایە»

مـــەنێ کۆڵـــت ئـــەوی حەممالـــە ئـــەینا
کـــە هـــاتوو نـــات خنکانـــت جەزایـــە

نەســـەب نابێتـــە مایـــەی پێشـــکەوتت
لـــە کـــاری چـــاک ئەگـــەر نـــەتبێت مایـــە

لـــەتـــەقوا تۆشـــەیێ هەڵـــبگرە «زاری»
کـــە مـــاڵ و کەســـب پاماڵـــی فەنایـــە

٤٧

قوتبی زەمانە دەروێـش! ئاگایـە، ئاشـنایە
چ ئاشنا کە مـەنزوور جـەنابی موسـتەفایە

تەردید لابە، شک بەس! بەهانە مەگرە، بگرە
دامانی، با لەدەس دەرنەچێ چرایـە، شـایە

شۆڵەی «ضیاء» لەمەوبەر بە ڕەحمەتی ئیلاهی
کەوتبوە سەر وەتەنمان ئەم شۆڵە و (ضـیایە)

پێویستە بۆ هەموو کەس لە ئەهلی دین ئەمڕۆ
کەسبی موراد لەم کا، ئوسـتادە، شـارەزایە

وەلی هەزار حەسرەت ئەمجەمعی خەلق و غـەوغا
کەمتر بۆ دینە، زیاتر بۆ نەفس و بۆ هەوایـە

سەدها نەخۆش ڕۆحی زەخماری ماری هـەوا
«زاری» یـەکێ مـداوای نـەکرد بـەم دەوایـە

٤٨

هەوری رەحمەت لەسەر هەموو جێیە	داگری ئەهلی شار و لادێیە
«ارحم الراحمین» ئەگەر تۆ نیت	«و هو ارحم »لە یووسفا کێیە
عالەمت خستە شۆنی «ادعونی»	«استجب یا الهی» لە کوێیە
چاوەڕێ بۆزهووری لوتفی تۆم	من کە گێژاوی میحنەتم جێیە
ئاورێکت لەسینە بەرداوم	دوودی ئەو شەوقی قەیس و لەیلێیە
لەم شەرارەی سمووی هیجرانە	دڵ وەکوو «ماوزڕ»لە سەرپێیە
بۆتکا بۆحسوولی مەقسوودم	رۆحی پاکی محەممەدم پێیە
ساخودا بەوحەبیبە نازارەت	سوێن ئەدەم خۆت ئەزانی ئەو کێیە
ئارەزووی «زاری» لەگەڵ جێماو	بێنەجێ عەبدی حەڵقە لە گوێیە

٤٩

ئەم دەف وتەپڵ و دمەک لێدانە	ئەی خەڵیفە پەسەندی شەرع نییە
تیغ لە خۆدان و بەرد هەڵلووشین	هیچ دەخڵی بە ئەسڵ وفەرع نییە
وا ئەزانم ئەمانە تۆ ئەیکەی	غەیری ئادابی ئەهلی سەرع نییە
خواردنی ماڵی لەروو داماوان	شێوەی ئەهلی زوهد و وەرع نییە
هەدەرە و بێ سەمەر ئەوی کارێ	کە بە میزانی راسی شەرع نییە
باغی تەقوائەزانی بۆوشکە؟	خاکی دڵ موستەعیدی زەرع نییە
وادیارە ئەتۆش وەک «زاری»	خەبەرێکت لەبابی وەرع نییە

٥٠

تێبگە هۆشت ئەگەر قاسر نییە	فەرقی دێوانە لەگەڵ قاتر نییە
بۆ لە نێوچوونی رەوییەی قادری	هیچ ئازارێ وەها قادر نییە
ئەم هەموو هاوارە ئەیبیسی، بەری	غەیری ژەنگ وقسوەتی خاتر نییە

کەیئەمە زیکرە؟ بە قانوونی «تەریق» دڵ لەگەڵ دەمدا دەمێ حازر نییە
قاڵبی ناڕێک، خشتی بۆ بەننا لایەقی دیواری خۆڕاگر نییە
ئەم وەزیفە کاری سوڵتانی دڵە کاری زەرگ وخەنجەر و ئاگر نییە
نادرێکی پێ دەوێ ئەم مەعرەکە خۆ هەموو هەوشارییێ نادر نییە
لادە لەو لالێژە بێرۆ سەر شەقام وا مەزانە رێ لەوە چاتر نییە
بێخی دەروێشی کە تەقوایە برا هیچ تەقوایێ لەوا زاهیر نییە
بۆ سەماعی (یا عبادی فاتقون) «زاری»ا ئەمڕۆکە گوێ ڕاگر نییە

٥١

دەروێش بێ دواوە لەگەڵ جێ ماو و لە دوای
ئەو رێگە چەوتە چۆڵە، ئەگەر بە بیر و بڕوای
بێ ڕیزی هۆشیاران بزانە بۆ چ کاریێ
درووس کراوی، تا کەی خەریکی کاری بێجای
دێوانە وا مەزانە ئەم کارە پرچە یا ریش
هەتا وەها بی هاوتای گوێدرێژ یا گای
بەهای و هووی و هەی هەی، بەم رەقس و هەڵپەڕینە
عالەم هەموو ئەزانن مەیموون و ورچی سارای
ئەدەب، برای دینی ئەساسە بۆ تەریقەت
مادام بێئەدەب بی لە رێگەی لای و گومڕای
نووری ئەدەب لەدڵتا شۆڵەی نەماوە بۆیە
بە قوولە وا ئەزانی میسالی غەوسی بەغدای
سەدها نوێژی فەرزت چواند و نەتگەڕانۆ
لە گەڵ هەزار غەفڵەت خەریکی زیکری ئەسمای
ئەی وشک مەغزی داوێن بە ئاوی ئارەزوو تەڕ
مەزانە وای لە بەڕدا بەوانە غەرقی دەریای
بە تەپڵ و دەف، دڕاوی ئەم دینە پینە ناوێ
بێ دادگای ئیسلام بزانە چەندە رسوای
گوێ بگرە تۆ لە «زاری» ئەبێ هەتا وەها بی
بە ئارەزووی دێوی لەعین، دوور لە خوای

@kurdica

٥٢

ئەی ئامینە موژدە بێ تۆ دایکی پێغەمبەری
چاوەی ئاوی حەیاتی کانی دوڕ و گەوهەری

ژنانی دنیا هەموو خۆزگە بە تۆ ئەخوازن
چونکە ئەتۆ حاملە بە سەیدی بەشەری

یارەب موبارەکبێ لێت بەشێ کە خوا داویە پێت
موژدە بە تەشریفی دێت سەروی باغی دلبەری

ها وەختە بێتە دنیا «محمد المصطفی»
دنیا رۆشن کاتەوە بە روخساری ئەنوەری

نوری چاوی ئادەمە، رەحمەتی دوو عالەمە
بۆ ئەنبیا خاتەمە وجوودی بێ سێبەری

تەواوی پێغەمبەران لە ژێر بەیداخی ئەوان
موحتاجی لوتفی ئەون مەلەک، ئینسان و پەری

لە عالەمی ئەرواحا مەقاماتی چون تەی بوو
با بێتە دنیا بیدا فەرمانی ئەسکەندەری

«زاری» دڵ لە گەڵ گیانی ئەکا بە گوێزەبانی
سەر و ماڵم بە قوربان خاک و خاشاکی دەری

٥٣

لە داوی غەفڵەتا بۆ وا ئەسیری
تلووعی دا ئەسێرەی سوبحی پیری

خەیاڵی خاوە لەم داوە رەهایی
نەکا گەر لوتفی باری دەستگیری

لە حاڵی خۆ کە بڕوانی ئەزانی
میساڵی تاڵی موو تێکەڵ هەویری

بە دووی حیرس و هەوادا غار تا کەی؟
ئەگەر قاروونی، بێ تاعەت فەقیری

ئەگەر مەردی خودایی و بۆ خودایی
شەهی، گەرچی گەدا و بێ حەسیری

بە جاه و ماڵ و دارایی مەنازە
بە دوویانۆیە لافاوی زەویری

بکە بڕوا پاماڵی زەواڵی
ئەگەر دەروێش یا خاوەن سەریری

شکا سەد قەسر وەک ئەیوانی کیسرا
دوایی دێت شاهی و وەزیری

لە هەشتا تێپەڕیوە عومر و هێشتا
بە کردە شیر خۆری و سەغیری

بە سەر یەکدا رزا تەن چی خەریکی
دروونی بەرگی فاسۆن و حەریری

شڕە و شاتاڵەکانی کووچەمانە
کڵاو و کۆت و دامانی ئەمیری

لە دنیاداریا، هۆشیار و زیرەک
لە دنیا بۆچی وا بێهۆش و بیری

خەجاڵەت نابی ئەی شابازی پڕ زۆر
لە داوی کاکڵەمێشانا ئەسیری

قسەی سەدها حەکیمت خستە بەر پێ
نەفس کێشاتی تا کەوتیتە گیری

هەزاران زیندوو ئەکوژێ لەحزەیێ مەرگ
عەجایب هیچ ناترسی لە تیری

کەوا بۆ لازمە عالەم بزانێ   لە بابی ئەحمەقیدا بۆ نەزیری
غەمی دینت نییە بێتو بفەوتێ   قوڕانێکت، هەتا ساڵێ ئەگیری
لە دەرسی وەعزی حەق ناس، بێزار   غولامی کەشک و پەروار و پەنیری
وەرە خەوگای ئاخر بگرە بەرچاو   ئەگەر پارێزگاری و بەسیری
نە ئەم بەرد و قوڕە ئەینیتە سەر یەک   لە غەمیا غەرقی یەک دەریای قیری
مەکە تا ماوی با سەختی نەبینی   لە دنیادا لە گەڵ کەس سەختگیری
بە بێ تاعەت گڵی بۆگەندی «زاری»   ئەگەر موشکی خوتەن یا خۆعەبیری

٥٤

خەو بەسە هەستە نەک سەرت دانی   جێ نەمێنی خەریکی جێ مانی
کاروان باری کرد زوو کە ئەگەر   تالبی سوحبەتی رەفیقانی
رۆژ لای‌دا لە خەتی ئیستیوا   تۆ لە جێدا لە پرخە لێدانی
چەرمی روخساری چرچ و قامەتی کۆم   گوێ کەڕ و دیدە کوێر و تەن فانی
بینشی دیدەگانی بینا لێڵ   بوو وەکوو سەیل هەر لە توغیانی
سەروی قەد وشک و بێ گەڵا، کرمۆڵ   لار و خوارە خەریکی رووخانی
جەسەدی مەحکەمی وەکوو پۆڵات   بەفری هاوینە، روو لە نوقسانی
نەوبەهارێکی زەرد و بێ رەونەق   پایماڵی هوجوومی زستانی
ساڵی تۆ کەوتە ژوور پەنجاوە   هێشتا هەر سەفیهـ و نادانی
ئەی بە سوورەت بەشەر بە سیرەت دێو!   بەس نییە کار و باری شەیتانی؟
بە عومر هەمدەمی کوهەنساڵان   بە عەمەل هەمسەری منالانی
قوڕ بەسەر، نەقدی عومر دوایی هات   دەرنەهاتی لە پێسی حەیوانی
بە نەفەس ماوە وەختی کۆچاندن   بە هەوەس شاهی نەوجەوانانی
بە سەر و کەللە رۆستەمی دەستان   بە قەد و شێوە خانی خانانی
بە زەکاوەت نەزیری ئیفلاتوون   بە تەبابەت رەفیقی لوقمانی
چی لە دەرسی خودا شناسیدا   «احمق الحمقا»ی دەورانی
بە خودات ژێر خاکە مەنزڵگات   گەر سکەندەر ئەگەر سولەیمانی

هەمدەمێکت نییە بە غەیری عەمەل   چاکە کە چاکە! تا کوو ئەتوانی
پادشاکانی عادڵ و زاڵم   پێشدادی کیان و ساسانی
شەڕکەرانی دلێر و خاوەن گورز   شاسوارانی عەهدی ئەشکانی
ئەو وەزیرانە وا بە نووری هۆش   دەفعی سەد دەرد ئەکەن بە ئاسانی
ئەو بزانانە وا بە یاری فکر   ئەم هەموو ئیختراعەیان توانی
چاکەکانی خودای «عز و جل»   ئەنبیاکان و ئەولیاکانی
هاتن و یەک بە یەک هەموو مردن   تۆ بە ئومێدی تا ئەبەد مانی؟
بێخەبەر لەم عەجیبە تێفکرە   حەمەلەی عەرش حەیی سوبحانی
چار شەخسن وەلێ بە تەنها تۆ   هەڵگری عەرشی رەببی رەحمانی
یەک بە چارن برا لە گەڵ موڵکا   ئەهلی ئیمان! گەر ئەهلی ئیمانی
ئەم هەموو ئیحترام و ئیکرامە   حەق بە ئینسانی کردووە ئەرزانی
حەیفە بەم جۆرە وێڵ و غافڵ بوون   لە ئیتاعەت بە ئەمر و فەرمانی
زەرەرە، حەسرەتە لەرێ لادان   ئابڕوو چوونە، چوونە عسیانی
پێچەوانە مەڕۆ بە رێگادا   روو لە قەهری و پشت لە ریزوانی
واجبت تەرکی واجبە و سوننەت   بێ ئەدەب وا ئەبێ موسڵمانی؟
ئەی دەخیلت ئەبم هەتا ماوە   فرسەتی تۆبە و پەشیمانی
بێرەوە سەر شەقامی حەقناسی   بەر لەوە مەرگ بێ بە میوانی
بۆ تەرەححوم بە حاڵی خۆ ناکەی   بە تەمای خێری قەوم و خوێشانی
هەر قەدر چاکەیێ کە تۆ کردت   لە بەری قەومەکانی قەبرانی
هەر ئەوەندەش بە دووی تۆدا دێ   سەدەقە و نوێژ و خەتم و قوربانی
کاری خۆت خۆت بیکە گەر مەردی   خۆت غەمی خۆت بخۆ گەر ئینسانی
دەفعی یەک زەڕڕە گوناهی تۆ واریس   ناکەن ئەو دەم خەریکی گیان دانی
جێ ئەمێنێ ئەوی هەتە ئیللا   کفن و یەک دوو تاری رێسمانی
دێن لەگەڵتا هەتاکوو سەر قەبران   ئەتخەنە ژێر خاکی زوڵمانی
دێن و یەک دوو رۆژ بێ دەنگ و مات   دادەنیشن بە فاتیحا خوانی
پاش ئەوە بەش ئەکەن و ئەڕفێنن   موڵک و ماڵت هەموو بە تاڵانی
هەمسەرت هەمسەرینی ئەغیارە   مەنزڵت روو ئەکاتە وێرانی

رۆڵەکانت زەلیل و گەردن کەچ
بێ مخارج دوچاری عوریانی

پارووێکت لە رەنجی خۆ نەخوارد
نۆکەری بێ بەراتی خزمانی

غەیری تاعەت هەموو ئومووراتت
ئەسەفە و حەسرەتە و پەشیمانی

بێ عەمەل، بێ ئیتاعە، بێ تەقوا
غوولی پەتیارەی بیابانی

لە عیبادات و وەفا و راسی
عاجز و نارەحەت و هەراسانی

بۆ درۆ و دووزبانی و بوهتان
چوست و چالاک وەک مەردی مەیدانی

کاکە وا بووی بە شاهی بەحر و بەڕ
خاوەنی خاتەمی سولەیمانی

عاقیبەت مردنە دوایی دێ
مەنسەبی ئاسەفی و هامانی

تا غەمی نان و بەرگ و ئاوت بێ
عەبدی نانی نە عەبدی مەننانی

گەر بنیشی لە مێزەرت گەردێ
یا لە کۆت و کەوا و سۆرانی

تا بە سابوون و ئاوی گەرم ئەیشۆی
ئەبیە جێگای سەد پەرێشانی

لەحزەیێ گەر بکەی هەزار خەتا
خەتەرێکت نیە لە پایانی

کە بە دوو کێچ و مێش و مێشوولە
زیندەگانی ئەبێتە زیندانی

گوزەرانت چۆن ئەبێ وەختێ
توعمەی کرم و ماری قەبرانی

شەربەتت کیم و زووخ و خوێناوە
دۆشەک ئاور، لیباس قەترانی

بەسیە «زاری» قسە، عەمەل بێنە
کەی بە گوفتە؟ بە کردە ئینسانی

٥٥

لە زەخمی ماری نەفس و ئارەزوو نابینم ئازادێ
نییە فەردێ نەکا لەم زەخمە بێدەرمانە فەریادێ

هەوا چاو و دڵی ئینسانی وا پۆشیوە تێفکرە
لە سەدها یەک نەفەر ناکا لە رۆژی ئاخرەت یادێ

وەها مەستی شەرابی شەوقی ئەم دنیایە ئەهلی عەسر
نیانە خۆشەویستر لەو برا و باب و ئەولادێ

لەوەزعی خۆهەموو نارازی و تووڕە و بەشی پێ کەم
هەوەس ئەمرۆ جڵەو کێشە چ بۆ شاری چ بۆ لادێ

مەکە نەقدی حەیاتت سـەرفی ئـاوا بـوونی ئـەم چۆڵـە

بە چاوی خۆت ئەبینی هەرکە بـاقی بێـت بونیـادێ

موتـاڵا کـە بـە دیـدەی فیکـر ئـەی دیـدە نـەما باقی

نە بەهرامێ نە دارایێ نـە نـەمروودێ نـە شـەددادێ

نییە شیرینێ زەهری پێ نەدا، ئـەم چەرخـە چەپگـەردە

نەبوو و نابێت بێ زەخمی کوڵـنگی دەهـر فـەرهادێ

گرانـــە بـــارم و بێـــزارە ئـــەم خاکـــە لـــە کـــردارم

بە مەنزڵ چۆن ئەگەم نیمە لە تـەقوا زەڕڕەیـێ زادێ

فـڕیوە تـەیری دڵ، شـوێنی گومـە مەڵـبەندی نـازانم

خودایا داوی سەییادێکی گەردن خەی نـە شـەییادێ

سەرم وا لێ شـێواوە ڕێگـە بـۆ مەقسـوود، خـۆ نابـەم

خــودا بـۆ خـاتری ئایـەی «کـلام اللـە» ئیرشـادێ

چ سەختە تەجزیە و تەحلیلی ئەم دەرسە مەگـەر شـاگرد

بەدەستی گیان و دڵ بگرێ یەخەو داوێنی ئوسـتادێ

دەمێکـە لـەم قوڕاوەیـدا چـەقیوم ڕەحمـەتێ یـاڕەب

دەرم بێرانە غەیری ڕەحمەتت کـوا جێگـە فـەریادێ

«تحدث»بوونە کەم بەم نیعمەتە نەمدی بە عـومری خـۆم

تەنی بێئێش و ڕەنجـی ڕۆزگـار و خـاتری شـادێ

فەلەک بۆ بەردە بارانم ئـەکا بـەم جـۆرە خـۆ نـەمکرد

وەکوو سەربازەکانی ئەبرەهەی بێشـەرم ئیلحـادێ

بـە ئومێـدی نـەجاتت «زاریـا» لـەم گێـژە بێبێـژە

خودا بـۆ خـاتری ڕۆحـی «رسـول اللـە» ئیمـدادێ

٥٦

چ نەقسێکی هەیە بۆ پادشاهێ ... کە دەربێنێ گرفتارێ لە چاهێ
نییە بێ هۆش لە عالەمدا، لە رەحمی ... مەگەر وەک من جەسووری رووسیاهێ
بڕۆ ئەی بادی سبحەینێ وەکوو مەرد ... بڵێ عەرزی دەکردی پڕ گوناهێ
بە خاکی پاکی ئاسانت کە نیمە ... بە غەیری خاکی ئاسانت پەناهێ
ئەتۆ بیت و خودا و هیممەتی خۆت ... من و روو زەردی و دەردێک و ئاهێ
ئەوا خۆم خستە قاپی غیرەتی تۆ ... ئەمن زەڕڕە ئەتۆ خورشید جاهێ
دەسم بگرە و دەرم لەم داوە بێنە ... دەخیلم بمخە سەر راهێ، چ راهێ؟
شەقامی ئەو بە شۆنا هاتوانت ... بەرم نەگری نەوەک کێوێ کە کاهێ
مەخۆ غەم «زاری» کەی ئەو رۆژە پاکە ... لە شۆڵەی لوتفی بێبەش ما گیاهێ؟

٥٧

بێخەبەرتاکەی وەکوووەحشی لەدووی خورد و خەوی ... هەرچی کردت یا ئەکەی مەعلوومە مەرهوونی ئەوی
ئارەزووی تۆبەی سبەینێتە، هەموو رۆژێ وەلێ ... ئەمبەنای ئەمڕۆسبەی زوو تێکئەدانەفسی غەوی
بۆ لە کاری چاکەدا رۆژێ پەلامارێکت نەدا ... لەم هەموو فسق و فجوورە بۆ ئەبێ مانوو نەوی
مەرگ وەک شمشیری بێ کێلانی بوڕڕایە وەرە ... سەربڕە بەم تیغە نەفسی فێڵەبازی وەک رەوی
سەرفی عومری خۆ هەتاکەی بۆ زەخیرەومولکومال ... غەرقی ئەندووهی خۆراکی رۆژ و ئەسپابی شەوی
هەر خیلافێکت کە دی بۆ کردنی کەوتینە باز ... کەی ئەبێ لەم هەموو چاکانە کە چاکێ بژنەوی
پیربوویونەقدیعومرت چوو بە تالان ئەی ئەسەف ... حاسڵێکت خۆ نەبوو خەیلێ خەلاف و کەج رەوی
بۆ خەریک ئارایش و تەرتیبی ماڵی بێ بەقای ... هەرکەلێتمەعلوومەمیهمانی دووسێرۆژوشەوی
قاسیدت وا هاتە سەر بۆ کۆچ خۆ ئامادەکە ... موهلەتت نادەن سبەی، ئەمڕۆ، ئەبێ ئامادەوی
ئابڕووی ریشی سپی بردن بە ئەتواری قەبیح ... عەیبە، ئاگا بە دوچاری خەجڵەتی سۆزی نەوی
وا لە روخسارا تلووعیدا «ثریا»ی مووی سەر ... دانە دانە وەک ئەستێرە هاتەدەر بەرز و نەوی
وەک بە چاوی خۆت ئەبینی هەر زەمانێ بێ گومان ... دەستەیێ سەرخاکە جێگەی، دەستەیێ ژێری زەوی
بێتەفاوەتگیانی ئێمەش وەک ئەسێرەی ئاسمان ... هەر کە پەیدا بوو غورووبێکی هەیە غافڵ نەوی
تا قیامەت دێ ئەبێ بەم جۆرە هەر بێن و بڕۆن ... دەستە دەستە پۆلی مەخلووقات ئەم پاشی ئەوی
جالەوێدا بۆ بەشەر مەعلوم ئەوێ نەفع و زەرەر ... جا لەوێ دیاری ئەدا پاداش و ئەجری پەیڕەوی

بێبەش ومەحرووم ئەو دەستە کە باوەڕیان بە بوون — واقیعەی ڕۆژی قیامەت بێ لە دڵدا (منطوی)
نائومێد ئەو دەستە وا بۆ خۆ بتێکی بەرد و دار — دائەنێن و سەر لە بەردەمیا ئەنێنە سەر زەوی
ڕووڕەشئەودەستەبە دەوری گوێلکا ڕەقس و سەماو — هایوهوو هاتوچۆیانە وەکوو ورچ و ڕەوی
قوڕبەسەر ئەودەستە بێشەرمە مەسیح و دایکی — وەک کوڕ و هەمسەر ئەزانن بۆ خوداوەندی قەوی
چاوی سەر وەختێکەخێڵبێ، یەکبەدووتەشخێس ئەدا — چاوی خێلی دڵ دەچێتە سەر دووسەد شت پەڕتەوی
پاکەزاتی حەق لەهەرچی موشریک و مولحید ئەڵێن — ئەو لە عالەم بێنیاز و خەلق موحتاجن بەوی
ناگری گوێ بۆ قسەی پوچی نەساری و یەهوود — گەر بە گوێی دڵ «قل هواللە احد» تۆ بژنەوی
دافیعی ژەنگی نیاز و عەجزە «اللە الصمد» — گەر ببێ چاوێکی حەق بین و دڵێکی مەعنەوی
«لم یلد» ئاور دەخاتە گیان و مالی سائیبین — وەک «و لم یولد» دەڵێ بێ ئەووەڵە حالی ئەوی؟
«لم یکن لهُ کفوا» تێغێکە عەجایب ریشەبڕ — بۆ بڕینی بیخی بوهتانی گورووهی عیسەوی
دینی ئیسلامی نەبێ باقی پڕوپووچە و عەبەس — لار و وێر و بێ ئەساسە و باتڵە و بێجا، ڕەوی
ڕەستگاری وا لە دینێکا کە ئاوی دەسنوێژ — سووڕەتی ئینسان ئەکاتە سووڕەتی مانگە شەوی
مەنبەعی ئەم دینە قورئانێکە «زاری» بێ بە دڵ — بۆ هەموو ئەحکام، دنیا و قیامەت محتەوی

پێنج خشتەکی ئایینی

٥٨

ئەسڵی تۆ ئەو جەوهەرە وا بەر لە ئادەم ناسرا
ناوت ئەو ناوە لە عەرش و لەوح و کورسی نووسرا
زاتت ئەو زاتە کەوا تەیی مەکانی بۆ کرا
قامەتت ئەو سەروە سایەی سەرفەلەک یەک یەک خرا
ڕوومەتت ئەو شەمعە بۆ جەمعی دوو عالەم هەڵکرا

ئەی لە نووری تۆ لە ئادەمدا مەلایەک سوجدەبەر
ئەی بە وەختی هاتنت هەرچی ڕەسووڵە موژدەدەر
ئەی پەنا بۆ خاس و عام بۆ گەدا و موعتەبەر
ئەی چرا بۆ دڵ دەوا بۆ دەردم ئەی نوری بەسەر
مەرحەمەت کە با نەبم بێ بەش لە شۆڵەی ئەو چرا

ئـەی نـەجاتی نـۆح و ئیـبراهیم و «ذوالنّـون»و «زەبـیح»
ئەی ئەنیسـی یۆسـفی سـەددیق ئـەی مـوژدەی مەسـیح
ئەی لـە نێـو دەسـتی موبارەکتـا بـە قـەولێکی سـەریح
کـردی بـەردی وردی ڕەق تەسـبیح و تـەهلیلی فەسـیح
من کە ئینسانم ئەبێ چۆنت نەکـەم مـەدح و سـەنا

ئـــەی تلـــووعی ئافتـــابی تەلعـــەتت نـــووری نـــەجات
ئەی شفا بـۆ ئـێش و ژانی سینە و سـەر، خـاکی پـات
ئەی لە شیرینی قسـەت شـەرمەندە سـەد ئـاوی حـەیات
ڕۆژی روخسارت لە سەر هەر ئەرز و هـەر خاکێ هـەڵات
بوو بە کانی گەوهەر و ئەڵماس و یـاقووت و تـەڵا

ئـــەی تفـــت تریـــاک بـــۆ ژار و دەوا بـــۆ ئێشـــی چـــاو
ماڵشـــی دەســـتی شـــەریفت مەرهـــەمی قـــاچی شـــکاو
ئەی لـە سـایەی هیممـەتی تـۆوە رەهـا ئـاهوو لـە داو
جیـــنن و ئینســـان و مەلایـــەک ئۆمـــەتی تۆیـــە تـــەواو
تۆ رەئووفی و شـەفیعی و حـەبیب و موسـتەفا

ئـــەی لـــە مەیـــدانی شـــەفاعەتدا یەگانـــە شەهســـەوار
ئـــەی پـــەنا بـــۆ ڕۆژی ترســـی عاسـیانی شەرمەسـار
ئـــەی شەفابەخشـــی نەخۆشـــانی زەلیـــل و شـــێت و هـــار
ئـــەی شەهەنشـــاهی مەدینـــە رەحمـــەتی پـــەروەردگار
مەرهەمی لوتفی ئەتۆیـە بـۆ بـرینی مـن دەوا

ئـــەی شـــەقامی شـــەرعی تـــۆ عـــەینی «صـراط المسـتقیم»
بـۆ نـەچوونی دۆزەخ و بـۆ چـوونی «جنـات النعـیم»
وا ســـەفی ئەخلاقـــەکانی تۆیـــە قورئـــانی عـــەزیم
چـی بڵـێم ئیـدی ئـەمن قـەت لایقـی ئـەم وەسـفە نـیم
هەرچی بێژم ئیقتیباسێکە لە فەرموودەی خـودا

تـــو بـــه شمشـــیری «فَأنـــذِرْ» جـــەرگی کوففـــارت بـــڕی
هەڵـــقەیی زنجـــیری شـــرک و چـــەرمی زوننـــارت چـــڕی
هەرگـــەدەی بەدخاهـــە نێـــزەی دۆســـەکانی تـــۆ دڕی
چـــەن دڵـــی ئەعـــدا لـــە خـــۆفی تیغـــی پـــەیکارت فـــڕی
لەشکرت فەوجی مەلایەک کۆمەکت نەسری خودا

ئـــەی ئومێـــدی عاســـیانی دڵ پەشـــێو و پـــڕ لـــە غـــەم
ڕۆشنی چـــاوی عـــەرەب ئـــەی گـــەورە بـــۆ ڕۆم و عەجـــەم
ئـــەی تکاکـــاری گونـــەهکاران، ئـــەی ســـاحیب کـــەرەم
دەس لە دامـــانی کـــەوات ئـــەو ڕۆژە قـــەت مـــن بەرئـــەدەم
غەیری ئەو، «زاری» کە نیمە من لە دوو دنیا پـەنا

٥٩

ئەمشـــەو چ شـــەوێکە کـــە شـــەوی قـــەدرە غـــوڵامی
بـــاڵای بـــەرات و شـــەوی قوربانـــە مـــەقامی
خورشـــید وەرئـــەگرێت دوو ســـەد شـــوعلە لـــە شـــامی
ئـــەنواری ســـەعادەت دەدرەوشـــێ لـــە «ظلامـــی»
ڕۆژانی موبـارەک هـەموو هاتوونـە سـەلامی

ئەمشـــەو چ شـــەوێکە کـــە هـــەوا غالیەســـایە
شـادی بـە خەبـەر، غوسسـە و میحنـەت لـە خەوایـە
ئـــەم چەرخـــە بـــە ئەســـتێرەوە ســـەرگەرمی ســـەمایە
دێ دەنـــگ لـــە هـــەموو لاوە شـــەوی هـــاتنی شـــایە
ئەو ئەحمەدە پاکە کە هـەموو وەحیـە کـەلامی

ئەمشـەو چییـە ڕووناکـە دووسـەد مەشـعەلی ئیمـان
ئاســـاری ســـەعادەت لـــە هـــەموو لاوە درەخشـــان
ئـەم خەیوەتـە شـینە چییـە بـۆ بـوو بـە چراخـان؟
مەعلوومـــە کـــە ئـــەنواری شـــەهی یەســـریبە تابـــان
ئەرواحە موشەڕڕەف بـە تـەحییات و سـەلامی

ئەخبار لە غەیبۆ دەدرێ وەختی زوهووری
پێغەمبەری مەوعوودە کە ئاوایە بە نووری
روخساری ئەو ئەم عالەمە بەڕی و بحووری
سێبەرگری هەورە وەلێ تۆ هیچ بە دووری
نابێت بزانی پەری جبریلە غەمامی

ئەم رۆژە لە شەودا کە دەبێ نووری نمایان
ئەی شەو وەرە سەد رۆژی درەخشانت بە قوربان
هەر ئەو شەوە رووخا و شکا پایەیی ئەیوان
هەر ئەو شەوە کوژیاوە گڕی ئاوری سۆزان
دامردووە یەک دەفعە بڵێسەی بە دەوامی

هەر ئەو شەوە مالاتی قورەیش هاتنە گوفتار
وتیان بە سەراحەت لە هەموو لاوە بە یەک بار
تەشریفی لە دایک بووە پێغەمبەری موختار
دنیا بە وجوودی چەمەنە جەننەتە گوڵزار
ئەخلاقی پەسەندیدەیە قورئانە پەیامی

هەر ئەو شەوە دەریاچەیی ساوە جگەری سووت
ئاوی چووە بن خاک و لە ئاو و لە گیا رووت
ئەو ئاورە بوو وەک نەهەنگ ئەم ئاویە دا قووت
بەم ئاوە کوژاوە گڕی سەد ساڵە کە ئەبزووت
وا مرد، لە دەس چوو «ابد الدهر» مەقامی

هەر ئەو شەوە دنیا بوو منەووەر بە جەماڵی
بتخانە وەک ئاتەشکەدە ئاور چووە ماڵی
بۆ چوونی فەلەک جن نەما قووەتی باڵی
کیسرا لە خەوا خوێندیەوە ئێعلانی زەواڵی
نەجاشی سەری ناوەتە سەر خاکی شەقامی

@kurdica

بــت کــەوت بــە روودا و شــکا قیمــەت و قــەدری
بتخانــە لــە رووخانــە نــەما رەونــەقی وەقــری
کاهین لـە «سَجع» بـێ بـەش و بـێ بـەهرە لـە «نثری»
خـۆی دێـژێ بـە خـۆی ئـاخری ئەییامتـە، ئـەمری
حـەق هـاتووە بـاتڵ لـە فەنادایـە مـەقامی
ئــەخلاقی پەســەندیدەیە لــەوا کۆیــە کــە مــاهی
«خاصــە»ی ئــەوە پێغەمبــەری و مەســنەدی شــاهی
جببــەی بــەری «مــدثرە» «لـــولاک» کـــەلامی
هــەرچی کــە بڵــێم بــێ شــکە بــاڵاترە جــاهی
«زاری» بەسە ئەم بەحسە کە بێ فیکرو نـەفامی

٦٠

ئەی لە سەر تـەختی نـەبووەت تـا ئەبـەد تـۆ پادشـای
وەی لــە بــەحری ئافەرینشــدا دوڕێکــی موســتەفای
رەحمــەتی دوو عالــەمی بـۆ ئـەهلی دوو عالـەم پـەنای
بـۆ تــەریقی راســی حەقناســی یەگانــە رەهنومــای
خاتەمییەت خەلعەتی تۆیە کـە خـتم الانبیـای
ئەی بە خلقـەت پـێش زاتـت هـیچ مـەوجوودێ نەکـەوت
بۆ مەقامی قابی قەوسەین ئـەو دەمـەی مـوژدەت ژنـەوت
وا بە تیژی مەرکـەبت لـەم نـۆ سـەمایە سـەر ئەکـەوت
بـەو هـەموو شاباڵـەوە جبریـل عـاجز مـا لـە رەوت
ئەو غوڵامی پیادە بوو، تۆ شاسواری ئـەنبیای
ئافتــابی زاتــت ئــەو وەختــە تلــووعی پــێ درا
بـەحری سـاوە ئـاوی رۆچـوو ئـاوری تـێ بـەردرا
ناری چـەن سـەد ساڵـە دامـرد ئـاوی قـەهری تـێ کـرا
قەســری کیســرا درزی بــرد و بوومەلــەرزەی تێخــرا
دەردی رووخاوی یەخەی واگرت قەتنابێ دەوای

کــێ لـــە بـــاغی «قــم فانــذر»دا وەکــوو تــۆ موســـتەقیم
ما، هــەتا ئــاخر هەناســە بــێ هــەراس و خــۆف و بـیم
ڕەهبـــەرێکی میهرەبـــانی ڕەهنومـــــایێکی ڕەحـــــیم
بگـرە دەســـتم بێنــەوام ئــەی ســاحیبی لــوتفی عــەمیم
من گونەهبار و خەجڵ، تۆشافعیڕۆژی جــەزای

حوســـنی ئــادابی ئــەتۆ تــەعریفی بــۆ کــەس نــاکرێ
تـــا قیامـــەت شـــەرحی کـــەمتر عادەتێکـــت نــادرێ
عیـــززی روزئــەفزوونی زاتــت زینـــدووە و قــەت نــامرێ
بــەر لــە تــۆ ڕۆژی قیامــەت حــەق تکــای کــەس نــاگرێ
ئەو مەقامە حەق بە تۆی داوە، ئەتۆ ئەهلی تکـــای

پەیڕەوی کــردن لــە غــەیری دیــنی تــۆ کــوفرە و شــەقا
غــەیری دیــنی تــۆ ئــەوی دینــە بەتاڵــە و بــێ بــەقا
خەستە بۆ چی خــۆ ئەکــەن عالــەم لــە ڕێگــەی ناحــەقا
سەوز نابــێ گــوڵ لــە خــاکی شــۆری بــێ مایــەی ڕەقــا
بێنە ئەم باغە و بکەن سەیری گوڵاڵــەی دڵگوشـــای

ڕۆژی ڕەستاخیز بــۆ عەرســەی قــەزا ئۆممــەت کــە دێــن
چاو لە سەر تەوقی سەر و عــاجز لــە تــەنگی ڕێ و جــێن
غەرقیئــاوی خەجڵــەتو وێســاوی سەرئەنگوســتی پــێن
بــۆ خەلاســـی لـــەو مەقامـــە چـــارە نامێنـــێ ئەڵـــێن
مەرحەمەت کە یا رسووڵ الله تکایێ تۆ پــەنای

بێ وەسیلەی تاعەت ئەی ســاحیب وەســیلە مــن لــە ڕووم
چۆن هەڵێ سەر هەڵبڕم، قــەت تــابیعی ئــەمرت نــەبووم
نامە پــڕ مەعسیەت و خاڵــی لــە تاعــەت، چارە شــووم
نەفســی ئــەممارە و هــەوا دوو دوژمــنن کەوتوونــە دووم
غەیری تۆ دامانی کێ بگرم ئەتۆ جێگەی ڕجـــای

غـەرقی گێـژاوی گونـاهم هـەر لـە پێمـۆ تـا بـە سـەر
نیمـە دەسـت ئـاوێز غـەیری لـوتفی تـۆ پـی بێمـە دەر
مەنزڵـی مـەحموود بـۆ تۆیـە بـە ئایـەی موعتەبـەر
بـۆ نـەجاتم خواهیشـێ ئـەی حـەزرەتی «خـیر البشـر»
هەر تەمەننایێ بکەی لەو جێگەدا حاجـەت رەوای

گەر لـە ئادابـت بـە دیققـەت تـێ بفکـرن ئینـس و جـن
دەسـتە دەسـتە پێکـەوە دوو دوو یەکایـەک پیـاو و ژن
بیدەنـە بـەر رۆشـنایی عـەقڵ تـا مـانوو ئـەبن
لێـک بـەو شـەرتە لـە جـادەی ئادەمییـەت دەرنـەچن
بێ گومان ئیقرار ئەکەن ئایینەیێکی حـەق نومـای

رۆزگـارم سـەرفی دنیـا کـرد بـێ خزمـەت بـە دیـن
روو بە حەق نەمنا هەنگاوێ قـەت وەکـوو ئـەهلی یـەقین
خایـەن و بـێ عیففـەت، بـێ تاعـەت و تـەقوا، نـەبین
چـاوەڕێی ئـەلتافی تـۆم ئـەی «رحمةً للعالمین»
بۆ نەخۆشی سەخت و بێ دەرمانی «زاری» تۆ شـفای

٦١

زاری مەکـە بـەیانی بڕوانـە گـەر ئینسـانی
وەک هەنگ پوورەیان داوە گـەرمێنی و کوێسـانی
عێراقـی و تورکمـانی
ئەم حەشرە ئەم غەوغایە کە لـەم تەکیەیـە دایـە
لـە تاقـەتی کـێ دایـە بـدا سـەر و سـامانی
ئـیلا پـیری رەببـانی
کـەمێ سـەبر و مـودارا ئەگـەر ببـێ لـە کـارا
بە ئاوات ئەگەین هـەموو بـە تـەوفیقی سـوبحانی
بـە تەئییـدی یـەزدانی

حەیرانە عەقڵی بەشەر لەمە ئەگـەر یـەک نەفـەر
ئەم ئـەمرە هەڵسـوڕێنێ بـێ عیجـز و ناتـەوانی
بـــە ســـەهل و بـــە ئاســـانی

ئـــەی مەلجـــەئی هـــەژاران حـــەکیمی دەردەداران
بــۆ «تحــدث» بــە نیعمــەت وتوومــە بــا بــزانی
لازمـــە بـــدەم ئـــێعلانی

هــەوری فــەیزی بــەراتی کــانی فــەوز و نــەجاتی
چەشمەی ئـاوی حـەیاتی، حـەیاتی کوردسـتانی
گوڵاڵـــــەی هـــــەورامانی

«زاری» وا لــە درگاتــا، ســەری وا لــە بــەر پاتــا
سەری دەگاتە فەلــەک، پــا لــە ســەر ســەری دانی
بـــە خـــاکی پـــای بـــزانی

٦٢

تەرجیعی سەڵەوات لە سەر فەخری کائینات(ﷺ) کە مایەی گەیشتنە بە ئاوات

ئەی رەسوڵی کەریمی گەورە سیفات نوختەیی خەتی لەوحی مەوجوودات
ئەقڵ دەرکی کەماڵی تۆ ناکات هەر زەمان هەر دەقیقە هەر ساعات
بە ژمارەی تــەواوی مــەخلووقات
بە سەراپای وجــوودت سەڵــەوات

ئەی «مُدَّثِر» نەدای سوبحانیت «قم فَأَنذِر» عەسای سوڵتانیت
ئەی «فَكَبِّر» عەتای رەحمانیت وەی «فَطَهِّر» عەبای ئینسانیت
بە ژمارەی تــەواوی مــەخلووقات
بە سەراپای وجــوودت سەڵــەوات

ئەی حەبیبی خودای قدیم الذات مصدری فضل و مظهری بەرەکات
فیکر هەرچەن تەیی رێگە ئەکات پەی بە بەرزی مەقامی تۆ نابات
بە ژمارەی تــەواوی مــەخلووقات
بە سەراپای وجــوودت سەڵــەوات

ئەی دڵئارا نەمامی باغی وجوود ئەی وجوودت ئەساسی هەر مەوجوود
تۆی کە غەوواسی بەحریعیلم و شهوود ئەحمەدی و محەممەد و مەحموود
بە ژمارەی تـەواوی مـەخلووقات
بە سەراپای وجـوودت سەڵـەوات
ئەی لە ئیبلاغی ئەمردا بێباک سەنەدت عەرش و ئەفسەرت لەولاک
بەر لە تۆ کێ درووس کرا ئەی پاک؟ تۆ نەبی بووی، ئادەم ئاب و خاک
بە ژمارەی تـەواوی مـەخلووقات
بە سەراپای وجـوودت سەڵـەوات
ئەی لە شاری جوانیا مومتاز خەڵق و خوڵقی تۆ هەر دوو جێگەی ناز
لە شەڕا بۆ تۆ ئەی مەلیک سەرباز دەستیاری خودایە تیرئەنداز
بە ژمارەی تـەواوی مـەخلووقات
بە سەراپای وجـوودت سەڵـەوات
ئەی ئەمینی مەکین مەککە وەتەن ئەی مەدینە مەقام و هەم مەدفەن
ئەی شەهریاری میسر و شام و خوتەن ئەی فیدای تۆ ڕۆح و ماڵ و تەن
بە ژمارەی تـەواوی مـەخلووقات
بە سەراپای وجـوودت سەڵـەوات
ئەی بوراقت میسالی دوڵدوڵ رام ئەی موبارەک همای سەدرە خەرام
شەوی مێعراج ئەنبیا بە تەمام بوونە مەئموومی تۆ و تۆ ئیمام
بە ژمارەی تـەواوی مـەخلووقات
بە سەراپای وجـوودت سەڵـەوات
ئەی شەهی دین و شافیعی مەحشەر خەلقی تۆیە سورەتی کەوسەر
نوێژ بۆ خوای خۆ بکە «وانحر» «انّ شانئک هو الابتر»
بە ژمارەی تـەواوی مـەخلووقات
بە سەراپای وجـوودت سەڵـەوات
ئەی جەماڵت چرای ئەهلی دڵ باغی عومری عەزیزە بێحاسڵ
یانی بێشەوقی شەمعیڕووت ئەی گوڵ کاری دڵ بێهەوایی تۆ ماتڵ
بە ژمارەی تـەواوی مـەخلووقات
بە سەراپای وجـوودت سەڵـەوات

@kurdica

ئەی بەری دەعوەتی خەلیلی خودا   بە وجوودت مەسیح موژدەی دا
ئەو دەمە هەر کە هاتیە دنیا   هەق پەرەستی ژیاوە، بوت شکیا
بە ژمارەی تـــەواوی مـــەخلووقات
بە سەراپای وجـــوودت سەڵـــەوات

تاجداری مەقامی مەحموودی   شافیعی بەزمی یەومی مەوعوودی
کانی ئەنعام و مەعدەنی جوودی   ساحیبی خاسی حەوزی مەوروودی
بە ژمارەی تـــەواوی مـــەخلووقات
بە سەراپای وجـــوودت سەڵـــەوات

دۆستانی ئەتۆ ئەبەد سەربەرز   قەلبی ئەعدات پڕ لە خۆف و لەرز
فەخر ئەکا خۆ زەوی بە تۆ سەد تەرز   ئیحترامت لە سەر خەلایق فەڕز
بە ژمارەی تـــەواوی مـــەخلووقات
بە سەراپای وجـــوودت سەڵـــەوات

«صفدر»ی بەدر سەییدی کەونەین   ئەو دەمە پەردە لاچێت لە بەین
هەڵئەسێ بۆ شفاعەتی «ثقلين»   هۆشی ئێمەت بێت گیر نەکەین
بە ژمارەی تـــەواوی مـــەخلووقات
بە سەراپای وجـــوودت سەڵـــەوات

سەروەری ئەنبیا و فەخری بەشەر   هەڵبژێریا و مونتەخەب لە «مضر»
بۆ سەماوات، ئەرز و بەحر و بەڕ   زاتی پاکی ئەتۆیە زیب و فەڕ
بە ژمارەی تـــەواوی مـــەخلووقات
بە سەراپای وجـــوودت سەڵـــەوات

شەهسەواری «حونەین» و «حودەیبییە»   ساحیبی خولق و خووی مەرزییە
حوسنی ئادابی تۆ وەهبییە   «محض»ی فەزلی خودایە نە کەسبییە
بە ژمارەی تـــەواوی مـــەخلووقات
بە سەراپای وجـــوودت سەڵـــەوات

هەرچی بۆ ئەنبیای پێشوو هات   لە خەواریق لە موعجیزە و ئایات
بەر لەوە نەفسی تۆ کە داوا کات   پێی عەتا کردووی خودا بە خەڵات
بە ژمارەی تـەواوی مـەخلووقات
بە سەراپای وجـوودت سەڵـەوات

ئۆممەتی تۆن ئەنبیا سەرجەم   ئۆممەتت چەتری تەواوی ئومەم
نەسەبت چاک و پاک و ئەهلی کەرەم   خواردی حەق بە ڕەسوولیت قەسەم
بە ژمارەی تـەواوی مـەخلووقات
بە سەراپای وجـوودت سەڵـەوات

شەرحی سەدری ئەتۆ «الم نشرح»   خۆش زبانی و «ئەعلەم و ئەفسەح»
ڕەهنومایێکی سابیر و «انصح»   موژدەی پەیڕەوانت «قدافلح»
بە ژمارەی تـەواوی مـەخلووقات
بە سەراپای وجـوودت سەڵـەوات

لە حەرەمدا شەوێ کە خەوت و نەخەوت   لە سەماوات تێپەڕی سەرکەوت
سێبەرت گەرچی سەرزەمین نەکەوت   خۆ لە سێبەرت دایە هەر دوو حەوت
بە ژمارەی تـەواوی مـەخلووقات
بە سەراپای وجـوودت سەڵـەوات

لە فیراقی جەنابت ئەی موختار   داری وشک هاتە ناڵە و هاوار
چۆن بڵێم ئادەمیم منی بێعار   دوورم و ناگریم جار و بار
بە ژمارەی تـەواوی مـەخلووقات
بە سەراپای وجـوودت سەڵـەوات

ئەی تکاکاری ڕۆژی تەنگانە   دین زەعیفە، کزە، لە رووخانە
مەرحەمەت کە بە لوتف بڕوانە   لازمە هیممەتێکی مەردانە
بە ژمارەی تـەواوی مـەخلووقات
بە سەراپای وجـوودت سەڵـەوات

شەمعی دینی موبین بێ نووره حەق بە ناحەق جەماڵی مەستووره

بەم نەخۆشە عەلاج مەنزووره کۆمەکێ گەر نەکەی دەوا دووره

بە ژمارەی تـەواوی مـەخلووقات

بە سەراپای وجـوودت سەڵـەوات

بەدری ئیسلام کەوتە نوقسانی روو بەغوربەت ئەڕوا موسڵمانی

چی بڵێم من کە خۆت ئەیزانی دەی تکایێک بۆ ئەبەد مانی

بە ژمارەی تـەواوی مـەخلووقات

بە سەراپای وجـوودت سەڵـەوات

لار و بێئیتتیفاق و نابارین خایەن و بێوەفا و غەددارین

گیری چەنگاڵی دێوی خوێنخوارین یارییێ، یارییێ، گرفتارین

بە ژمارەی تـەواوی مـەخلووقات

بە سەراپای وجـوودت سەڵـەوات

دەستی ئیسلام وا لە یەک بەربوو بوونە ئاردی رژاوی ناو دڕوو

ئێسە ئاغان عیسەوی و جوو کۆمەکێ گەر نەکەی لەدەس دەرچوو

بە ژمارەی تـەواوی مـەخلووقات

بە سەراپای وجـوودت سەڵـەوات

تەمەع و کیبر و بوخل سەخت عیلاج راست بێ موشتەری و درۆ رەواج

سەبر و تاقەت زەعیف و خەستە مەزاج بە دەوای ئیلتیفاتی تۆ موحتاج

بە ژمارەی تـەواوی مـەخلووقات

بە سەراپای وجـوودت سەڵـەوات

عاجزین و زەلیل و داماوین کەشتی شکیاو و غەرقی گێژاوین

بێکەس و دەستگیر و شێواوین بێ نیگاهێکی ئێوە چا ناوین

بە ژمارەی تـەواوی مـەخلووقات

بە سەراپای وجـوودت سەڵـەوات

وەرع و تەقوا بە جارێ باری کرد   پەردە لاچوو حەیا فەراری کرد
زوهد وا تەرکی دێ و شاری کرد   غەیری تۆ کێ بە مانە یاری کرد
بە ژمارەی تــەواوی مــەخلووقات
بە سەراپای وجــوودت سەڵــەوات

من کە ئەهلی خەتام و نامە سیاه   گیری داوی هەوا و غەرقی گوناه
غەیری تۆ نیمە ئەی رەئووف پەناه   بێ بە فریام یا رسول‌الله
بە ژمارەی تــەواوی مــەخلووقات
بە سەراپای وجــوودت سەڵــەوات

گەر موجەسسەم ببێ خەتام هەموو   پڕ ئەبن ئاسمان و ئەرز هەر دوو
دەستگیریم ئەگەر نەکەی وا زوو   نیمە رێگەی نەجات یەک سەرەموو
بە ژمارەی تــەواوی مــەخلووقات
بە سەراپای وجــوودت سەڵــەوات

لەجەفای رۆژگاری بەد حەرەکات   ئەی پەنای عام هاتووینە پەنات
بە ئومێدی ئەوە ئەگەر بەتکات   خوا لە تەنگی نەجاتمان بدات
بە ژمارەی تــەواوی مــەخلووقات
بە سەراپای وجــوودت سەڵــەوات

کۆمەک و پشتیوانی «زاری» بە   گیرە، داماوە، زارە، یاری بە
بە کەرەم کارسازی کاری بە   رۆشنایی دڵی هەژاری بە
بە ژمارەی تــەواوی مــەخلووقات
بە سەراپای وجــوودت سەڵــەوات

٦٣

راسە من تەقسیری زۆرم کردووە — بە عقووبەت سزاوارم
یا«رسول الله» پەنام هاوردووە — بە تکات ئومێدەوارم

دەس لە دامان و یەخەت چۆن بەرئەدەم — هەتا رۆح لە بەدەنما مابێ
کێ لە خوانی رەحمەتت بێبەش بووە — لەوانە ئیمانیان بە تۆ هێنابێ

عەرزی«زاری» ئەونەیە ئەی موستەفا — لە تەواوی کائینات
لەم بەلایە بەی نەجاتی تازووە — تا بە هیممەتی تۆ بە ئارەزوو بگات

٦٤

چوارینەی ئایینی

بە سەیری باغ فریبم مەدە لە سەیری خۆت
بڕوانە کە هەر لەحزە دووسەد دێ یەک ئەڕۆت
عیبرەتگەهە ئەم مەنزەرە ئەی «زاری» بۆ کەسێ
بە ئاوی سافی هۆش دەموچاوی دڵ بشۆت

عومر رۆیشت و بە تەدبیری حەکیم
عەودی ئیمکانی نییە نایێتەوە
بەفری پیری هاتە سەر کێوی وجوود
تاکوو هاوینی ئەجەل ناچێتەوە

بە ئاوی سەلسەبیل و کەوسەر و تەسنیم قەت نابێ
سپی، بەختێ قەزا رەنگی رەش و تاریکی لێدابێ
بە بۆمبی هیدرۆژن کەی ئەڕووخێ ئەو بەنا «زاری»
کە ئوستادی ئەزەل ئەسبابی ئیستیحکامی پێدابێ

کوردیکا @kurdica

❀❀

لە بەحری بەخششت وەک خۆت ئەزانی
بە زوهر و عەسر و ئێوارە و بەیانی
ئیلاهی رەحمەتت وارید کە سەر رۆح
«رسول اللە» و ئال و پەیڕەوانی

جەواهێر زۆرە، زەرفی من شەق و شڕ
چلۆنی پینەکەم تا گوم نەوێ دوڕ
خودا بێ پشتیوانی رەحمەتی تۆ
شرۆڵی وا، لە گەوهەر چۆن ئەبێ پڕ

دڵێکم پێبە یاڕەب تۆبناسێ
زبانێ پی بەجێ بێنم سپاسێ
وەها مەستی جەماڵت کە خەیاڵم
نەکا غەیری سوپاست هیچ باسێ

ئەمن عەبدێ نەفام و بێشعوورم
لە پەنجەی پێمەوە تا سەر، قسوورم
بە لوتفی خۆت ئەگەر نەمخەیتە سەرڕێ
لەرێگەی راسی حەق ناسان بە دوورم

خودا شەوقی جەماڵت رێبەرم کەی
لیباسی عەفو و غوفرانت بەرم کەی
کە غەیری رەحمەتت نیمە پەناهێ
پەنا بۆ کێ ببەم گەر تۆ دەرم کەی

لە مڵکت زەڕڕەیێ نابێتەوە کەم
ببەخشی گەر گوناهی خەڵق سەرجەم
ئەتۆ تەووابی و غەففار و وەههاب
منیش زوڕڕییەتی حەووا و ئادەم

خودایـــا مـــن کــــه ئــــەولادی ئـــەوانم
محـــەللی ســـەهو و نســـیان و نـــەزانم
بەشـــی وانـــت لـــە بـــەحری مەغفـــەرەت دا
منـــیش بـــۆ ئـــەو بەشـــە چـــاوەڕوانم

بـــەهارە، گوڵســـتانە، دەشـــتە، کۆهســـار
تەماشـــاگایە، بـــۆ بێهـــۆش و هۆشـــیار
جەماڵـــی تـــۆ تەماشـــاگایە بـــۆمـــن
کــە تــۆ رووم تێبکــەی چیمــە لــە گوڵــزار

لـــە تاڵـــی زینـــدەگانی بـــۆ بناڵـــم
ئـــەزانم کـــەس بـــەزەی نایـــە بـــە حاڵـــم
خـــودا! فـــەریادڕەس هـــەر تـــۆی وهـــەر تـــۆ
بـــە لـــوتفی خـــۆ مەگـــەر دەس بەیتـــە باڵـــم

وەرە ئـــەی دیـــدە بـــا پێکـــۆ بـــەڕێ بـــین
لــە کووچــەی یــاردا زوو جــێ بــە جــێبــین
لــە هــەر جێگــا کــە تــۆزێ دڵ رەحــەت بــێ
وەکـــوو مـــەردانی زانـــا بـــا لـــەوێ بـــین

بـــەرەو ماڵـــی بـــەقا هـــەرگا ســـەفەر کـــەین
لــە ئاســایش ئــەبێ ســەرفی نــەزەر کــەین
دڵا تێکۆشـــــە مەردانـــــە لـــــە گەڵـــــما
هـــەتا ئـــەم بـــارە لـــەم زۆنگـــاوە دەرکـــەین

بـــە چـــاوی مـــەیل مەڕوانـــە لـــە دنیـــا
کــە هــەر لاکێکــی ســەد ســەگ وا لــە بنیــا
لـــە دنیـــا خۆشەویســـانم نـــەدی کـــەس

کــە ئـــاخر تەپڵـــی بـــەدناوی نـــەژەنیا

دەخـــیلم فـــڕ نـــەدەی ئـــەم کۆڵـــە ئـــەی دڵ
هەڵـــیبگرە و بـــڕۆ تـــا ئەچیـــە مـــەنزڵ
ئەگەر لەم خـــاک و خـــۆڵ و چۆڵـــە دەرچـــووی
ئـــەوی داوا ئەکـــەی مـــەوجوودە حاســـڵ

بەســـەرهاتێ بـــە ســـەر مـــن هـــات تـــا حـــاڵ
بەســـەرهاتی وەهـــا نەیـــدیوە کـــەس تـــاڵ
بـــــەهارم پـــــایزەو هـــــاوین زســـــتان
دەروون پـــڕ ئـــاهی ســـەرد و ســـینە یـــەخچاڵ

لـــە بـــەر بـــوو بـــێبـــەری بـــاغی ژیـــانم
نـــەزانی بـــوو ئـــەوەی کـــردم ئـــەزانم
ئەمـــە کـــافی نییـــە بـــۆ لـــێنـــەزانی
لـــــە دنیـــــادا رەفێقـــــی وەحشـــــیانم

گەرەکتـــــە دامـــــەنت نـــــەگرێ قـــــولاوێ
مەڕەنجێنـــــە ئـــــەوەی گیـــــانی تیـــــاوێ
بـــە حاڵـــی دڵ شـــکاوانا بـــەزەت بـــێ
دەرێنـــــە پـــــای دامـــــاوێ لـــــە داوێ

چیـــە چـــارە لـــە گـــەڵ ئـــەم رۆزگـــارە
کـــە هـــەر لایـــێ ئـــەچی دووپشـــکە، مـــارە
رەفیقـــێکم نـــەبوو نەمداتـــە بـــەر بـــەرد
نییـــە دڵخۆشـــیێ بـــێ ســـەد پـــەژارە

لـــە حـــەفتا تێپـــەڕیوە ساڵـــی عـــومرم
بـــەهارم چـــوو زســـتانم هـــات ئـــەمرم
بـــە دووی نـــەفس و هـــەوادا غـــار تـــا کـــەی؟

ئـەبێ بـۆ دەس بـە حەڵـقەی تۆبـە نـەگرم

بەسـە مەسـتی هـەتا کـەی بـێ شـعووری؟
لـــە ئـــادابی خوداناســـان دووری
محاڵــە بــێ عەمـــەل بــڕژێ بــە ســەرتا
نمـی رەحمـەت لـە سـەرچاوەی غـەفووری

لــە تاعــەت بــێبــەری و رووســیاهم
ســەراپا غـــەرقی دەریــایی گونـــاهم
ببــووره لــێم یـــارەبی بـــە رەحمـــەت
کــە هــەر رەحمــی خوداییتــە پــەناهم

لـــە بـــوونی خۆمـــدا پـــەروەردگارم
ئەمـــە مەعلوومـــە نـــەبووە ئیختیـــارم
بـە فەزڵـی خـۆت ئـەم بوونـەت کـە پێـدام
مـــەدە دەس نەفســـی ناکـــەس کاروبـــارم

چییـــە هیـــوات بـــەم مـــوددەی ژیانـــە
کــە هــەر ئێشــە، غەمــە، ئــازارە، ژانــە
بـــە چـــاوی هـــۆش بـــڕوانی ئـــەزانی
بەشـــەر بەنـــدی و دنیـــا بەندیخانـــە

بەشـــەر گـــەرچی بـــژی ملیۆنـــەها ســـاڵ
بخـــوا، بخواتـــەوە، کـــۆ کاتـــەوە مـــاڵ
لـــەئاخردا یەخـــەی ئـــەگرێت مـــردن
بـــە ناکـــامی ئـــەبێ بخرێتـــە ناوچـــاڵ

شـــەمێ پەیـــدا کـــە ئـــەی دڵ شۆڵـــەدەر بـــێ
کـــە رێگـــەی لار و تاریکـــت لـــە بـــەربێ
ئەگـــەر گـــەنجت ئـــەوێ رەنجـــێ بکێشـــە

لـه بێکـاری نـەبوو کـەس بـەهرەوەر بـێ

هـــەتا گـــیری غـــەمی مـــاڵ و مناڵـــی
پەرێشـــان فکـــر و نائاســـوودە حاڵـــی
غـــەمی دنیـــا زیانـــە نەقســـە بـــۆ مـــەرد
غـــەمی دینـــت کـــە بـــوو ئـــەهلی کەماڵـــی

ئـــەمن ناڵـــێم تـــۆ دانیشـــە بێکـــار
کـــە ســـفرەت بـــۆ ئـــەنێرن شـــام و ناهـــار
بجووڵـــە و هـــەرچی ڕۆزیدەر کـــە پـــێدای
وەری بگـــرە مەکـــە فریـــاد و هـــاوار

دڵـــت تـــا غـــەرقی فکـــری گـــا و کـــەر بـــێ
هـــەتا دنیـــات مـــەحبووبی نـــەزەر بـــێ
لەگـــەڵ گـــا و کەرایـــە حەشـــرو نەشـــرت
ئـــەبێ خـــەوگات زینـــدانی ســـەقەر بـــێ

بـــە گـــەنج و مـــاڵ گـــەرچی ببیـــە قـــارووون
نییـــە ڕێگـــەت لـــە داوی مـــەرگ دەرچـــوون
لـــە ئـــاخردا ئـــەبێ دنیـــات یەکســـەر
بـــە جـــێبێڵـــی لەگـــەڵ ســـەد ئابـــڕوو چـــوون

بـــژی وا ، ڕەحمـــەتێکت بـــۆبنێـــرن
دوای مـــەرگت ئەوانەئـــەهلی خێـــرن
لـــەمولـــەو گـــاز مـــەگرە وەک ســـەگی هـــار
لـــە هـــەر لا دەرکـــەوی خـــۆت لـــێوەشـــێرن

مەبـــە بێکـــار تـــا هێـــزت تیایـــە
ئـــەوی بێکـــارە مـــەغبووزی خودایـــە
کەســـێ دارایـــە بتوانـــێ بکـــا کـــار

ئـــەوی بێکـــارە بـــا شـــا بـــێ گەدایـــە

مەبزونێـــــــــەزبانت بـــــــۆ زیانـــــــت
بـــــەڕەڵا بـــــێ ئەســـــــووتێنێ گیانـــــت
لــــەغاوی کـــە نـــەکا بتـــدا بـــە ئـــەرزا
بـــڕووخێنێ بـــە ســـەر یەکـــدا ژیانـــت

ئـــەوی بـــۆ خـــۆت پێـــت خۆشـــە ئـــەبێ بـــۆ
هەموو ئینسانێ پێت خـــۆش بـــێ وەکـــوو تـــۆ
کـــە ســـاغ و شـــاد و دارا و لـــە وەی دوور
ئـــــەمین و کامکـــــار و ئاشـــــتی جـــــۆ

وتـــەی شـــیرازییە، ئـــەو بـــەحری عیرفـــان
بـــەنی ئـــادەم وەکـــوو ئەنـــدامی یـــەک وان
کـــە هـــــەر ئەنـــــدامێ ئـــــازاری بگاتـــــێ
هـــــەموو ئەندامـــــەکانی دێنـــــە ئامـــــان

ئـــەتۆ ئـــەی جەوهـــەری خـــاکی، لـــە خـــاکی
لـــە ئـــاور نیـــت، بـــۆچی ســـۆزناکی؟
لــــە تـــاریکی هـــــەوا و جـــــەهل بـــێ دەر
تەماشـــــا کـــــــە چ ڕۆژێ تابنـــــــاکی

بـــــرا بڕوانـــــە بـــــێ میهـــــری زەمانـــــە
چ بەدعەهـــــد و وەفـــــا و بـــــێ ئەمانـــــە
لــــە گوڵـــــزارێکدا نەمبیســـــت و نەمـــــدی
گوڵـــــێ بـــــڕوێت و نەیکاتـــــە نیشـــــانە

کوڵـــــۆییێکم شـــــکان و هاتـــــە ناڵـــــە
وتی ئـــــەی وای لـــــەم دنیـــــا بەتاڵـــــە
ئـــەمن شـــا بـــووم، بـــووم ئـــا بـــەم کوڵـــۆیە

فەلـــەک بـــەم زەربەشـــی کـــردم حەواڵـــە

گەرەکتـــە رەخـــت لـــەم گێـــژاوە دەرکـــەی
مـــەدە ئـــازاری زیـــڕووحێ هـــەتا هـــەی
یەخـــــەت ئـــــەگرێت مـــــەئمووری مکافـــات
لـــە رێگـــەی راس ئەگـــەر یـــەک زەڕڕە لادەی

لە حاڵی ئەهلی ئـەم عەسـرەت خەبـەر هـەس
زیـــاتر تـــوورە و بـــێ تاقـــەت و پـــەس
چـــــرووک و نائـــــەمین و دوون هیممـــــەت
بـــەخیل و ســـووک و نائینســـان و ناکـــەس

لـــــە راســـــی دوور و ناپـــــاک و درۆزن
بـــە وەعـــدە پیـــاو، ئـــەمما بـــۆ وەفـــا ژن
ریاپیشـــــە، چـــــلوچۆکـــــەر تـــــەماعی
لـــە ســـەر نانـــێ، لـــە یـــەکتر ئەبنـــە دوژمـــن

قەناعـــەت وا لـــە خـــەودا، حـــیرس بێـــدار
هـــەوا فەرمانـــڕەوا و عـــەقڵ بێکـــار
فجـــوور و جـــەور بـــازاڕی رەواجـــە
حـــەیا و وەرع و تـــەقوا بـــێخەریـــدار

گـــەدا تـــەبع و گـــەدا هیممـــەت گـــەداخوو
گـــەدا رەفتـــار و بـــەرچاو تـــەنگ و دوو ڕوو
نـــەبین و نەشـــنەوا و حـــەق نەناســـن
هەموو دڵ پـڕ لـە بـوغز و کینـە وەک جـوو

دوایـــی هـــات فەسڵـــی نەوبـــەهارم
وەری بـــەرگی گوڵاڵـــەی لالـــەزارم

شکانی بەفری پیری شاخ وباڵم
تماشا، بێ بەرو بێ بەرگە دارم

ئیرادەی حەتمی تۆیە ئەی ئیلاهی
سپیدی دێ ئەشارێتۆ سیاهی
ئەماناتێ کە پێت داوین یەک یەک
ئەبێ بیدەینەوە «خواهی نەخواهی»

ئەوی رەگ وا لە جەستەمدا وەکوو تار
ئەکا هەر یەک بە ئاوازێک هاوار
کە ئەم بینا ئەبێ وا زوو بڕووخێ
لە بنچینەی نەمێنێ هیچ ئاسار

بە هیوای چیت بەم موددەی ژیانە
بەشەر رێبوارە دنیا قاوەخانە
پشوویەکی کە دا بڕوا ئەبێ زوو
ئەساسی مانی ئەم دنیا، نەمانە

کە وایە با خەریکی تۆشەیێ بین
بە گومناوی موقیمی گۆشەیێ بین
لەگەڵ هاوکارەکانی وەحدەت ئایین
وەکوو عەقدی سورەییا خووشەیێ بین

دڵا بێ دەر لە سینەی پڕ لە ئاهم
نەکا بتخاتە چا تاڵەی سیاهم
سەلاح هەر وایە لەم زۆنگاوە دەرچین
لە جێگایێ کە دایە تەختگاهم

هەتا پابەندی ماڵی وا قوڕینی
یەقین بێ هێز بۆ باڵا فڕینی

لــه گــەڵ خۆشــبەختیا کــەی ئەبیــە هــاودەم
کــە تــۆ مەشغووڵــی بەدبــەختی کــڕینی

وەرە ئــەی نــەفس ئەگــەر هۆشــیار و ژیــری
بکـــە ئـــەم پێـــنج ڕۆژە گۆشـــەگیری
لەگــەل دووری کــە تــەنیا بــە و ســلامەت
رفاقــەت پــڕ شــەڕ و شــۆرە و زویــری

بــە هیممــەت ڕۆژ بــە ئــەی یــاری هۆشــیار
مەکە بێ بــەش لــە نــوورت غونچــە و خــار
مەکـــە پـــەنهان هـــەر پیشـــە ئـــەزانی
بەشــەر ئــەمرێ وەلــێ بــێ مەرگــە ئاســار

بــە تاقــەت بــە لەگــەڵ چــاک و خــراوا
بــە بــێ ســەبری مــەدە پلــەت بــە ئــاوا
ئــەوی بــێ ســەبرە بڕوانــە کــە ڕۆحــی
هەمیشـــە وا لـــە گێـــژاوی عـــەزاوا

شـــەفا و دەرد یـــاڕەب خـــەلقی تۆیـــە
لــە غــەیری تــۆ بەشــەر بــۆ چارەجۆیــە؟
شــەفای ئــەم زامــە ناســۆرەم نــەدەیتێ
هــەتا ڕۆژی قیامــەت هــەر بــە ســۆیە

لـــــە دنیایـــــەکی پـــــڕ دەرد و بـــــەڵادا
فــڕێت داوم مــەدە ڕەنجــم بــە بــادا
ئەگــەر ڕێگــەم نەدەیتــە ســێبەری خــۆت
کەســێ تــر یــا ئیلاهــی ڕێم نــادا

ئـــەوی داری ئەڕووشـــێنێت ئـــازام
ئــەوی خــاری ئەگــەر ئەشــکێتە ژێــر پــام

مکافـــــاتی گونــــاهی خۆمـــــه بـــــۆچی
بڵـــێم ئـــەو دار و خــــاره ئەزیـــەتی دام

ئـــــەوی تـــــۆوێ بچێنێـــــت ئینســـــان
لـــەوه مەعلوومـــه هەڵـــئەگرێت خـــەرمان
مەڵـــێ پـــەیکوڵ ئـــەچێنم لاڵـــه ئـــەدرووم
بـــەری خورمـــات ناداتـــێ مـــوغیلان

دڵـــم عـــاجز لـــه شـــێوەی لاری خۆمـــه
لـــه نەفســـی شـــووم و ناهـــەمواری خۆمـــه
ئـــەبێ بـــۆچی لـــەم و لـــەو دەرده دڵ کـــەم
بەهەشـــتم، دۆزەخـــم هـــەر کـــاری خۆمـــه

خـــودا بـــۆ رێـــی تـــاریکم چرایـــێ
چرایـــێ پـــی ببینـــنم جێگـــه پایـــێ
ئـــەپاڕێمۆ لـــه ئاســـانەی کـــەرم تـــا
بگـــا دەســـتم بـــه دایـــەن ئاشـــنایێ

عـــومر ئەبڕێتـــەوه خـــوا خـــۆش یـــا تـــاڵ
دوایـــی دێـــت مانـــگ و هەفتـــه و ســـاڵ
عەمەلمانــــــه رەفیقــــــی دایمیمــــــان
بـــه مـــردن جـــێ ئـــەمێنێ دەوڵـــەت و مـــاڵ

گەرەکتـــه گـــەر جـــوانی هەمـــدەمت بـــێ
هەمیشـــه هەڵـــگری بـــاری غـــەمت بـــێ
لـــه کـــاری چـــاک کۆتـــاهی مەکـــه قـــەت
خـــراوه تـــاکوو ئـــەتوانی کـــەمت بـــێ

وەره لـــەم خاکـــه بـــا هـــەر دوو بـــه جـــارێ
لـــه رووداوێ کـــه دیویـــه پرســـیارێ

کوردیکا @kurdica

بکـــەین و لـــەو بەســـەرهاتەی کـــە بێـــژی
وەکـــوو ئینســـان بگـــرین ئێعتبـــارێ

کولـــۆیێ کەوتـــە بـــەر پـــام و شـــکانم
وتی هـــــاوار ئێشـــــت پێگـــــەیانم
منـــیش لاشـــەی مرۆڤـــێ بـــووم وەکـــوو تـــۆ
زەمانـــــە بـــــەم مقامـــــەی وا گـــــەیانم

وتم وا زاهـــیرە ئـــەی خشـــتی پـــڕ فـــام
لـــە بـــیرت دێ گـــەلێ رووداوی ئـــەییام
لە «شیث» و «نووح» و «ئیـبراهیم» و «ئـادەم»
لـە ئایینـەی سـکەندەر، هـەم جـەم و جـام

ئـــەوی دیوتـــە و لـــە خاترتایـــە بێـــژە
لـــە هـــەوری فکـــر مـــرواری بـــڕێژە
بـــە تـــەقریرێکی شـــیرین و دڵ ئـــاوێز
رەســـا و رێـــک و کۆتـــا، بـــێ درێـــژە

وتی ئـــەی کـــاکی جووتیـــاری جـــەفاکێش
لـــە شـــادی بـــەش بـــڕاو و ســـینە پـــڕ ئـــێش
بەســـــەرهاتی زەمانـــــەم زۆر دیـــــوە
حیکایـــاتی عـــەجیبی شـــاە و دەروێـــش

بـــە کـــورتی وا ئـــەدەم شـــەرح و بـــەیانی
گـــوێم لـــێ بگـــرە تـــا باشـــی بـــزانی
نموونـــەی ســـەد هـــەمارە لالـــەوێچێ
ئەگـــــەر دارای ئیـــــدراکی جـــــوانی

ئـــەمن سەرلەشـــکری «کـــاووس کـــەی» بـــووم
یەگانـــە شەهســـەواری دەشـــتی رەی بـــووم

ئـــەمن بـــووم پاڵـــەوانی عەســـری کـــاوە
وەزیـــری خوســـرەوانی نیـــک پـــەی بـــووم

خەبـــەردارم لـــە ســـەلم و ئـــیرەج و تـــوور
لـــە زوححـــاک و فەرەیـــدوون و لـــە شـــاپوور
لە کەیخوسرەو لـــە گوشتاســـپ، لـــە بەهمـــەن
لە تووس و زاڵ و رۆستەم ســـامی مەشـــهوور

لـــە شیث و نـــووح و ئیـــبراهیم و ئیـــدریس
لـــە داوود و ســـولەیمان و لـــە بـــەلقیس
لـــە مووســـا و لـــە هـــاروون و زەکـــەریا
لـــە یـــەحیا و لـــە ئـــەییوب و لـــە جـــرجیس

هـــەتا تـــۆفیقی بـــاری یاریـــان بـــوو
لەشـــی ســـاغ و دڵـــی هۆشـــیاریان بـــوو
هـــەموو فەرمانـــڕەوا و خـــاوەن ئیقبـــاڵ
زەمانـــــە رام و خدمـــــەتکاریان بـــــوو

لـــە ئـــاخردا کـــە نەگبـــەت هـــات بۆیـــان
دڕانی و چـــــڕانی تـــــان و پۆیـــــان
وەهـــا ئیقباڵـــی چەرخانـــدن زەمانـــە
نـــەیانتوانی دەوامـــێ بـــەن بـــە خۆیـــان

بزانـــە گیـــانی مـــن ئـــەم خاکـــە ماتـــە
بـــە بـــێدەنگـــی کـــە فەرشـــی ژێـــر پاتـــە
ئەڵـــــێ زەڕڕات لاشـــــەی پێشـــــوانم
ئەمـــە بـــێ شـــک ســـەرئەنجامی حەیاتـــە

ئـــەتۆش ئـــەلئان وا بزانـــە کـــە مـــردووی

لـــه دنیـــا بـــۆ قیامـــەت کـــۆچ کـــردووی
ســـوئالت لـــێ ئـــەکرێ جـــوابی ئـــەدەیتۆ
لە بەهرەی کـردەوەی خـۆ بـەهرە بـردووی

دەخیلـــــت بم بـــــرا تـــــۆوێ نـــــەچێنی
لـــــە مەحشـــــەردا بـــــە لایـــــۆ دابمـــــێنی
بـــە پوولـــی قەلـــبەوە گـــەر بیتـــە بـــازاڕ
ئەترســـــم هـــــیچ ئەســـــپاوێ نەســـــێنی

شـــەریکی دوژمنـــە ئـــەم نەفســـە پیســـە
دەخیلـــت بم قســـەی قەتعـــەن مەبیســـە
درۆی گـــــەردن شـــــکێنی بـــــا بوێســـــێ
ئەوەیشـی راسـە، هـەر مـەکرە و دەسیسـە

مـــەدە خـــاتر بـــە دنیـــا بـــێ وەفایـــە
سەراســـەر غـــەدرە، ئـــازارە، جەفایـــە
ئـــەوی خێزانـــێ تـــۆ غـــەمخواریانی
هـــەموو دوژمـــن هـــەموو دەرد و بەڵایـــە

بـــە تـــەنیایی وەکـــوو عیســـا بـــە، ئینســـان
کـــە تـــەنیایی ئەمانـــە و راحـــەتی گیـــان
عەلاقـــەت تـــاکوو زیـــاتر بێـــت زیـــاتر
بـــە ســـەر دڵـــتا ئـــەدا لافـــاوی ئـــەحزان

ژن ومنـــداڵ ئەگـــەر کـــۆ بوونـــەوە لێـــت
ئـــەوی ژەهـــرێ کـــە تاڵـــە ئـــەیچێژن پێـــت
نـــە شـــەو ئاســـوودەگی بـــۆ خـــەوتنت هـــەس
نە بێ غـەم، خواردنـت بـۆ قـووت ئـەدرێت

یـــەکێ هـــاوار ئـــەکا بـــەرگم، یـــەکێ نـــان

یـــەکێ ئێـــژێ نەخۆشـــم، بـــاوە ئامـــان
بـــدە و بێـــرا وەهـــا ئینســـان ئـــەکا شـــێت
حەواســی پـــەرت ئـــەبێت بێهـۆش و حـــەیران

خواناســـــی بـــــە دڵ مایـــــەی خەلاســــــە
دڵـــی بـــێ مەعریفـــەت وەک کـــوێر واســـە
کـــــە بـــــێ چـــــاوێ ببێتـــــە چاوســـــاغت
ملـــت ئەشـــکێ ئەگـــەرچی رێگـــە راســـە

جوانـــــان مەســـــتی بـــــادەی بـــــێ شـــــعووری
لــــــە بێعـــــاری نیانــــــە هـــــــیچ دووری
فجـــــوور و فیســـــق بـــــازاڕی رەواجـــــە
لە حەد دەرچـوو خـودا، تاکـەی سـەبووری

نـــە شمشـــیرێ ســـەری ناپـــاک لـــەت کـــا
نـــە مـــەئمووری دزی بـــێباک پـــەت کـــا
خـــودا کـــەی دێ ئـــەو مـــەئمووره تـــا خـــەلق
لـــە مەیـــدانی موجازاتـــا بـــە خـــەت کـــا

ئەســــەف بــــۆ جوانــــەکانی ئــــەم زەمانــــە
ئـــەوی شـــێوەی دیانـــەت بـــێ نیانـــە
لـــــە فـــــەڕز و ســـــوننەتی ئیســـــلام بێـــــزار
هوتێـــــل و ســـــینەما مزگەوتیانـــــە

بەرەڵـــــلا گـــــەردن و ســـــینە وســـــەر و روو
هونـــەر بـــێ شـــەرمییە و ئارایشـــی مـــوو
کـــوڕ و کـــچ پێکـــەوە بـــێ خـــۆف و ئەنـــدێش
خـــەریکی کـــەین و بـــەینی خـــۆن دوو دوو

بـــــرا بڕوانـــــە بـــــۆ دارا و دەروێـــــش

هەوا فەرمان فەرمایە و جڵەوکێش
خیلافی نەفس کەسیان ناتوانن
لە کارێکا بنێن پایێ بەرەو پێش

چیە ئەم مەستییە ئەی دڵ کە ئاگات
نییە ئەم مانگ و ساڵە چۆن ئەڕوات
دەلیلێکت بە دەستۆیە کە سۆزی
قەتارت بێ سوئاڵ و جواب بڕوات؟

کە وایە، بێرەوە سەرخۆ بزانە
ئەڕۆ بۆ کام شار ئەم کاروانە
مەدە دەس قاتری سەرکێش هەوسار
لە ڕێ لادات و بڕوا پێچەوانە

هەمانە ئێمە دەستووری چ دەستوور؟
لە تاریکی بەری، نووری عەلا نوور
وەرە لەو نوورە وەربگرە شوعاعێ
لەگەڵ پاکانەدا بفڕە بەرەو ژوور

دیارە گیری ئەفسوون و فریوی
لە قوڕدا تا گەریبانت چەقیوی
لە ڕێگا ناس بۆ ناکەی سوئالێ
کە تۆ ناشارەزا و ڕێنەدیوی

هەتا کەی بەندەیی نەفس و هەوا بین
ئەسیری داوی تەزویر و ریا بین
لەمەولا چاک هەر وایە موئەددەب
بە ئادابی جەنابی «مصطفی» بین

بە غەفڵەت وا بڕاوە ڕۆزگارت

کوردیکا
@kurdica

بــــەرەو مــــردن بەڕێیـــە کـــۆچ و بــــارت
هــــەتا مــــاوی بــــدە حـــــەولی وەســــیلەی
نــــەجاتی نەفســـــی دامــــاوی هــــەژارت

لیباســـی پــاکی ئیســتیغفار لــــە بـــەر کــەین
لــــە خــــاتر فیکـــری چـــەوت و لار دەرکـــەین
بــــە ســـابوونی نەدامـــەت گـــەردی عیســـیان
لە سەفحەی لەوحی دڵدا بــێ ئەســـەر کــەین

لـــە رەحمـــەت ئـــەی بینــایی بەخشــی چـاوم
بەشــم گـــەر ئەونـــە بـــەی وا پێـــت داوم
چ لازم لێـــــــرەدا مــــــن هــــــیچ بێـــــژم
کـــە خـــۆت ئاگــاهی چەنــــدە ناتـــەواوم

ئـــــەمن موحتـــــاجم و تـــــۆ بـــێ نیـــازی
ئـــــەمن دامــــــاوم و تــــــۆ کارســــــازی
زبـــانم لاڵــــە بـــۆ تـــەقریری مەقســـوود
وتـــن بـــۆچی؟ کـــە تـــۆ دانـــا بـــە رازی

لــــــە تـــــۆ داوا ئەکــــــەم پـــــەروەردگارم
بکـــەی رەحمـــێ بــــە ئەحواڵــــی هـــەژارم
بــــە فـــەزلت گـــەر نـــەنێری کۆمـــەکێ بــۆم
بــــەجێ مــــاوم زەلـــــیلم، لارە بـــــارم

چ غەدداریکـــە ئـــەم دنیـــا کـــە تـــا حـــاڵ
لـــە عـــومری رۆییــوە ملیۆنـــەها ســـاڵ
نـــەبوو دۆســـێکی نەیـــڕێژێت خـــوێنی
نـــەبوو یـــارێکی نەیهاوێتـــە ســـەد چـــاڵ

تەماشـا کــە بــە چــاوی هــۆش ئــەی یــار

که مردن وەک قەساوە و ئێمە پەروار
لە بەر چاومان هەزار ئەکوژێت و ناوین
لە ئەتواریٚ هەمانە دەست بەردار

چ سەختە ئەم دڵە ئێمە هەمانە
نەرم ناویٚ بە رووداوی زەمانە
نە ئایاتی «کلام اللە» ئەبیسیٚ
نە گوێگر بۆ رەسووڵی ئینس و جانە

بەچی یاڕەببی ئەم بەردە نەرم بیٚ؟
بە کامین ئاور ئەم سەردە گەرم بیٚ؟
لە سەختی وا محاڵە ئیستیفادە
مەگەر ئوستادی رەحمەت رێبەرم بیٚ

چیە فەرقی «بەشەر، بیٚدڵ» لە گەڵ گا
کە هەر بخواتەوە، بنوێت و بخوا
گەلیٚ گا چاترە بۆ ئیستیفادە
لە ئینسانیٚ کە بیٚ دڵ زیندەگی کا

گەرەکتە فێری پیشەی کیمیا بی
لە ئەهلی دڵ دەمیٚ نابیٚ جیا بی
رەفیقی بێدڵان بی، بیٚ موورادی
لەگەڵ ئەهڵی دڵا بی، کامیابی

بە رەحمەت گەر نەکا باریت یاریت
نەکا ئامادە دڵ بۆ مۆژگاریت
حەیاتت مەزرەعەی دەرد و بەڵایە
لە سەرفە بیٚبەش و ئەهلی خەساریت

گوڵێکم دی لە باغا سیس و ژاکاو

وتم ئـەی عـەتر بـەخش و رۆشـنی چـاو
چیـە بێـژە وەسـیلەی بـێدەماغیـت
خـراوی خاکـە ئایـا ، یـا کـەمی ئـاو

وتی ئـەی کـاکی جووتیـاری بـەڕێزم
ئـەزانی بـۆ نـەماوە رەنـگ و هێـزم
لـە خـاک و ئـاو قـەت نیمـە سـکاڵا
وەلـێ پاماڵـی کـاڕوش و هـەرێزم

وەرە «زاری» بـژاری بـاغی دڵ کـەین
گژوگیـا ریشـەبڕ ، خدمـەت بـە گـوڵ کـەین
بڕازێنینـەوە گوڵـزاری خـاتر
تـەواوی گوڵبونی غـەرقی خشـڵ کـەین

درۆ و کینـە ، عـەداوەت ، بـەدگومانی
خەیانـەت ، نائـەمینی ، دووزبـانی
حەسـوودی ، کیـبر و غەیبـەت ، رووشـکێنی
دزی ، بوهتـان ، لەناحـەق پشـتیوانی

پـەلاماری ئـەم و ئـەو دان وەک مـار
بـە ماڵـی خەڵـک خـۆکردن بـە پـەروار
تەمـەع ، بـەرتیل ، بـەدوێژی ، بـەخیلی
بـە «خلـق اللـە» گەیانـدن ئـێش و ئـازار

بە حەق بێ یا بە ناحـەق قـەت مـەخۆ سـوێن
بە بێ عیللەت بـەموبـەو قـەت مـەدە جـوێن
ئـەوی پێـت خۆشـە نـەیبیسـیت مەیڵـێ
گوڵ و پـەیکوڵ لـە تـۆوی خۆیـان ئـەڕوێن

بکـە دووری لـە عـەیبی خۆنومـایی

لــه نــەنگ و فیتنــەجۆیی و بــێوەفــایی
مەڕووخێنـــه بـــرا، قەســـری مـــرووەت
بـــه پـــاچی خوازەڵـــۆکی و گـــەدایی

مەکــه هەوســـار بـــۆ نـــەفس و هـــەوا شـل
لـــه ڕێگـــەی ڕاس قـــەتعا پـــێ مەکـــه کـل
خـــەتا بـــا زەڕڕەیـــی بـــێ لی بترســـه
میســـالی زەهـــری مـــاره، ورد یـــا زل

ئەمانـــه و بـــاقی ئـــەخلاقی خـــراوه
«کـــلام اللـــه» کـــه گشـــتی شـــەرح داوه
لـــه خـــاکی بـــاغ وەختـــێ ڕیشـــەبڕ بـــوون
ئـــەبینی هـــەر گوڵـــێ ســـەد ئافتـــاوه

هـــەتا خـــاوێنتـــر بـــێ خـــاکی باغـــت
موعەتتـــەرتر بـــه بـــۆی، خۆشـــه دەماغـــت
لەگـــەڵ زانـــا بـــه ئاگـــا بـــه کـــه نـــەگرێ
نەخۆشـــینی جەهالـــەت، عەقڵـــی ســـاغت

خودایـــا کۆمـــەکێ بـــۆ ئـــەم بـــژاره
بکـــه بـــەم «زاری»یـــه دڵ پڕپـــەژاره
کـــه بـــێ یاریـــت پـــاکۆ بـــوونی بـــاغی
محاڵـــه، لـــەم هـــەموو خاشـــاک و خـــاره

خۆشـــا ئـــەو ڕۆژه وا لـــەم داوه بـــەربین
بـــه یـــاری یـــار لـــەم گێـــژاوه دەرچـــین
ســـەفەرمان وا لـــه پـــێش و دووره مـــەنزڵ
لـــه تۆشـــەی ڕێگـــه بـــۆچی بـــێخەبـــەر بـــین

هـــەتا گیـــانم تیایـــه بـــەر لـــه مـــەرگم

لە تەقوا بۆ نەکەم ئامادە بەرگم
گەلێ عارە لەگەڵ ئەم عومرە «زاری»
بە عوریانی کە لەم دنیایە دەرچم

زبان بێ فایدەیە تاکەی بدەم خول
لە هیچ و پووچ تاکەی گوێ بکەم شل
براوە عومر، ساقی تێکە جامێ
بەرەو گوڵزار باڵ ئەگرێت بولبول

ئیلاهی غەیری رەحمەت نیمە دەسگیر
لە چاکەم، نامە خاڵی، پڕ لە تەقسیر
تکاکارم نییە بۆ رەستگاری
مەگەر موویێ سفید و روویێ وەک قیر

بە کۆڵێ خەجڵەت و باری خەتاوە
بە بێشەرمی و روویێ وا سیاوە
چلۆن پا هەڵگرم بۆ ئەو مقامە
لەوێدا عالەمێ ئەژنۆ شکاوە

لە قەول و فیعلی ناجۆر و موناهی
هەزار «استغفرالله» یا ئیلاهی
لە تۆوە لوتف و فەزڵ و عەفو و بەخشش
لە من جورم و گوناه و عوزرخاهی

خەزێنەی هۆش جەردەی جەهل بردی
خەجاڵەت خۆم، بێ ئەمریم کردی
دڵم هۆشی لە دەس داوە، مەگەر تۆ
بە لوتفی خۆ بکەی دەرمانی دەردی

ئیلاهی بمخە سەر ئەو رێگە راسە

کوردیکا @kurdica

بڕۆم پێدا هەتا ئاخر هەناسە
بپارێزە دڵی بێ هێز و عاجز
لە شەڕی وەسوەسەی ئەو ئەلخەناسە

بە سەرما نەفس و شەیتانم نەکەی زاڵ
نەچەرخێ روو بە لاری رەوڕەوەی حاڵ
زەمانە پڕ لە ئاشووبە و شەڕ و شۆر
منیش بێ تیر و شیر و گورز و گۆپاڵ

شەوێ تاریکە دنیا رۆژەکانی
هەموو کاتێک مەرگێکە ژیانی
وەرە گوێ بگرە غەیری ویردی دنیا
لە مزگەوتا نییە شام و بەیانی

موسوڵمانیم وەک گوێزێکە پووچەڵ
بیروونی ساغ و ناوی پڕ لە دووکەڵ
لە ئیسلاما موسوڵمانی وەکوو من
گەلێ پایینترە نرخی لە پشکەڵ

زەمانە پڕ لە فیتنە و ئەهلی غەمبار
نیە خاوەن دڵێ بێ ئێش و ئازار
لە هەرکەس هەرکە ئەڕوانێ ئەبینێ
بەسەدها دەرد دوچارە و گرفتار

ئەگەر پێت خۆشە بێ قەدر و بەها بی
لە لادێدا ئەبێ چەندێ مەلا بی
خەیاڵی شوغڵی وا هەرگیز نەکەی نەک
بە ئازاری چرووکی موبتەلا بی

یەکێ ئێژێ مەلا نوێژی درێژە

یــــەکێ ئێــــژێ حەریســــە حــــەق نــــەوێژە
یــــەکێ ئێــــژی مــــن ئەیناســــم بــــە پوولــــێ
هــــەتا ئێــــوارێ شــــیاکەی پــــێ بــــڕێژە

یــــەکێ ئێــــژێ خــــەریکی خواردنــــە و خــــەو
پــــڕە کیســــەی لــــە بــــەرتیلی ئــــەم و ئــــەو
عــــەجایب زرنگــــە بــــۆ مــــەردوم فــــریبی
شــــەقامی راســــی لاتاریکــــە وەک شــــەو

لــــە نــــاو ئــــەهلی وەهــــادا زینــــدەگی تــــاڵ
چلــــۆن نابــــێ مــــەلای بــــێحــــاڵ و بــــێمــــاڵ
میســــالی زەهــــری مــــارە ئــــەو ژیانــــە
لەگەڵــــیا بــــێ خوتــــە و بۆڵــــە و قســــەی تــــاڵ

تەماشــــا کــــە ئەگــــەر هۆشــــت لــــە لایــــە
کــــە میللــــەت چەنــــد بــــە دنیــــا ئاشــــنایە
لــــە مەزهــــەب ئەونــــە بێــــزارن لــــە لایــــان
ئــــەوەی بــــێ قــــەدر و قیمــــەت بــــێ مەلایــــە

ئــــەمن ئــــەو وەختــــە مــــەعلووم بــــوو کولۆڵــــم
ئەگــــەر کەوڵــــی مــــەلایی هاتــــە کۆڵــــم
بــــە هــــۆی شوغڵــــێکی وا بــــێ ئەرزشــــۆیە
لــــە ئــــەنزارا وەکــــوو بــــزنی گەڕۆڵــــم

چــــرام بــــێنەوتــــە، بــــێ ئــــاور تــــەنوورم
لــــە کورســــیی و لــــە گــــەرمی کــــوورە دوورم
لــــە میحــــراوا لــــە ســــەرما هەڵــــئەتووتم
بــــە عــــەینی شــــوانی بــــزنی شــــارەزوورم

بەراتی لادێ زۆرە ئەوەڵڵی ساڵ
وەلێ پایز کە حاسڵ دێتەوە ماڵ
قەراردادی مەلا وەختێ ئەنێرن
بڕێ بن بێژنگ و خۆڵ و دڕوودالّ

حەیا و ئابڕوو تاکەی بە قڕ دەم
بە وێنەی مار با ئەم کەوڵە فڕ دەم
ئەبێ لەم کارە بۆ کۆتا نەکەم دەس
نەجاتی خۆ لە هەر قوولە و سمڕ دەم

حەیاتێکم کە بوو قەدرم نەزانی
هەتاکوو تێپەڕی وەک خەو جوانی
بە بێهوودە لە دەستم چوو وەکوو مەست
خەزێنەی زێڕ و زێوی زیندەگانی

مەلایی بوو بە ئەسپاوی تڕۆییم
خەریکی شاعیریی و هەرزەگۆییم
رەفیقی بێدڵانم کرد و بستێ
بە دووی خاوەن شعوورانا نەڕۆییم

مەچۆ ریزی رزیوی کەچ خەیاڵان
ببیسە موژگاری پڕ کەماڵان
بۆ بارهێنانی بەعزێ بێدڵ و گوێ
مەدە نەقدی حەیاتی خۆ بە تالان

هەوا رێگەی بەرەو غەرقاو بردم
پەشیمانم لەوەی تا ئێستە کردم
بە رووزەردی خودا هاتوومە درگات
کە نیمە تۆشە غەیری رووی زەردم

نــــە کـــەس دەربەنـــدی ئـــازاری فـــەقیرە
نەکـــەس ئـــەنجامی تـــەکلیفی لـــە بـــیرە
لــە بــاتی زیکــر و نــوێژ و ویــرد و تەســبیح
لـــە مزگـــەوتا قســـەی مـــیر و وەزیـــرە

لەگـــەڵ هـــەر کـــەس ئەگـــەر ئـــەگری برایـــی
بـــە دڵ تێـــوە ئـــەچی بـــۆ ئاشـــنایی
لـــە ئـــاخردا لەگـــەڵ ســـەد ئـــاه و ناڵـــە
ئـــەبێ بگرینـــە بـــەر ڕێگـــەی جیـــایی

چیـــە ئـــەی نەفســـی بـــێعـــاری خـــەتاکار
لـــەم ولـــەو گـــاز ئـــەگری هـــەروەکوو مـــار
لــە خــاکی تــۆ ، لــە ئــاور نیــت بــۆچی
ئەسـووتێنیت وشـک و تـەڕ بـە یـەک جـار

وەرە بـــا پێکـــەوە بگـــرین ئـــەی دڵ
کـە دەردمـان بـێ دەوایـە چـارە موشـکوڵ
نـە غـەمخوارێ، نـە هەمـدەردێ، نـە هەمدەم
نـــە هـــەمڕاهـــێ نـــە ڕێگایـــێ، نـــە مـــەنزڵ

جیهـــان بووکێکـــە رازاوە لـــە بـــەرچاو
وەدووی کـەوتوون یـەک دەفعـە ژن وپیـاو
بـەر و بـەهرەی نـەبوو، نابێـت بـۆ کـەس
مەگـــەر دەرد و جـــەفا و ئـــاه و زووخـــاو

خودایـــا غـــەیری رووزەردی، تکاکـــار
نییـە بـۆئـەمنی بـێ عـار و گونـەهبـار
هیـــوایێکم نییـــە بـــۆ رەســـتگاری
بـە غـەیری عـەفوی بـێ پایـانی غـەففار

ئەمن نازانم ئەی دڵ تۆ چ کارەی
دووسەد دەردت هەیە و غافڵ لە چارەی
دەوایێ حەول دە بۆ بەرگری ژار
کە تێکەڵ بەم هەموو دووپشک و مارەی

ئەتۆ مردووی ئەی دڵ یا لە خەودای؟
وڕی یا گێژ؟ سەرگەرمی چ سەودای؟
ڕەفێقانت گەیشتن وا بە ئاوات
ئەتۆ ئەی بێ خەبەر هەروا لە خەودای

دوو سێ ڕۆژێ کە مێهمانی جیهانی
بە خاوەن ماڵ نابێ خۆ بزانی
پشوویەکت کە دا هەستە بەرەو ماڵ
بڕۆ تا دەچیە مولکی جاویدانی

حەیاتی ڕۆح زانستە بزانە
نەزانی مەرگی جاویدانە گیانە
ئەوانە هەرکە زانا بوون زیندوون
شەرافەتیان گوم ناکا زەمانە

لە تاریکی نەزانینا ئەبێ بۆ
وەکوو دێو دابنیشی؟ دێو نی تۆ
کە ئینسانی لە گەڵ ئینسان دا بە
بە ئینسانی سەرف کە، زیندەگی خۆ

ئەمانە هەر کە عەلامەی زەمانن
وە مامۆسای زانسگەی جیهانن
هەموو شاگردی زانایەکی پێشوون
هەموو میهمانی سەر سفرەی ئەوانن

@kurdica

ئـــەوی رەسمـــێ ئەوانـــە دانـــەری بـــوون
ئەمێنێ و ماوە، مـەحفووزە لـە گـوم بـوون
کـــە ئاســـاری ئـــەوانت وا لـــە بـــەرچاو
بـــە مردوویـــان مەزانـــە بەڵـکوو زینـــدوون

هەراســـانم لـــە بـــێشـــەرمیت ئـــەی دڵ
بـــە کـــاری هـــیچ ســـەرگەرمیت ئـــەی دڵ
نـــە بـــۆ دیـــن و نـــە بـــۆ دنیـــا نـــەجووڵای
بڵـــێ پـــێم تـــۆ، خـــەریکی چیـــت ئـــەی دڵ

هـــــەوا و فیـــــز و خۆبینیـــــت لا بـــــە
بـــە عـــەیبی خـــۆت تـــۆزێ ئاشـــنا بـــە
کـــە تـــۆ غـــەرقی قـــوڕاوی هـــەرزەکاریت
بـــەم و بـــەو چـــۆن ئـــەبێ بێژیـــت چـــا بـــە

مـــەچۆ شـــەڕگای دوژمـــن یـــا ئەگـــەر چـــووی
وەکـــوو مـــەردان راوەســـتە بـــەرەو رووی
مەڵـــێ مـــن بـــێچـــەکم ئـــەو زۆردارە
بـــە هێـــزی دەســـتی حـــەق بشـــکێنە بـــازووی

لـــە پێشـــا خـــۆت پـــاکۆ کـــە لـــە هـــەر ژەنـــگ
کە بـــۆ ئینســـان نەقســـە و پەســـتیە و نـــەنگ
ئـــەتۆ گێلاســـی بـــادەت وا لـــە ســـەر لێـــو
لـــە گـــەڵ مەســـتاندا نابـــێ بکـــەی دەنـــگ

خـــودا چـــاوێ کـــە خـــۆمی پـــێ ببینـــم
لـــەچی بـــووم و بـــزانم چۆنـــە ژینـــم
بـــە بـــێ هێـــزی و بـــێقـــەدری و خـــواریم
وەکـــوو هـــەم هەڵـــبڕە دیـــدەی یـــەقینم

ئەتۆ ئەو قەترە قیز لێهەڵشەواوەی
لەوێچی خۆڵی ئەو گۆشتە رزاوەی
زەریف بڕوانە چی بوویت و ئاخر
کە خاوەن ئەم سەر و سیما تەواوەی

بە موڵک و ماڵ و دەوڵەت بۆ ئەنازی؟
فریب خواردووی نەفسی فێڵەبازی؟
دەمی بۆ داچەقاندووی ئەژدەهای مەرگ
قەپت پیا کات و وردت کا بە گازی

«حەمەشا» هەر کە دنیای گرتە بەرچاو
تەماشا کە چلۆنیان خستە بەرقاو
کونێ دەس ناکەوێ خۆی تێخزێنێ
هێلانی لێرووخاوە و هێلکە شکیاو

نەبوو دنیا کەسێ دانێ لە سەر تەخت
دوو سێ رۆژێک و پشتی تێنەکا سەخت
بە سێحری ساحیری وا غەڕرە نابێ
مەگەر ئینسانی نائینسان و بەدبەخت

بە دەردی مەرگ بێ ئەو نیعمەتانە
بە دوویا ناکەوێ ئەم نەگبەتانە
مەڵێ خۆشی ژیانە و راحەتی تەن
کە زەهری قاتڵن ئەو لەززەتانە

وتوویانە ئەوانە وا بەهۆشن
بە بیر و گۆشەگیر و کۆنەپۆشن
قەناعەت عیززەتە نەک دەوڵەمەندی
ئەوی دارایە دایم دڵ پەرۆشن

سەگێکم دی بریندار و کز و لات
لە خوێنا هەڵکشابوو عاجز و مات
وتم بۆ وای، وتی چووم بۆ کەلاکێ
پەلامارێکم بردێ وامە لێ هات

مەگەر نەتبیستووە قارِوون چ کەس بوو
گەدایێ رووت و قووت و تەنگ دەس بوو
فەقیری عار بوو پێ، کەوتە شۆن ماڵ
هەم ئەو لاش و هەم ئەم لاشی لە دەس چوو

بە ئاسانی خودا لەم بەندیخانە
دەرێنە ئەم زەعیفە ناتەوانە
بەسە لەم حەسرەت ئاوادا ژیانم
بەرەو ماڵی بەقا بمکە رەوانە

کە من «لاتقنطوا» هێزی دڵم بێ
لە ترسا بۆ ئەبێ شین و کوڵم بێ؟
کە «ان اللە یغفر» وا لە گەڵما
ئەبێ فیردەوسی ئەعلا مەنزڵم بێ

جەماڵت شۆڵەیێکە دێتە بیرم
لە موڵکی کامکاریدا ئەمیرم
بەخاتردا کە دێ یادی جەماڵت
لە گێژی بەحری دێهشەتدا ئەسیرم

ئومێدت بێت و بشترسە هەموو ئان
لە حیلە و مەکر و فێڵی نەفس و شەیتان
لە گەڵ خۆف و رجایەکی وەهادا
برۆ تا دەچیە ریزی ئەهلی ئیمان

هــەتاکوو دەرئــەچی لــەم بــەحرە قووڵــە
لــە بــەینی خــۆف و ئومێــدا بجووڵــە
بزانـــــە تــــاوەکوو ئــــاخر هەناســـە
بەشـــەر نازانــــێ رەددە یــــا قەبووڵـــە

بـــەنی ئــــادەم گوزەرگـــەی دوو شـــەقامە
کــە هــەر یــەک لــە دووە بــۆ یــەک مقامــە
یــەکێ جەننــەت، ئــەوی دی بــۆ جەهەننــەم
ئـــەتۆش سەرپشـــکی هەرکامـــەت مەرامـــە؟

لــە ژەنگــی کــوفر تــا پــاکۆ نەکــەی خــۆت
ســـەفای رۆح و دڵ، پەیـــدا نـــەوێ بـــۆت
ئـــەبێ بـــڕوات وا بـــێ هـــەردوو دەســـتی
ســـیابەختی لــــە ملتایـــە وەکـــوو کـــۆت

چیـــە داوێـــنی هیممـــەت کـــەی بـــەلادا
دەرێـــــنی داوی بێکـــــاری لـــــە پـــــادا
بــــــڕۆی وەک رێـــــڕەوانی پێشـــــکەوتوو
بـــە رێگـــەی شـــێرمەردانی خـــودادا

لــە ســەر دڵ لابــە ئــەم گــەرد و غوبــارە
کــە مایــەی نەگبــەت و رەنــج و خەســارە
سەراســەر دەردە، ســـەرگەرمی بـــە دنیـــا
ســــەعادەت، تاعــــەتی پـــەروەردگارە

وەرن ئـــەی جوانـــەکانی بـــیر رۆشـــن
لـــە دۆزینـــۆی رێگـــەی حـــەق بکۆشـــن
نـــەزانی وەک کـــراژی مـــار، فـــڕ دەن
جـــلوبـــەرگێ لـــە زانـــایی بپۆشـــن

بزانن ئەم زەمین و ئاسمانە
کە راگیراوە بەم نەزمە جوانە
خودایێکی هەیە زانا و بینا
بە ئەحوالاتی زەڕاتی جیهانە

وەرن با ئێمە ئەو زاتە بناسین
بە ناسینی لە گومڕاهی خەلاسین
بە بێناسینی ئەو نابینە ئینسان
ئەگەر چی ئادەمی بین، «الخناسین»

گوێ بۆ حەق ئەبێ بۆچی نەکەن شل
بە زنجیری نەفامی بۆ ئەدەن مل؟
جیایی و تەفرەقە و دووری لە ئایین
وەسیلەی نەگبەتە و بەدبەختییێ زل

هەمیشە گوێ قولاخن گشت بۆ شەڕ
وەلێ بۆ بیستنی حەق غافڵ و کەڕ
وەکوو قالۆنچە کۆ ئەبنۆ لە دەوری
لە هەر جێگا ببینن شیاکەیێ تەڕ

مەکەن دووری لەفەرمانی خودایی
لە ئاداب و رەوییەی موستەفایی
کە لادەن خۆ ئەهاوێنە عەزاوێ
گەلێ سەخت و گران و بێدوایی

جوانی گەرچی فەسڵێکی عەزیزە
دەمی عەیش و ژیانێکی لەزیزە
وەلێکن سەد ئەسەف کۆتایە عومری
دوو سێ رۆژێکە وەک عومری گەزیزە

@kurdica

ئەگــەر خــۆت خــۆش ئــەوێ و دارای هۆشــی
ئــــەبێ بــۆ ئــەو ژیانــــە تــێبکۆشــــی
کـــــە هـــــەر بــــاقی ئـــەبێت و نابــــڕێتۆ
هـــەتا بـــڕوا زیـــادە شـــەوق و جۆشــــی

لــە تــۆ بینــایی، ئــەی بینـا بــە ئــەحواڵ
ئـــەخوازم پــی ببیـــنم بـــەرزی و چـــاڵ
بینـــاییم گـــەر نـــەدەیتێ ئـــەی بینـــاییم
خەیاڵـــم بـــاڵ بەســـراوە و زبـــان لاڵ

بـــەراتت بـــێ ژمـــارە و رەحمـــەتت عـــام
بکـــە رەحمـــێ بـــە دامـــاوانی ناکـــام
ببارێنـــــە بـــــە ســـــەر موحتاجـــــەکانا
لە هەوری رەحمەتت هەر سوبح و هــەر شـام

لـــــە دنیـــــا تێبفکـــــری رەهڕەوێکـــــە
ئیقامـــــەتگاهی چـــــەن رۆژ و شـــــەوێکە
ئـــەوی رۆیـــی، ئـــەوی مـــاوە، ئـــەوی دێ
لـــە نـــووری ســـونعی بـــاری پەرتەوێکـــە

لـــــە دانی بـــــەرگری ئەڵـــــبەت محاڵـــــە
تـــەقالا بـــۆ ئـــەوەی نەیـــدا بەتاڵـــە
بجووڵـــە و چـــاوەڕوانی بـــەهرەیێ بـــە
کـــەم و زۆری بـــە تەقـــدیرە حەواڵـــە

یـــەکێ جووڵـــەی کەمـــە بەشـــدار و بێغـــەم
یـــەکێتـــر زۆر ئەجووڵـــێت و بەشـــی کـــەم
نـــە ئـــەو توانیویـــە زیـــاتر کـــا بەشـــی خـــۆی
نە ئەمیان ئەم بەشـەی خـۆی کـردووە کـەم

برایانی جوان عومری تەمەن کەم
بەری داری دڵی پیرانی پڕ غەم
لە قانوونی دیانەت پێ مەکەن کل
لەگەڵ دنیا هەمووتان، شان سەرجەم

چ کارێکت بە مەیگێڕە و بە بادە
لە تەشبیە و کینایە و رەمز لادە
نەپۆشیدە قسەی بێ پەردە خۆشە
بە مەستت تێئەگەن لادەی لە جادە

جیایی ئاورێکە ریشە بڕژێن
لە جەرگم بۆی ئەتکێ دەم بە دەم خوێن
وەرن یەک بین هەر «یەک» باقیە و حەق
دوویی، دەردی گرانە و بێخ رووخێن

جیا مەبنۆ لە حەق هەمڕاهی حەق بن
لە ئایین پەروەریدا حەیفە لەق بن
لەگەڵ یەکدا بژین پێکۆ بە نەرمی
لەگەڵ جیاوازەکانا بەردی رەق بن

نیشانێ پاک و پیسی پێ بناسی
لە بەرچاوە کە بڕوانی بەڕاسی
ئەوی پاکە بە قەول و فێعل و ئەخلاق
دیارە وەک ئەسێرەی سوبح راسی

ئەوەی ناپاک بێ کار و وتاری
درێژەی بێ ڕەوییەی چەوت و لاری
دەلیلی بەد سروشتی ئەو وجوودەن
کە ئەم سێ خەسڵەتەی تێدایە جاری

ئەوی چاکە بەرەو چاکە هەنگاوی
هەڵگرێ وا بە دەس عەقڵی لەغاوی
ئەگەر پای هەڵکەوێ زوو دێتەوە هۆش
ئەدا پینە لە سیپاڵی دڕاوی

وەلێکن بەدسروشتانی لە حەق دوور
لە نووری مەعریفەت مەحڕووم و مەهجوور
هەتا زیاتر لە ناحەقدا بگەوزێن
زیاتر شادن و خۆشحاڵ و مەسروور

ئەوانە وا گەرەکیانە بە چاکی
بڕۆن و بچنەوە خەوگای خاکی
ئەبێ کار و وتار و خووی خۆیان
هەتا زیندوون رابگرن بە پاکی

ئەگەر خۆشیت ئەوێت و کامگاری
ئەوێستا حەول دە بۆ رەستگاری
ئەوەندە هەر کە ئەتوانی مەچۆ دەر
لە خەتتی موستەقیمی ئەمری باری

بزانە غەیری ئەو دەستوورە جوانە
کە خاسەی خاتەمی پێغەمبەرانە
ئەوی رێگایە تاریکە و بەتاڵە
دەخیلم نەخلەتی بەم رێبەرانە

وتار و کار و ئادابت هەموو جۆر
ئەوی ئەیکەی، ئەوی ئێژی کەم و زۆر
بەرابەر بگرە بەو قانوونە روونە
کە رووناکە هەمیشە هەر وەکوو خۆر

وەکوو بینینی چاو موحتاجی نووره
وەکوو گیان بۆ بەدەن ئەمریٚ زەرووره
بەشەر بەو جۆره موحتاجە بە رەهبەر
بە بیٚ رەهبەر کەمالاتی قوسووره

خوسووس ئەو رەهبەره دڵسۆزمانه
ئەمین و راس و خێر ئامۆزمانە
ئەبیٚ یادی لە دڵدا بێت، یادی
شفا بۆخاتری ئاڵۆزمانه

دڵی حەقناس، بیٚ یادی جەماڵی
وەکوو ماسی لە وشکیدایه حاڵی
دڵی ئەم عەسره ئەغلەبیان مردوون
کە عاجز نین بە دەرچوونی خەیاڵی

دڵا گەر زیندووی، دارای هۆشی
ئەبیٚ بۆدەفعی دەردت تیٚبکۆشی
بە دامانی حەکیمیٚ دەست بگره
کە بتوانیٚ بکا دەفعی نەخۆشی

لە ئێش و ژانی دەست و پا مەترسە
لە زەخمی هیچ ئەندامیٚ مەپرسە
ئەمانە لاشە ئەمرێنن شتیٚ نین
لە ئازاریٚ کە رۆح ئەکوژیٚ بترسە

ئەگەر پێت خۆشە تۆزیٚ خۆ بناسی
لەگەڵ دەستەی چەپی یا دەستە راسی
بە میزانی شەریعەت خۆ بکێشە
ئەزانی پەڕنیانی یا پلاسی

بە پێسی شێر ئەگەر داوای شێری
بکەی، بێ حورمەتی بۆخۆت تێری
کە نەعرەت داوە ئەتناسن، ئەزانن
ئەگەر ئەو گوێدرێژەی دوێ و پێری

وەها چاکە کە بەم وێنە نەنازین
لە خۆ بۆ چی بە بێکردار رازین
چلۆن ڕێمان ئەدەن بۆ ریزی پاکان
بە سووڕەت ئادەمی، سیرەت بەرازین

خودا ناشارەزا و ڕێنەزانم
ئەگەر رەحمەت نەبێتە پشتیوانم
ئەبێ بۆ کوێ بچم یا روو لە کوێ کەم
لە کوێ پەیدا بکەم جێگەی ئەمانم؟

خودا گەر شیشەی عەهدم شکاوە
دڵم دەستی لە رەحمەت بەرنەداوە
بە بازوویی تەوانایی خودایی
دەرم بێنە وەکوو خستمتە چاوە

لە وشکیدا لە هەر هەرد و هەواریێ
گژوگیا، هەرچی بوو سووتا بە جارێ
ئەبێ بۆچی نەگاتە بارەگای حەق
نزوولەی وەحش یا ناڵەی هەژارێ

کە تێفکرین ئاڵۆزی زەمانە
نەتیجەی کردەوەی تاریکمانە
کە عادەتمانە دەس بەرداری ناوین
قوڕاو و دار و بەردی ڕێگەمانە

کوردیکا
@kurdica

نــــە هـــەورە ئـــەم سەماپۆشـــە بـــە جـــاریٚ
بوخـــاری جـــەورە، مـــەرگی لـــیٚ ئـــەباریٚ
مەســــــاف ئارایــــــە شــــــەیتانی عـــــەداوەت
مەلـــــەک لـــــەم فیتنەیــــە خـــۆ دانەشـــاریٚ

بــــــەری ئـــــــەخلاقی خۆمانــــــە ئـــــــەباریٚ
بـــە ســـەرمانا وەکـــوو ئـــاور بـــەجاریٚ
هـــــەتا شـــیٚوەی خـــــراوی خــــۆ نـــــەگۆڕین
ئـــــەبیٚ بـــــۆ خۆشـــــی، نـــــەتبیٚ ئینتـــــزاریٚ

بـــــە پامانـــــا بچـــــیٚ ڕۆژیٚ دووســـــەد خـــــار
بــــە ســــــەرمانا بـــــڕووخیٚ دار و دیـــــوار
جـــــــــەزای ئـــــــــەتواری ناهەموارمانـــــــــە
بـــە زولـــمی تـــیٚمەگـــە ئـــەی یـــاری هۆشـــیار

بـــــــەهاری خویٚنبـــــــاری کوردســـــــانە
ســـــەقز خویٚناوییـــــە وەک شـــــاری بانــــە
لـــــە سەردەشـــــت و مـــــەریوان و ســـــنەی دا
زوهـــــووری فاجیعـــــەی ئـــــاخر زەمانــــــە

بەســـە ئـــەم کوشـــت و کوشـــتارە ئـــەبیٚ بـــۆ
بـــــڕووخیٚنین بناغـــــەی یەکیـــــەتی خـــــۆ
بـــــە جۆگـــــەی سولـــــحدا ئـــــاوی برایـــــی
هـــــــەتا نـــــــەڕوات ئـــــــاور نـــــــاکوژیٚتۆ

بـــەنی ئـــادەم لـــە بـــەڕڕن یـــا لـــە بـــەحرن
بکـــــەن بـــــڕوا، ئەبـــــەد نـــــامیٚنن ئـــــەمرن
جیهـــــــانیٚکی هـــــــەراو و پـــــــان تیٚـــــــدا
برایانـــــــە بـــــــژین و پیلـــــــە مـــــــەگرن

ئەمـــــە مەعلوومـــــە لای ئـــــەهلی ســـــەلیقە
وەســــــیلەی بـــــەرزی و نزمـــــی رەفیقـــــە
رەفیقـــــی پاک، پاکـــــت بـــــار دێنـــــێ
رەفیقـــــی پـــــیس ئەتخاتـــــە مەزیقـــــە

لـــــە داوێـــــن ئاشـــــنایێ دەســـــتی کۆتـــــام
خودایـــا گـــیر کـــەی تـــا ئـــەهلی دونیـــام
رەفیقـــی چـــاک تەئســـیری لـــە ســـەگ کـــرد
لەگـــەڵ چاکـــا لـــە چاکـــانی ســـەرئەنجام

هـــەتاکوو کـــەی شـــوانی گـــا و کـــەر بم؟
لـــە ئینســـانی هەتاکـــەی بـــێخەبـــەر بم؟
لـــە ملمـــا بـــێ ئەگـــەر ئـــەم کۆتـــە هـــەروا
ئـــەبێ بـــێبـــەش لـــە ئـــەخلاقی بەشـــەر بم

بـــەنی ئـــادەم زیـــاتر حـــەقنەناســـن
حەســـوود و شـــەڕفرۆش و ناسپاســـن
ئەڵـــێن راســـین گشـــتمان هـــەروەکوو تـــیر
لـــە لاریـــدا ئـــەبینی میســـلی داســـن

ئەگـــەر عـــومرم ئـــەدەیتێ بـــێبەهانـــە
بـــۆ تـــیری دەرد بـــۆ ببمـــە نیشـــانە؟
دەوا و دەرد هـــــی تۆیـــــە ئـــــەبێ بـــــۆ
حەواڵـــەم کـــەیت بـــەم بـــێتەجرەبانـــە

دەمـــێ مـــەئموور گیـــانم لـــێ ئەســـێنێ
زبـــانم لـــەنگ و چـــاو مۆلـــەق ئـــەمێنێ
بـــە غـــەیری رەحمـــی بـــێحـــەددی ئیلاهـــی
کەســـێتـــر کـــوا لـــە گێـــژاوم دەرێنـــێ؟

خــــودا بـــەو رەحمەتــــە بــێئینتیهاتــــە
دڵـــی تــــەنگم بـــە ئومێـــدی نەجاتـــە
ئەگـــــەر نـــــووری جەماڵـــــت دابپۆشـــێ
نـــە مـــن، عالـــەم گرفتـــاری نەهاتـــە

کــــەریمی و رەحیمـــــی و خـــــەتاپۆش
بــە بــۆی «لاتقنطــوا» زینــدووم و دڵــخۆش
ئومێـــدی رەحمـــەتی تـــۆقـــەتع ناکـــا
مەگــەر ئینســانی بــێویجـدان و بــێهــۆش

خودایـــا مـــن دڵـــێ داوا ئەکـــەم لێـــت
هەمیشـە شوغڵـی زیکـر و فکـری تـۆ بێـت
بـــە فەزڵـــت ئیتمینانـــێ وایـــە پـــێ بـــە
بـــە هـــیچ لافـــاو و رووداوێ نـــەڕووخێت

ئیلاهـــی بمخـــە نـــاو ئـــەو رەهرەوانـــە
کـــە «لاخـــوف علـــیهم» بـــۆئەوانـــە
لـــە قـــووەی لایـــەزالی، بـــۆسوپاســـت
تـــــەوانایی بـــــدە بـــــەم ناتەوانـــــە

بـــە مڵـــک و مـــاڵ دیم نابـــێ نـــەجاتم
بـــە دەروێشـــی ئـــەوا درگـــات هـــاتم
لــە بــەحری جــوودت ئــەی جــەوادی وەههـاب
بەشــم تــا زیــاد بــەی، زیــاتر گــەداتم

دیاریـــت کـــردووە دوو رێگـــە بۆمـــان
لـــە هـــەردوو رێگـــە سەرپشـــکین خۆمـــان
یـــەکێ بـــۆبـــاغ و بـــۆ گوڵـــزار ئـــەڕوا
یــەکێ بــۆ خــار و مــار و نــار و زینــدان

بەشـــەر هـــەر کامیـــانی کەوتـــە بـــەر دڵ
ئـــەڕۆ پێـــدا هـــەتا ئەیباتـــە مـــەنزڵ
لـــەوێدا بـــێگومـــان مـــەعلووم ئـــەبێ لی
بـــەرەو خـــارە شـــەقامی یـــا بـــەرەو گـــوڵ

دڵـــێ خاڵـــی لـــە یـــادت بـــێ، زوخاڵـــە
زبانـــێ بـــێ سوپاســـت بێـــت، لاڵـــە
کـــەڕە ئـــەو گـــوێ کـــە ئایاتـــت نەبیســـێ
جەماڵـــت گـــەر نـــەبینێ چـــاو، چاڵـــە

دڵـــم بـــا ماڵـــی تەمجیـــدی ئـــەتۆ بـــێ
زبـــان مەشغووڵـــی تەحمیـــدی ئـــەتۆبێ
کـــەلامت بـــا لـــە گوێمـــا بێـــت دایم
هەمیشـــە چـــاوی تەئییـــدی لـــە تـــۆ بـــێ

لـــە بـــەحری رەحمـــەتت یـــا حـــەیی مـــەننان
هـــەموو کـــات و دەقیقـــە و لـــەحزە و ئـــان
بـــڕێژە ســـەر وجـــوود و رۆحـــی پـــاکی
«رســـول اللـــه» و «آل بیـــت» و یـــاران

ئومێـــدم وایـــە ئـــەو دەریـــا بجۆشـــێ
تـــەواوی پەیـــڕەوانی ئـــەو بپۆشـــێ
کەســـێ بەشـــدارە لـــەو دەریایـــە «زاری»
کـــە ئەمـــڕۆ بـــۆ نـــەجاتی تـــێبکۆشـــێ

٦٥

چوار هۆنراوەی زاری بۆ کوردەواری

به ناوی خودا

پێغەمبەری ئیسلام ﷺ فەرموویەتی: هەرکەس لە ئێوە کارێکی نارەوای دی ئەبێ بەرگری بکا، ئەگەر بە زۆر نەیتوانی بە زبان، ئەگەر بە زبان بۆی نەکرا، بە دڵ، وە ئەم ئاخرەیان بێهێزترین بڕوایە.

لەم عەسرە حازرەدا کاری نارەوا کە بووە بە لافاو و زیادەڕەوی لەوانا لە ئەندازە دەرچووە و بووە بە جوزئی مەزهەب بۆقیسمەتێ لە ئەهلی رۆزگار کە بە زۆر ناتوانین بەرگری بکەین پێویستە بۆ ئەدای وەزیفە بە زبان برایانی ئایینی ئاگادار کەین کۆتایی بەن بە چەن کارێ کە زیادەڕەوی لەوانا بووە بە هۆی ناشیرینی ئادابی ئیسلام.

١. بێئیحترامی لەگەڵ مزگەوتەکان

٢. بێئینسافی ژن بە شوودان

٣. رەشبەڵەکی پڕ لە رسوایی و نێر و مێ تێکڕژان

٤. تاڵان کردنی مردوو لێمردوو بە ناوی سەرخۆشی لە خزم و خێشان.

ئەم خزمەتگوزارەی خۆتان بۆ ئەم چوار مەتڵەبە چوار هەڵبەستی هۆنیوەتەوە ناوی ناوە «چوار هۆنراوەی زاری بۆ ئامۆژگاری کوردەواری» وا پێشکەشتان ئەکات، گوێی لێ بگرن.

هەوەڵ: بێئیحترامی لەگەڵ مزگەوتەکان

شەوێ تەنها بووم، مات و دڵشکاو — کردەی خۆمانم هاوردە بەرچاو
بە میزانی شەرع گرتم بەرانبەر — سووکتر لە هەوام هاتە بەر نەزەر
زیاتر کردەمان چوون بە هەوایە — نە بە وەرگرتن لە مامۆستایە
بەتاڵە و تێکەڵ خڵتەی نەزانی — لە حەق خاڵیە، پڕ لە شەیتانی
لە ئینسانیەت تەواو چووینە دەر — بە شعوور دێوین، بە سوورەت بەشەر
لە ریزی ئەهلی هۆشا نەماوین — لەم مامەڵەدا زۆر خەڵەتاوین
ریا و فێڵ و فەن ناو ئەنین ئیخلاس — تا مەشهوور ببین بە پیاوێکی خاس
ئەوی کارمانە پێچەوانەیە — راسمان گوریسی ناو هەوانەیە
کوردین، لادێیی، بێچارە و نەزان — بێ خەبەر لە وەزع مردن و ژیان
بە سەد نەخۆشی دینی دوچارین — عیبادەت ناقیس، عەقیدە لارین
هەنگاوێ نانین بەرەو رزگاری — کەوتووینەتە شۆن کاری بێعاری

کوردیکا @kurdica

دین لە مەرگایە غەمی بۆ ناخۆین
بە سەر بۆ ناو کار ناڕەوا ئەڕۆین

بە تیری گوناه دڵ لە سەد لاوە
زەخمارە بەرێ ناکەینە لاوە

وەلێکن ئەگەر سەرمان بێتە ئێش
ڕێگەی بێهداری، گورج ئەگرینە پێش

بۆدەوا و دەرزی دەفعی سەر ئێشە
لە گەڵ دوکتۆرا ئەکەین وەکێشە

وەلێ بۆ نەجات ئەبەد لە خەتەر
باوەڕمان کەمە بە خوا و پێغەمبەر

حەدیس نابیسین، ئایەت ناژنەوین
نازانم مردووین، یا غەرقی خەوین

برا من کوردم، لادێ نشینم
وەختێ کە وەزعی لادێ ئەوینم

دنیام لە بەرچاو وەها ئەوێ تەنگ
ویجدان نایەڵێ دانیشم بێدەنگ

ریشەی برایی تەکان ئەدا پێم
ببیسن یا نە، مەجبوورم ئەڵێم

لادێ نشینان، براکانی کورد
لە بەیاناتم تێبفکرن ورد

بە چاوی بینای هۆش لی بڕوانن
ژێرەو ژووری کەن هەتا ئەتوانن

ئەگەر سەحیحە وا لیبگرن گوێ
عەمەلی پێ بکەن، مەیخەنە بەرپێ

ئەگەر غەڵەتە وەری مەگرن لێم
لە جێی ئافەرین جوێن بدەن پێم

شکاتم زۆرە لە ئەتوارتان
لە بەد ئەخلاقی و شێوەی لارتان

ئێوە تێفکرن، هیچ خەبەرتان هەس
کە موسوڵمانی بووە بە هەوەس

دنیا پەرەستی لە حەد دەرچووە
داوێنی ئایین لە دەس بەر بووە

درۆ و دەسبڕی و ناڕاسی باوە
حەڵاڵ و حەرام هەر ناویان ماوە

ئێژن بەهەر جۆر نەفعێ دەس کەوێ
بینێرە باخەڵ پێت حەرام نەوێ

ئەدەب لە لادێ سەری پێچاوە
ئێسە بێشەرمی ئەدەبی ناوە

هەرکەس درۆزن، لار و دەسبڕ وێ
بێحەیا و فەساد، تووڕە و دەم شڕ وێ

دووڕوو، دووزبان، ئەهلی کینە وێ
بۆبەنای فیتنە و شەڕ بنچینە وێ

ئەوە ماقووڵە و باڵانشینە
جێگەی باوەڕە و راسە و ئەمینە

ئەوە سەد فێڵی وا لە ژێر سەردا
لە سەر کورسیە، وا لە دەفتەردا

ئەمما ئەوانە پارێزگارن
ئەمین و بە دین جێی ئیعتبارن

بێقەدر و بەها، بێخەریدارن
تەلان و لە تۆی خاکا پێوارن

ئەمانە تۆخوا با دەرچێ لە بەین
بێن با تەماشای شێوەی خۆمان کەین

ئەونە نەفام و ئەبلە و مەغروورین
تا چاو بڕ ئەکا لە ئایین دوورین

وا تەکمان داوە بە لای دنیاوە
رەسمی ئایینمان لە بیر نەماوە

لە نەزانیا دڵمان وا غەرقە
مزگەوت و بازاڕ لامان بێفەرقە

مزگەوتەکانمان لە تاعەت خاڵی
هەمووومان سەرگەرم شێوەی مناڵی

تەکیەکان خاڵی لە ریازەتکێش
لە جەزبەی سۆفی و لە یاهووی دەروێش

بێفەرش و بەرماڵ پڕ لە خاکوخۆڵ
بە عادەت ئاوا، لە عیبادەت چۆڵ

هاتوچۆی مزگەوت بۆ رەزای باری
لە لادێکانا نەما ئاساری

رۆیین ئەو دەستە زەحمەتکێشانە
ئیسە سالکیان کاکڵەمێشانە

هیچ فەرقی نییە لەم زەمانەدا
خانەقا لە گەڵ قاوەخانەدا

مزگەوتەکانمان کاروانسەرایە
جێگەی مامەڵە و قوولە و هەرایە

لەباتی وێردی سوبح و ئێوارە
باسی کەر و گا و پەز و پەروارە

یا باسی کەوە یا کەروێشکە راو
یا چەشتەی رێوی، تەڵە و دانە و داو

بە شەودا جێگەی گۆرەوی بازی
حیکایەتخوانی و مەسخەرەسازی

زەمانێ مەیدان گەمەی مناڵە
دەمێ وەرزشگا بۆ کوڕ و کاڵە

لەباتی سەدای خەتم و تەهلیلە
هووشەی سیغار و فیشەی سەبیلە

ئەونە رەواجە بازاڕی درۆ
گوێگر لە مزگەوت جێگەی نابێتۆ

ئەگەر فەقیرێ بێژێ وا ناوێ
تۆ خوا براکان بێدەنگ ون تاوێ

ئەیدەنە بەر شاخ بەر تانە و تەشەر
ئەڵێن بێدەنگ وە، هەستە بڕۆ دەر

مەعلوومی نەزەر ئەهلی شعوورە
کە قیبلەی مزگەوت بووە بە کوورە

میسالی کەعبە لە هەر چوار لاوە
خواهە بە دانیشتن یا خۆ بە پاوە

دەوری لێئەدەن، گشت رووی تێئەکەن
غەریب و نەناس کەمتر جێئەکەن

وەختی دانیشتن رووبەڕووی کوورە
ئەوێ وە چەقە، وە حەچە و لوورە

ئەیکەن وەهەرا وە شەڕە دەنووک
هەموو دوازدە عیلم، گەورە تا بچووک

بێخەبەر لە وەزع ماڵی خۆیانن
خەبەری تەواو دنیا ئەزانن

خەجاڵەت نابن لە درۆی بێجا
رووبەڕووی یەکتر هەڵدێنن سەدا

بەم شێوە لارە ناتەواوەیان
کەف ئەکەوێتە لالەغاوەیان

کەس حاڵی ناوێ لەقسەی هیچ کەس
گوێگر هەر کوورەی بێچارەیە و بەس

کە بە یەکدەفعە دێنە سەر باسێ
سەگ خاوەنی خۆی ئەسڵەن ناناسێ

نە ناوی دینە، نە باسی ئیمان   نە یادی تاعەت، نە باسی ئیحسان
نە لە واجبات حەرفێ ئەپرسین   نەلە مکافات حەتتا ئەترسین
نە لە ئیتاعەی حەق ئەبەین ناوێ   نە دائەنیشین بێ هەرا تاوێ
فەسڵی زمستان کە بێکاریە   فرسەتی ئەدای فەڕزی باریە
لە بەر کرێوە و زمهەریر نەوێ   ئەحەدێ ڕێگەی مزگەوت ناکەوێ
یا لە سەربانان یا لە بن دیوار   گشت دائەنیشن بەتاڵ و بێکار
ئەغڵەب مزگەوتان لاشیپان رووخاو   بێچرا و بەرماڵ، پەنچەرە شکاو
تەپوتۆزاوی لە خاک و خۆڵ پڕ   جاڵجاڵووکاوی، دار و دیوار شڕ
مێحراو بێئیمام، بانگ وێژ نادیار   جەماعەت بێشۆن، جومعە بێئاسار
بۆ ئەدای ئەمری دین بێخەریدار   ئەوان بە دەستە لە تاعەت بێزار
دڵی ئەهلی عەسر، وەها رەش بووە   زۆریان لە بیستن حەق بێبەش بووە
ئەوەندە بێزار لە زیکر و دۆعان   پشت لە مزگەوت و ڕوو لە سینەمان
باسێ لە مزگەوت نییە لە کاردا   بەرەو سینەما گشت وان لە غاردا
سینەما ئاوا، بازاڕی بەفەڕ   بۆدەستەی نەفام هەرزە و ئەهلی شەڕ
بلیت ئەسێنن بە دیدە و بە گیان   بۆ گوێ ڕاگرتن لە درۆ و بوهتان
وەختی تەماشای پەردە، پیاو و ژن   ئەچنە باوەش یەک، سواری یەک ئەبن
دەستەی جەوانان نێر و مێ یەکسەر   هەموو موشتەری کاری شەرم ئاوەر
ئاشنا لە گشت کووچە و کۆلانن   وەلێکن ڕێگەی مزگەوت نازانن
تاریکی هەوا پۆشی ڕۆژی دڵ   بێشەرمی رەواج، دیانەت باتڵ
براکان مزگەوت جێگەی نوێژە   کێ وتی مەخسووس پڕوپووچ وێژە
یا بە فتوای کێ ئێوە ڕێی مناڵ   ئەدەن بۆ مزگەوت سەرفەڕش و بەرماڵ
لیباس ناخاوێن، قەبیح و چڵمن   پیس و قوڕاوی، چەپەڵ و چڵکن
بۆ ئەبێ ئەوەی قڕە و هەرا وێ   لە لادێکانا لە مزگەوتا وێ
مەگەر ڕێگەتان نەکەوتۆتە شار   نەچوونەتە ناو مزگەوت جاروبار؟
هەتا بزانن چۆنە ئیحتیرام   عیبادەتخانە لە لای ئەهلی فام
یا وا ئەزانن خوای لادێ و شار   دوانن. هاوار، لە دەستان هاوار
مزگەوتی لادێش عیبادەتگایە   سوجدەگای مەردان حەق ئاشنایە

بینای بۆ تاعەت، بۆ کاری چاکە   نە بۆ گاڵتە و گەپ، کاری ناپاکە
قابیل ئیحتیرام، مەحەل بۆ ئەدەب   دین پەروەرانی عیبادەت تەڵەب
بۆ بوو بە جێگەی گاڵتە و بێعاری   عیبادەت لەوا نەما ئاساری
نازانن خودا چاوی وا لێتان   وا بێ ئەدەبی عار نیە پێتان
فاییدەی چیە پڕوپووچ وێژی   قەزای فەرز کە، گەر ئەهلی نوێژی
دەم بۆ توڕەهات بۆ بەڕەڵڵا وێ   با مەشغووڵ زیکری «سبحان اللە» وێ
لە باتی ناوی ئەم و ئەو بردن   پێتان زەرەرە ئیستیغفار کردن
زبان بۆ خاتر زیکری خودایە   نە بۆ غەیبەت و باسی بێجایە
بە چاکە وێژی بۆ نەیخەینە کار   پێ نەکەین حەمد و شوکری کردگار
بۆچی بەڕەڵڵای وەک گورگی هار کەین   برا و ئاشنای خۆی پێ زەخمار کەین
هاتوچۆی مزگەوت بۆ رەزای خواس   نە بۆ بێعاری و کاری ناڕەواس
ماڵی تاعەتە هۆشتان ببێ، هۆش   مەیکەن وە بازاڕ خەرید و فرۆش
دەنگ بەرزۆ مەکەن لە نوێژ و زیکرا   لە هەرچی ئێژن بچن بە فیکرا
بزانن لە گەڵ کێ لە نوێژدا   ئەوێسن، چۆنن لە وتوویێژدا
بانگەواز کردن بۆ شتی گوم بوو   خەرید و فرۆش، هەرا و قاوقوو
نەقڵ و حیکایەت باسی دونیایی   چەنە درێژی، سواڵ و گەدایی
خواردن و خەوتن، بێعوزری سەحیح   لە مزگەوتدا حەرامە و قەبیح
عومری بەنرختان مەدەن بە هەدەر   لە شەقامی راس ئیسلام مەچنە دەر
مەدەنە دەستی هەوا لەغاوتان   هەستن بۆ قەزای نوێژی فەوتاوتان
بە دڵ بە زبان خواتان لە بیر وێ   ئەمەیە ئەدەب، بۆ کەسێ ژیر وێ
بێن با هەموومان روو بکەینە حەق   نەفس و هەوامان بدەینە بەر شەق
بۆچی سەرتاپا غەرقی دنیا بین   رۆژێ نەفەسێ با بۆ خوا بین
وەختی دێ مزگەوت ئەوی تیا بکرێ   داوای شاهیدی بە حەق لێ بکرێ
وەبێزیاد و کەم هەرچی بزانێ   بەیانی بکا و حاشا نەتوانێ؟
یانی ها هەرچی بکرێ لە مزگەوت   ئەیگرێ درووس وێنەی زەبتی سەوت
ئەوی تیا بکرێ لە کار لە گوفتار   بە بێزیاد و کەم گشت ئەکا ئیزهار
وا چاکە کەمێ روو لە ژیری کەین   لە هەڵەوێژی جڵەوگیری کەین

لە ئادابی چاک بێزاری تا کەی؟
شێوەی هەرزەیی و بێعاری تاکەی؟

جەوانی رۆیی پیری ئەوا هات
ئامادەی مەرگە سەراسەر ئازات

تا هەرەسی مەرگ نەیناویتە ژێر
پشت هەڵکە لە شەڕ ، روو بکە لە خێر

تاکەی دەس هەڵگر بەتاڵی ناوین
وا تواینەوە وەک وەفری هاوین

ئەبێ بۆ ئەونە هۆشمان نوقسان وێ
مشک و پشکەڵمان لە لا یەکسان وێ

بۆ کەوتینە ناو ئەم درک و داڵە
بە چ هیوایێ چیمان خەیاڵە؟

گوهەرمان بۆچی دا بە بەردی رەق
تەلامان بۆچی فڕ دا بە ناحەق؟

بۆچی لامان دا لە شەقامی راس
بووینەوە سەردەستەی دەستەی الخناس

باوەڕتان ئەگەر نیە بە مەلا
بڕۆن بپرسن هەرکەس لە هەر لا

هەیە فتوایێ جێگەی بڕوا بێ
کە مزگەوتیش وەک کاروانسەرا بێ؟

یا مزگەوت جێگەی گەمەی منداڵ وێ
دووکانی بەزاز، چەرچی و بەقاڵ وێ؟

چوونت بۆ مزگەوت بەم مەنزوورە وێ
پشتت لە قیبلە، رووت لە کوورە وێ

رۆژی قیامەت بە تەما نەوی
ناو جەماعەتی رزگاران کەوی

ئیسلام ناوێکی مابوو لە ناودا
ئەویش یەک دەفعە درا بە ئاودا

بە ریا و درۆ و دەسبڕی و لاری
شاراوە، گووم بوو، کەوتە پێواری

گشتمان ئەزانین ساڵێ نە مانگێ
لە ئەغڵەب دێ دا ناوترێ بانگێ

جومعە و جەماعەت، غەریب و بێناو
تەسبێح و تەهلیل کەم دێتە بەرچاو

ئەمە بەس نییە بۆ خراویمان
بۆ دواکەوتوویی و بەجێماویمان

بکەوینە شۆن هەوا و هەوەسمان
لە دامانی دین بەر بدەین دەسمان

ئەبێ بۆ نەکەین رەحمێ بە خۆمان
کێ ئەکا تیمار، زامی بەسۆمان

تێکۆشن بۆ کار یەقینتان وا وێ
هیچ کەس بێعەمەل نەجاتی ناوێ

تێکۆشە بۆ کار، نەفست مەبیسە
بێکار کەی ئەجری کردووەتە کیسە

کۆچی ئاخری هاکا هات کاکە
لادە لە خراو روو بکە چاکە

نەکا لە ناکاو مردن بێتە رێت
«قابض الارواح» درگا بگرێ پێت

موددەی ژیانت ئەگەر براوە
بە هیچ تەدبیرێ نایێتە دواوە

نە بۆ هاتنەوەی دنیا رێگە هەس
نە بۆ مەعزەرەت خەتا جێگە هەس

«زاری» بێژە ئەم قەومە بێعارە
با دەس هەڵگرن لەم کارە لارە

@kurdica

دووەم ـ باسی بێئینسافی ژن بە شوودان

داوای هاوکاری با لە زوان کەین … کەمێ خراوی خۆمان بەیان کەین
عەشرەت! وا ئەوێ خواناسیمان … شەیتان ڕەم ئەکا لە ناڕاسیمان
هەتا نەزانی تان و پۆمان وێ … ئەبێ ڕسوایی خاسسەی خۆمان وێ
بێهۆش و نەزان، بێخەبەر لە دین … تووڕە و بێتاقەت عاقیبەت نەبین
ئەونە مەسخەرەی هەوا و هەوەسین … لە هەموو لایێ بێقەدر و پەسین
کەوای عیففەتمان کێشا وە قوڕدا … پارێزگاریمان بە جارێ فڕدا
ڕەفیقی جەفا، لە سەفا دووریین … بە درۆزن و بە دز مەشهوورین
بێجیهەت خوێنی یەکتر ئەمژین … لە سەر شەڕەسەگ یەکتر ئەکوژین
لە هەرا و قڕە مەجلیسمان پڕە … سوڵح و سەفامان شەڕە و سمڕە
لە ئەخلاقی چاک تەواو بێبەرین … بۆیە پایینتر تیرەی بەشەرین
بۆ ئەوە ئەگەر بینەوە سەر هۆش … شێوەی ئینسانی نەکەین فەرامۆش
بە هەموو قووەت بانگ ئەکەم لێتان … گوێ بگرن ئەدەم ئاگەهی پێتان
لەمە زیاتر با نەوین بە پەن … ببیسن قسەم لە هەرجێ کە هەن
براکانی کورد: کەیخودا، ڕەئیس … عەیبێکمان هەیە بێئەندازە پیس
تەواوتان لە من باشتر ئەزانن … وەلێ بێ ئەمری شەیتان ناتوانن
فەرزە کە پێتان بێژم ئاشکرا … هەتا بزانن گشت قەوم و برا
ژن فرۆشتنە بە پارەی بێحەد … بە هەزار هەزار، نە بە پەنجا و سەد
هەتیوێ ئەگەر بێتو ژن بێرێ … کەیخوا بۆماڵ تەرەف بێنرێ
ئەبێ چەند هەزار نەقد بژمێرێ … بیکاتە کیسە و ئەوسا بوێرێ
بێژێ کەیخودا بکەن هاوکاری … ئەمە پووڵ، بڕۆن بۆ خواستگاری
دوای چەن کەشمەکەش هەرا و فێڵ و فەن … بە ناو شیربایی تالانی ئەکەن
هەر بەو مەجلیسە لە ژن هێنانیا … لونگی گەدایی ئەدەن وە شانیا
بۆ شڕە و شاتاڵ شیرینی خواردن … زەخیرە بۆ ماڵ خەزوورە ناردن
ئەبێ کۆتی قەرز بکاتە گەردن … پەنا بۆ بەزاز بۆ بەقاڵ بردن
یەک بە دە، باری قەرزی بێتە سەر … بۆی نەدرێتەوە تا ڕۆژی مەحشەر

ملی، کۆتی قەرز دایبنەوێنێ
خاوەن قەرز عەیشی لێ بشەوێنێ

مەنزڵ بێچرا، سفرە بێپێخۆر
تەنوور بێئاور، گوزەران ناجۆر

بووک بێنەفەقە، زاوا زویر بێ
خێشایەتی وا یاخوا وە قیر وێ

ئەم لە رەنجبەری ئەو لە لاپێژی
نەجاتیان ناوێ لە شیاکە ڕێژی

قەومەکان پێتان باشە کاری وا
ژیانیان وا وێ دوو هەژاری وا؟

تالانی یەکتر، بە ناو شیربایی
مەکەن براکان بەسە رسوایی

هەی داد هەی بێداد لە بەدکاریتان
لەم تالانی سەخت پڕ خەساریتان

بزانێ هەموو شیربایی سێنێ
خێشایەتی وا عەداوەت دێنێ

ژنخواز کە زانی هیچی نەماوە
بێنەقد و بێجنس خانە خراوە

بیر ئەکاتەوە لە کردەی شوومی
لە هەموو لاوە خەفەت هوجوومی

بۆ دێنێ جا چۆن ژن بەخێو ئەکەی
لە کوێ بەرقلیان لە کوێ شێو ئەکەی

چۆن رازی ئەکەی بەقاڵ و بەزاز
لازماتی ماڵ چلۆن ئەکەی ساز

ئەگەر ژەمێ قەن یا چایی نەوێ
بەینی ژن و شوو وەک خوم ئەشەوێ

ئەوێ وە قڕە، وە هاورد و برد:
قوڕمساخ! نەتبوو ئەمتە بۆچی کرد

خانم ئەتۆرێ و ئەڕوا ماڵەوماڵ
ئاغاش لەم لاوە دەسخاڵی و بەتاڵ

نە ماڵی ماوە بەهانەی ببڕێ
نە باڵی ماوە لە دوای بفڕێ

بەم جۆرە وترا شوومی شیربایی
ئەیانخاتە ناو دەریای گەدایی

ئەگەر بەم جۆرە تالان یەک نەکەین
ئەم بەدبەختیە کەمتر دێتە بەین

شیربایی بە قەول کەس ناوێ حەلاڵ
ئەوێ وە ئاگر ئەکەوێتە ماڵ

وایان فەرمووە خاوەن کەمالان
بێتەفاوەتە شیربایی و تالان

بۆ حەلاڵ بوونی مەکەن فێڵ و فەن
لیباسێ تری وەبەردا مەکەن

مەڵێن شیربایی نیە ئەم ماڵە
مارەییەکی شەرعی و حەلاڵە

راسە کە مارەی لە سەر بڕاوە
ماڵی زەعیفەی لە روو داماوە

ئەمما کەس و کار وەهای قووت ئەدەن
زەعیفەی مەزڵووم نائومێد ئەکەن

لێی ئەشارنەوە، ئەینێنە کیسە
خەبەریان نییە کە زوڵمێ پیسە

ماڵی مەزڵوومێ وا بۆچی پاماڵ
ئەکەن بە ناحەق، پێ ئێژن حەلاڵ

بۆچی وا خۆتان بێخەبەر ئەکەن
زەهر هەر زەهرە با پێبێژن قەن

ئەو مارەییەی بە ناو جیهازی / گشت بۆ خەرج ئەکەن با نەشبێ رازی
بە بەعزێ سابوون گۆرەوی و دۆخین / یەک دوو دەسماڵی زەرد و سوور و شین
فریبی ئەدەن باقی بە حەلاڵ / ئەزانن ئەیکەن وە بنچینەی ماڵ
ئەمانەم دیوە من بە چاوی خۆم / بۆیە بەم جۆرە لە سەری ئەڕۆم
مارەیی میزان شەرع بدەن قەرار / فەرقی دەوڵەمەن هەس لە گەڵ هەژار
ئەونە بێوەختێ ژن داوای کرد شووی / بە کەماڵی مەیل وە بێگرژی رووی
بێناڕەحەتی و بێدەردی سەری / پێ بدا و زیممەی خۆی بکا بەری
چیە مارەیی بەو میزانە وێ / تا خۆشەویسی سەد چەندانە وێ
ئەگەر لە ڕێگای شەریعەت لادەین / ژن و شوو شەڕیان ئەکەوێتە بەین
ژن داوای حەقی خۆی بکا لە شوو / کە نەیبێ بیدا لیان ئەبێ بە قوو
ئێژێ بە شووی خۆی ژنی ناماقووڵ: / یەخەت بەرنادەم یا تەڵاق یا پووڵ
ژن جۆیای فرسەت حەق خۆی بسێنێ / شوو لە فکرایە ژن بخلەتێنێ
بەم ئەحواڵەوە لە دەشت و لە ماڵ / لەگەڵ یەکترا تووڕە و ترش وتاڵ
مەنزڵ پڕ ئەوێ لە خوتە و بۆڵە / رۆژێ چێشت بێخوێ رۆژێ تر سۆڵە
کەوچک ئەدرێ وە سەر کاسەدا / کەرە، موعەتتەل لە نێو ماسەدا
تەجاوز مەکەن لە تەریقی راس / بێ عەداڵەتی سەمەری ئاواس
لە خوا بترسن مەگرن ڕێگەی لار / با مارەییتان لێ نەوێ وە مار
بۆچی لە یەکتر ئەنێنۆ تەڵە / بۆ ئینسانانە ناکەن مامەڵە؟
دەسێ یا دوو دەس بسەنرێ لیباس / زۆر موبارەکە قبووڵە رەواس
وەلێ گۆشوارە، ئەشرەفی و لیرە / گەردن بەندی زێڕ، کرمەک، لاگیرە
ژن خواز ئەمانە بۆچی بسێنێ / هەر پێتان خۆشە هیچی نەمێنێ؟
بۆ نابووت ببێ ئەو لێقەوماوە / ئێوە بن و خوا بۆ ئەم ئەسپاوە
جوابم بەنۆ ئەپرسم لێتان / بۆتە پاڵەپێژ عەیب نییە پێتان
ئەم گشت بەهانە و بدە و داوایە / مایەی بەدبەختی بووک و زاوایە
تووی ئەم فەسادە تاکەی ئەچێنن / خەڵات بە ژنخواز بۆچی ئەسێنن
دەک خەڵاتی وا وە میرات کەوێ / یا خوا موبارەک خەڵات پۆش نەوێ
براکان بەزمی خەنە پووڵیتان / دەلیلە لە سەر ناماقووڵیتان

دەعوەتی ژنان بۆ لای بووک ئەکەن
هەر بەو دەعوەتە خۆتان سووک ئەکەن

چون هەر ژن پوولێ بۆ حیفزی شەرەف
ئەبێ بخاتە سەر سفرەی تەرەف

ئەمن ئەپرسم لەو خاوەن ماڵە
ئایا ئەو پوولەی لە لا حەڵاڵە؟

ئەڵبەت مەعلوومە «غصب الحیایە»
وەک پوولێ بیدەن بە لۆتی وایە

ببن بە لۆتی لە بەر خاتر پووڵ
بە تەمان ناوتان ببرێ بە ماقووڵ؟

خراوتر لەمە دەسەی هەرزەکار
ئەرژێتە دالان سەربان و حەسار

تاریکایی شەو ئەوێ وە پەردە
بۆیان وا گشتیان ئەون وە جەردە

لە سووچ و پەنا لە بن دیواردا
یا لە پشت درگا لە ڕێگوزاردا

خۆیان مات ئەکەن بێجووڵەونەفەس
تا نەچیرێکیان بکەوێتە دەس

وا لەو بەزمەدا بەدناوی هەزار
تەرکی کەن وەک مەرد با کۆتا بێ عار

شیرینی خواردن رەسمێکە باوە
خاوەن شەریعەت ئیجازەی داوە

دوای نیکاح کردن مەجلیسێ لە پیاو
پڕفام و شعوور زانا و خاوەن ناو

برازێتەوە بە شەوق و ئەدەب
پڕ زەوق و سەفا، پڕ شادی و تەرەب

گۆرانی وێژی دەنگخۆشیش ئەشعار
بخوێنێتەوە ئەوێ وە گوڵزار

ئەو بەزمە جوانە بۆ حازرانی
بە ناڵەی دەف و سۆزەی گۆرانی

وەلێ بەو شەرتە دوور لە بیدعەت وێ
نە تێکەڵ بە باس زوڵف و روومەت وێ

ئەمە کە ئەهلی ئاوایی تەواو
ئەبێ تێر بخۆن لە گۆشت و پڵاو

شایی لە ژنخواز بکەن وە شیوەن
ئەوی هەیەتی بیخۆن و بیوەن

کاری وا شێوەی بێکەماڵانە
شیرینی خواردن نییە، تاڵانە

وەرن با بێژین هەموو مەردانە
تف لەم قانوونە ئێمە هەمانە

بەم رەسم و یاسا کە باشە پێمان
هەموو میللەتێ تف ئەکا لێمان

ئێژن بێنە سەیر، کوردی ناماقووڵ
ژن کە ئازادە ئەیفرۆشن بە پووڵ

لە کام عەشرەتا بێئینسافی وا
رەواجی هەیە ئیللا لە کوردا

براکان بە عام بێن بکەن یاری
شیربایی لە ناو لابەن یەکجاری

تانوپۆی هەوا و هەوەس مەتەنن
ریشەی ئەم زوڵمە لە بێخ هەڵکەنن

لە کاری خێرا بڕ و بەهانە
خیلافی قانوون دیانەتمانە

هەر گا دوو نەفەر بە یەک رازی بوون
بیاندەن بە یەک وە بێ چەند و چوون

با کەم کوڕ و کچ بکەن چاوبڕکێ
سەرمان بشکێنن وە بەردە فڕکێ

ڕەزای کچیشتان ئەبێ مەنزوور وێ
با خوێشایەتی لە عەیبە دوور وێ

لەم حەقیقەتە گشت کەس حاڵییە
کاری ناڕەزا بەری تاڵییە

بێ ڕەزا ئافرەت بۆ ئەدەن وە شوو
خۆ ئەخەنە ناو قوڕە و قاو و قوو

لە بیرمە ساڵێ شەخسێ بێ ڕەزا
لەم چەن ساڵەدا کچی بە شوو دا

نیکاحی کریا و شیرینی خوریا
پێشکەشی ئاغا و شیربایی دریا

سبەینێ ئەگەر ڕاپەڕین لە خەو
وتیان فلانی هەڵگیرا ئەمشەو

بێ ڕەزای ئافرەت مەکەن کاری وا
با نەکەونە ناو عەیب و عاری وا

بۆ ئەکەونە شۆن نەفس و هەواتان
ئەیکەن وە دەردی گران دەواتان؟

ئێوە گەورەتر لە پێغەمبەر نین
بۆ تێنافکرن مەگەر بەشەر نین؟

بۆ ژن بە شوودان پەیڕەوی لەو کەن
کەم ڕۆژی قانوون دینتان بە شەو کەن

کەسێ لە مەیدان گۆ ئەباتە دەر
کە لە ئەمری ئەو پا نەنێنە دەر

ئەگەر ڕاس ئەکەن ئۆمەتی ئەون
ئەبێ لە کاردا شۆنی ئەو کەون

لامەدەن لە خەت ڕاسی ئەمری ئەو
بۆکاری خیلاف مەبن وە پێشڕەو

بپرسن چلۆن کچی دا بە شوو
لەم ئەمرەدا چۆن مامەڵەی فەرموو

ئێمەش ئەو ڕێگا بگرینە بەرچاو
هەموومان پێدا بڕۆین وێنەی پیاو

گوێ بگرن لە عەرز ئەم گەستەمارە
ئەم خەستەی پەشێو دەروون زەخمارە

بۆ ئەم ڕووداوە ئەسەف ئەنگێزە
بۆ ئەم کارەسات بێ ڕەحمی خێزە

کوڕێک و کچێ مەیلیان بە یەک بوو
خاوەن کچ حازر بۆ خێشی نەبوو

شەوێ هەردوویان ڕێیان گرتە بەر
کە بێ دەردی سەر ببن بە هاوسەر

کەس و کاری کچ زانیان خەبەر
کەوتنە شۆنیان وێنەی بای سەحەر

کوڕ دەرچوو وەلێ کچ کەوتە تەڵە
ئاوایە سەمەر شوومی مامەڵە

ئەو بێچارەیە بە ناحەق تیاچوو
لە خۆشی ژیان دنیا بێبەش بوو

برا ژیرەکان باشە کاری وا
زوڵمی ئاشکرا لە هەژاری وا؟

عالەم هەراسە لە دڵبەردی وا
کە سەر بکێشێ بۆ نامەردی وا؟

عەلاوەی ئەمەش هەموو ئەزانن
ئەوانە مانیع کچ بە شوودانن

ئابڕووی خۆیان وا بە باد ئەدەن
بێ ئیجازەیان کچیان شوو ئەکەن

کوردیکا @kurdica

ئەڕۆن وێڵ ئەون لە گەڵ یاریانا   قوڕ ئەدەن وە چاو کەس و کاریانا
کە وایە زووتر بیاندەن بەشوو   بۆ خاتر بەقای عورزە و ئابڕوو
ئەم بەرگیریە پڕیەتی لە عار   دیومانە بە چاو تا ئیسە سەد جار
مەگەر نابیسن، گوێتان خنراوە   ساڵێ هەزار زۆڵ دێتە دونیاوە
ئەوی بێشەرمی و کاری لاریانە   مانێعیان شەریک عەیب و عاریانە
سۆفی! بە درۆ چاو مەقونجێنە   دەروێش! بێحاڵ پرچ هەڵمەسووڕێنە
مام حاجی! تەنها مێزەرێکی زەرد   نەجاتت نادا لە گێژاوی دەرد
بە پشتێنی سەوز سەیید! مەنازە   وە بێ کاری چاک کەس لەو ڕێبازە
ناپەڕێتەوە ناچێتە ئەو بەر   نەجاتی ناوێ وە بێ دەردی سەر
خەلیفە! ماقووڵ بە مێزەر و ریش   ناوی، تا نەکەی خالیس بۆ خوا ئیش
جەنابی مەلا! ئەتۆیش ئەم عەبا   بێوەرع و تەقوا ئابڕووت ئەبا
ئەم پەشێویە کە وا لە ناودا   گیرین لە بەینی ئاور و ئاودا
دڵمان ناسووتێ بۆ هیچ زەلیلێ   یەکتر ئەکوژین بێ هیچ دەلیلێ
لە یەک ئالاوین وەک ژەنگە سوورە   تا خەیاڵ بڕوا، ئاشتی دوورە
رووخاوی دیوار قەڵای وەفاقە   بڵێسەی ئاور کوورەی نیفاقە
زاهیر فریبی با فڕ دەین بە عام   بکەوینە شۆن ئادابی ئیسلام
لیباسی تەقوا بکەینە بەرمان   بۆدەفعی گەرما وسەرمای سەفەرمان
قانوونی دنیا هەر کە قورئانە   بیگرین بە دەستۆ بۆ ئەم زەمانە
پڕ فیتنە و فەساد، پڕ لە بوهتانە   پڕ لە جەردە و دز پڕ لە شەیتانە
بەو دەستووراتە بەڕێدا بڕۆین   فریبی دەڵاڵ «الخناس» نەخۆین
هەیە زیاتر لەمە خراوی؟   کەوتووینەتە ناو سەر لێشەواوی
قانوونی دینمان لە دەس بەرداوە   تا تەوقی سەرمان غەرقی قوڕاوە
چون بەدکاریمان بێ نیهایەتە   با دەس هەڵگرم لەم حیکایەتە
بترسین چاکە لە خوای بێباک   نەک وێنەی قاڕوون قووتمان بدا خاک
یا بە سەرمانا بڕێژێ بە تاو   عەزاوێکی وا قڕمان کا تەواو
«زاری» بێژە ئەم قەومە نەبیسە   با دەس هەڵگرن لەم شێوە پیسە

سێهەم باسی رەشبەڵەکی پڕ لە عاری نێر و مێ تێکڕژان

یەکێ تر ئاسار لە حەق دووریمان | یانی نیشانەی بێشعووریمان
چاو قووچاندنە لە بەعزە کارێ | لە لامان هیچە وەلێ بە جارێ
ریشەی ئابڕوو لە بێخ دەردێنێ | تووی بێحەیایی و فەساد ئەڕوێنێ
رۆژی ئاخرمان کەم لە خەیاڵە | ئەغڵەب حەرامامان لە لا حەڵاڵە
خوسووس رەشبەڵەک لادێ و شارمان | سیل و سەرەتان عەیب و عارمان
ئەگەر رازاوە حەیا بار ئەکا | تەرک دانیشتن لادێ و شار ئەکا
جوان عومرەکان نێر و مێ یەکسەر | لە پەردەی عیففەت تەواو دێنە دەر
ئەکەونە ناو دێ دەسەی رەش و ڕووت | ئەچن ماڵەوماڵ تاقتاق وجووتجووت
کراسێ لەم ماڵ، لەو ماڵ دەسماڵێ | کۆ ئەکەنەوە شەڕەو شاتاڵێ
ئەیکەنە بەریان بۆ خۆنمایی | خۆ ئەکەن وە بووک ئەچن بۆ شایی
بۆ فریب دانی دەستەی کوڕ و کاڵ | ئاڕایش ئەدەن گۆنا و زوڵف و خاڵ
چاکیان تێفکری بێڵێ شیاکاوین | وەلێ بە زاهیر جوان و بەرچاوین
دیوتانە بووکە بارانەی ژنان | وە بێ تەفاوەت ئەمانیش هەروان
بەو ئاڕایشە ئەون وە چاوبەس | تا کەس نەزانێ لەوان جوانتر هەس
ئەدەب و شەرم و حەیا وێڵ ئەکەن | بۆ رەواجی خۆ هەزار فێڵ ئەکەن
جا گوێم لێ بگرە چی ئەکەن لە خۆ | بۆ فریب دانی سەد وەک من و تۆ
ئەبرۆ وسمەسا، پڕ لە سورمە چاو | لارە پێچ ئەکەن کەللەی تاس کڵاو
گێسوو ئاوێزان سەر گۆنای رەنگین | پشتێن شل لە سەر چینی کەمەر چین
مزێڕتر بۆ دین لە گورگە بۆ مەڕ | لەرەی لیمۆی کاڵ لە سەر سینی زەڕ
ورشەی پووڵەکە وەک ئەسێرەی شەو | چاوی هۆشیاران پڕ ئەکا لە خەو
ئەو ریزی لەرزانە بەم لاولادا | بە دەوری روا وان لە سەمادا
خرنگەی گۆ و لە سەر سینە و مەم | خەفەت هەڵئەبڕێ بە با ئەدا غەم
عەرەق چون گوڵاو لە روویان ئەڕژێ | لە خاکی مەیدان هەڵپەڕکێ ئەپژێ
ئەنواعی زیوەر ئەدەن لە خۆیان | سەرسامە عالەم لە رەنگ و بۆیان
وەها ئارایش بە ئەندام ئەدەن | سامری لە سێحر خۆ سەرسام ئەکەن
کاتێ بەم شێوە دێنە لەنجە و لار | لە ریشەی لاوان دەردێنن دەمار

دێته گوێی لاوان که خرنگەی گواره
بەم غەمزە و ناز وعیشوە و خەرامە
ریزی هەڵپەڕکێ کە ئەڕازێتۆ
عەمتەر شەرمەسار رەقس و سەمایان
هەر کاریٚ ئاین پی ناڕازییە
بە شیرەی زوڕنا دێنە خول وەک ئاش
تازە پێگەیوان سمێڵ قەیتانی
شەرابی هەوا وایان ئەکا مەس
گویٚ ئەماڵنەوە وێنەی کەر بۆ جۆ
دەعوەتی یەکتر لەم دیٚ بۆ ئەو دیٚ
ئێژن بێن بۆسەیر ئەم زەماوەنە
بیٚ شەرم و حەیا خۆ مەخەنە ناو
بۆ ئاڕایشی بەزمی رەشبەڵەک
وەختیٚ پەنجەیان هەڵپێکا لە یەک
وەهای فەرمووە شارەزای عیرفان
شەیتانیٚ هەیە بە ناو «سەندەلقۆ»
هەیەتی پەنجەی زۆر و بیٚ حەساو
هەر یەک، یەک پەنجە ئەخاتە ژێریان
کە هیلاک نەون هەڵیخەن بە دڵ
چرای عەقڵیان نەمێنیٚ نووری
خشومش کچگەل چەپی و هەڵخەرۆ
وەک کەوی مێرۆژ کوڕگەل بیٚئارام
پیران غەرقی سەیر جوانان سەرمەس
وەکوو دیوتانە ئەکەونە سەما
ئەم وەسەر ئەوا، ئەو وە سەر ئەما
چنگە فلیقە و گوشینی پەنجە
چۆپی کێش وەختیٚ خول ئەدا دەسماڵ

بیٚ زوڕنا و دەهۆڵ ئەکەونە چوارە
بۆ هەرزەکاران ئەبنە دێوجامە
شێوەی ئینسانی لە بیر ئەچێتۆ
شەیاتین خەجڵ کاری بیٚجایان
ئەوەیان لە لا سەرئەفرازییە
ئەڕژێنن وەسەر چاوشدا شاباش
دڵ خاڵی لە هۆش پڕ لە شەیتانی
هەم دین هەم دنیا بەر ئەدەن لە دەس
هیچ گویٚ نادەنە مەکەی ئەمن و تۆ
ئەکەن هەر وەختیٚ کە زەماوەن بیٚ
خۆتانی تێخەن باغ بیٚخاوەنە
هەزار بەدناوی و کاری ناحەساو
تێکەڵ یەک ئەبن ئەویٚ وە کەڵەک
دوو شەیتانیان ئەکەوێتە تەک
حاجی کاک ئەحمە«علیه الرضوان»
رۆژی رەشبەڵەک ئەکەوێتە خۆ
بە ئەندازەی ئەهل رەشبەڵەک تەواو
ئەویٚ وە کۆمەک بۆ مێو و نێریان
دیزەی هەوەسیان تەواو بێتە کوڵ
لە بیٚحەیایی تا نەکەن دووری
پاییٚ بۆ دوا، ئەو پا بۆ بەرۆ
مێشکیان خاڵی لە شعوور و فام
کەللە پڕهەوا، دەروون پڕ هەوەس
ئەترنجێنە یەک لە پێچ و خەما
ملی یەکتری ئەوەن وە دەما
ئەڵبەت زیاتر رسوایی سەنجە
ئەهلی هەڵپەڕکیٚ وا ئەکەونە باڵ

رەورەوەی هەوا وا ئەکەن قەوی / کەمتر پاژنەیان ئەدەن لە زەوی
ئەکەونە سەما لە سەر پەنجەی پا / ناپرسن لە خێش، ناترسن لە شا
بادەی بێشەرمی وایان ئەکا مەس / هیچی نازانێ باس وخواسێ هەس
سۆفی لەم لاوە لە سەر بەرماڵە / سۆفی ژن لەو لا بە دوو دەسماڵە
خەریکی رەقسە شەوقی جۆشاوە / لافاوی هەوا عەقڵی پۆشاوە
لاوەکان کە دێن خۆیان ئەنوێنن / بەم تەرزە فەردە سەدا هەڵدێنن
چۆپی کێش ئارام! گاوانی سەور / بیکوتن لە جێوە با نەشێوێ دەور
خۆ ئەکەن وە بووک بەعزێ پیرێژن / بۆ سەیر تا قەراخ زەماوەن ئەچن
حەواسیان وەها پەرت ئەوێ یەکسەر / نامێنێ لایان لە خۆیان خەبەر
وە بێئیختیار ئەکەونە جووڵە / خۆ ئەخەنە ناو ئەو بەحرە قووڵە
شل شل خۆ ئەخەن بەم دیو بەو دیوا / وان لە ئیختیار هەتیو مەتیوا
تەماشا کەن ئەم شێوە ناپاکە / چیها تووی فەساد سەوز ئەکا، کاکە
بۆ ئەونە بێ گوێن بێ دڵ و چاون / لە رەفتاری وا تەریقۆ ناون؟
ئاخر بەس نییە بۆبێغیرەتی / بۆبێعورزەیی و بێبەسیرەتی
نامووسی خۆتان بدەنە دەس غەیر / پێتان عەیب نەوێوخۆشتان بێنە سەیر
ئایا رەوایە ئەی خاوەن ویژدان / بۆ ناو رەشبەڵەک ژن ئیجازە دان؟
برازێنیتۆ وەک بووک سەرتا پا / بێگانە بە کەیف پێ بکا سەما
هەڵیتەکێنێ و خۆی تێهەڵساوێ / پەنجەی بگوشێ تا هێزی تیاوێ
پێتان عار نییە ئەم تێکەڵ بوونە / ئەم بێحەیایی لە حەد دەرچوونە؟
ژنانێ بۆناو رەشبەڵەک ئەچن / تێکەڵ پیاوانی نامەحرەم ئەبن
باڵیان لە باڵ یەک ئەئاڵێ وەک مار / بێبەش لە حەیا لە سەر تا پا عار
لەگەڵ قەحبەدا ئەونەیان ماوە / خۆیان رووتۆ کەن ئیتر تەواوە
هەموو ئەزانن رۆژی رەشبەڵەک / زۆر لە ئافرەتان ئەبنە ژێر کەڵەک
خاوەنیان حازر زلزل ئەڕوانێ / ئەو قەباحەتە بە فەخر ئەزانێ
کاری شوومی وا قەبیح و بەدفەڕ / عالەم ئەکێشێ بۆ ناو دەریای شەڕ
براکان ئەگەر خاوەن شعوورن / دارای نامووسن، مەردن، غەیوورن

هەڵدەن لە دەمەک، زوڕنا بشکێنن
ریشەی ڕەشبەڵەک لە بێخ دەربێنن

بۆ خۆشی ڕۆژێ، ئینسانی کولۆڵ
سەد باری گوناه بۆ ئەنێتە کوڵ؟

با گۆرانی وێژ نەزمی خۆش بێژێ
مەرهەمێ وە سەر زۆخدا بڕێژێ

ئێمەش گوێ بگرین بێ‌هەوا و سەدا
بەو نەزمە خۆشە غەم بدەین وە با

تێکەڵ یەک نەبن ئەگەر ژن وپیاو
یەقینتان وا بێ پێ نابن بەدناو

ئەم ڕەشبەڵەکە لە هەر لا کرا
لی پەیدا بووە سەد قڕە و هەرا

بێزارە ئیسلام لە بیدعەتی وا
پڕ لە بێ‌شەرمی و کاری ناڕەوا

وەلێ سەد ئەسەف شعوور نەماوە
حەق شاراوەتۆ هەر ناحەق باوە

بێ ئابڕوویی ئەم ڕەسمە پیسە
لە فەرموودەی خوا و ڕەسووڵ ببیسە

بە کوردی ئەوا کردم بەیانی
نەڵێن نەمان بیست یا نەمانزانی

کە جڵەوگیری بە زبان نەتوانم
ئەبێ بێ‌جووڵە نەوێ زوانم

ئەی هاوار بۆ دین غەریب کەوتوومان
بۆئایینی جوان لە دەس دەرچوومان

بەم چاکەوە چۆن ڕوو لە مەحشەر کەین؟
داوای شەفاعەت لە پێغەمبەر کەین؟

ئەگەر بەم جۆرە عەبدی هەوا بین
چلۆن چاوەڕێی عەفوی خودا بین

برا کاری خێر بۆ ئەکەن وە شەڕ
بۆ دایەن وە ئاو گوناه ئەکەن تەڕ؟

مەگەر لە ڕۆژی جەزا ناترسن
لە چاک و خراو حەرفێ ناپرسن

موسڵمان ئەوێ عەبدی خوا وێ
نە فەرمانبەردار نەفس و هەوا وێ

بۆخۆ بە کاری قەبێح چەپەڵ کەین
با چاو لە ڕەفتار دەسەی ئەوەڵ کەین

ئەگەر هەر پێتان خۆشە ئەم ڕەقسە
کە بۆ ئادابی ئیسلامی نەقسە

لە شۆن بەهانە و حیلە مەگەڕن
بە تێکەڵی نە، بە جیا هەڵپەڕن

خانمان لە ماڵ، ئاغایان لە دەر
هەڵپەڕن، بێ‌کار عەیب و شەرم ئاوەر

با تێکەڵ بە یەک نەبن پیاو و ژن
دیزەی ئابڕوو نەبێ سەروبن

بۆ چی وا دەستان لەم دینە داشت
ئاشکرا یەکتر ئەدەنە بەر کوت؟

بۆ لە ناو نابەن شێوەی حەیوانی
بۆ کەوتوونە شۆن دێوی نەزانی؟

سەلاحی خۆتان لە نەزەر بگرن
لە هەرچی ئەکەن جوان تێبفکرن

هەر کارێ بەری ڕوو زەردی دێنێ
ئینسان ئەبێ خۆی تێنەگەیێنێ

گشتمان سەفەرین بۆ مەحشەر ئەچین
لەگەڵ شەیتانا ڕووبەڕوو ئەبین

کوردیکا @kurdica

ئێمە پێی ئێژین بۆ لاتداین لە رێ — لە جوابا ئەڵێ: درۆزن رووڕەش بێ
ئەمن کەی ئێوەم مەجبوور بە لادان — کرد لە رێگەی حەق ئێوە هەر خۆتان
بە مەیلی خۆتان لاتان دا لە رێ — گلەتان ئەبێ هەر لە خۆتان بێ
بۆڵەی بێ جیهەت مەکەن وە سەرما — لە خۆتانایە ئەم گەرما و سەرما
«زاری» بێژە ئەو قەومە بێفەڕە — با دەس هەڵگرن لەم شێوە شەڕە

چوارەرم باسی تاڵان کردنی مردوو لێ مردوو بە ناوی سەرەخۆشی لە خزم و خێشان

قانونێ ترمان خانە خراو کەر — پێچەوانەی ئەمر خودا و پێغەمبەر
دوور لە رەوییە و ئادابی ئیسلام — قەبیح و ناحەز سەراسەر حەرام
ریشە دەرهاوەر نەمامی ئایین — مەحبووبی بەرچاو شەیتانی لەعین
چیە چوونە دەر، لە راسە شەقام — بێگرێ و قۆرتی ئایینی ئیسلام
لادان لەو رێگە خۆشە پڕ سەفا — مایەی نەگبەتە و شەقایە و جەفا
مەعلوومە ئێمە شاه و گەدامان — لە خوداوەیە مەنع و عەتامان
بە مەیلی خۆیە دان و نەدانی — بەرگری ئەمری هیچ کەس نەیتوانی
هەر وەک بە دانی دڵخۆش و شادین — بە نەدانیشی ئەبێ هەر وا بین
نابێ شەڕ لە گەڵ قەزا و قەدەردا — بکەین و لوول دەین خۆ وە سەقەردا
شیوەن بۆ مردوو یەخە دادڕین — سەر لە قورگرتن یا پەلکە بڕین
درووسکردنی کۆتەڵ و ئالا — پۆشینی کالای سیا وە بالا
لاواندنەوەی مردوو بە هۆرە — ژنان و پیاوان نۆرە بە نۆرە
وە زایەڵەی بەرز هاوار و هەی رۆ — بە «نظم» و «نثر»ی تان و پۆ درۆ
ئەمانە هەموو دەلیلە لە سەر — نارەزاییمان بە قەزا و قەدەر
لە خۆش و ناخۆش ئەوی روو داوە — بۆ ئیمتیازی چاک لە خراوە
بەلای ئەگەر هات و وارید بوو — خۆمان لە خۆمان با نەیکەن وە دوو
جڵەوی تاقەت لە دەس بەرنەدەین — لە جەزای سەبر خۆ بێبەش نەکەین
هەرچی لە ئەزەل موقەددەر بووە — تەغییری لە دەس تەدبیر دەرچووە
وەختی خۆی زاهیر ئەوێ بێگومان — خوا لی سەرخۆش بین یاخۆ هەراسان
لادان لە قەزای ئیلاهی مومکین — نیە بۆ فەردێ لە ئینس ولە جین

به قەزا غەیری رەزا چارەیێ نییە، سەد شیوەن ناژی پارەیێ
وەلێ قیسمەتێ ئەونە نەزانن بۆ مردوو شیوەن بە فەرز ئەزانن
لەگەڵ گیان دەرچوو مردوو ویڵ ئەکەن سەرچاوەی قانوون مەزهەب لێڵ ئەکەن
ئەوێ وە شیوەن رۆڕۆ و قوڕپێوان وە هەردوو چەپۆک بە سەرخۆدا دان
ریشەی حەیاتت ئازیز بۆ چڕیم بە مەرگی ناکاو جەرگت بۆ بڕیم
بەعزێ بێ ئەوە ئاو بێ لە چاوی سەروشانی خۆی ئەکا قوڕاوی
بۆ ئەوە عەشرەت لی نەدەن تانە سەدا هەڵدێنێ بەم درۆیانە:
براگیان خۆ تۆ وەختی مەرگت نەو! دوور لە تۆ ئەمە مردنە یان خەو
ئازیز کۆچ لە ناو کەسوکار مەکە یاران سینەڕێش دڵ زەخمار مەکە.
بانگ و زایەڵە شیددەت ئەسێنێ مردووی بێچارە بێکەس ئەمێنێ
خێشان دوورەواز وەک لی بتۆرن بێگانە بەخێر خۆیان ئەیشۆرن
نە ئەزانن چۆن مردوویان شۆرا یا چلۆن لاشەی ناو کفن خرا
لە باتی ئەوە مردوو بەرێ کەن نوێژ و کفن و تەڵقینی رێ خەن
رەددی مەزڵەمە یا ئەدای قەرزی یا چارەجۆیی بۆ قەزای فەرزی
یا وەسییەتی ئەو بەجێبهێنن خەتم و تەهلیلەی لە سەر بخوێنن
ئەون وە ئاشپەز وە ساقی و فەڕاش ئێژن ئەمەیە رەسم و رێگەی باش
لە بەر تەهییەی چێشت و چای و نان لەگەڵ مردوودا ناچن بۆ قەبران
ئیتر ناپرسن ئایا ئەم نانە ئەگەر مەشهوورە وە بەر مەیتانە
داخۆ حەڵاڵە یا خەیر حەرامە خیلافی قانوون دینی ئیسلامە
ئەمانە ئەمرن ئەڕۆنە ژێر خاک پیاو بن یا ژن، خراو بن یا چاک
دارا یا نەدار شا بن یا حەماڵ گیانیان دەرئەچێ و جێ ئەمێنێ ماڵ
بەشی زیادیان دارای سەغیرن بێماڵ و دەوڵەت، گەدا و فەقیرن
بێبەش لە نەقد و جنس و دارایین بێنان و پێخۆر، بێقەند و چایین
بێپیاز و لەپە، بێزەردەچێوە وەک پۆلی کوللە، لە هەموو رێوە
روویان تێئەکەن تیپ تیپ ژن و پیاو نەک بۆ سەرخۆشی بەڵکوو بۆ گۆشتاو
گەر یەکێ بێژێ عەشرەت ئەم کارە خیلافی رەزای پەروەردگارە

بە شەرعی ئیسلام ڕەسمێ خراوە   ئەیدەنە بەر قاو لە هەزار لاوە
ئێژن بێ‌دەنگ وە، مەدە ئەم فتوا   لە ناو عەشرەتا عورزەمان ئەڕوا
چون ئەمە یاسای باو باپیرمانە   مەحبووبی نەزەر جوان و پیرمانە
دەسبەردار نابین بە قەولی ئێوە   مەجبوورین ئەبێ بیبەین بەڕێوە
چون لە قانوونی ئیسلام ناڕوانین   ئەو بەرمەیتانە بەر فەرز ئەزانین
جا ئێوەو خودا ئەمە عار نییە   ئەمە ڕەسمێکی کەچ و لار نییە؟
مردوو لێ‌مردوو دارای سەغیر وێ   قەرزار و نەدار، مات و زویر وێ
مردووەکەیان بە خاک نەسپێرن   پەلە پەل سفرە و سەماوەر بێرن
هەروا ئەم قەومە لە خوا نەترسە   تالانیان بکەن بە ناوی پرسە
زمهەڕەکەیان بە جارێ بخۆن   نە ئارد بمێنێ، نە قاورمە و ڕۆن
هیچ بەشیان نەکا وەک سپای یەئجووج   دوایی بێ‌هێلکە، نەمێنێ فڕووج
ڕەواجی ڕەسمی وا خەسارەتبار   وا لە خوڕخوڕە و تیلەکۆ و هەوشار
موسڵمانەکان باشە ئەم کارە   ئەم ڕەسم و یاسای پڕ لە خەسارە؟
کێ فتوای بۆتان دا بە حەڵاڵی   هەرکەس مردووی مرد چەپاو کەن ماڵی
لە دایرەی دین بۆ بچینە دەر   لە یاسای ئایین بۆ نەکەین نەزەر؟
بۆچی بە هەوا خۆ تالان بکەین   چاو لە کاری لار هاوماڵان بکەین
هەتا سێ ڕۆژە ئەم ڕەسمە بەرپا   ئەبێ هەڵگیرێ لە سێ ڕۆژ بەولا
سێ کەلیمەیە ئەسڵ سەرخۆشی   چاکی بگرە گوێ گەر ئەهلی هۆشی
کاتێ تەشریفت برد بۆ ئەم کارە   بێژە بەو شەخسە موسیبەت بارە
خوا ئەجرێ گەورە و سەبرێ چاکت پێ   بدا و بە ڕەحمەت مردووت ببەخشێ
بۆ دەفعی غەمی دانیشە تاوێ   بڕێژە وەسەر ئاوریا، ئاوێ
دڵخۆشی بەرۆ هەتا ئەتوانی   ببە بە مایەی شەفا، بۆ ژانی
بە زبانی خۆش بێ وە تەقریردا   مەیێڵە تاڵی بەڵای لە بیردا
لە بێ‌تاقەتی و شین بیترسێنە   ئاوری کوژاوەی هەڵمەگیرسێنە
نەوی وە کۆمەک بۆ شین و چەمەر   دووبارە مردووی بێریتۆ نەزەر
لە هەر جێگایێ مومکین بوو بۆتان   دەفعی ئەم گلە بکەن لە خۆتان
باشە و بۆ ئەدای سوننەت کافیە   لەمە زیاتر بێ ئینسافیە

که ماڵی بکەن بە قاوەخانە
ریشەی دەربێنن بەو چێشت و نانە

ئاخر چ شەرعێ بەمە رازییە
پەسەندی نەزەر کامین قازییە؟

ئەم بەرمەیتانە کە ئیسە باوە
کەی شەریعەتمان دەستووری داوە؟

تۆشە و کولێرە و شیرینی ژنان
سێ رۆژ دوای مردوو ئەبن بۆ قەبران

پیان وایە بەوە ئەیبەخشن لەوێ
مردوو لە عەزاو نەجاتی ئەوێ

یا شەوی جومعە دەعوەت ساز ئەکەن
بە ئاواییدا بانگەواز ئەکەن

بێن! شەو جومعانەی فلان مردووە
بخۆن! واریسی خێریان کردووە

یا دوایی چل رۆژ بە ناوی ئێحسان
بۆ مردوو بەزمێ ساز ئەکەن دیسان

بە شەرعی ئیسلام بیدعەتە و بەتاڵ
سەربەخۆ نابێ پێ‌بێژن حەلاڵ

لازمە بکەین دووری لە هەرچی
قانوونی ئیسلام ناڕەزایە پێ

هەتاکوو ماون واجبی خۆتان
بۆ جێ نایەنن کە مردن بۆتان؟

کێ بەجێ‌دێنێ چاوەڕوانی کێن؟
کێ غەمتان ئەخوا بۆ کێ چاوەڕێن؟

لێرەدا ئەگەر کەمێ بە تەحقیق
بڕوانین ئەکەین هەموومان تەسدیق

کە لامان داوە لە ڕێگەی راسان
کەوتووینەتە شۆن ڕێگە نەناسان

خاوەن مردوو بۆ کاری بکا وێڵ؟
دانیشێ لە ماڵ تا دوایی دێ خێڵ؟

بۆ ساڵێ ماڵی میوانخانە وێ
خەریک ئەم بەزم و سفرە و خوانە وێ؟

مەعلوومە لە لای هەر خاوەن کەماڵ
بەم رەسمە خەیلێ بنەماڵ پاماڵ

کریا و گرفتار بوون وە قەرزاری
کەوتنە گێژاو دەریای نەداری

تۆخوا پێم بێژن ئا بەم کردەوە
چ مردوویەکتان زیندوو کردەوە؟

مردوو لێ‌مردووی بێچارەی هەژار
دەردی با یەک بێ مەیکەن وە هەزار

ئەڵبەت وەزیفەی موسوڵمانانە
لە ماڵی خۆوە بۆ ئەو کەسانە

کە خاوەن مردوون خۆراک بنێرن
دەرخواردیان بدەن گەر ئەهلی خێرن

بۆ دڵنەوایی تا سێ رۆژ کەم کەم
بچن با دەرچێ لە خاتریا غەم

بە دانیشتنتان ئەما مەدەن توول
زیاتریان مەکەن عاجز و مەلوول

«زاری» بێژە ئەم قەومە نەترسە
با تەخفیفێ بەن بە شێوەی پرسە

٦٦

عەقیدەی زاری

لە بیسمیللاهی گەرەکمە یاری
بۆ تەواو بوونی عەقیدەی «زاری»

بۆ لێ قبووڵ بوون بۆ گرتنە یاد
چۆن ناوم ناوە «تحفە الاکراد»

بە کومەکی ئەو دڵ لە گەڵ زبان
ئیقراریان هەیە بە دین و ئیمان

لە هەر کارێکدا ئەو کۆمەک نەوێ
بێشک ئەو کارە ناتەواو ئەوێ

هەر خۆیە بۆ خۆی خەریکی کارە
دەسْت ئەر نەگرێ تۆ چیت بێچارە؟

بیکە وە خاتر شۆڵەی سیراجت
خۆشەویسەکەی شەوی مێعراجت

میهمانی ئازیز سەرای ئەو ئەدنا
شای بوراق سوار شەوەکەی ئەسرا

خەتا وە رەحمەت بکوژێنیتەوە
خەڵاتێ کە دات نەیسێنیتەوە

الصلوة علي النبي صلي الله عليه و سلم

برێژە رەحمەت پەی‌پەی لە سەردا
وەسەر رەوزەی پاک «خیر البشر»دا

درگای خەزێنەی رەحمی بۆ واز کە
ئارەزووی هەردوو دنیای بۆ ساز کە

لە سەرچاوەکەی عەتای وەهابی
تێراو کە تەواو ئاڵ و ئەسحابی

ئێمەش سەگێکین کەوتینە دوایان
سا بمانبەخشی بە خاکی پایان

موخاتەبەی نەفس و نەزمی کتێب

هەرکەسێ تۆزێ دارای شعوورە
ئەزانێ کرێ لە بێکار دوورە

موسەللەمە لات ئەم فسە یا خەیر
تۆ بەرات ئەدەی بە رەنجبەری غەیر؟

فکرێ بکەرۆ هەتاکوو ماوی
بزانە بۆچی درووس کراوی

بەم رێکی قامەت بەم عەقڵ و فامە
بەم حوسن تەرکیب شێوە و ئەندامە

بە دەستی قودرەت سوورەتیان کێشای
چاو و دەم و لووت دوو گوێیان پێدای

لەم ئیجادەدا ئەڵبەت کارێ هەس
بۆیە مامۆسا تۆی نەدا وەکەس

ئەتۆش ئازا بە و عەبدی کەس مەبە
غولامی شەیتان یا هەوەس مەبە

@kurdica

سەریان پێداوی بۆ سوجدە بردن
نەک بۆ تەکەببور یا رووهەڵکردن

چاو بۆ ئیعتیبار، زبان بۆ ئەزکار
گوێ بۆ بیستنی ئایات و ئەخبار

سوڵتانی ئەعزات خسووس یانی دڵ
کە هەرچی کارە بەو ئەبێ حاسڵ

ئەسیری هەوا و شەیتانی مەکە
ئینسانی، غەیری ئینسانی مەکە

مەنزڵێکە حەق سازی کرد بۆ خۆی
رێگەی کەس مەدە دەرکەوانی تۆی

مەنزڵگای زیکرت تەواو تاریکە
گیانی من نەختێ سپیکاری کە

با پاکی کەینۆ لە نافەرمانی
بیپرازێنینۆ بە موسوڵمانی

چون موسڵمانین دینمان ئیسلامە
ئەسڵ و فەرعی دین بزانین کامە

الدین احکامٌ وضعها الله تعالی لعباده لاصلاح معاشهم و معادهم

دین قانوونێکە وازیح وەک جادە
خودا داینـاوە بۆ ئەم عیبادە

کە پێیدا بڕۆین پی بکەین رەفتار
تا لە دۆزەخا نەسووتین بە نار

ئەوەڵ و ئاخر تەواو هەرچی بوو
یەک یەک پێغەمبەر ئیبلاغی فەرموو

دەخیل لە ئەمری ئەوان دەرمەچۆ
رێگەی راس بگرە لابەلا مەڕۆ

ئەسڵ ئەووەڵ «الذات»

ئەسڵ دین پەنجە لە من بگرە گوێ
چاک رەوانی کە لە بیرت نەچێ

ئەوەڵیان باوەڕێکی چاک
دوور لە تۆزی رەیب لە گەردی شک پاک

بە بوونی خودا چاوی براتی
ئەوەڵ و ئاخر نییە بۆ زاتی

ئەزەڵی و قەدیم هەیە هەمیشە
وەک بێئەوەڵە، بێئاخریشە

نە باب، نە رۆڵە، ناخوا، ناخەوێ
پیر ناوێ، نامرێ، بووە و هەر ئەوێ

عەجایبی وا داخۆ دیویە کەس
مەکانی نییە و لە گشت لایێ هەس

لە ئەرز و سەما خوا رۆژ بێ یا شەو
بە قەی یەک زەڕڕە خاڵی نییە لەو

لە ماسیوای خۆی وا بێنیازە
ئەر بێ و بڕێژێ رەنگێگی تازە

عالەم ئەباتۆ بۆ سەحرای عەدەم
دنیایەکی تر دێنێتە بەرهەم

دەلیل لە سەر بوون زاتی ئەو زۆرە
فکرێ بکەرۆ ئادەی بەم جۆرە

هیچمان قەدیم نین لە نەبوونەوە
هاتینە سەیری سارای بوونەوە

نەمانتوانیوە بوون بەین بە خۆمان　　نە نەقش خۆمان نە میسلی خۆمان
لە من بژنەوە ئەر راستت ئەوێ　　سانێعمان ئەشێ وەک ئێمە نەوێ
ئەشێ بێ شەریک گەورە و تەنیا بێ　　ئەویش هەر ئەبێ زاتی ئەڵڵا بێ
ئەگەر لابدا ئینسانی ئەحمەق　　«لیس کمثله» ئەیداتە بەر شەق
کە بۆت سابت بوو ئەو لە تۆ ناچێ　　وەک ئێمە نەقس و موحتاجی نابێ
باوەڕت ببێ بێ نیازە و فەرد　　نسارا و یەهوود سەریان دا لە بەرد

ئەسڵی دووەم: الصفات

دوەم باوەڕە بە جەمعی سیفات　　کە زۆر و گەورە و قەدیمن وەک زات
سیفاتی زۆر و دارای کەماڵن　　دوور لە نوقسانی پەستی و زەواڵن
ئەگەر گەرەکتە یەک یەک بیزانی　　لە من بڕوانە ئەتۆش ئەتوانی
وەلێ حەو سیفەت لەوان مەشهوورە　　ئەڵبەت زانینیان بۆ دین زەروورە
«عیلم»و«حەیات»و«قودرەت»و«کەلام»　　«سمع» و «بصر» و «ئیرادە»، تەمام
عیلم یانی ها زانینی «بالذات»　　سەراسەر ئەحواڵ تەواو مومکینات
نەک بە واسیتەی تەلەفون یا تەل　　یا خەبەردانی مەئمووری مورسەل
هەر لە لامەکان هەر تا لامەکان　　مەوجوودات هەموو پەیدا و پەنهان
یەک زەڕڕە نیە ئاگای لێ نەوێ　　ئەم زانایییە هەر بۆ ئەو ئەوێ
زیندووە و بووە و هەیە و دەمێنێ　　ڕۆح لە زیندوان تەواو ئەسێنێ
بێهەناسە و نەفەس، وە بێلووت و دەم　　بۆخۆی فەرموویە زیندەم و هەر هەم
ئەم ئەسڵە بۆ کەس نەکریا تەحقیق　　هەر لەو فەرمایش لە ئێمەش تەسدیق
لە مەعنای قودرەت تۆزێ تامڵ کە　　ئیمان وە حەزرەت باری کامڵ کە
یانی دەسی ئەڕوا بێ سپا و عەسکەر　　هەرچی کە بیکا لە خوار یا لە سەر
ئەتوانێ سەما با وە سەر خاکا　　ئەم دوانە لاوا و دووی تر ئاوا کا
بە لایۆ زەحمەت نیە ئەمانە　　درووس کردنیان بۆ ئەو ئاسانە
کەی موحتاج کۆمەک وە زەید و عەمرە　　هەرچی دەیبینی ساختەی یەک ئەمرە
نە موحتاج وەستا نە وەشاگردە　　بۆ کێ دەسی دا ئەم دەست و بردە
«انما امره» وا لە یاسینا　　دەلیلی چاکە لە خواناسینا

دارای گوفتوگـۆس نـەک بـە دەنـگ و دەم
مەڵاشـک نەیچەشـت زەوقـی کـەلامی
نـە گـەروو و نـە لێـو بـو قسـەی ئێشـا
دەرکـی ئـەم بەحسـە بـە خـەیاڵ نـاوێ
دەبیسـێ ئـەمما نـەک وەک تـۆ کاکـە
ناڵـەی دەردەدار یـا گیـزەی مەگـەس
لە ژوور یا لە ژێر لـە بـەحر یـا لـە بـەڕ
دەبیسـێ و بیسـتن بـۆ ئـەو ئاسـانە
لـەم خسووسـەوە قسـە زۆر کریـا
ئەونـە بـزانین وەک ئێمـە نییـە
دەبینـێ وەلـێ نـەک بـەم چاوانـە
بینایـە بـە نـوور «مطلـق»ی زاتی
ئاشکرا و پـەنهان هـەرچی هـەس تـاوێ
ژێـر زەوی و بـن گـۆم ئـاوا و وێرانـە
تاکـەی بێچـارە تـۆ حاڵـی نـاوی
کـە ئـەو هەمیشـە چـاوی هـاتێتۆ
قـەت وا نـەزانی کـە لی دەبـێ گـوم
فریبـت نـەدەن ئـەو دوو دوشمنتـە
لامـەدە لـە رێ پـەتیارەی سەرشـێت
ئـیرادە یـانی مـەیلی هـەر کـارێ
نـە موحتـاج وەسـا ، نـە وە شـاگردە
لـە هـیچ نەقشـێکا پـەرگاری نـاوێ
بـۆ عیـبرەت گـیری دارای دڵ و چـاو
کـێ تـوانی لـە دار گـەڵا درووس کـا
فەراغـەت نییـە و تەنگـە مەیـدانم
کۆتـا بـێ قسـە و زەریـف بژنـەوە
بـە جـوزئی فکـرێ لێمـان حاڵـییە

زبـان بـێ بەشـە لـە گوفتـاری هـەم
زەوقـی خسـتە دڵ عـالم و عـامی
نـە مـەخرەج بـۆ حـەرف زەحمـەتی کێشـا
چۆنمـان بـەیان کـرد ئەشـێ هـەروا وێ
خشـەی مـار و مـوور بـە گـوێ و کەڕاکـە
سەدای نەرم و تـون واقیـع لـە هـەر کـەس
مەشریق یا مـەغریب ئـەم پـەڕ یـا ئەوپـەڕ
نزیـک و دووری لـە لا یەکسـانە
تەشخیسـی سـەمعی بـۆ کـەس نـەدریا
باوەڕمـان ببـێ ئیتـر کافیـە
دارای گلێنـە و مـژە و کاڵانـە
چـاو ناقونجێنـێ لـە «مبصـراتی»
مسقاڵـە زەڕڕەی لـێ غایـب نـاوێ
گشـت بـەرزی و نزمـی لا نمایانـە
چـاک بی یـا خـراو هـای لـە بـەر چـاوی
ئاگـات لـە خـۆت بـێ بـڕۆ بـە ڕێتـۆ
«و هـو معکـم اینمـا کنـتم»
«ا کذ ‌ تَ»
حـەول کلـک مـەدە بـا دانـەنی گوێـت
بکـا جـێ بـە جـێ ئـەکا بـە جـارێ
بـۆ کـێ دەس ئـەدا ئـەو دەسـت و بـردە
ماشەڵـڵا نـەقاش ئەشـێ هـەر وا وێ
ئـاو ئـەکا وە بـەرد بـەرد ئـەکا وە ئـاو
یـاخۆ کوێسـانان لـە بـەفرا لـووس کـا
ئـەینا لـەم جـۆرە خـەیلێ ئـەزانم
گشـت بـوون و نـەبوون بـە مـەیلی ئـەوە
کـە «متصـفە» بـەم کەماڵـییە

چونکە نەبوونی یەکێ لەمانە
نەقسە بۆ زاتی خودای یەگانە

کە وابێ خودا زیندووە بێگیان
ئاگای هەس لە حاڵ ئاشکرا و پەنهان

دەبیسێ بێگوێ، دەبینێ بێ چاو
گویایە بێ دەم تەواناس تەواو

بە دەس خۆیەتی ئیجادی ئەشیا
ئەر کردی کردی نەیشی کرد نایکا

بێ جسم و تەرکیب کەڕ و کوێر نییە
مردن وەک ئێمە بە ئەو فێر نییە

بێ دەستەڵاتی نایە بە سەریا
هیچ مەجبوور نییە بۆ خالق ئەشیا

بێ باکە لە گشت بۆ گشتمان پەنا
ئەگەر وا نەبێ پێی ناڵێن ئەڵڵا

هەرچی بۆ حەیات ئێمە زەرروورە
بزانە ئەوە لە زاتی دوورە

دەوڵەمەندێکی بێ کاسبکارە
ڕۆژی دەهندەی ئاغا و هەژارە

سێیەم: المبدا

مەبدەء یانیها ئیجادی ئەشیا
لە نەبوونەوە هەروەک ئەم دنیا

باوەڕت ببێ وە بێ هەمهەمە
کائینات تەواو ئای زۆر ئەی کەمە

غەیری زاتی خۆی مەوجوودات هەموو
خودا لە نەبوون ئیجادی فەرموو

وەک دروسی کرد ئەیشی فەوتێنێ
غەیری زاتی خۆی هیچ کەس نامێنێ

بۆیە ئەمانەی درووس کرد یەکسەر
بیپەرەستن و سوجدەی بەرنە بەر

حەدیسی قودسی «کنت کنزاً» هەس
ئەسڵی مەتڵەبت چاک ئەداتە دەس

قوربان پایێتر بەرەو ژوور بڕۆ
تا «ماخلقت» راس بڵێ بە تۆ

غەرەز ناسینی زاتی خودایە
لە خەلقی ئەشیا نەک گەمە و کایە

کاریگەر دەخیل حەولی کارێ بە
تا چاو ئەبینێ پەلامارێ بە

کە خۆر لە مەغریب خۆی گرتە پێوار
کوانێ فەرقی تۆ لەگەڵ بەرد و دار

چوارەم: مەعاد

مەعاد یانیها ئەحیای گیاندران
هەر شەخسێ وەک خۆی وەک جاری جاران

شکت نەمێنێ راس بێ بە لاتۆ
گیانداران تەواو زیندوو ئەکاتۆ

وەک جاری ئەوەڵ بێزیاد و بێکەم
لە رۆژی حەشرا گشت ئەیانکا جەم

بۆ جەزادان و جەزا لێ سەندن
حازرن لەوێ خوسووس ئینس و جن

چون ئەسڵەن تەکلیف لەم دوانە کریا   هەرەس وەماڵم وە سەر نەبریا
ترسی ئەو رۆژە تەقریر ناکرێ   هەرتا ئەو رۆژە شەرحی نادرێ
بێحیکمەت نییە عەفوو و عیقابی   رەحمەتی فەزڵە و عەدڵە عەزابی
«و ما رَبّکَ» هەتا «للعبید»   بخوێنەرەوە دەرچۆ لە تەردید
بۆ گوێ شل ناکەی لەم موژدە خۆشە   تێفکرە چەنێ هەرزان فرۆشە
فەرموویە مێعمار دەستگای ئەم دینە   مارەیی حۆری مزگەوت ماڵینە

پێنجەم: نبوت

پەنجوم باوەڕ بە پێغەمبەری   گشت پێغەمبەران کورت و سەرسەری
باوەڕ بەم پەنجە ئەساسە بۆ دین   لازمە ئێمە چاک حاڵی ببین
تەواویان نەجیب گەورە سەروەرن   نە جن نە مەلەک هەموو بەشەرن
گشت عالی روتبە و ماقووڵ و خاسن   لە قەول و فیعلا هەموویان راسن

فروعە

فەرعی ئەم ئەسڵە چوار چتی ترە   بەیانی ئەکەم وەرە گوێ بگرە
عیبادەت ئەوەڵ مامەڵە دوەم   سەودای مابەینی ژن و مێرد سوەم
چوارەم بەرقی تێغ، یانی حکوومەت   بۆ دەفعی هەوا و دەعوا و خوسوومەت
باعیسی ئیجاد چون عیبادەتە   با هەر لەو بدوێین رێی سەعادەتە
بیکە هەرچی شەرع دەفەرمێ واتە   مایەی نزیکی تۆ لە خوداتە
وەک نوێژ و رۆژوو یا ئەدای زەکات   حەج، غەزا وەک شەرع بەیانیان ئەکات

الایمان

ئەسڵ و فەرعی دین وا دەرچوو لە بەین   بێ با قەسرەکەی ئیمان تەواو کەین
بە زەروورییات ئەم دینە پاکە   باوەڕ، پێ ئەڵێن «ئیمان» براکە
ئەسڵ بن یا خۆ عەمەلی و فەرعی   ئەمەیە تەعریف ئیمانی و شەرعی
شەش چتن کەوا ئەسڵن بۆ ئیمان   چین؟ سا دەی نەچێ با لە کیسمان
ئەوەڵ بە خودای تەنیا و بێشەریک   لە ئەولاد بەری لە نەزیر تەریک

@kurdica

رەفێقی نییە لە مەعبوودیدا
هاومالّێ کوانێ لە مەوجوودیدا

هەر ئەو لایەقە سوجدەی بۆ ببەی
داوای ئارەزووی خۆتی لێ بکەی

و ملائکته

بە مەلاییکە باوەڕت وا وێ
کام باوەڕ؟ دەردی وە شەیتان داوێ

جسمێکن لەتیف سەراپا لە نوور
دارای مەعریفەت ئیدراک و شعوور

بێ خۆراک بێخەو نە نێر نە مێون
لە ئاسمان لە ئەرز لە دەشت و کێون

دەست ناکەوێ جێ لە هیچ کوێدا
کە یەکێ لەوان نەوێ لەوێدا

سەماوات سەرسام گوفتوگۆیانن
موتیعی ئەمری خودای خۆیانن

غەیر حەق بە «نص» ئایەی قورئانی
ژمارەی ئەوان هیچ کەس نەیزانی

هەریەک بۆ کارێ حەوالّە بووگە
کەسیان ڕێی خۆیان لێ تێک نەچووگە

بێ هەوا و هەوەس، بێ ژن و مالّن
بێخەبەر لە دەرد رووتی منالّن

وەها مەشغوولّن بە ئیتاعەی ئەو
ئارامیان نییە نە ڕۆژ و نە شەو

یەکێکە لەوان حەزرەت *جوبرەئیل*
ئەمین و حەی و عاملی تەنزیل

میکائیل بەلّێ خەزێنەدارە
بەشدەری رۆزی مێلووره و مارە

ئیسرافیل وەکیل بە نەفخی سوورە
عیزرائیل بۆ قەبز ئەڕواح مەئموورە

ڕەقیب و *عەتید* ئەوانیش دوانن
نویسەندەی کار جن و ئینسانن

نەکیر و *مونکیر* دوانن دوای مردن
دێنە قەبرەوە بۆ سوئال کردن

مالک و دەستەی *خازن* مەئموورە
رزوان باغەبان بەهەشت مەشهوورە

«حمّاله العرش» ئەلئان چوارن
حاملی عەرشی پەروەردگارن

ئەلئان چوارن وەلێ قیامەت
هەشتن هەشت فیرقە یا هەشت جەماعەت

«کتبی» مەنزلّ سەد و چوارن
پاکیان فەرمایش پەروەردگارن

بە ئەمری بێچوون ئەو زاتی ئەکبەر
جبریل هاوردنی بۆ هەشت پێغەمبەر

دەیان بۆ ئادەم پەنجا لە بۆ شیس
سێ هات بۆ ئیدریس، بە نەسسی حەدیس

دە بۆ ئیبراهیم «خلیل الرحمن»
زەبوور بۆ داوود بابی سولەیمان

بۆ مووسا و عیسا تەورات و ئینجیل
هات بۆ محەممەد ﷺ تەواوی تەنزیل

پیان ئەلّێن «صحف» سەدی تەواویان
ئەوانی تریش وا زانیت ناویان

وەلێ لێرەدا ئەونە بزانە فتوا و مامەڵە هەر بە قورئانە
قورئان ئەحکامی لە دەس ئەوان سەن یانی لەم دنیا ، وە ئیللا هەر هەن
بێسەیری ئیعجاز ئەو قورئانە کە فکر لە ئێعزاز ئەم ئینسانە کە
ئەم «ختم الرسل» ئەو «ختم الکلام» ئەم شفای مەخلووق ئەو پەنا بۆ عام
پایەی ئێعزازیان هەر بەرەو ژوور وێ ماڵی دوژمنیان وەک بوو خاپوور وێ
هاتن کەلامێ وێنەی ئەو دانن ئایەی «لا یأتون» پشتی شکانن

و رُسُلُهُ

ئەشخاسێ کە هەق هەڵبژاردن بە پێغەمبەری سەر خڵکی ناردن
سەدوبیستوچوار هەزارن مەشهوور کەم بن یا زیاتر نابێ بە زەروور
زکوور و ئەحرار هەموو ئینسانن پاک لە نەقس وعەیب ، زوڵموعیسیانن
لە ناماقووڵی و مەهتووکی بەری پێش پێغەمبەری و پاش پێغەمبەری
ئەوەڵیان ئادەم «ابوالبشرە» ئاخر «محمد» قازی مەحشەرە
سێسەد و سێزدە یا زیاتر لەمە پیان ئەڵێن «مرسل» وەبێ هەمهەمە
یانی مەئموورن لە لای خوداوە بە موعجیزەی خاس تیپ و سپاوە
بۆ ئیرشادی هەق بۆ خوداناسین نازانم ئێمە بۆ ئەونە کاسین
ماباقی نەبین پەیغامیان بۆ هات یانی بۆ خۆیان نەک بۆ مەخلووقات
لە دەستەی«مرسل» پەنجیان سەردارن ساحیب تێغوتیر ، وەعزوکوشتارن
حەزرەتی نوح و حەزرەتی خەلیل حەزرەتی مووسا و ساحیبی ئینجیل
خوسووس «محمد صاحب المعراج» شای «قابقوسین» دارای تخت و تاج
هەر ئەو لایقی وەحی و قورئانە پێشەوا و رەئیس پێغەمبەرانە
نوورێکە لە خەلق هەڵبژێریاگە تەعریفی بۆکێ تەواو کریاگە
ئەو وەختە ئەگەر نە رۆژ نە شەو بوو غەیری زاتی حەقکەسنەبووئەو بوو
زەڕاتی کەونەین تەواوی یەکسەر لە نووری ئەوۆ سەریان هێنا دەر
کەس حەدی نەبوو پێش کەوێ لەوێ لەگرەش سەڵتەنەت هەربۆئەو ئەوێ
دامانی بگرە و ترسەنۆک مەوە خەفەتی چیتە کە ئەو پێشڕەوە
رەحمەتی خودا لە سەر گیانی وێ سەر و ماڵ و رۆح بە قوربانی وێ

دەفەرمووی بۆچی توولت دا بەمە
چون بەحسی ئەوە تا زۆر بێ کەمە

روتبەی نەبووەت هەر ئەونە بەرزە
ئاسمان لە نەزەر ئەوا وەک ئەرزە

چاکتر ئەر بوایێ لە پێغەمبەری
خودا ئەحمەدی ئەنارده سەری

کەوا بوو روتبەی مەلایک پەستە
ئەوان ئاغان و ئەوان ژێردەستە

وەلێکین دەخیل زێهنت وا نەڕوا
بەشەر گشت ماقووڵ مەلایک لە دوا

خەواسی مەلەک گەورەتر بێ لات
لە جەماعەتی ئەولیای سادات

وەلێ گەورەتر لە عەوامیانە
عەوامیان گەورەی باقی ئینسانە

لازمە ناوی بیستوپەنج نەفەر
لەم جەماعەتە بزانین یەکسەر

ئادەم وئیدریس، شوعەیب، ئیلیاس، هوود
سالح، نوح، «زولکەفەل»سولەیمان، داوود

ئیبراهیم، ئیسحاق، ئیسماعیل، یەعقووب
یوسفویونس «الیسع» و ئەییووب

لووتوهاروونوزەکەریا و یەحیا
حەزرەتی مووسا و حەزەرتی عیسا

«محمدامین» ختم المرسلین
رەفعەتی سەما و عیزەتی زەمین

خودا بۆ خاتر ئەم دەستە پاکە
عەتا کە پێمان ئەوەی کە چاکە

بەتاڵ کە خەیاڵ دنیای ناتەواو
رۆژی ئاخرەت بێرانە بەرچاو

باوەڕ وە مردن وەها مەحکەم کە
کفنو قەور، هەر دوو لەلای خۆت جەم کە

نەکا کتوپڕ درگا بگرێ پێت
موهڵەتت نەدا و کارێ نەیێ لێت

باوەڕت ببێ بەو گۆڕە فشارە
بەو خۆشی ونیعمەت زەحمەت و نارە

دێن دوای گەڕیانۆی برادەرانت
دوو مەلائیکە بۆ ئیمتیحانت

زیندوو دەبێتۆ لە قەبری تەنگدا
بێرفێق لەژێر ئەو خاک وسەنگدا

نە برا نە باب نە کەس دیارە
رفێق لەوێ دا چیە؟ کردارە

هەرکەس مەوافق عەمەل دێتە کار
بۆجوابدانەوە، موسلیم، ئای کوفار

سوئال ئەکەن لێت خودای تۆ کێیە؟
نیشانت لە کام پێغەمبەر پێیە

دینی تۆ چیە قیبلەی تۆ کامە
رفێقت کێیە کامت ئیمامە؟

کە ئیمانت بوو بە جواب هاتی
ئەڵێن موژدەبێ ئەهلی نەجاتی

لە قەبرا باغێ بۆ تۆ ساز ئەکەن
درگای بەهەشتت لە سەر واز ئەکەن

هەتا قیامەت دانیشە بێغەم
نەجاتت بووە ئیتر خاتر جەم

ئەگەر مەردانە نەییتە گوفتار
ئیتر هەر گورزەو هەر دووپشکەو مار

پشکۆی ئاورە دۆشەکەی نەرمت   بڵێسەی نارە سەرپۆشی گەرمت
درگای جەهەنم وازە بۆ عوسات   گەرما و بۆگەنی پەی پەی دێ بۆلات
حەیفە بۆ دوو رۆژ عومری ئەمانەت   بە هەواو هەوەس وێران کەی خانەت
نازانی کە دڵ دۆسی خۆت ئێشان   موبتەلا ئەکات بە زەحمەت کێشان
توولی پێ نەدەین با بێ موختەسەر   بەیانی بڕۆین بۆ سارای مەحشەر
مەئموور کە فووی کرد وە نەفخی سوورا   جانەوەر نەما لە خوار و ژوورا
دووبارە مەئموور بە ئەمری بێچوون   زیندوو دەبێتۆ دیسان لە نەبوون
وە بەحر و بەڕا بانگەواز ئەکا   تەواوی مردوو هەڵدەسنە سەرپا
ترس و خۆف وەها شیددەت ئەسێنێ   دایک رۆڵەی خۆی لە بیر نامێنێ
لادەچێ تەقیەی بەینی کوڕ و باب   لەبەر دێهشەت و زیلزیلەی حەساب
«یوم یفرّ» بێرانە خەیاڵ   وێران کە ئێگرە و ئاوا کە ئەو ماڵ
دوای حەشر وحەساب رێگە دوانە   یا بۆ جەهەنم یا بۆ جینانە
خۆت لە دەس ئاگر لێگرە وەسێنە   مەعزەرەت نییە تازە لەوێنە
ئامان بەر نەدەی لە دەس رێگەی راس   نەوی وە هاوماڵ دەستەی «الخناس»
دەخیل وێنەی من تۆ خۆت کەڕ نەکەی   رێگەی شەریعەت لە دەس بەرنەدەی
ئەگەر وەک بزن رات کرد بۆ زیانی   وا بزانە شاخ و سەریان شکانی
باوەڕت ببێ بە بەهەشت و پرد   بە حەو جەهەنم وە بێ زەد و خورد
مسقاڵە زەڕرە خێر و شەڕ تەواو   خودا لەوێدا دیرێتیە حەساو
قازانج ئای زەرەر هەرچی دێتە رێت   غەم یا کەیف خۆشی باوەڕت ببێت
شێخی یا شۆخی گەدای یا شاهی   کەس نایدا وە کەس ئیللا ئیلاهی
ئەگەر مەلایک لەگەڵ ئینس و جن   کۆ ببنەوە و گشت موتتەفق ببن
ناتوانن هەموو موویێ بەرزۆ کەن   یا گەڵایێ وشک دیسان سەوزۆ کەن
ناتوانن بجوون لەجێگەی خۆیان   خیلافی ئەوە مەعلووم بوو بۆیان
هەنگاونانی موور، فڕەی مێشوولە   لەرەی گیا و با بێ هەرا و قوولە
ئەوزاعی مەخلووق لە ژێر و سەردا   بێزیاد و کەم وا لە دەفتەردا
کام دەفتەر قوربان میسلی هەر نیە   مسقاڵە زەڕڕەی لێ وەدەر نییە

بێ سەهو و غەڵەت بێ پاش و پێشە
مەزهەری ئەعمال شاە و دەروێشە

خۆراک و پۆشاک رەحەتی یا رەنج
کۆگای فەقیری یا خەرمانی گەنج

بەرلە زیرۆحات مەعلووم کریاگە
هەرکەس بە قەی خۆی بەشی دریاگە

بەشی خۆت بخۆ بگرە ملی رێت
زەحمەت مەکێشە زیاتر نادەن پێت

دۆس و دوژمنیش لەودا مومتازە
وەلێ پەی نابەین ئێمە بەو رازە

ئاگامان نییە کە لەو ئەحواڵە
نازانین سۆزی کام لامان ماڵە

با هەر بگیرین بدەین وەسەردا
ئەمڕۆ زەلیل بین نەک لە مەحشەردا

چون رەحەتی و رەنج هەر وەدەس ئەوە
تۆ رووت هەرلەوبێ دەربەس کەس مەوە

تۆوی ئیختیاری بۆیە دایە دەس
تەجرەبەت ئەکا ئەڵبەت کاری هەس

بێو بیوەشێنە بە وەردی چاکە
بە یەک بکە سەد خەرمانت راکە

دەخیل نەیچێنی بە درک و داڵا
نەک بێخەرمان بی لە ئاخر ساڵا

شەڕوخێر هەردوو تەقدیری ئەوە
ئەمی پێخۆشە قینیەتی لەوە

هەرچی پێخۆشە بیکە ئازا بە
چی پێناخۆشە خۆتی لێ لابە

جاڕچی جاڕ ئەدا شوێن هەر یەک شوێنە
لامەدە بێڕۆ بە جێ مەمێنە

بیری گومڕاهی بۆ کێ کەنیاگە
درگای سەعادەت لە کێ ژەنیاگە

وەختێ کە سفرەی دەعوەت راخریا
شا و گەدا وەک یەک بانگێشتن کریا

خەتای کێیە تۆ جواو نادەیتەوە
فکرێ لە ئەوزاع خۆت ناکەیتەوە

ئەگەر وەک بزن بە جێمای لەگەل
یا جەردە یا گورگ زوو ئەتکەن پەلپەل

وەسای بێ وەسا کۆمەکێ فەرموو
بینای بیناکەی ئیمان تەواو بوو

الاسلام

ئیسلام یانی ها ئیتاعە کرن
ئەمری خوداوەند بە جێهاوردن

لە لای خوداوە هەرچی پێغەمبەر
ئیبلاغی فەرموو شانی بەیتە بەر

بۆ داینانی رەسمی ئەم دینە
باوەڕت ببێ پەنجن بنچینە

ئەوەڵ کەلیمەی شەهادەتەینە
چون کوفر وئیسلام ئەمیانە بەینە

کوردیکا @kurdica

ان تشهد الا اله الا الله

باوەڕ کە بە دڵ بە زبان ئیقرار   مەعبوودی بەرهەق هەر ئەوە قوتار

و ان محمداً رسول الله

دووبارە بتبێ بە دڵ و زبان   ئیقرار و یەقین هەروەکوو وتمان
بە پێغەمبەری سالاری عەرەب   «ابن عبداللە» قورەیشی نەسەب
«عبدالمطلب» باپیریانە   لە ئەجدادی ئەو هاشم سیانە
دایکی ئامینە کچی وەهەبە   ئەویش لە ئەشراف دەستەی عەرەبە
لە مەکەی شەریف کە زهووری بوو   مەشریق و مەغریب پڕ لە نووری بوو
شەوی دوشەممە دوازدەهوم لە ماه   ربیع الاول لە دایک بوو شاه
«سوق اللیل» جێگای زهووری ئەوە   چ بەشێ خودا کەدای بەو شەوە
وەک خۆر لەوێدا سەری هێنا دەر   شکانی پشتی خاقان و قەیسەر
تاجی مەجووسی وا خستە بەرپا   هەر بێ سەر ئەوێ تا ئاخر دنیا
قوڕی دا وە چاو دێوی دەغەڵدا   بەردی دا وە سەر لات و هەبەل دا
بەو ئیعزازەوە کە هاتە دنیا   مەنات و عوزا عێزەتیان نەما
وەختێ کە عومری گەیشتە چڵ ساڵ   جەمعۆ بوو لەودا ئەوسافی کەماڵ
لە حەڤدەی مانگی رەمەزانەدا   لە غاری حیرا لەو مەکانەدا
بە پێغەمبەری رەوانە کریا   ئیجازەی ئیرشاد خەڵکی پێ دریا
هەرچی کە بۆی هات لە لای خوداوە   تەواو گەیاندی رووی نەپێچاوە
نە لە کەس ترسا نە لە روو داما   بۆ رەواجی دین حەولێ چاکی دا
کەسێ موعجیزەی شەقی قەمەر وێ   جبرەئیل ئەمین بۆ ئەو رەهبەر وێ
لولاک لولاک تاجی سەری وێ   سوورەی «مدثر» کەوای بەری وێ
«و ما رمیتَ» تیری دەسی وێ   زاتی بێهەمتا هاونەفەسی وێ
«انا فتحنا لکَ» سوپای وێ   «بلغ ما انزل» ئەمری خودا وێ
«نصر من الله» وە بەیداغی وێ   کێ جورئەت ئەکا کە لەو یاغی وێ
تەواوی عومری شەست و سێ ساڵە   دارای تەواوی حوسن و جەماڵە
سێزدە ساڵ لەوێ پێغەمبەری کرد   ئاخر تەشریفی بۆ مەدینە برد

دە ساڵیش لەوێ ئیرشادی فەرموو — تا بە ئەمری هەق لە دنیا دەرچوو
قەبری شەریفی ئەوەتە لەوێ — زیندوو خەریکی عیبادەت ئەوێ
بواریێ وەسەر ڕەوزەی ئەنوەردا — ڕەحمەتی خودا پەی پەی وەسەردا
ئال و ئەسحابی بە ڕەحمەت شاد بن — لە ترس و خۆفی مەحشەر ئازاد بن
ریشەی دوژمنیان لە بێخ دەرهاورد — بە ڕۆح و بە ماڵ دریغیان نەکرد
جەرگی شەیتانیان داوەسەر نێشا — لە ڕێی ئیسلاما زەحمەتیان کێشا
«نعم المهاجر و نعم الغازی» — خودا و پێغەمبەر لێیان بێ ڕازی

و تقیم الصلوه

بە پەنج فەڕزی نوێژ وەک هەتە باوەڕ — لە وەختی بانگا خۆت مەکە وە کەڕ
هەتا ئەتوانی مەیانفەوتێنە — غیرەتت ببێ بە جێیان بێنە
چی فەرموو حەزرەت ئەڵبەت هەرواتە — بەینی کوفر و تۆ تەرکی سەلاتە
دەخیل ڕەنجی خۆت نەدەی وە زایە — نوێژ بۆ عیبادەت وێنەی سەر وایە
چاویێ وردۆ کە لامەدە لە ڕێ — بەدەنی بێ سەر وە کاری چی دێ
«و اسجد و اقترب» بە تۆ دەڵێ ڕاس — هەر نوێژە مایەی نزیکی خوداس
فەرموویە حەزرەت قەزای لە چاوم — وا لە نوێژدا ڕۆشنایی چاوم
ئادابی ئەوێ و فاتیحەی ڕەوان — نوێژی پێ ناڵێن چەمیان و هەڵسان
لیباس و بەدەن بەرماڵت پاک وێ — دەسنوێژ و نیەت خەیاڵت چاک وێ
ڕوو لە قیبلە کە بە دڵ و بەدەن — بەڵکوو لەو درگا جوابت نەدەن
بانگەواز کریا تا کەی نابیسی — گەرەکیان ناوێ نوێژ وە پیسی
ئەگەر فاتێحات حەرفێکی کەم بێ — لێت قبووڵ ناکەن خاترت جەم بێ
لەوانە ئەیڵێی تۆزێ تێفکرە — بۆ سوجدە و ڕکووع قەراریێ بگرە
لەو نەخجیرگادا پەلەپەل مەکە — ئەسپت بە بەردی هەوا شەل مەکە
بزانە لە کێ ئەپاڕیتەوە — دەوای گوناە چۆن ئەهاڕیتەوە
چۆنی ئەبێژی تێکەڵ چی ئەکەی — عیلاجی دەردت بۆ لای کێ ئەبەی
لای کام حەکیمێ های لە تەدبیرا — بیرێژی وە سەر زامی تەقیسرا
نیمەڕۆ و عەسر و عیشا ئەم سیانە — هەریەک چوار ڕکعەت فەڕز بیزانە
مەغریب سێ ڕکات سوبح دوو ڕکات — ماڵ وێران ئەوێ هەرکەس نەیانکات

و توتی الزکات

لە هەرچی قووتی ئێختیارییە	زەکات واجبە ئەمری بارییە
برنج و گەنم گاڵ و دێمیلە	نیسک و نۆک و جۆ ، پەڕشە بە کیلە
لە دوای پاکۆ بوون لە کۆتەڵ و کا	فەلا بیپێوێ و زەکاتی لێ با
لە خورما و مێوژ واجبە زەکات	باغەوان خۆی لێ نابەڵەد نەکات
هەرچی کە قووتە لە هەرزانیدا	زەکاتی ئەبێ ساحیبی بیدا
ئەندازەی زەکات کاکە سێ پووتە	بەشی فوقەرا دە یەکی رووتە
دە یەک بۆ دێمی یا ئەو بەراوە	ئاو لە چەم ئەخوا یا لە سەرچاوە
ئاو هەڵگۆزینت ئەگەر هاتە بەر	نیوەی دە یەکت واجبە لە سەر
«فطرَیش» واجبە هەر وەکوو زەکات	ماڵی فەقیرە و بە فەقیر ئەگات
غالبی قووتی شاری تۆ چییە	بۆ ئەدای فطرە ئەوە کافییە
ئەگەر نازانی «فطرە» چەنێکە	بە مەنی موکری سەری مەنێکە
بە پێوانەی چاک نەوەک کەم وکز	یا خۆ سێ سیە بە وەزنی سەقز

و من النعم

گاگەلت ئەگەر سی سەر بوو تەواو	یەکساڵەیێ بە وە بێ قاوەقاو
ئەگەر بوو بە چل یەکێکی دوو ساڵ	بکە وە مایەی بەرەکەت بۆ ماڵ
کە گەیشتە شەست دانی دوو ساڵە	بدە و نەدانی شەرعەن محاڵە
لە شەست بەرەوژوور بە سی‌سی و چل‌چل	بێ حەساویان کە بچووک بن یا زل
دووساڵە لە چل یەکساڵە لە سی	بدە با داخڵ مەلعوونی نەبی
لە چل سەر مەڕ و بزن یەک سەرە	واجب تا سەدوبیستی یەک سەرە
لە سەدوبیستێ یەک سەر دووسەرە	هەرکەسێ نەیدا عاقیبەت شەڕە
لە دووسەدویەک هەتا سێسەد سەر	سێ مەڕ زەکاتە وە بێ دەردی سەر
لە چوارسەد چوار سەر واجبە دانی	وا من پێم وتی جا خۆت ئەیزانی
لەمە زیاتر هەر لە سەد سەر یەک	بزنێکی دوو ساڵ یا خۆ هەر یەک شەک
مەڵێ ئەی ناوی وشتر بۆ ناوەی	بۆ بەیانی کەم تۆ بزنێ نادەی

و من النقدین

واجبە لە سەر دارای زێڕ و زێو	ئیخراجی زەکات خۆی نەکا وە دێو
ئەگەر دێژی زێو چەندی زەکاتە	هەر لە چواردە تمەن حەو پەناباتە
کە زێڕی خالیس بوو بە ٨ مسقاڵ	چوار یەک لە دە یەک بدە با حەڵاڵ
ببێت و نەبێ بە ئاگر بۆ ماڵ	لێگەڕە ماڵ وێران لەوێ ڕەنج بەتاڵ
ئەو کەسە لێگەڕە بەخیلی ئەکا	«فتکوا» لەوێ زەلیلی ئەکا
ئەمانەت کە بوە دوازدە مانگی خشت	زەکاتی بدە خۆت مەدە وە کوشت
وەلێ لە قووتا وجووبی زەکات	وەختێکە ئەگەر نوخشەی پێ‌بگات
«مانع الزکات» یەقین بزانە	بە موشریک ناوێ، سەبتی قورئانە
مەیدە بە قەلا و عەمارەتی بەرز	دە بە دوازدە مەیاندە بە قەرز
تووی سەخا و ئێحسان بۆ خۆت بچێنە	ئەگەر عەقڵت هەس بەهەشت بسێنە
پەنجێرەی شیشە وەتاقی ڕۆشن	سەندەڵی و دۆشەک تەختخاب خۆشن
پەردەی تەلاکووب درگای نوقرەڕێز	متەکای فەرەنگ قاڵیچەی تەبریز
گشت بۆ تەجرەبە دای بە تۆخودا	هۆشیار بە دنیا مەغروورت نەکا
ئەوەڵ و ئاخر هەرچی داویە پێت	زەڕڕە بە زەڕڕە سوئال ئەکا لێت
چۆنت گردۆ کرد چۆن دات بە فەنا	عەبدی خودا بووی یا عەبدی هەوا؟
گەر بێتو ئەمڕۆ عەبدی هەوا بی	دوور لە ئیتاعەی ئەمری خودا بی
سۆزی شەرمەسار ڕووزەرد و خەجڵ	دەسخاڵی و فەقیر بێ تۆشە و ماتڵ
بە کام زوانێ مەعزەرەت ئەکەی	لەوێدا هاوار بۆ لای کێ ئەبەی
باوباپیرت زۆریان گردۆ کرد	بە غەیری عەمەل هیچێکیان نەبرد
لەگەڵ خۆیانا تۆشە بۆ مەحشەر	تۆش هەر وەک ئەوان ڕێگەت وا لە بەر
ڕوو بەم لاوە کە لە شوێن چی وێڵی	وەک لەوان جێ ما ئەتۆش جێ ئێڵی
هەرتاکوو ساغی بدە تەکانێ	لە ڕێی خودادا بە تیکە نانێ
دەستێ ببزێوە بە چاکە کردن	بەر لە هەڵمەتی لەشکری مردن
هەتاکوو ماوی ئەتوانی ئەمڕۆ	لەمانە کە خوا داویەتی بە تۆ
پێ بچی بۆ حەج زەکاتی لێ بەی	مەدرەسە و پرد و مزگەوت بیناکەی

بیکە بە تۆشە بۆ ڕێگەی دوورت — ببێ بە باعیس کەیف و سروورت
ئەینا کە مردی تازە ناتوانی — مەولوودی بکەی یا خۆ قوربانی
دەست لە کفن تازە دەرنایێ — لە ڕێی خودایا بەی چڵە کایێ
دەی سا دەوڵەمەند دێرە ماتڵ چیت — وادەی زەخیرەس گەر موسڵمانیت
نەکا واشەی مەرگ تەیرت بڕفێنێ — تۆشە پێش خۆ خە با جێ نەمێنێ
ئەمڕۆ ببەخشە کە ساحیب ماڵی — سۆزی چاوەڕێی دەسی مناڵی
بزانە واریس لە بەر غەمی خۆی — ئاگای لێ نییە تۆ بۆ کوێ ئەڕۆی

و تصوم رمضان

ئەمسەر تا ئەوسەر مانگی ڕەمەزان — ڕۆژوو واجبە لە سەر موسڵمان
ئەوەڵی بەیان هەتا وەختی بانگ — نابێ هیچ بخوا تا ئاخری مانگ
لە هەر کونێکۆ بە قەدەر یەک موو — چتێ داخڵ بێ پێ دەشکێ ڕۆژوو
ئیللا تۆزی ڕێ و گێرە و ئارد بێژان — عەفوە چون مەخلووق موبتەلان پێیان
تەرکی نان و ئاو ڕۆژووی عەوامە — ئەگەر ئەپرسی ئەوپەڕی کامە
ئەبێ مەنعی کەی تەواوی ئەعزات — لە هەرچی نەفست داوات لێ ئەکات
نە نەزەر بە چاو نە غەیبەت بە دەم — نە بیستن بە گوێ نە بە لووتت شەم
دەس درێژ نەکەی بۆ حەرام و پا — بۆ خیلافی شەرع نەینیتە بەر پا
خەیاڵی خراو ڕێگەی دڵ نەدەی — جا ئەوسا ئەتۆ بە موراد ئەگەی
بەمانەیش هێشتا هەر ناتەواوە — تا فطرە نەدەی وا بە حەواوە
ناڵێم من مەلام بێ بیدە بە من — ماڵی فەقیرە ئای پیاو بێ یا ژن
شەو و ڕۆژی جەژن هەرکەس هەس نانی — لە سەر ئەو کەسە واجبە دانی
غەرەز ناسینی ڕوکنی ئیسلامە — مەڵێ مامۆسا ئەی نیەت کامە

(و تحج البيت ان استطعت اليه سبيلا)

بۆ موسڵمانی بزانە یەقین — زیارەت بەیتە ڕوکنی پێنجەمین
چونکە دەس ڕۆین شەرتی تەوافە — لەم واجبەدا زۆر کەس معافە
زیاد لە خەرجی ڕێ دانی بێ درۆ — نەفەقەی خێزان تا دەچی و دیتۆ

@kurdica

ئەمینی رێگە و رەفێقی زەریف
بە مالّی حەلالّ لە رێی راسەوە
بۆ ئەم زیارەتە لە سەرت کاکە
زەحمەت مەکێشە بێرەوە مامە
چون مالّی خالیس شەرتی قبوولّە
دەولّەمەن دەخیل فرسەتە سادەی
هەرچیت کە هەیە بینێرە سەردەس
«من دخله کان امینا»
چون ئەم زیارەتە مایەی غوفرانە
غوسلّ و خواردنەوە لە ئاوی زەمزەم
وێسان لە جێگای حەزرەتی خەلیل
«حجرالاسود» ماچ کردن بە دەم
پاڕان و سەنای روکنی یەمانی
وێسان و خەوی کێوی عەرەفە
لە سەفا و مەروە کردن گورگە لۆق
قوربانی کردن بازاڕی مینا
خودا بە رەحمەت عەتای کا پێمان
بێ بە جێ بێنە ئەر هەتە مالّێ
ئەدای ئەمانە ئەرکانن بە شەرع
موختەسەر بەسە خولاسەی کەلام
هەرکەس تەرکی کا یەکێ لەمانە
ئەرکانی حەجت کە هاوردە جێ
ئەگەر گەرەکتە حەجی دووبارە
ئەوەتا لەوێ «فخر الانبیا»
دانێ بە ئیخلاس روو لە سەر خاکی
بە تۆزی رەوزەی بڕێژە چاوت
بپاڕێرەوە لەوێ وەک «زاری»

شەرتن بۆ زیارەت «بیت اللە»ی شەریف
بە سدقی دەروون بە ئیخلاسەوە
روو لە ئاستانەی پاکی خوداکە
ئەگەر ئەزانی تۆشەت حەرامە
کە نیتە حەلالّ لە جێ مەجوولّە
وەختە زیارەتی مالّی مەولا کەی
بیدە و تەوافی بکە بە هەوەس
مەرهەم ئەڕێژێ بە ڕووی برینا
مالّ سەهلە بە رۆح هێشتا هەرزانە
پاڕانۆی میحراب، حەجەر و مولزەم
بۆ پاڕانەوە لە خودای جەلیل
تەوێلّ تێساوین دەس لێدانی هەم
حەو دەفعە تەواف لەبەیکە خوانی
کە لە هەردوو لا مایەی شەڕەفە
رەسمە کە حەجاج رائەکەن تۆق تۆق
رەجمی دێو لەگەلّ مووی سەرتاشینا
شەیتانی لەعین دوور خاتۆ لێمان
هەریەک دەفعەیە نەک هەموو سالّێ
بۆ دینی ئیسلام باوەڕ پێیان فەرع
ئەم پەنجە یانی ئەرکانی ئیسلام
دینی ناقیسە و فسقی عەیانە
مەگەڕێرەوە بۆ مەدینە بێ
حاجی زیارەتی رەوزەی موختارە
بۆ زیارەتی چاو بکە وە پا
بە سۆزی دەروون بگرە شەباکی
بێ ئیسلاحی کە دلّەی فەوتاوت
چون ئەو حەکیمە و تۆدەردەداری

هاوار کە یا شا یا «خیر الانام»
یا رەحمەتی حەق، یا دەسگیری عام

یا هەڵبژێریاگ لە «ماسوی الله»
یا ساحیب کەرەم بۆعاسی پەنا

یا تکاکاری مەیدانی مەحشەر
یا شەهریاری مەدینەی ئەنوەر

یا مەحرەم وە راز خاسەی ئیلاهی
یا واسڵ بە ئەوج مەرتەبەی شاهی

«نبی الرحمه شافع الامم
ماحی الظلمه کاشف الغمم»

یا مەحبووبەکەی زاتی سوبحانی
پەنام بۆت هاورد جا خۆت ئەیزانی

وە باری گوناه وە رووی زەردەوە
وە خەجاڵەتی و ئاهی سەردەوە

کز و گەردن کەچ رووسیا و مەلوول
دەسم دامانت «یا نعم الرسول»

بە هەوا و هەوەس عومرم بەرباد کرد
دۆسم رەنجان و دوژمنم شاد کرد

بەسەرداخستن بە شەرمەساری
بە دەسی خاڵی وە بێ دیاری

بە رووتی و قووتی و هەژاری هاتم
یا «رسول الله» بدەی نەجاتم

لە داوی نەفس و لە مەکری شەیتان
لە باری غەفڵەت لە بەحری عیسیان

لە غەرق و سووتمان، بەڵای کتوپڕ
بمکە وە خاتر چوار کچت و سێ کوڕ

بمکە وەخاتر ئەو چوار ئەمیرە
دوعایێ بکە بۆ ئەم فەقیرە

بۆ ئەدای قەرز وفەڕزی عیبادەت
بۆ تەوفیق لە سەر ڕێگەی سەعادەت

وەک هەی لە حاڵمان هەر غافڵ مەوە
لە گیان کێشانا فریامان کەوە

لە تەنگانەی قەبر لە خۆفی مەحشەر
وەختی کێشانەی کۆگای خێر و شەڕ

لە وەختی خۆفی عوبوور لە سیرات
ئاگات لێمان بێ ئاگر نەمانخوات

رەوانەمان کە هەتاکوو ئەو بەر
بێ بەشمان مەکە لە ئاوی کەوسەر

بەجێمەیڵە کەسمان لە ناردا
بمانبە بەهەشت لەگەڵ ئەخیاردا

(الاحسان)

لە عیبادەتدا پەردەی شک لاوە
وا بزانە چاوت وا لە خوداوە

ئەگەر وا نەبی وا بزانە خودا
بە چاوی قودرەت تەماشات ئەکا

توجرەت حەلاڵ کە و تەمەڵی مەکە
سەرکار وێساوە و دەغەڵی مەکە

(الاحکام التکلیفیه)

حوکمی تەکلیفی پەنجە بۆ ئیسلام　　نابەڵەد مەبە بیزانە تەمام

(واجب)

ئەوەڵیان واجب، عەین ئای کیفایە　　بۆ ئیسلامەتی ئەوانن پایە
کە بە کردنیان ئینسان روو سوورە　　بە نەکردنیان لە رەحمەت دوورە

(سنّت)

دووەم سوننەتە وەک سیواک کردن　　یا خۆ رەواتب بە جێ هاوردن
لە کردنیانا ئەجری گەورە هەس　　بە نەکردنیان زەحمەت نادەن کەس

(حەرام)

سوەم حەرامە وەک قەتڵ و بوهتان　　زینا و غەیبەتی برای موسڵمان
ئەمانە ئەسباب هیلاکن بۆ تۆ　　دەخیل بە موویێ بۆ لایان مەچۆ
مەفەرموو هیچ نین ئەم رێزە رێزە　　لە گەورە و بچووک خۆت بپارێزە
چونکە نازانی بە کام گوناهێ　　لە جەهەنمدا ئەتخەنە چاهێ

(المکروە)

چوارەم مەکرووهە وەک دوای نیمەڕۆ　　لە رەمەزانا سیواک بکەی تۆ
مەکرووە وەکوو سیر وە پێخۆر کردن　　یا لە دوای دەسنوێژ خۆ وشکۆ کردن
ئەمانە هەرچەن پێ ناڵێن خەتا　　وەلی وا چاکە ئینسان نەیانکا

(المباح)

پەنجەم مەباحە وەک کەسبی حەڵاڵ　　لە بەر تەوسیعەی نەفەقەی مناڵ
یا بە تیجارەت یا بە فەلاحەت　　نەک بە جەردەیی و زوڵم و قەباحەت
خێزان وە حەرام مەکە وە پەروار　　با لە دۆزەخا نەوی گرفتار
ئەگەر دەربەسی ئێشی مار و دووپشکی　　قەناعەت ئەکەی بە نانی وشکی
ئەگەر بەدەنی خۆیشت خۆش ناوێ　　هەروەک جەهەنم بێراو تێیهاوێ
هەرچی لازم بوو وا بەیان کریا　　یەکایەک بۆ تۆ تەفسیلی دریا

(ازواجه رضی الله عنهنّ)

ژنانی حەزرەت ئەو پاک دامانان　　کە وەک دایک وان بۆموسڵمانان

یەکایەک هەموو پاک و بێ نەقسە
خەدیجە و سەودە و عایشە و حەفسە

زێنەب و ئوممەسەلمە و ڕێحانە
«ام حبیبە»ی ئەبی سوفیانە

زێنەب جۆریە، «سەفیە»، «مەیموونە»
ژنی ئەون ئەم دوازدە خاتوونە

عەلاوەی ئەمان سێ جاریەی بوو
«جەمیلە»«ماریە»، «حارسەی» خۆشخوو

غەیری ئەمانە بووگیە پێغەمبەر
ژن و جاریە، بڕوانە «سِیَر»

(اولادە ﷺ)

سێ کوڕی بووگە ڕەسووڵی موختار
قاسم، ئیبراهیم، عەبدوڵلای نازار

کچی عەفیفەی چوارن مەعلووم
زێنەب، ڕوقەییە، هەم ئوممە کولسووم

«ام الحسنین» فاطمەی زەهرا
حەبیبەی ڕەسووڵ خاتوونی عوقبا

غەیری ئیبراهیم خەدیجەی کوبرا
دایکی ئەوانە لە ئەو بوون پەیدا

«ماریەی» دایکی ئیبراهیم هەم
حەوت ئەولادی بوو بێ زیاد و کەم

لەگەڵ بەیانی ئەزواج و ئەولاد
بۆ موبارەکی «تحفە الاکراد»

ئارەزووی ئەوساف «سید البشر»
دیسان بە دڵدا وا کردی گوزەر

(شمائلە ﷺ)

ئەمجار بینە سەر شێوەی بێخەوشی
چاوێ بڕێژین بە خاکی کەوشی

دەمێ شیرین کەین بە وەسفی زاتی
دڵ زاخاو بەینۆ بە تەعریفاتی

هەر لە تەوقی سەر هەتا پەنجەی پا
دەروون و بێروون چەپ، ڕاس بەر و دوا

تەواوی ئەعزای ڕێک و دڵبەرە
تاجی شەشدانگی جوانی لە سەرە

کەوای «انک لعلی» هەتا
«خلق عظیم» وە بەر ئەو بڕیا

کەسێ «حق واصف» بۆ جەماڵی وێ
ئەشێ ئەو کەسە کێ هاوماڵی وێ

گوڵێ کە خالق هەڵیبژێرێ
لە بەحری ڕەحمەت ئاوی بدێرێ

خولاسەی گوڵزار باغی وجوود وێ
وە نازپەروەردەی زاتی مەعبوود وێ

ڕێکی خا تەواو ئەسپاو جوانی بۆی
بیڕازێنێتۆ بە ئارەزووی خۆی

کام بولبول توانی تێر تەماشای کا
شەرحی ڕێکی قەد ڕەنگ وباڵای با

بەیداخی سپای جوانی هەڵکرد
ئەستێرە و مانگ و ڕۆژی تێکەڵ کرد

قامەت میانە نە بەرز نە نەوی
دوور لە لاغری و عەیبی قەڵەوی

گۆشتی ئەعزا چەسب نە شۆڕ و نە شل   سەر متەوەست نە بچووک نە زل
لە دانیشتن و ڕۆیین و هەڵسانا   ئەیڕوانی وەسەر بالا بەرزانا
مووی بەدەن سیا بێ کرژی و لوولی   حەدی وەسەت هەس بۆ کورتی و توولی
تەویڵی گوشاد، ئەبرۆی وەک کەمان   درێژ و باریک ئەمیان و ئەویان
مووی برژانگ فرە چاوقەوی ودڵکەش   سپێنکی دڵبەر، ڕەشێنی زۆر ڕەش
ئەی دڵ وەقوربان ئەو کەمانە وێ   بۆ تیری مۆژەی وە نیشانە وێ
لووت ڕێک و باریک لە شکڵێ خاسدا   وەلێ کەمێ بەرز لە ناوەڕاسدا
ڕێکوبێگرێ ڕوومەتی جوانی   هەروەک خاتەمە خەتمە بۆ جوانی
حوقەی دەم هەراو وەختی عیبارەت   مەتاعی عەقڵی ئەبرد بە غارەت
دیانی سپی تیژ و شاش و ورد   نوور لە بەینەوە هاتوچۆی ئەکرد
ڕووی مبارەکی جوان و مودەووەر   تەوێڵ پان جوانتر لە قورسی قەمەر
ڕەنگی ڕووی سپی موحیبەت خێزە   نەوەک زۆر کەمێ، سووری ئامێزە
باقی بەدەنی سپی و نوورانی   وەک مانگی شەوی چواردە بۆ جوانی
ڕیش پڕ و درێژ بە قەدەر یەک مشت   کەمالات هەموو جەمە لە وا گشت
تا «مطمئنە ارجعی» بیست   مووی سپی ڕیشی نزیک بوو بە بیست
گەردن بەرز و ساف مەگەر هەر خودا   وەک دروسی کرد تەعریفی بکا
دوو شان لە یەک دوور بڕێ سینە پان   سینەی لەگەڵ سک میزان و یەکسان
لە چای بەرگەردن هەتا چەشمەی ناف   بوو لە موو خەتێ باریک وەک تەناف
مۆری نەبووەت لە ناو شانیدا   وەک ئەستێرەی ڕۆژ لە بەیانیدا
مەچەکی درێژ بڕێ دەستی پان   نەرمتر لە ڕۆح شیرینتر لە گیان
مەڕی قسر بۆی هاتەوە شیر   بە تەمەنای ئەو ئاو سەرکەوت لە بیر
بە یەک ئیشارە مانگی کرد بە دوان   بە مشتێکی ڕیخ یەک سپای شکان
زیندووی کردەوە مردوو بێ درۆ   ساغ و سەلامەت هەروەک من و تۆ
هەر لە بەر ئەم بوو بێ درۆ و بوهتان   خودا دای بە نۆح کەشتی بۆ تۆفان
تا بۆ وی هەناسەی نەبوو بە دەلیل   نەبوو بە گوڵزار ئاگر بۆ خەلیل
لەوۆ دەسیان کەوت کەلیم و عیسا   ئەم ئەحیای مردوو، ئەو یەدی بەیزا
ناتوانم بێژم من زیاتر لەمە   چەشمەی موعجیزەی هەموویان ئەمە

کوردیکا @kurdica

وەلێ بالاتر گشت موعجیزاتی   ئەو قورئانەیە هات بۆ خەڵاتی
کە باسەوادان تەواوی دنیا   هیچ کەس نەیتوانی یەک تەعنەی لێ با
جامێعی قانوون مردن و مانە   واعیز و ناسیح جن و ئینسانە
بۆ دینی ئیسلام هەر ئەو ئەساسە   چۆنم پێ وتی یەقین هەرواسە
واجبە لە سەر گشت موسڵمانێ   حورمەتی بگرێ هەر تا ئەتوانێ

(غزوە ﷺ)

کە بە موعجیزەی نەیانکرد یەقین   دەسی دا شمشێر بۆ زهووری دین
ئەوە ئەو کردی لە ڕێگەی دینا   هەرئەو کردوویە لە سەر زەمینا
کەسێ کە خالق ناوی نێ «نظیر»   کێ بەرگەی ئەگرێ کە دەس باتە تیر
کێ ئەتوانێ بۆ حەرب ئەو ساز وێ   کە حەق لە باتی ئەو تیرئەنداز وێ
لەشگری مەلەک وان لە تاعەتیا   عەقڵ چی بێژێ لە شەجاعەتیا
ئاگات لی هەیە چۆن کردنی هیلاک   ڕۆژەکەی حونەین بە لەویچێ خاک
ئەی بگرە و بکوژەی «بەدرت» وا لە یاد   بە مشتێکی ڕیخ گەردی دان وە باد
مەعرەکەی «ئوحود» بێرانە نەزەر   کافر چیان کرد بە «خیر البشر»
ئەونەی کۆشش کرد بۆ موسڵمانی   هەتاکوو شکا سەر و ددانی
زۆری پێ نەچوو خودا حەقی کرد   لەو شکستەوە چاک تەرەقی کرد
(فاقَ دینُهُ عَلَی کل دین)   (اوحی الیه بفتح مبین)
تیکرار بووگە ئەم حەربە وە دەفعە   لە دە ساڵەدا بیست و حەوت دەفعە
حەوت لەو حەربانە گەورەو مەشهوورن   بۆ کوفار زوڵمەت بۆ ئیسلام نوورن
وەک (بەدر و ئوحود، خەندەق وخەیبەر)   (حونەین وتەبووک، فەتحی مویەسسەر)
بەعزێ لە ئەهلی سیەر دەفەرموون   غەزا وە بێ خۆی نزیک وە شەست بوون
ناگونجێ لێرە تەفسیری بدەین   شەرحی حەواڵە بە سیەر ئەکەین
موحیب کە مەحبووب خۆی کرد زیافەت   پای هاوردە بەین ڕوتبەی خەلافەت

(الخلافه)

جێگەنشینی حەزرەتی رەسووڵ   خەلیفەی ناوە زۆری نەدەین توول

الخلیفه الاول رضي الله عنه

لە پاش وەفاتی ئەو زاتی ئەقدەس   «بووبەکر» ئەمری دینی گرتە دەس
ناوی عەبدووڵڵا لەقەبی سدیق   «مکە» مەولید ئەوە بە تەحقیق
ئەبی قوحافە ناوی باوکیە   «ام الخیر سلمی» ناوی دایکیە
دووساڵوسێ مانگ تەواو حوکمی کرد   دوای شەستوسێ ساڵ بە نەخۆشی مرد
ساڵی سێزدەهەم هیجری و حەوتی   «جمادی الاخر» نازڵ بوو مەوتی
لە مردنیشا هەروەکوو حەیات   بوو بە جیرانی «سید السادات»

الخلیفه الثانی رضي الله عنه

خەلیفەی ئەوەڵ دەورەی هاتە سەر   جانشینی خۆی بەخشی بە عومەر
ئەو شانی دا بەر ئەمری ئیسلامی   ئەو ئیتاعەی کرد بە رۆمی و شامی
ئەر بێم وە تەعریف فەزڵی عومەردا   جێ نابێتەوە لە ناو دەفتەردا
کەمێ لە وەسفی ئەگەر ئیملا کەم   دەفتەرێکی تر مەگەر ئینشا کەم
ئیسلام بە عومەر ویسعەتی دەسکەوت   لە عەهدی ئەودا فیتنە یەکیەک خەوت
فتووحاتی ئەو مەشهوورە تەواو   بێ ئەمری نەکرد حەتتا دەریای ئاو
کونیەی «ابوحفض» فاروق ئەعزەم   لەقەب، لە مەککە لە دایک بوو هەم
ابن الخطاب لە جەددی هاشم   دەچێتەوە سەر رەسووڵی ئەکرەم
دە ساڵ و چەندێ ئەو خەلیفە بوو   ئەو مرەویجی ئەم وەزیفە بوو
بیست و شەشەمی زیحەجە لە ساڵ   بیستوسێی هیجری دنیای کرد بەتاڵ
دنیا تاریک بوو بە مەرگی عومەر   لافاوی حەسرەت دنیای گرتە بەر
بە دەستی ابولوءلوء شەهید بوو   ئەویش وەک سدیق لای ئەو رەفیق چوو

الخلیفه الثالث رضي الله عنه

لە پاش ریحلەتی خەلیفەی سانی   عوسمان ئەم عەبای خستە سەرشانی
ابوعبدالله لەقەب «ذی النورین»   ابن عفانە دارای روشد و زەین

«اروی» دایکیە لە جەددی چارەم
دەچێتەوە سەر حەزرەتی خاتەم

دوازدەساڵ چەن کەم هەر ئەو ئەمیر بوو
خەریکی ئیسلاح دارا و فەقیر بوو

هەشتی زیحەجە لە ساڵی سیوپەنج
شەهیدبوو مەدفوون لە«بەقیع» وەک گەنج

هەشتادوحەو ساڵ زیندەگانی کرد
خۆزگەمان بە خۆی بە شەهیدی مرد

الخلیفە الرابع «کرم اللە وجهە»

لە دوای سەدەمەی کۆچی ذی النورین
برقەی زوڵفەقار «عەلی» هاتە بەین

ئەو بوو دەروازەی خەیبەری شکان
ئەو بوو کە تاجی قەیسەری رفان

ئەو دوڵدوڵ سوارە اسداللەیە
ئامۆزا و زاوای رسول اللەیە

ئەو ابوالحسن ابو ترابە
ئەو رۆشنی چاو فیرقەی ئەسحابە

دایک فاتمە باب ابوطالب
شێری رووی مەیدان «کرّار» و غالب

٤ ساڵ و ٩ مانگ حکوومەت ئەو بوو
قاتیعی دەعوا و خوسوومەت ئەو بوو

ساڵی چل، بیستویەک لە رەمەزان
شەهیدبوو بەدەس یەک «عبدالرحمان»

لە مەکەی شەریف لە دایک بووگە
ئەڵێن نەعشەکەی بۆ نەجەف چووگە

کە ئەم خەوت لە تۆی خاکی نەجەفدا
ئەسەف هات پەی‌پەی وەدوای ئەسەفدا

الخلیفە الخامس ﵁

لە پاش کۆچەکەی حەیدەری کەڕاڕ
حەزرەتی حەسەن کریا وە جادار

باب‌عەلی، دایک فاتمەی زەهرا
«ابومحمد» لەقەب موجتەبا

خۆشەویسەکەی رەسووڵی ئەقدەس
رێحانەی بەهەشت بەروپشت ئەتڵەس

شەش‌مانگ نایە سەر تاجی خەلافەت
ناگا رووی تێکرد لافاوی ئافەت

رۆژی پەنجەمی ربیع الاول
حەملەی بۆهاورد لەشکری ئەجەل

«جعدە»ی حەرەمی زەهرخواردەی کرد
بە مردنی ئەو موسڵمانیش مرد

لە چلا ئەمیش لە دنیا دەرچوو
عومری شەریفی چل و حەوساڵ بوو

دەورەی خەلافەت سێ ساڵ بێ خیلەل
ما بە سەڵتەنەت کریا موبەددەل

مەعلووم بوو بۆمان وە بێ‌چەندوچوون
«الخلافە بعدی ثلاثون»

لەمەولا خیلاف چونکە دێتە بەین
سەلاح هەروایە قسەی لێ نەکەین

الاجتهاد و التقلید

بەڵێ موجتەهید ئەو کەسە یانی   ئوسوولی ئیسلام تەواو بزانی
عالم بێ بە گشت ئەحکاماتی شەرع   لەگەڵ دەلیلا چ ئەسڵ و چ فەرع
لە دەلایلی کورت و موختەسەر   ئەحکام بە تەفسیل تەواو باتە دەر
شەرتی ئیجتیهاد وەک کتێب ئەڵێت   یەکایەک لەودا وجوودی ببێت
واجبە لە سەر هەر موسوڵمانێ   کە خۆی ئیجتیهاد بۆ خۆی نەتوانێ
پەیرەوی یەکێ لە موجتەهیدان   بە مدەوەنەی خاسی مەزهەبیان
خۆی تەسلیم بکا بە یەکێ لەوان   تا پێ نەڵێن شێت وێڵ وسەرگەردان
ئەوانە ئەگەر دارای تەدوینن   جامع بۆئوسوول فرووعی دینن
چوار نەفەرن ئەعلەم و ئەرشەد   (نیعمان شافیعی مالک و ئەحمەد)
مەزهەبیان سەحیح واجبە ئینسان   خۆی تەسلیم بکا بە یەکێ لەوان
ئەهلی تەسەنون ئەو جەماعەتەن   پەیرەوی یەکێ لەم چوار مەزهەبەن
لە ئوسوولیشدا لە نوقسان بەرین   چونکە تابیعی شێخی ئەشعەرین

اسم امام شافعی

ئەم شافێعیمە کەوا رەئیسە   ناوی محمد کوڕی ئیدریسە
دایک فاتمە یەکسەدوپەنجا   هیجری تەشریفی هاوردە دنیا
پەنجاوچوار ساڵ عومری کرد و مرد   بۆ قەرافەی میسر ، حەرەکەتی کرد

اسم امام اشعری

پێشەوای ئوسوول ئەشعەری جەلیل   ناوی عەلیە کوڕی ئیسماعیل
ئەوان خۆشیان کرد ئەم ڕێگە راسە   ئەوان مەحکەمیان کرد ئەم ئەساسە
چرای ئەوانە شوعلە ئەداتۆ   خودا بە رەحمەت جەزایان باتۆ

خاتمە و توبە و تمسک

نازانم تاکەی بەرزە دەماغت   قاسیدەکەی مەرگ وا هاتە باغت
بۆ ناپیپێچیتۆ دووکانی کەری   گەڵای گوڵاڵەی حەیاتت وەری

بووی بە مەتلەعی «الشیب نووری» حەیا بتگری تاکەی لەو دووری
جەهەدێکت نەکرد لە کاری ئەودا شەوت رۆژۆ بوو هەروای لە خەوا
جوانی کە رۆیی پیری دێ لەدوا وەلێ دوای پیری هەر مەرگە و فەنا
ئەوە بینایی چاوان لێڵ ئەکا ئەشکی نەدامەت لە چاو کەیل ئەکا
ئازاکە! زەرعی تاعەت ساوا بوو رۆژەکەی عومرت هاکا ئاوا بوو
بەردێ بە وە بان شیشەی ئەمەلدا هەناسە وەک رۆژ وا لە دەم کەلدا
چون جوانی و پیری هەردوو فانیە دەولەت پارانۆ و پەشیمانیە
هەرتا قیامەت واعیز دەفەرموو دەمادەم پەی‌آمینەی «توبوا»
ئەو غافڵ نییە شەو و رۆژ تاوێ تۆ حاڵی نابی و ئەو بێدەنگ ناوێ
گوێی خۆت خاڵی کە وریا بە ئاگا بۆشنەوتنی «توبوا الی اللە»
تۆبە یانیها پەشیمانۆ بوون لە گوناه و ژێر ئیتاعەی حەق چوون
کام پەشیمانی؟ گڕ بخاتە دڵ دیزەکەی خەجڵەت وا بێرێتە کوڵ
فرمێسک لە چاوی جاری کا وەک جۆ خۆراک و خەوت لە بیر بباتۆ
کلیلەی غەفڵەت بتوێنێتەوە سیاهی دەفتەر بکوژێنێتەوە
شیرینی بێنێ وە دوای تاڵیدا نەیەڵێ ئیلا ئەو لەماڵیدا
گریەی هەناسەی سەحەر و شامت بوێ وە دەرمان بۆزووخ و زامت
چون نامەعلوومە بۆ مەرگت نۆبە دەخیل راکە ناو دایرەی تۆبە
خۆت حەوا دە ژێر شاباڵەکەی پیر نەک هەڵۆی شەیتان بتکا بە نەچیر
رێگا چۆڵ و هۆڵ پڕ پڵەنگ و مار بێ رابتەی ئەو کەس ناگاتە شار
ئەر پاست نەکا هیممەتەکەی شێخ چەتەی دێو ریشەت دەردێنێ لە بێخ
کامین‌شێخ جێگای جلوەی‌شەرع‌ووەرع مەزهەری ئەرکان تەواو ئەسڵ و فەرع
لای سەرافی شەرع بینێ تای تەقوا بە قەد یەک زەڕڕە زیاد و کەم نەڕوا
ئەگەر گەرەکتە بەهرەی ئینسانی دەیسا تا زووە بگرە دامانی
مەکوژێنەوە چرای سەلیقە خادمی شەرعن هەر پەنج تەریقە
لە هەر کامیانا شەخسێک وابوو تەئخیری ناوی خۆت تەسلیم کە زوو
ئەگەر راس نەهات ئەو بەو میزانە بێرەوە ئەویش وەک تۆ نوقسانە
سەرما، کەی بەفری کوێستان ئەباتۆ؟ مردوو کەی مردوو زیندوو ئەکاتۆ؟

ئەر لادەی پەردەی هەوا لە ناوا — لە سورمەی ئینساف بێری وە چاوا
پڕ نەکاتەوە گێژەڵووکەی فیز — بینایی دیدەت نەتمێنێ تەمیز
شەقاوەت نەوی وە تاریکی شەو — ڕۆژی ڕۆشنیش نەوینی وە خەو
شارەزات ئەکەم بۆ لای ئەو کەسە — کە زیمەی ئیرشاد حەڵقی وە دەسە
زینەتی کالای سەفا و ڕاسیە — قوتبی دایرەی خوداناسیە
شۆڵەی چراکەی عوسمانی سانی — شکۆفەی گوڵزار «ضیای» عوسمانی
مێعماری دەسگای غەوسی ئەرجومەند — ڕۆشنی دیدەی خواجەی نەقشبەند
پیری پاک لە تۆز هەوا و نەفسانی — مەزهەری ئەنوار فەیزی یەزدانی
مورشیدی کامڵ شابازی تیژپەڕ — فەزای موحیبەت حەقیقەت مقەڕ
سەرکاری دیوان بەرەکات بەخشی — دارای تەریقەی قادری و نەقشی
هەوری بارندەی بەهرەی ئینسانی — بارانی ڕەحمەت دەریای ڕەحمانی
ساقی بەزمەکەی تەقدیس و تەوحید — سەدری ئەعزەمی تەعزیم و تەمجید
کۆمەکی عیلم و شەرع و دیانەت — چەشمەی سافی زوهد تەقوا و ئەمانەت
دڵ وە ئەتباع، شەریعەت ئاوا — عەلای عوسمانی بیارە مەئوا
بە دووربینی شەرع، بێ تماشاکە — تێفکرە ئەگەر چاوت ڕووناکە
سەراپا زۆر چاک بڕوانە پێدا — لکەی خیلافێ نابینی تێدا
ئەم سیلسیلەی پاک (سیراج الدینە) — ئەم ئادابی خەتم زیکرو ئایینە
ئەم ڕەواجی دین خودا و ڕەسووڵە — ئەم تەعلیمی تام فەرع و ئوسوولە
ئەم جەددی بەلیغ وەزع و تەقدیسە — ئەم تەقوا و تاعەت وەرع و تەقدیسە
ئەم جەماعەتە و ئەم جومعە چاکە — ئەم ئەحیای تەریق ئیسلامە پاکە
ئەمنۆشیجورعەیشیرینوەکشەهدی — بەوان باقیە تا دەوری مەهدی
پەدەر بەر پەدەر پاک و موقەدەس — بە شاهیدی شەرع نەوەک بە هەوەس
سەمەرەی شەجەر باغی عیرفانن — عوسمانی نەسەب، عومەر نیشانن
بلووری بێگەرد بەرقی ئیسلامن — قووەی بەراقەی بلووری عامن
تا ئەم کارخانە خەریکی کار بێ — یاڕەب ئەم دەستە وە ئەو سەرکار بێ
خوسووس سەرویباغپیری پاک زەمیر — موبارەک تینەت، سەعادەت خەمیر
دره الصدف» دەریای مەعریفەت — جامعی جاە و ئەدەب و عیففەت

هاونـــــاوی بـــــاپیر عـــــالی‌موقـــــامی
مـــەنزوور و مـــەئموور مـــەولانای شـــامی

وا شـــەمعی ئیرشـــاد لـــەو عوسمانـــەوە
دەس‌دەس هاتـــە دەس ئـــەم عوسمانـــەوە

عـــومری ئـــەم لـــەوان تـــوولانی‌تـــر وێ
ئـــەم چرایـــە بـــەو نـــوورانی تـــر وێ

خـــودا عەقیـــدەی «زاری» شـــیرین کـــات
خاتیمەی بـە زیکـر «کمـال الـدین» هـات

Literature
فارسی
دیوانی زاری

غزل

١

از سر زلف تو ما را گلهٔ بسیار است — که برای دیگران مشک و مرا چون مار است
با توأم ار به جهنم بفرستند چه باک — بی تو گلهای بهشتم به نظر چون خار است
طالع کج اگرم از حرمت دور انداخت — روی بنمای که دل ملتمس دیدار است
عشق ورز و سخن از شیوه لیلا فرما — به حقیقت ز همه کار بِه آن گفتار است
کام دل گر طلبی بر در میخانه نشین — که گدایان درش جمله فریدون وار است
بیخودی خواه که با خود به نگاری نرسی — ساقیا خیز و بده باده که دل هوشیار است
خضر فرخنده اگر رهبری دل نکند — وای بر وی که گرفتار هزار آزار است
«ارنی» گوی و به میدان محبت بخرام — به دلت ذره‌ای گر بستگی دلدار است
گَرد این تفرقه از دل چو بشویی بینی — همه ذرات جهان آیینه آن یار است
در شفاخانه عشق این دل ماتم‌زده‌ام — عشوه‌ای خواست ز ساقی که بسی بیمار است
«زاری» از درد جفای تو ننالد، چون شاه — در ملک خود آنچه بکند مختار است

٢

کار با یار است و با اغیار نیست — صحبت دل با در و دیوار نیست
جرعه آشامیّ زهر از جام دهر — بر امید وصل او دشوار نیست
دوستان ما را ملامت کم کنید — زانکه ما را غیر رندی کار نیست
دیدن راحت در این هر دو سرای — جز در آن آئینه دیدار نیست
شرح راه از ساربانان می‌شنو — «زاری» آگه چون از این اسرار نیست

۳

مـژده دادنـد کـه سـاقی قـدحم خواهـد داد
شـود از قیـد غـم ایـن خـاطر مسـکین آزاد

از غـم هجـر رخ نـوش‌لبـان دل دانـد
کـه چـه‌هـا کـوه الـم بـر تـن و جـانم افتاد

بنـدهٔ شـاه حریفـان ز غـم آزادم
که بـه سـر منـزل مقصـود مـرا کـرد ارشاد

بعد از این دسـت مـن و دامـن آن پیـر مغان
که کسی عقـده‌ای بـی‌یاری لطفـش نگشاد

گـر اُمیـد شـرف وصـل نبـودی در دل
تـاب هجـران، مـرا گـرد بـدادی بـر بـاد

شکر ایـزد کـه بـه کـوری رقیـب آن مـه نـو
کشـتهٔ هجـر خـودش را مـی دیـدار بـداد

«زاری» ار تلخی هجران چشیده است چه غم؟
اگـرش دور فلـک بـا تـو نشـاید دل شـاد

۴

دوش بـا بـرگ گـل از روی تـوأم رازی بـود
واندر آن باب دلم طرفـه سـخن سـازی بـود

دعـوی حسـن شـما را چـو بکـردم تقریـر
بهـر تصـدیق ز هـر گلبنـی آوازی بـود

نازنیـنان چمـن پیش رخـت سـر بـر خـاک
وز بـرای تـو ز هـر غنچـه‌ای اعـزازی بـود

سـالها دل هـدف نـاوک مژگـان گردیـد
تـا بـه یـک عشـوه برآریـد مـرا آزی بـود

شـور بـی‌حـد درون بیـن و مکـن سرزنشـم
زانکـه از دام بـدر جسـته مـرا بـازی بـود

دی خرامان چوشدی جمله به جـان گردیدنـد
بندهٔ حسن تو هـر جـا کـه سـرافرازی بـود

«ای خـوش آن روز دل شـیفته ایـن «زاری
همچـو پروانـه ورا گـرد تـو پـروازی بـود

۵

آه چنـدانم بـه دل بـار غـم اسـت از روزگـار
انگبینم در دهن زهرست و گل در دیـده خـار

دهر کـج رفتـار افکـارم چنـان آشـفته کـرد
بی‌خبر از تیر و مهر و اسـفند و خـرداد و بهـار

روزگار عمـر مـا «زاری» سراسـر تیـره شـب
گشـت تـا روز جـزا صـبحش نگـردد آشـکار

۶

مـن از دل در هـزار آزار هسـتم
گهـی در آب و گـه در نـار هسـتم

گهـی بـر نـیش عقـرب جـای دارم
گهـی انـدر دهـان مـار هسـتم

چونـانم عـاجز از بـی‌تـابی وی
کـه از جـان و جهـان بیـزار هسـتم

۷

از صـــحبت نـــاجنس رهیـــدی و رســـیدی	بـــه مـــراد دل گردیـــد درونـــت روشـــن
خوش بهاریست همین فصل که از حُســن قضــا	همزبان گشته به هــم بلبــل و گــل در گلشــن
یــاری مرحمــت حــق بــه تــدارک بشــتافت	بـــاز آورد دُر گـــم شـــده‌ات در دامـــن
شــاخ امیــد تــو تــا میــوه مقصــود آورد	مطـــرب میکـــده ماســـت مبـــارک گـــوزن
ســال عمــرت چــو دم صــبح فزایــد پرتــو	آفتـــاب تـــو بـــر آن بـــدر بـــود نـــورافکن
(زاری) آن به، به دعــا دســت بــرآری کــه بــود	دوســتان تــو مصــون از همــه آفــات و محــن

۸

بهــر شــکلی کــه خــود را نمــایی	کمالـــت را جمـــالی مـــی‌فزایـــی
بــه چشــم خــویش خــواهی دیــد محشــر	گـــر از رخســـار برقـــع برگشـــایی
دو گیســـو را مکـــن بـــر دوش و بـــاز آر	جنـــاب شـــیخ را از پارســـایی
خـــرام از قـــد رعنـــای تـــو آموخـــت	نهـــال ســـرو آهـــوی خطـــایی
بـــه مژگـــان ســـیاهت مـــی‌ســـپارم	دل غمدیـــده در ایـــن آشـــنایی
چـــو بـــر دلـــدادگانت رحمتـــی نیســـت	تـــو لـــب شـــکر چنـــین دلبـــر چرایـــی؟
مجـــــو آزارم اســـــتاد ازل داد	مـــرا شـــوق و شـــما را دلربـــایی
جـــدایی از تـــو «زاری» را میســـر	نباشـــد همچـــو خـــور از روشـــنایی

قصیده

۹

فرخ این نامه صبا از آشنا آورده است
بیدلان را تحفه‌ای بس دلگشا آورده است

خرم و خوش وقت‌تر زانم که این آب خضر
پیک فرخ پی از آن شهر رضا آورده است

بزم‌دی طی‌گشت وبهمن باهمه تندی و خشم
لشکر خونخوار خود سوی فنا آورده است

اشک‌ریزان بهر اسفند ابر با سوز جگر
سوز مرگش از دم گرم هوا آورده است

گشت از دود مه آزاد اتلال و دمن
در چمن برگ سمن عطر از ختا آورده است

نوبهار نو جمال خویش را آراسته
بر گل رخسار زلف، مشک‌سا آورده است

بر لب جو ایستاده سرو اندر سبزه‌زار
از زمرد جامه و کفش و قبا آورده است

خیره گردد عقل از این اشکال و الوانی که در
برگ گلهای چمن دست قضا آورده است

شیوه خاطر فریب غنچهٔ نشکفته بین
بلبلان بینوا را در نوا آورده است

این طراوت از چه داری لاله را گفتم بگفت
ساقیم پیمانه آب بقا آورده است

دایه پر مهر ابر از بحر فضل ایزدی
بهر نوزادان گل صدها عطا آورده است

چون دم عیسی نسیم زندگانی بخش صبح
کشتگان زهر دوری را دوا آورده است

فصل نوروز است و سال نو از آن باد سحر
بوی روح افزای سنبل سوی ما آورده است

بر گلستان بگذر و بنگر که صباغ قدر
بهر زیب گل عجایب رنگها آورده است

خوان احسانش که هر کس زو نصیبی می‌برد
گل همه زیبایی و بلبل وفا آورده است

ژاله بر برگ گل رعنا به وقت بامداد
گویی از دُر تابناکی و صفا آورده است

می‌وزد در هر نفس بر هر طرف باد سحر
خستگان بهمن و دی را شفا آورده است

می‌زند کبک دری از خرمی بس قهقه
در دلِ کُه سنگ خارا در صدا آورده است

توده گل در چمن با این همه شکل غریب
بهر عبرت دست تقدیر خدا آورده است

بر جگر دارد بنفشه داغ شوق بندگی
روی ازآن علت بسوی سجده‌گاه آورده است

تیرومهر و دی چو خردادند «زاری» بی‌ثبات
پایدار آن کردگار این کرده‌ها آورده است

بر تو و بر ما همه بادا مبارک سال نو
طالع سعد این نویدم بر ملا آورده است

جای فخرست وشکر،کاین طایف شیرین مقال
مژدهٔ بهروزی ما و شما آورده است

۱۰

بگشـا ز خـواب دیـده و لطـف خـدا نگـر — روانـه کـرد ابـر و فرسـتاد از او مطـر
سـیراب گشـته‌انـد ز دریـای رحمـتش — گندم بهـاره، نخـود و پـرش، مـاش، نیشـکر
امـروز حمـد خـدا نباتـات بالتمـام — خنـدان و شـاد و قبـای زمـردی بـه بـر
ایسـتاده بـه محـراب تعبـد چـو پارسـا — دسـت امیـد برافراشـته برهنـه سـر
صـبا بـه خـاک مـرده دمیـده مسـیح‌وار — آراست چمـن را بـه همـه گونـه زیـب و فـر
گلشن که کرد خـرم و بسـتان کـه داد زیـب؟ — گل را کـه داد حسـن و شـجر را کـه داد بـر؟
این بوی در بنفشـه کـه ایجـاد کـرده اسـت؟ — ویـن داغ لالـه را کـه نهادسـت بـر جگـر
ایـن بـاد نوبهـار و همـین ابـر قطـره‌بـار — ایـن آفتـاب روشـن و ایـن اختـر و قمـر
از نیست هست نمـودن کـه توانـد بجـز خـدا — افراشـت ثریـا و سرشـت از ثـری بشـر
لاحـول و لا قـوه الا بـالله — القـدره و العـزه و الحکـم و الظفـر
تـا راهنمـای قـدرت او راهبـر نشـد — در بطـن آب قطـرهٔ آبـی نشـد گهـر
فرد است و قدیم است وقـدیر اسـت و لایـزال — فرزنـد زو نـزاد و نزادسـت از پـدر
پیـدا و نادیـار و بـه هـر جـای و هـر زمـان — دانـا و توانـا و خداونـد بحـر و بـر
(زاری) بخـواه از کـرمش مایـهٔ حیـات — جز فضل لایـزالیش همـه را هـیچ مـی‌شـمر

۱۱

بـرگ بقـا را چـون نپوشـید کـس — عاقبـت خیـر بجـوییم و بـس
مـوی بـه بقـا سـفیدی چـو دهـد تـن، بـود — مـرد کنـد تـرک هـوا و هـوس
بـاغ جـوانی چـو خـزانش رسـید — جـان در آزار بـود هـر نفـس
قافلـه عمـر چـو پیمـود راه — کـس نتـوان خوانـد وَرا بـاز پـس
دانـه‌ای از خـرمن طاعـت بچـین — تـا کـه تـو را طیـر بـود در قفـس
ای دل غافـل چـه نشـینی بـر ایـن — جیفـهٔ گندیـده مثـالِ مگـس

بــــی‌عمـــل آثـــار ســـعادت مجـــوی　　دیـــده‌ای کشـــتی بـــرود بـــر یَـــبَس؟
بـــازوی همـــت بگشـــا جـــان مـــن　　خیـــز چـــو موســـی بطلـــب یـــک قـــبس
(زاری) تـــو یـــاری ز عمـــل خـــواه چـــون　　غیـــر عمـــل نیســـت کـــه فریـــادرس

۱۲

دلا گـــر دامـــن مـــردان بگیـــری　　بـــود روزی رهـــی از ایـــن اســـیری
بکُـش ایـن نفـس سـرکش را کـه گوینـد　　نیـــابی زنـــدگانی تـــا نمیـــری
مپـــیچ از طاعـــت مـــولا ســـرت را　　کـــه از خـــدمت بـــه دســـت آیـــد امیـــری
جوانـــا در عمـــل مـــی‌کـــوش تـــا تـــن　　نیفتـــاده اســـت در گـــرداب پیـــری
قناعـــت شـــیوه خـــود ســـاز، کـــز وی　　رهـــی از بـــرده بـــاری و فقیـــری
صـــفای دل از آنـــت نیســـت حاصـــل　　کـــه دیـــو نفـــس را فرمـــان پـــذیری
بـــه کـــوی صـــالحان کـــی جـــا دهنـــدت　　تـــو کانـــدر نابکـــاری بـــی‌نظیـــری
از ایـــن مســـتی و نـــادانی بـــه هـــوش آی　　بـــه مـــو شـــیر و بـــه رو ماننـــد قیـــری
خـــدایا عاصـــیان را توبـــه‌ای بخـــش　　کـــه تـــوابی و وهـــاب و قـــدیری
از آن ناکردنیهـــایی کـــه کـــردم　　کـــه بـــر آنهـــا خداونـــدا خبیـــری
پشـــیمان اســـت ایـــن «زاری» پشـــیمان　　پشـــیمانیش آیـــا مـــی‌پـــذیری؟

مثنوی

۱۳

گفتـــه مـــا یادگـــار مـــا بـــود　　غنچـــه‌هـــای لالـــه‌زار مـــا بـــود
حســـن آنهـــا چـــون گهـــر پروردنســـت　　بـــی تغیـــر بـــر زبـــان آوردنســـت
چـــون تغیّـــر در گهـــر آیـــد پدیـــد　　پـــیش نقـــادان بـــود زشـــت و پلیـــد
هـــرزه‌گـــویی بـــیش از ایـــن «زاری» مکـــن　　صـــرف عمـــر انـــدر تبـــه‌کـــاری مکـــن

رباعی

۱۴

ای بی نیاز تو همه را جای نیازی
کار همه درمانده بیچاره تو سازی
آخر چه خلل روی دهد ملک تو را
این بنده سرگشته به لطفی بنوازی

۱۵

یارب به خطا گر قدمی چند نهادم
بر جان خود ابواب جهالت بگشادم
از کرده پشیمانم و باز آمدم اینک
بر درگه رحمت سر تسلیم نهادم

۱۶

یا ربی تو دانی که ظلومیم و جهولیم
ناسی و ضجوریم و فتوریم و عجولیم
گر تو به کرم دست نگیری ما را
گمراه ز حق دور تبه‌کار چو غولیم

۱۷

در باغ عمل دانه‌ای از خیر نکشتیم
صد دفتر بدنامی و نااهلی نوشتیم
یا رب به کرم درگهی از فضل خدایت
بر من بگشا و بکشان سوی بهشتم

@kurdica